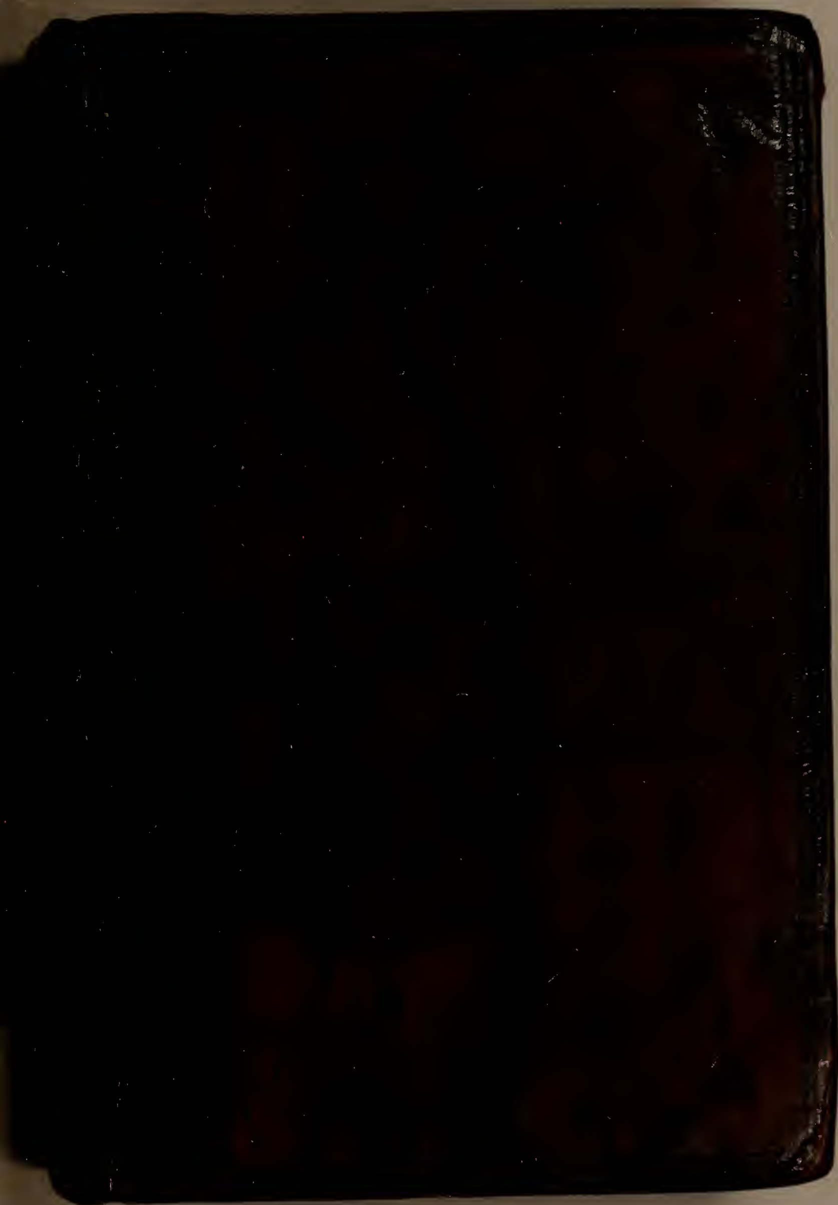
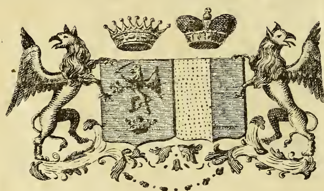

Nordkirchen

GAUDEO

IO. FERNELII AMBIANI DE ABDITIS RERVM CAVSIS LIBRI DVO, POSTREMO AB IPSO

authore recogniti, compluribúsque in locis aucti, ad Henricum Franciæ Regem Christianissimum.

EDITIO POSTREMA.

PARISIIS,

Apud Andream Wechelum, sub Pegaso, in vico Bellouaco,

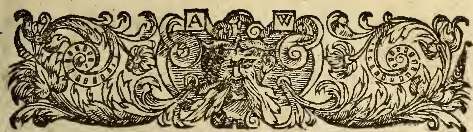
1560.

Cum priuilegio Regis.

PRIVILEGII SENTENTIA.

CAutum eſt anthoritate Regia, nequis alius præter Andream Wechelum iuratũ in alma Pariſienſi Academia Librarium hoſce Ioan. Fernelij Ambiani de abditis rerũ cauſis libros duos, poſtremò ab ipſo autore emẽdatos, ante decennium ab æditione proximum, in hoc Francorũ regno imprimat, néve alibi impreſſos vendat: Ac ſi Regij diplomatis ſententia operis initio præfigatur, finíve poſtponatur, vt omnibus clarum, notum, indictum habeatur. Secus qui faxit, & libris ipſis, & mille librarum Pariſ. multa pœnas pendito. Datum Rhemis, Regio conſenſu ſubſignatum, Do. Villamoro ſupplicum libellorum magiſtro præſente. 3. Id. Iun. 1557.

Coignet.

AD HENRICVM FRANCIÆ REGEM CHRISTIANISSIMVM, IOANNIS Fernelij Ambiani, de abditis rerum causis libri duo.

PRÆFATIO.

SI CVI vnquam ſcriptori Chriſtianiſſime Rex, mihi certè vni cunctandi multúmque dubitãdi occaſio inceſſit, num has de abditis rerum cauſis lucubrationes diu ſuppreſſas, in apertum proferrem, pateréque in vulgus emanare. Id enim ſæpe mihi in animo verſabatur, non leuis eſſe momenti in arte omnium præſtantiſſima, & quæ in totius humani generis ſalutem comparata ſit, abſtruſum quiddam & recõditum depromere, quod à vul-

gari genere philoſophãdi, & à popularibus ſenſibus abhorret. Non paucos idcirco eſſe, qui medendi artem veterum labore inuentam ſatíſque conſummatam rati, non vltra progredi contendant, velíntque poſteros omnes vno quaſi filo deductos, iiſdem ſemper veſtigiis inſiſtere, de quibus nefas ſit, vel tranſuerſum (quod aiunt) vnguem decedere. Viam illi prorſus obſtruunt inueniendis nouis, & eos impudentiæ grauiter accuſant, qui in eo omne ſtudium collocarunt, vt aut nouum quippiam conderent, aut traditas ab antiquis artes iam quaſi vetuſtate collapſas fulcirent, aut illis adderent, quæ partim diligentia, partim ætate eſſent progrediente conſequuti, & quæ temporibus magis quàm ſcriptoribus defuerant. His ex cauſis ab hac editione deterreri poteram, omniáque lubens ſilentio obruiſſem, niſi quæ de re medica ſeorſum à nobis tradũtur, hanc quaſi interpretationem deſiderarent, ſine quibus & obſcura illa manerent, & nõ ſatis tuta ab improborum voce. Cæterùm ſi hanc vetuſtiſſimi philoſophi viam tenuiſſent, vt ſemper maiorum preſſis veſtigiis, intra eoſdẽ terminos ſubſiſterent, neque penitùs in intimam naturæ cognitionem penetrarent, demerſa adhuc lateret multis in rebus veritas: & vix dum vllum in abdita naturæ ſcientia lumen effulſiſſet. Si omnem laborem poſteri collocaſſent, vt eas ſolùm artes & diſciplinas exædificarent, quarũ fundamenta priores iecerant, nunquã tam multa diſciplinarum

rum copia creuisset. Si quæ in veterum mentem non venerant, iuniores non aperuissent, neque illorum industriam suis vigiliis excitassent: noua ingeniorũ lumina minimè lucerent. At quoniam philosophis alia via aliáque studiorum ratio placuit, neque obtrectatorum lingua, neque veterum ornata grauitas, & amplissima authoritas posterorum quenquam à scribendo deterruit: omnes certatim sic elaborarunt, vt ætates propè singulæ, magnam & authorum nouorum & artium copiam profunderent. Atque vt interim de hac nostra syncerè loquar, disciplinæ & artes quæ annis propè mille ac ducentis sepultæ fuerant, aut quæ veriùs extinctæ occiderant, iam planè reuixerunt, pristinum, ne dicam maiorem, splendorem adeptæ, vt nihil ferè docto illi seculo debeat hæc ætas inuidere. Dicendi ratio summáque eloquentia nunc passim florescit, philosophiæ genus omne excolitur: musici, geometræ, fabri, pictores, architecti, sculptores, aliique artifices innumeri sic mentis aciem extulerunt, vt artes quique suas præclaris magnificísque operibus exornarint, quæ vetustioribus illis vno omnium ore celebratis nihil cedant. Neque inuentis solùm ornamenta & incrementa adiunxit temporum excursio, sed & artes nouas protulit, ad quas priorum nunquam vel ingenium vel industria penetrauerat. Demetrium admirata est antiquitas, atque illum ab reperta machina quadam bellica, appellauit obsessorem.

Quanto ampliore nomine donandi nobis ſunt hoc ſeculo machinarum inuentores, quibus ab ardenti quaſi bombo, nomen bombardarum eſt inditum? quæ dij boni, quanto vel balliſtis violentiores, vel tormentis rapidiores, vel catapultis concitatiores feruntur? Arte librorum chalcographica quid vtilius ad omnium diſciplinarum propagationẽ? at illam protulit noſtra hæc ætas, vt & paulò ſuperior, ceræ, corticis, aut papyri vice, chartam hanc quam fabianam primi appellarunt: atque iſtorum ope in tantum faſtigium euectæ ſunt literæ. Quis ignorat non tam nouarum rerum deſiderio quàm nauigandi peritia, claſſe perluſtratum Oceanum? repertas Inſulas? intimos Indiæ receſſus apertos? maximam continentis ad occiduum partem, quam inde nouum orbem appellant, priſcis ignotam, noſtris magno ſuo cõmodo cognitam fuiſſe? Hæc, vt cuncta aſtronomica, Platoni, Ariſtoteli, vetuſtioribúſque philoſophis non ſatis perſpecta, Ptolemæus dein plurimùm auxit & illuſtrauit: qui tamen ſi nunc redeat, Geographiam non agnoſcat, adeò nouus orbis inductus videtur huius ſeculi nauigatione. Ad quam nos non dico adiumentũ attulimus, certè excogitauimus horarum æquinoctialium obſeruatione, qua ratione quacunque ſis orbis regione, illius eam poſſis internoſcere, quam Geographi appellant longitudinem. Quod quidem de fontibus antiquorum non hauſimus, ſed de noſtris riuulis primi

(ni fallor)

(ni fallor) protulimus. Te quocũque vertas cogitatione, intelliges non decoxisse posteros, sed erecto ad contemplationem intentóque animo hęreditatem veterum artium ampliasse & induxisse nouas. Quid igitur inquiunt non esse huius nostræ ætatis, nouum quicquam præstare posse? Incomprehensarum rerum immensa est multitudo, & multo maior quàm quæ possit vnquam percipi. Nulla autem ratio afferri potest cur ingeniorum laus nunc sit inferior: quid est igitur cur aliquis hanc ætatem tam inclementer damnet, vt ex tanta rerũ copia nihil queat attingere? Quis hoc seculum tanti insimulet stuporis, tantæ tarditatis, nihil vt nouum cudere possit, nullarũ artium afferre prouentum? Quisquis mentis valens acumine inertia non torpebit, sed ad res cognoscendas tẽpus diligentiámque sumet, poterit orbitam eandem cum veteribus terere, & in eiusdem industriæ curriculo versari, & illorum obseruationibus adiutus, inuentis artibus magna addere incrementa, & noua condere multis profutura. Sic enim alia ex aliis trahi solent, & ex angustis fontibus per ampla flumina deriuari: tantáque est artium & disciplinarum series, vt apta ex sese omnia & connexa videantur. Si liberè quod sentio dicere licet, dicam, & quidem paucis: tam peccant qui à veteribus peruestigata omnia cõprehensáque esse contendunt, quàm qui eisdẽ primam rerum cognitionem detrahũt, illósque de veteri doctri-

narum possessione deiiciunt. His constitutis,velim ex æquo & bono accedant nobis honorarij arbitri atque disceptatores,qui malo inuidiæ puri, & profectus & consilij mei rationem colligant ac iudicent:nec enim tantùm ipse mihi tribuo,vt fidem haberi velim præiudicatæ meæ sententiæ. Qui primi inter veteres admirabili quodam ad philosophandum studio se contulerunt, in naturæ angustias & quasi in carceres deducti, eò se reuocarunt spatij, vt solis mundi elementis perpetuò inhærentes, nimísque materiæ dediti,longè intra modum constiterint. Alij deinde erectiore animo, suis non contenti finibus ad Ægyptios(quibus cum Chaldæis & Hebræis frequens erat commercium) commigrarunt, à quibus diuina nō pauca per vmbrā duntaxat caliginémque percepta retulerūt. His suam posteà philosophiam tanquam variis respersêre figmētis, & quadā impietatis labe inquinarunt. Vnde accidit,vt tum vel rudis & materiata nimis fuerit philosophandi ratio, vel si diuinū quippiam attigisset, inconstans ac prorsus incerta. Nunc verò quando Dei Opt. Max. beneficio, nobis per Christum lux ipsa veritatis affulsit, multa simul nobis sunt diuinitùs allata, à veteribus animo non integrè percepta. Quis nostrū immortalitatem animæ, domicilium,vim,naturámque nescit? Quid porrò inter philosophorum greges magis controuersum, aut diuturnioribus contentionibus exagitatum? Ordines cœlestes, & illam

illam supernæ ciuitatis descriptionem, quis veterum sapientum subodoratus est? Hæc autem si iam cunctis patent mortalibus, quis etiam non intelligat multa esse in philosophia extra elemẽtorum ordinem, prorsus abstrusa & naturæ arcanis inuoluta, quæ neque oculis, neque auribus, neque vllo sensu deprehendi possunt? horúmque cognitionem non mihi modò, sed & nostri ordinis nominísque cuilibet notiorem, quàm Ethnicis philosophis esse debere? Video posteriores illos Platonicos, Numenium, Philonem, Plotinum, Iamblicum, Proclum, quicquid de diuinis rebus magnificum attigerunt, illud à Christianis viris, Ioanne, Paulo, Hierotheo, Dionysio furtim excepisse: vt inde abstrusa Platonis dicta clariùs, lucidiúsque interpretarentur, & in verum sensum deducerent. Nobis verò non similiter liceat Hippocratis sensa nũc apertiùs reserare, vt vetus medendi ratio suscipiat incremẽtum? affigemúrne perpetuò his caducis? Nunquam concretum hunc crassúmque aërem perrumpemus? Nunquã ex hoc tenebricoso mentis carcere in perspicuam lucem euolabimus? Nunquam abducto per meditationem animo, diuina abstrusaque contẽplabimur? Hæc singula quum apud me tacitus expẽderem, simúlque aliquando monitus essem Hippocratis oraculo, quo in morbis diuinum quippiam inesse confirmat: existimaui perbreuem sententiam permagno esse momento ponderandam, & eò magis

quòd eximius vir ob diuinitatem olim ſeu numen cultus ſit, & breui ſententia magnam rerum ſupellectilem, quam mente gerebat, concluſerit. Primorum philoſophorũ mos fuit, quæcunque diuina attigiſſent, tanquã myſteria contegere, aut integumentis quibuſdam & inuolucris implicata enuntiare, ſeu imperitæ multitudinis offenſionẽ veriti, ſeu quia hæc tam abſtruſa ſi nullo negocio intelligerentur, probatum iri minimè ſperarent. Quocirca anno abhinc vigeſimo odoratus quippiam ſub diuini nomine in medendi arte penitùs obuelatum latêre, quod nondum ſatis pateret, cœpi illius ſtudio & amore incitatus quid eſſet inueſtigare. Deprehendi autem id eſſe abditorum morborum tractationem, nec ſatis tritam, nec veterum monimentis expreſſam: ſine qua tamen manca & duntaxat inchoata, nec numeros omnes habitura ſit ars medendi. Hoc temporis curriculo in hæc vndique multa peruolitaui, longè plura meditatus ſum, neque quicquam occurrit, quod à concepta ea de re ſententia me reuocet. Quo longius ætate, literis, artis exercitatione, & multis tum aliorum, tum meis experimentis eò ſpectantibus procedo, hoc mihi certior veriórque fit de abditis morbis ſententia, in quam & pleroſque omnes paucis admodum rationibus iam adduci video, quaſi illorum animus quodam veri inſtinctu afflatúque ſit perfuſus. Ea autẽ quænam ſit, iam literis mandare conor, non tam perfi-

ciundi

ciundi ſpe, quàm deſiderio excitandi ingenia multorum ad veri inueſtigationem. Magnus hic noſter conatus Rex Chriſtianiſſime, ſed qui maieſtatis tuæ ſplendore ſummam vim ſummúmque robur obtinebit, ſi nouis lætíſque regni tui auſpiciis ille nobis affulgeat. Accedent nihilominus & rationes non tantùm probabiles, verùm etiam ad aſſentiendum neceſſariæ, quibus (vt confido) veritas ipſa manum nobis adiiciet, & ſua luce obſcuram multorum caliginem excutiet. Quinetiam ne quid in opinione dubia non ſatis ratum haberetur, ſingula quæq; ex Galeni monimentis videbor affirmaſſe, qui tametſi aliquãdo videatur hæc dedita quaſi opera extenuare, in ea tamen vel nolens plerunque relabitur. hinc ſcient omnes quod terimus argumentum, & in communem medicinæ vſum primi conferimus, idipſum veteres attigiſſe, víxque vllum eſſe qui hanc in animo ſententiam inſitam, & quaſi inſculptam non habeat, etiam ſi verbo plerũque aliud exprimat. Itaque quam non pauci hanc noſtram inſtitutionem exiſtimaturi ſunt nouam, re vera peruetus eſt, neque ea ſum inſolentia, vt me eius authorem iactem, ſed interpretem duntaxat & explanatorẽ profiteor. hæc autem maximè in poſteriorem librum meditor, quæ quoniam ex phyſicis naſci conſtituíque ſolent, ipſa ratio connexi coëgit in librum priorem philoſophica quædam præmittere, quæ in illorum demonſtrationem neceſſaria videban-

tur. Atque ita quantum diuinitatis, id eſt abditarum cauſarũ, ineſt tum naturali philoſophiæ, tum rei medicæ, hoc vnum opuſculum ſcrutabitur & diſcutiet. Quod autẽ res eſt plena contentionis, differendi rationem quandam aggredior, non ſimplici narrationis ſpecie, ſed quibus ferè ſermonibus res controuerſa agi diſputaríque ſolet: à tali quodam inductus exordio.

LIBER

LIBER PRIMVS.

MVNDI ELEMENTA SOLAM MATERIAM GENITIS QVIBVSque rebus impertiri, CAP. I.

PHILIATROS, BRVTVS, EVDOXVS.

PPORTVNE adesse video quem quęrebam, nisi me fallunt oculi, alioqui nō satis perspicaces. Profectò is ipse est, neq; splēdor hic exorientis Solis aduersus, aciē obtutúmque oculorū perstringit. O felicem & auspicatam occursationē. Etenim liberabor eo scrupulo, qui mihi ex agitata per hosce dies disputatione iniectus est. Ille sic me habuit malè, vt nulla ratione potuerit à me reuelli. Sodalis hic iampridem meus, toto decennio visus nemini, scio afferet noui aliquid ex longa peregrinatione, illius ope consequar quod meo ipsius ingenio assequi nō potui. Sed quónam ille se proripit? non assequar virum nisi procul inclamem. Heus tu bone vir, heus Brute, subsiste per Æsculapium, aut si mauis, per Hippocratis genium: nec enim arctius habeo vinculum, quo te retineam. BRV. Quis est qui me vocat? ô salue mi Philiatre. PH. Salue

tu quoque. BRV. Facis tu quidem tuo more, vt festiuus agas verbis, nec vnquam vrbanitatis sales exuas. Sed quid tu? quò hinc te agis? PH. Te ipsum quærebam, quem rediisse nobis audierã. BRV. En tibi adsum. PH. Video, sed vsque eò insolens vix vt oculis meis credam, quibus mõstro similis est hic tuus aduentus. Quàm cupio te interrogare. BRV. Tam citò? vixdum bene salutaui. PH. Non queo amplius supprimere, quod me quàm diutissimè torsit. BR. Quid hoc tandem rei? PH. Non ita pridem ad indictam quandam celebrium medicorum disceptationẽ, conueni vel audiẽdi studio, vt planè immodico illius artis amore teneor. Agitabatur inter eos eiusmodi quæstio, An ne quod in morbis est diuinum, diuinam opem desideret. Istud olim ab Hippocrate nostro simpliciter breuitérque dictum, videbam variis interpretationibus aliò atque ipse sperabam, trahi: nec profectò tumultuoso illo congressu decidi res omnis potuit, tum quòd nouus interpres liberè fuséque explicandi caruit loco, tum quod præiudicata opinio & fauorẽ detrahebat & fidem inauditæ (vt tum aiebant) sententiæ. Ab eo die optabam tui mihi copiam fieri, vt tuum ea de re sensum expedires, quo facto, me beaueris. Enimuero mihi persuadeo, in ea re nostræ medicinæ verti cardinem. BR. Rem affers arduam, in qua paulum consumere temporis mihi nunc ocioso, & curis laxato iucundum est, videamus qualísnam sit res ipsa, idipsum

τὸ θεῖον.

idipſum vereor, ne tuus interpres rem ſuam nõ planè conficiat: vix quippe adduci vlla ratione poſſum, vt tam exiguo integumento, tanta ſit incluſa diuinitas. Memini aliâs me in philoſophum quẽdam incidiſſe, cui ſimilium ferè eſſet paradoxorum cura: is palàm enunciabat, non omnes rerum vires ab elementorũ permiſtione prodiiſſe, neque hæc omnino cauſas eſſe eorum quæ conſiſtunt: ſed plurima à cœlo tum orta, tum ſuas obtinuiſſe vires. PH. Plurima horum ſimilia audiiſſes tota diſputatione. BR. At ſcis quid illi obtigerit philoſopho? PH. Quid obſecro? BR. Is demonſtrationum neceſſitate compulſus, tandem in elementa cœlo recidit. PH. Maior eſt vis noſtro huic Eudoxo, qui in demõſtrationem plurimus incumbit: eſt in eo nonnihil quod forſan audire velis. Si illum probè noui (noui autem optimè) lubens aperiet nobis, & edifferet hanc rem totam, & gratiam ab illo ſimus inituri, ſi nos benignè & attento animo audierimus. BRV. Ain? Speras id nobis probatũ iri? PH. Exitum nolim polliceri, vnum ſcio illũ quidem certè enunciaturum nobis ea myſteria, quæ abſtruſa, neque in communibus hominum ſenſibus poſita, hactenus putauit. BR. Vtvt res habeat, placet hominis ingenium ac vires experiri: hac tamen lege vt mihi liceat, quæcunque obſcura aut noua audiam, ſedulò percontari, & liberius diſſentire, ſi abſurdum quiddam attingere videbitur: ſic enim fiet, vt audias meam,

quam tantopere desideras, hac de re sententiam. PH. Efficiam vt tibi liceat: viri mores & ingenium probè teneo. BRV. Conueniamus hominem, & quando ita videtur, interpellemus. PH. Erit nunc tempestiuum: agit enim in villa proxima, quo profectus est heri cum amicis philosophis, ibi plenius & audacius sermonem cum illo conferemus, tantisper dum se frãget æstiuus iste calor. Illud imprimis vereor, ne non descendant in animum nostrum, quæ afferet: petet enim nescio quid ex abditis fontibus rei medicæ, quò nõ cuiuis penetrare promptum est. Tu ipse & nostrate & externa philosophia instructus, impetũ sustinebis, si quando superior erit meis viribus. Malim enim tutò fugere, quàm temerè & cum nota iis me obiicere, quæ perferre nequeam. At vehementer me pudeat, si ea philosophiæ præcepta nescire deprehendar, quibus velim videri recens institutus. Quocirca dum hanc viam compendiariam per saltus & humiliores colles conficimus, quæso in commune consideremus cõferamúsque philosophiæ principia, quæcunque in futuram disputationem vtilia iudicas: ne quũ ad seria veniemus, graue sit viro in hæc, quæ sui ingenij non sunt, detrudi. Sic enim nihil moliemur perturbatè, & à minimis struemus maxima. BRV. Ordinem dicis quem omnes secuti sunt, in quorũ nos vestigia incurrere debemus. PH. Itaque matutinus hic auium cõcentus dum recreat animos, inito colloquio hæc explicanda suscipe,

ſuſcipe. BR. Rem vt vis aggredior, & in primis rogo te, certò ne ſcias naturam aliquid eſſe? PH. Qui naturalis philoſophiæ præcepta tradunt, naturam quandam eſſe non dubitant, à qua & ſe φυσικοὺς appellant: idque tanquam notiſſimum & apud omnes peruulgatum, philoſophiæ principium ſtatuunt, quod neque demonſtrari debeat, neque poſſit. BR. Illám ne tu aliquando aut vidiſti, aut manu tractaſti? PH. Videre non contendo, ſi modò cogitatione ſatis hanc poſſum conſequi. Tu igitur aliò perge. BR. Eorum quæ mundus habet omnium, alia per naturam eſſe dicuntur, alia per alias cauſas, vt per artem vel fortunam. PH. Quo modo? BR. Quæ ſponte ſua interioréque impetu prodierunt, naturâ eſſe dicuntur, vt quatuor mundi elementa, metalla, ſtirpes omnes, cuncta animalia, horúmque partes: at lectica aut domus, non naturâ, ſed arte ſuam rationem eſt adepta. Neque verò animal, neque ſtirps, neque quicquam cæterorum naturalium appellatur natura, ſed duntaxat à natura, à qua oriri dicitur, conſiſtere atque conſeruari: hoc igitur ortus omníſque actionis occultum intimúmque principium, natura cuiuſque rei dicitur & eſt. Huic materies quædam ſubiicitur, quemadmodũ ſimulachro æs aut lignum: quam ſanè oportet & naturæ nomine dignari. Sic vnumquodque ex naturis duabus conflatum eſt, quæ nullo pacto ſeiungi, aut diſcluſæ locis conſiſtere queunt: ſed eſt vtraque alterius ſic appe-

Quid natura

Natura duplex.

tens, vt ei annexa alioqui moritura foueatur. Materies ea quæ formæ tanquam primum fundamentum substernitur, dum res ipsa composita perit, atque in aliam facessit, vna eadémque permanet. Omnis enim quæ gignitur substantia ex quodam gignitur fitque subiecto: quemadmodum ex aqua fit aër, stirpes & animalia ex semine, neque quicquam fit ex nihilo. Atqui subiectum ex quo aliquid factum est, ex materia & specie conditum erat: species periit abiítque succedente altera, priuationémque tollẽte: materia autem eadem permansit: quæ hanc subiecta substratáque exciperet. Necesse igitur est hunc in modum subiici quiddam, in quo seruato ac superstite fiat rerum conuersio. Ex quo intelligitur materiam nec vllo ortu generatam & indissolubilem esse, immortalem seculis omnibus, ac vt ortus ita & interitus expertem: atque dum gignitur quiddam, eius solùm formam nasci & emergere dum occidit & extinguitur, eandem occumbere: materiam autem rerum omnium communem, vnam eandémque perpetuò manere. Si enim quando res oblitescit, illius materia simul interiret & dissiparetur, communis rerum omnium moles, iamdudum, vel sæpius esset absorpta, nec hominum vniuersum genus, nec rerum natura omnis, nec ipse mundus stare posset. PH. Hæc satis probè teneo. Age verò aliud edisseramus. Si ex alia quapiam res omnis genita profluxit, à qua materiam suam, quasi à fonte,

Formam & fieri & perire: materiam verò perpetuam esse.

fonte, hauriret: cur tandem elementa desideramus, quæ in cõcreti huius corporis pcreationẽ confluant? BR. Vt hæc quoque genitis cõstitutísque rebus materiã subministrent: etenim materia priùs ab elementis profecta, in subiectum quondam migrauit, ex quo quidque oriri nascíque contuemnr. PH. Mentẽ tuam nõ assequor: dic igitur, si lubet, clariùs. BR. Subiectũ id corpus ex quo procreatione quiddam nascitur & emergit, aut est omnino simplex aut cõpositum. Ex simplici nihil nisi simplex duci diriuaríq; potest, quòd motus illius simplex sit & vniusmodi. Qua ex causa elementa in sese duntaxat soluuntur, & retro vicissim commeant, & vnumquodque ex alio fit simplici. Ex composito autem corpore non simplex, sed aliud compositum efficitur, quod nunquam possit ex simplici prodire. PH. Sic res habet. BR. Conclude igitur aliam elementis, aliam concretis corporibus esse materiam. PH. Id consequens esse video, quanquam nondum mihi dilucidè patet. BR. Dicam igitur luculentiùs: Elementorum simplex, concretorũ verò ex elementis composita est materies. In illis sola principia: in his vtraq; omnino tum principia, tum elementa insunt. Simplicissima est elementorũ inter se cõmutatio, in qua quod prius est, posteriori simplicẽ materiã exhibet. Cõcretis mistísque corporibus gignendis, vnius elementi materia satis esse non potest, sed necesse est quatuor illa permistione confusa, gignendis rebus

Rei naturalis materiam ex quatuor mũdi elementis constare.

idoneum ſe ſubiectum exhibeant ſubſternántq;. Vt enim dubitare non poſsis aurum, argentum, ferrum, metalláque omnia: item vnionem, hyacinthum, ſmaragdum, vniuerſúmque lapidum concharúmque genus, non ex vnico ſed ex permiſtis quatuor illis rerum initiis originem duxiſſe: aut ſi mauis, ex terra tanquam ex matre, ſed quæ ex aliorum temperatione idoneam conſtitutionem ſit adepta. Ita etiam ſtirpes & animantia quæ non ſtatim è terra, ſed ex ſemine edita ſunt in lucem, quanquam longiore tractu & complurium mutationum interuentu, ex iiſdem tamen rerum primordiis, quæ in ſemine & alimento tenebantur, materiam acceperunt. Hæc igitur illorum materia non vt elemẽtorum, ſimplex eſt, & omnis formæ expers, ſed multa compoſitione & cõformatione inſtructa, corpus iam phyſicum, & propriè ſubiectum appellatur: in quo quatuor elementorum ſubſtantiæ incorruptæ perſiſtunt. Quinetiam ſi ex hoc intereunte corpore aliud proferatur, illæ, quanquã alia proportione aliáque permiſtionis lege, integræ manebunt, dum extrema tandem diſſolutione in ſuas naturas quæque redeant, & reſtituãtur vniuerſitati. PH. His omnibus memini me non ita pridem ex naturali medicinę parte informatum inſtitutúmque fuiſſe. Iam tempus eſt, finem inter nos diſſerendi fieri. En hortus eius quem tantopere expetimus. BR. Huc ſanè (tanta vis eſt ſermonis) nullo viæ tædio peruenimus. PH. Veſtibulum

In rerum permutatione aut interitu elemẽta haud quaquam pereunt.

ſtibulum ingreſsi,apud hunc amœniſsimũ fontem anhelantes cõquieſcamus,ac tantiſper reſpiremus, dum aliquis domeſticorum qui nos introducat,occurret. BR. Nullus eſt quieti locus, oſtium iam concrepuit. PH. Quem quærimus adeſt,ſuo more, meditatione plenus: bene res habet,nondum in literarum colloquia ſe contulit cum amicis:ſenſit aduentum noſtrum,cõtendit ad nos exaduorſum. BR. Age ocyùs,& congredere. PH. Saluus ſis Eudoxe perdocte. EV. Vos quoque ſaluete: adueniſſe quidem vos gaudeo, vt huiuſce philoſophicæ ſodolitatis numerum augeatis,ſitque nobis plenior ad ſtudioſam ruſticationem occaſio. PH. Nihil quicquam nobis eſt optatius,niſi vobis moleſti ſumus. EV. Opportunè quidem veniſtis,ſi quid affertis,etiam ſi nihil affertis. PH. Afferimus ſanè quod vos totũ hunc diem magna occupatione diſtineat. EV. Quid iſthuc mi Philiatre? Quid quæſo rei huc vos tam matutinos egit? An quid eſt quòd mea opera opus ſit vobis? PH. Maximè. Etenim angimur vehementer ea diſputatione, quæ nuper agitata eſt de diuinis morborũ remediis: hícque noſter Brutus,quanquam ſupra vulgarem modũ ſit multos annos philoſophatus, optauit tamen in tuam familiaritatem & colloquium venire,vt quantum ea de re geſtas animo,tantum per tuã humanitatem intelligeret. Itaque rogamus, vt quod inter diſſerẽdum aſſequi haud potuimus, id tu docẽdo nobis planum facias:ſi modò nunc

tibi licet per ocium, & ſi familiarem hunc amicorum cœtum ſoluturi nõ ſumus. EV. Arduum eſt quod petitis, & à veterum paucißimis comprobatum: quúmque non facilè ſit nouam rem ad communem hominum mentem & aſſenſum accommodare, vereor ne ſi id percrebreſcat, atque in ſermone multorum incipiat eſſe, primo aditu indignum commentatione videatur: quò fit vt non facilè veſtræ acquieſcam petitioni. PH. Confidimus rem vniuerſam ex naturalis philoſophiæ principiis ſic te demonſtraturum, vt ei qui ſyncero candidóque animo totam præceptionem diligenter audiet, nulla irrepat calumniandi occaſio. Tu Mathematicorum more, ex principiis, quæ ſunt omnibus vel plebeiis recepta, ſoles rem omnem tam apertè cõficere, vt qui ab illis ad extrema occultiora, tanquam manu deductus ſit, his tandem nõ minus quàm illis fidẽ tribuat & aſſentiat. BR. Illa docendi ratio eruditis quibuſque viris, maximéque Græcis veteribus probata excultáque eſt, propterea quòd tutò ac facilè quicquid ſuſcipit, demonſtret. Quocirca hac inniti præſtantiſsimum ſemper eſſe duxi, tametſi imperitis non perinde placet, vt quam aſſequi non poſſunt, neque iudicio decernere nouerunt, quo quidque loco ſtatuendum ſit. Gaudent enim ieiunis nudíſque quibuſdam propoſitionibus & ſentẽtiis deſtitutis munitione demonſtrationum, putántque iis ſe ſcire, demõſtrationibus ſe obrui, potiùs quàm doceri.

doceri. Vnde fit vt ſcriptorũ cuiuſuis fidei & authoritati omnia tribuant. ſatis eſſe rati ſi quid audierint à probato inſigníſque famę viro dictum. Proinde quas ex optimis authoribus mira diligentia obſeruarunt præclaras ſententias incompoſitiſsimè cõgerunt, quæ minus cohærẽt quàm ſcopæ diſſolutæ. Putant id artis eſſe primum & maximũ, ſi nihil arte, modò pulchrè ſententioſéque dicatur. PH. Valeant iſti, mendicent perpetuò, & alienis rebus inhæreãt, curéntq; ediſcere ſingula, quàm ſcire potiùs. BR. Tu vir optime, tuo more facito, & ſi quid in morbis aut in eorũ medicina diuinũ ineſſe putas, id per philoſophiã obteſtor, ne pigeat nobis quicquid eſt exponere. Nihil eſt cur rei aut difficultatem aut nouitatem cauſeris: nouimus & quantum poſsis, & quàm nihil tibi nouum ſit. EV. Poſſum fortè aliquid, quia poſſe videor. Paucis certè quidẽ omnem cõtrouerſiã vobis dirimere poſſum, ſi in caput vnũ ac ſummam, totum coniici velitis. BR. Tam eſt ardua, támq; abſtruſa noua hæc & παράδοξος ſententia, vt ſi pro dignitate eam exponi ac diſcuti placeat, neceſſe ſit, antequam ad medicinam venias, difficilima quæq; ac longè pulcherrima naturę principia excutere, & rerũ omniũ ortus, primámque formarũ originẽ interpretari. PH. Mihi quidẽ iucundum erit ac dulce, à vobis hæc prius edoceri, quàm rei medicæ totum me dedã. EV. At mihi graue eſt, ad hæc quaſi incunabula reuocari, quæ nec ſatis memoriter teneo, neq; hãc

decent ætatem. BR. Age precor, ne peniteat in hanc rem aliquot horulas noſtra cauſa collocare, quo & nobis ſatisfacias, & res tota planior éque ſuis principiis orta eſſe videatur: fac vt alteram diei partē in hanc operam perdas, velut animi cauſa confabulando. EV. Conabor equidem, quando me tantoperè vrgetis, & præſtabo quātum mea feret tenuitas: ſed meos tamen familiares adeſſe volo, quos ſcio philoſophiæ ſtudio flagrare. BR. Æquum eſt. EV. Heus puer, acceſſe philoſophos, qui mihi huc venêre comites, vt ſe nobis ſocios, ſi videbitur, adiungant: reperies in hortis deambulantes. Vos ceſſatores ſcāna parate in aula, quę hortis adiacet: ex ea enim regione ſalubriùs inſpirat cœlum, his maximè diebus, quū terra in omnis generis ſtirpes, & flores ſe reſoluit. En adſunt quos operiebamur: ingrediamur omnes, & ſedibus in vmbra poſitis diſputemus. PH. Placet. EV. Nullum hîc ſtatuite dignitatis ordinem: locum quem cuique fors tulit, capeſſite. Liberum erit omnibus, hac de re quæ ſentiēt dicere, nulli indicetur ſilentium: nec enim æquū eſt in hac ſodalitate. Hîc philoſophi, qui pridie venerant, Quæ ſit, inquiunt, veſtra quæſtio, ignoramus. Agemus Pythagoræ diſcipulos: diſcemus aliquid ſine vllo periculo. EV. Tacerem vobiſcum ſi per hos liceret. Quoniam verò amicorum & philoſophiæ gratia nihil reiiciendum, ſed audendum potiùs eſt aliquid, prouinciam maiorem, ſcio, viribus meis ſuſcipiam: quo & ſi nihil

nihil adferam dignũ tantis viris, recreabo tamen animos nouitate rei. Itaque de occulta medicina locuturus, rem paulò altiùs repetam, vt à fundamentis opus extruere, & ſuo loco partes omnes collocare poſsim. BR. Sic optamus, velimúſque te rem ipſam iam nunc auſpicari.

REI NATVRALIS FORMAM, *ſubſtantiam eſſe, non accidens,* CAP. II.

EVDOXVS.

MAteria eſt conſtans permanénſque ſubiectum, ex quo omnia procreantur: & quanquam per ſe ipſa, & à forma remota non inuenitur, prima tamen in corpore ſupponitur, tanquam fundamentum, cui forma innitatur ac inſit, veluti receptaculo omnium viciſſitudinum, & commutationum. PH. Nos iſthæc ad te venientes longa commẽtatione diſcuſſimus, vt renouata eorum memoria, inſtructiores eſſemus ad tuam diſputationem. EV. Si hæc, vt debetis, recipitis, dubitari non poteſt materiam ſubſtantiæ rationem & genus ſubire, vtpote quæ in compoſito prima ſubiicitur, & permanens continentes rerum varietates nouationéſque ſuſtinet. B R. Ne iſthuc quidem nos in diſputationem reuocamus, ſatis omnibus perſpi-

cuum. E V. Sed neque illud quod eſt principij loco receptum, cuiuſque ſubſtãtiæ naturalis formam actúmque primum, ſubſtantiam & ipſam eſſe. B R. Quid ita? E V. Nam ſi in genere ſubſtantiæ eſt materia, multo (arbitror) magis ipſa forma, quam vos hac longè perfectiorem eſſe non inficiamini. B R. De forma non adeò compertum eſt, quòd ea per ſe ſubſiſtat vſquam, ſed in materia ſemper ac ſubiecto ſit, ad accidentis ferè ſimilitudinem. E V. Vaſtum eſt hoc diſputationis mare, in quod ſi ſemel vela pandimus, longa nobis erit, & grauis ex concertatione perferenda iactatio: nec niſi poſt longos errores veniemus ad illum vobis, vt dicitis, optatiſſimum portum. B R. Rem totam percurrere ſatiùs eſt, ſi tibi per ocium vacat. Ego enim, vt ingenuè fatear, à grauiſſimis quibuſdam authoribus ſum inſtitutus, qui aliis quàm tu principiis nixi, omnia quæcũque mundus continet, ipſaſque rerum formas ex elementorũ permiſtione naſci ac prodire contendunt. Illi materiã totam rei naturalis ſubſtantiam eſſe confirmant, huícque rythmum quendam ſeu concentum affectionum qualitatúmque accidere, quę forma ſit, per quam & nomen habeat, & à cæteris diuerſa ſit. his enim ſuis qualitatibus res quæque cognoſcitur, & ſenſibus noſtris ſeſe offert. Multis rationibus cõtendunt, id Ariſtoteli rei formam dici, eámque eſſe perfectionem, & finem ad quam rei ferebatur procreatio: per eam habere & figurã & finitionem, & per-

Alexãdri aliorumq; philoſophorũ falſa opinio de formarum eſſentia.

& perfectionis complementum. PH. Si hoc ita tibi ſtatuendum eſſe videtur, aut rationes producito, quarum te moueat probabilitas, aut ſi id non potes, celebris authoris teſtimoniũ. BR. Vtrunque adferam: nam Alexāder Aphrodiſæius Peripateticæ familiæ ſectator præcipuus, hæc videtur iiſdem propemodum verbis dixiſſe, quo loco ſic ait, Verùm enimuerò in igne quod na- " turale ac ſimplex corpus eſt, calorem & ſiccita- " tem ſpeciem facimus, & ab iis atque in iis geni- " tam leuitatem: hæc enim principium eſt motio- " nis ad ſuperiora tendentis. PH. Hæc fortaſſe ex " aliorum ſententia pronunciauit. BR. Minimè verò, ſed ea fuit opinio tum maximè celebris, quam etiam Galenus, quem Alexandri tempore vixiſſe ſcimus, probaſſe videtur: nam neque id in quæſtionē vocauit, & libro de elementis primo qualitatem paſſim elementi ſpeciem appellat, aítque ignem ex materia conſtare & qualitate. Hos non paruo pòſt interuallo tutatus eſt Philoponus philoſophus in primis magnus, & poſt hunc alij plurimi celeberrimi nominis & grauiſſimæ authoritatis viri. PH. Quæ ratio potuit illos in iſtam opinionē inducere? BR. Quod cùm prima elementa, per temperaturam ſubiici fieríque miſtorum corporum materiam oporteret, eſſet quoque neceſſe illa retundi, & ad medium quoddam temperari, ſi exquiſita erat permiſtio futura. Contendebant autem illud fieri non poſſe, niſi elementorum formas in qualita-

Galenus Aphrodiſæi tēpore.

tum genus & ordinē referrent, quibus solis proprium est intendi & remitti. Multo pòst tempore Auerrhois acerrimo vir ingenio, lectis diligenter singulorum decretis, hac ipsa ratione eò necessitatis redactus est, vt elementorū formas ancipitis inter sinceras qualitates & compositorum corporum formas naturæ statuerit, illásque qualitatibus & substantiis interiectas vtriusque participes esse. Quatenus enim elementis perfectionem cōsistendíque vim tribuunt, substantiarum viribus pollêre: quatenus verò in permistione cōfusæ intendi aut remitti videntur, qualitatū vim & potestatem exercêre. Haud secus enim formarum, quæ in elementis inhærescunt, coïtionem fieri autumat, quàm contrariarum qualitatum confusionem, quasi propriæ elementorum qualitates remitti nequeant, nisi & ipsæ pariter cōmutentur formæ. Si enim aliqua ex parte eas quispiam retundi dicat, cùm sit reliquarum, inquit, eadem ratio, possent quoque omnes illorū qualitates in nihilum tandem redigi, forma superstite & haudquaquam offensa. Id autem perquàm absurdum in natura videtur: neque enim subsistat ignis, omnis caloris expers: neque aqua ab omni humore destituta. PH. Aduersus hunc autem aciem struunt optimi quique Aristotelis interpretes, qui omnes affirmant elementorum qualitates nonnihil ac leuiter retundi posse, formis eorum, quæ veræ substantiæ sunt, seruatis, neque illas obstare quominus elementa possint bene

Auerrhois.

Alexādri mistio, quæ falsa est.

Vera mistionis ratio.

bene perfectéque miſceri. BR. Ego cùm præcla- *Falſa miſtio-*
ris philoſophis cenſeo, elementorũ ſpecies, quẽ- *nis opinio.*
admodũ & qualitates eas quas primas vocitant, inter ſe diſſidentes, coïre tamen ac congredi remiſſionéque cõuenienti temperatas, καθ' ὅλον miſceri, hinc totius compoſiti vnam ſimplicémque formam prodire. Tu verò ſi vis elementorũ ſpecies nequaquã retundi, quo pacto illarum temperamentum fieri intelligas, haud equidẽ video. PH. fiet, inquit Ariſtoteles, primordiorum ſubſtantiis ad minima diductis cõfuſeq; permixtis. BR. Id appoſitionem eſſe dico, non cõmixtam temperaturam. PH. At vera miſtio tum perficitur dum totæ præterea qualitates totis confunduntur, etiam ſi non ſint illorum formæ totæ totis confuſæ. EV. Quid vos tantoperè moratur hæc philoſophica concertatio, quæ aut nihil aut minimum frugis ad hanc rem ſit allatura. Debueras tu certè quidem, his poſthabitis, ad grauiora & longè vtiliora properare. Quid de elementorum formis ſtatuas, parùm laboro, ſi modò cum præclaris philoſophis tibi cõueniat, concretorum corporum formas in ſubſtantiarũ genere conſtitui. BR. Conueniat ſanè: nec illis prorſus adhæreo, à quibus dixi me aliquando fuiſſe inſtitutum, ſed tutiorem viam ingreſſus, iam pridem conceſſi in familiam longè celeberrimam, eorum qui compoſitorum formas inter perfectiſſimas ſubſtantias collocant, elementorum formas inter qualitates referunt: quam quę-

Vera miſtio.

ſtionem etſi tu ad hanc rem parùm facere ducis, vellem tamen de illa tuam audire ſententiam. E V. De his nihil certum, nihil conſtans, nihil omnium conſenſu probatum definiri poſſe ſentio, quandiu mens humana corporis hoc veluti ergaſtulo incluſa, neque materiam, neque formam ſenſibus cognoſcit. B R. Sic arbitror: neque enim tam diſcordes illi fuiſſent, qui in hanc inueſtigationem diligenter incubuerunt. E V. Si tamen placet, hæc rationis probabilitate diiudicari oportere, illorum potiùs accedam ſententiæ, qui vt concretorum corporum, ſic nullo diſcrimine & elementorum ſpecies, puras ſubſtantias eſſe pronunciant. B R. Age verò ſi quid ad eius rei fidem in animo premis, hoc exprome: neque enim te vel temerè vel citra rationem, ita ſentire puto. E V. Cæterorum rationes omitto: vnius Alexandri, quem tu tibi præcipuũ ducem legiſti, ſententiam in te profero. Age igitur ob oculos apertè ponatur Alexandri locus, vbi elementorum formas ſcriptura proſequitur, vt inde nobis ſit integra ſententiæ noſtræ confirmandæ poteſtas. B R. Quamobrem (inquit) ea ſpecies quæ ab arte proficiſcitur, ſubſtantia nullo pacto eſt, quemadmodum & ars ipſa: forma verò quæ eſt à natura, proculdubio ſubſtantia eſt, quemadmodum & ipſa natura. Verùm enimuerò in igne quod & naturale & ſimplex corpus eſt, calorem & ſiccitatẽ ſpeciem facimus, & ab iis atque in iis genitam leuitatem. His planè affirmat

Elemẽtorum vt rerum naturalium formas eſſe ſubſtantias.

Lib. de anima.

compoſiti

compositi naturalis formam esse substantiã, elementi, qualitatem, sicut & artificio aliquo fabricatæ rei: neque est de illius opinione quicquam altiùs inuestigandum. E V. Sed hæc videri possunt, neque satis circunspectè dicta, nec vlla demonstratione suffulta: noli librum ponere. sed eo vlterius euoluto, lege quæ paulò pòst adiecit. B R. Perplacet. Illis commemoratis hæc subiicit, "Quandoquidem non potest ipsa species, per se seorsum à materia separata & abiuncta subsistere: vtranque tamen substantiam esse non ambigimus. Nam sicut materia, ita & naturalis species substantia est: partes enim substantiæ, substantiæ sunt. Quinimò quia pars vtraq; substantia est, id quod ex ambabus constat, & substantia & vna quæpiam natura est, non vt quæ artificio fieri videmus. Horum enim subiectum, substantia est: species verò, qualitas esse creditur." Hæc ne tibi satis sunt? E V. Satis profectò: sed inspice propiùs an authoris mentem purè fidelitérque edideris. B R. Quid ni purè ac fideliter? certè quidem ad verbum. E V. Iam igitur accipe. Partes (inquit) substantiæ, substantiæ sunt: atqui tam elementum quàm compositum corpus, est substantia. Ergo vt corporis cõpositi sic & elementi partes, substantiæ sunt. Hac ratiocinatione si demõstrat Alexãder, naturalis cõpositi formam esse substantiam, eadem conficiet, ipsius quoque elementi speciem, ad substantiæ genus esse referendã. B R. Hæc ne mihi tendebas retia? E V. Nõ

Demõstratio contra Alexandrum.

ego,

ego, ſed tu tibi ipſe, ſi qua ſunt retia, circundediſti. BR. Captum equidem me eſſe ſentio, ſed ſemel, quòd ſi me iiſdem iterum implicare poſſis, tum verò demum teneto: nam hæc quidem retia, eò mihi facilè perrupturus videor, quòd Alexandro forma fortaſſe pars elementi nō eſt, vtpotè quæ illo iudice qualitas eſt, quanquam miſti forma pars eſt totius & ſubſtantia. EV. Si ſolam materiam eſſe dixit elemēti partē, à qua ὅλην αὐτοῦ τὴν οὐσίαν habeat, elemēti ſpecies quæ qualitas eſt, *Demōſtratio.* nihil conferet illius eſſentiæ. PH. Etiam atque etiam vide quid agas: in præcipiti enim ac lubrico ſtas, vix vt inſiſtere aut ingredi ſine caſu poſſis. EV. Dic mi Brute, nónne materia vna eſt rerum omnium cōmunis? BR. ita iudico. EV. At rerum naturalium eſſentię plurimùm inter ſe diſcrepant. BR. Mihi quidē ita videtur. EV. Quo igitur pacto poteris οὐσιώδεις illas rerum differentias à materia, quæ omnium vna eſt & eadem, conſtituere? aut quemadmodum ab illo rudi & communi rerum omnium principio, res quæque propriam ducet ſui generis eſſentiam? BR. Non video. EV. Itaque ſi rerum quæ ex natura conſtant, diuerſi ſunt ordines, & differentia genera, ſi propria quædam eſt & ſua cuiuſque natura, neceſſe eſt præter cōmunem illam materiā, aliud quiddam inſtitui, quo res ſingulæ ſuam adipiſcantur ſpeciem, & ſuæ cuiuſdam naturæ ſint. BR. Neceſſe id quidem eſt. EV. Illud verò quicquid eſt quod eſſentiam toti largitur, præclarum

quiddam

quiddam esse conuenit, & materia præstantius. B R. Sanè: nam ex eo suum res quæque nomen sortitur. E V. Atqui hoc illud est, quod tu speciẽ ac formam rei appellare soles. B R. Solent & plerique omnes. E V. Ergo necesse est formam, esse primam ac præcipuam rerum omnium partem. B R. Nihil equidem verear, de secundis id fateri corporibus, at elementorũ longè diuersa est ratio. Horum enim species qualitas est. E V. Quodam veluti circulo in easdẽ reuolueris tenebras: ostendi vna eadémque ratione, omnis substantiæ siue simplicis siue concretæ, speciem esse substantiam: sed quando ita res exigit, veniamus tamen ad singula, eorúmque sigillatim naturas explicemus. Stirps aut metallum, formę suæ debet, quod stirps est aut metallum: & reliqua eodem modo omnia. Verúmne id est? B R. Ita volunt. *Inductio.* E V. Ipsum quoque elementũ necesse est vt elementi rationem à sola acceperit specie. B R. Et id quoque. E V. Atqui per formam elementum substantia est, & huius generis substantia. Nam vt huius illiúsue generis substantia sit, hoc est vt sit vel ignis vel terra, non potuit à materia capere, quæ est rerum omnium cõmunis. B R. Hoc iam paulò antè concessi. E V. Vndénam igitur? B R. A sua forma. E V. Ergo hæc elementi forma, per quam ignis est ignis, & ab aqua differt, substãtia est. B R. Quomodo? E V. Nam si ignis est substantia, vt fateris ipse, quod illi tribuit vt ignis sit, ipsum quoque substantia est. B R. Con-

ſentaneum eſt. EV. At ea eſt ipſa ignis ratio, quã tu formam eſſe non inficiaris: quo fit vt concludatur neceſſariò, cùm ignis, tum cuiuſque elementi formam ſubſtantiam eſſe. Inde nos elementum vel aliam ſubſtantiam definitione comprehenſuri, non figura, non colore, non pulchritudine, non turpitudine finimus, ſed ea ſubſtantia à qua res quæque naturalis ſuam duxit eſſentiam, ea autem forma eſt, quæ rei cuiuſque definitionem concludit. Rurſus vt ſtirps à metallo, & animal à ſtirpe, formæ varietate & diſſimilitudine differt, ſic & elementum, quod ipſum quoque ſubſtantia eſt, à cæteris ſubſtantiis diſtabit natiua quadam & inſita ſibi ſubſtantia. Vt enim ſubſtantiæ eſſentiam nullum accidens explere poteſt, ſic neque poteſt illa rerum οὐσιώδης, id eſt, vt quidam loquuntur, eſſentialis differentia ex accidente conſtitui, quippe quòd rei naturalis eſſentiam immutare nequeat. Cùm igitur in cæteris omnibus ſubſtantiis id quo diſſidet vnum ab alio ſubſtantia ſit, quî fieri poteſt vt in elementis quæ veræ ſubſtantiæ ſunt, hoc ſecùs habeat? BR. Iſtam hercle cõtrouerſiam non fouebo diutiùs, præſertim cùm eam induxerim, rei tuæ non admodum, vt dicis, neceſſariam. Proinde non verebor hac de re pedibus in tuam ire ſententiam: vìxque credam Galenum, Alexandrum, Philoponum, & reliquos huius familiæ celebres viros, elementis formam tribuiſſe, nullius ſubſtantiæ participem, ex ſolis qualitatibus

A definitione.

Concluſio.

bus conflatam. Sed (vt Auicennas interpretatur) quia nobis ignotæ ferè ſunt rerum eſſentiæ, & quia non ſunt ſua formis impoſita nomina, eò factum eſt fortaſſe, vt illi viri elementorũ formas propriarum & inſeparabilium qualitatum nomine appellauerint. EV. Hoc ſanè tolerabilius: ita enim maximos viros, à craſſæ ignorationis crimine, modeſtè vindicabis. PH. Iam me nihil huius quæſtionis pœnitet, etſi modò verebar ne improbiùs feciſſe viderer. Et quia pudendum non eſt diſcendi ſtudium, nihil reformidabo philoſophica quædã denuò in medium proferre. EV. propone igitur quàm potes breuiſſimè, ne properantes ad grauiora, nos medio curſu teneas.

NATVRALIS CVIVSQVE *corporis ſimplicem eſſe formæ ſubſtantiam, neque hanc eſſe ex ſubiecti formis ortam, contra Alexandrum,* CAP. III.

PHILIATROS.

OMNIS quæ ſenſibus apprehenditur ſubſtantia, ex ſubiecto & ſpecie tanquam è ſuis partibus eſt compoſita, quemadmodum & quæcunque ars effinxit, in æris, lapidis, aut ligni materia, ſpeciem quandam ab arte, & ornamentum habent.

Elementi materia ſimplex. Similaris corporis materia compoſita ex elementis eſt. Diſsimilaris corporis materia multiplex eſt.

Elementum quod corpus eſt ſimplex, pro ſubiecto ſimplicem & prorſus informem, ab omníque ſpecie deſtitutam materiam habet. Compoſitum autem miſtúmque corpus naturale, ſubiectum ſimplex habere nequit. Sic enim videmus vnius modi & ſui vndequaque ſimile corpus (Græci ὁμοιομερὲς vocant) quod eſt omnium compoſitorũ longè ſimpliciſſimum, vt aurum, vt lapidem, vt ferrum, permiſtum & è quatuor elementis coagmentatum ſubiectum habere. Siquidem antè conceſſimus, miſti corporis materiam à quatuor elementis ductam eſſe, quę aſſeruatis ſuis formis in miſto corpore permanerent. Nam ſi perirent illorum formæ, tum re vera interitus eſſet, haudquaquã permiſtio. Quinetiam multiformæ variæque naturæ corpus contemplans, cuiuſmodi hæc roſa, aut iſta tam blandè nobis arridens laurus eſt, oculorum obtutu clarè video (neque enim demonſtrationis fides maior aliunde eſſe poſſit) ſubiectum corpus ex multis diſſimilibúſque partibus habere, aliam eſſe radicem, alium corticem, aliud lignum, aliam medullam, alia folia, alias baccas. Rurſum diſpari magis, & ampliori varietate diſtinctum eſſe animalis ſubiectum, quod præter eam partium diuerſitatem, conformationem quoque in illis habuit & multiplicem figuram. EV. Rem attigiſti mi Philiatre, vtiliſſimam omnino, nec vlli opinor, dubiam, quippe quæ ſenſu plus ſatis comperta ſiet, & ſi fortè rationem præter ſenſum requires,

Diſsimilaris corporis partes eſſentia differunt.

quires, viuentium officia & actiones contemplatus, videbis neruos, ossa, carnem, vires vsúsque tam dissimiles obtinuisse, vt illorum quoque naturas & essentias latissimè differre pronuncies. Quinetiam habent similares hæ partes vel inter se compositæ quædam propria temperamenta, quæ quum integra seruentur & inuiolata, par est & illarum naturas, quæ temperamenti sunt comites, incorruptas manere. Quid enim eas dissoluere possit, inuiolato temperamento? Ita planum fit in animantis compositione, ossa, neruos, carnem, mēbranulas & reliquas partes ὁμοιομερεῖς, non modò colore, crassitudine, aliísue qualitatibus & conformatione, sed & ingenito temperamento, & propria essentia ac specie dissidêre. Hæc si quis ad statuendas rerum differentias non satis esse existimabit, quánam, obsecro, alia ratione essentias rerum distinguet? aut quænam dabit corpora, quorum sit quàm illorum dissimilior essentia? & his tamen (si quibus aliis) suam esse substantiam negabit nemo, nisi si quis eò contentionis & amentiæ processerit, vt dicere ausit, tam nostri corporis partes quàm reliqua vel maximè dissidentia corpora, solis accidentibus seiungi. Sed enim is vetustissimorum philosophorū iam pridem explosum decretum reponet, qui abdicatis formis, solis accidentibus perfici discerníq; omnia asseuerabant. Quocirca propositæ hîc à te sententiæ accedens, profiteor, non animantium stirpiúmque modò cor-

pora, sed lapidum quoque & metallorum quorundam, multiplex haberi subiectum, cuius particulæ specie & essentia, non solis accidentibus

Argumenta quæ nituntur probare dissimilaris corporis compositã esse formam.

dissideant. BR. Leuastis me onere non paruo, planius alioqui & fusius illa explicaturum. Iam enim vobis probaturus sum, quatuor primordiorum naturæ, simplicissimã esse formam: compositorum autem ex iis corporum, perfectiorem & ex compluribus coagmentatam. Sic enim diligentissima rerum peruestigatione videtis, lapidi quàm elemento præstabiliorem inesse formam, & stirpi, quàm lapidi, & animanti quàm stirpi: quasi pro dignitate subiecti formam cuique largita sit natura. Nempe igitur tu negabis iis compositam esse formam, quibus est compositum subiectum? Aut si id concedes, non etiam illud dabis, genitam esse cuiusque rei formam, & ex iis prognatam formis quæ sunt in sui subiecti concretione? quæ si ita esse fateberis, fateare simul necesse est, non esse eam aliunde petendam, neque ei facultates vllas inesse, nisi qua simplicium naturæ conferunt. Hæccine tibi satis firma argumenta esse videntur? de quibus quid sentias, & quibus ea rationibus infirmes,

Solutio.

audire sanè velim. EV. Hæc vnde & ex cuius fontibus, & quorsum deriuata sint, satis perspicio: neque fieri potest vt sine grandi contentione dirimantur: de quibus dicam equidem iam nunc meam ex Aristotelis mente sentẽtiam. Elementi simplex est forma in subiecto simplici: naturalis

autem

autem corporis compositi, quanquã coagmentatum,& ex diuersis partibus cohærens est subiectum, simplex tamen est totius forma, sed quæ multiplici & composito subiecto vtens, multiplices compositásque obit functiones, è quibus perfectio illius intelligitur. BR. Dilucidiùs hæc eloquere, vix enim assequimur. EV. Formarum multi sunt ordines, ex officiorum generibus digesti. Nam quum forma natura quædam sit, eáque motionis principium, quæcunque vnius simplicísque motus causa fuerit, simplicissima illa & imperfectissima, & infima iure optimo iudicabitur: quæ verò multiplicis variique motus erit opifex, perfectior erit illa certè, & altioris cuiusdam ordinis. Sic elementi forma, quia loci mutatione sursum tantùm aut deorsum fertur, omnium censetur imperfectissima & abiectissima: stirpis, quæ nutritionis etiam, incrementi procreationísque motum ciet, nimirum perfectior habetur & nobilior. Hac rursum absolutior est animantis forma, quæ præter hæc sensum confert, & voluntariam progressionem. Omnium tandem suprema & perfectissima est hominis species, quæ supra hæc omnia mentem diuinum munus à diis immortalibus est consequuta. Conueniebat autem vt quæ forma perfectior esset, ac pluribus prædita facultatibus, ea pleniorem & instructiorem corporis velut officinam haberet, vt multiplicem instrumentorum copiam ac varietatem ad alias atque alias

Formarum ordines.

Forma principium motus.

accommodaret functiones. Nam neque perfecta, & multas in se efficientias obtinens forma, in materiam commigrabit rudem, simplicem, & impolitam: nec si commigrabit, aut in ea incolumis stare poterit, aut omnibus suis muneribus plenè defungi. Elementorum omnino rudis & simplex est materia: Æri, lapidi subiectum ex sola elementorum temperatione compositum inest. Stirpibus & dissimilare & iam organicum corpus substernitur: in animantibus verò, cùm partium dissimilitudo quàm in stirpibus est maior, tum instrumentorũ concinnitas & elegantia decentior. Ipsum denique hominem tam fabrè fecit Natura, vt videatur voluisse ex eo tanquam absolutissimi operis exemplari, de se fieri existimationem, adeò multis gradibus eum supra cæteras omnes res naturales extulit. Ad hunc igitur modum, simplex quidem est omnium rerum forma, sed quanto sublimiorem in locum euecta est, quantóque plures in se continet efficientias, tanto subiectum absolutius, instructius & ad singula cõmodius efficienda obtinuit: est enim formæ gratia conditũ corpus, non item forma corporis. BR. Quid audio? næ tu fœlix es, quòd absint philosophorũ quos ego sector greges: qui si adessent, vniuersi, scio, in te impetũ facerent, tum singulæ familiæ tecum summo iure agerent: instaret princeps ille noster Alexander, & te à sententia tua deductũ, in suam facilè perduceret: alij te propè innumerabiles, disputationũ suarum & interro-

Aliud argumentum.

interrogationum laqueis te irretitum tenerent, quibus cum tibi iusto sacramẽto contendere nõ liceret. Etenim si simplicium è quibus res componuntur species, integrę seruantur in composito, neque pereũt vti fateris, par est omnino, haud secus inter se cõponi miscerique atque suas quibus insident materias, & ex eiusmodi permistione formam totius enasci, eámque sicuti & subiectum, esse compositam veluti cõcinentium formarum quandam harmoniam: argumẽtum dabo, si fortè desideras, certissimum. Stirpis enim & animantis totius actio, ex conspirantibus in vnum partium omnium fũnctionibus prouenit, neque totius alia est, quàm omnium inter se cõsentientium partium actio: ita etiam tanquam clara voce proclamante natura, credendum, nihil aliud esse totius formam, nisi istum singularum formarum consensum & conspirationem, nec ipsam aliũde nisi ex iis ortam esse. Quid igitur Alexander? simplicia (inquit) corpora, quorũ subiectum simplex est, simplicem quoque speciẽ & naturã adepta sunt. In quibus autem nõ simplex subiectum est, sed iam corpus aliquod, siue cõpositum: in iisdem species, ornatu distinctiore & compositiore perfectior est. Neque immeritò: species enim illa, quæ est in materia & in subiecto confert aliquid ad eorum speciem, quæ composita sunt. Paucis verò interiectis hæc adiicit: Multitudo formarum, earúmque diuersa cõmistio, in subiectis corporibus æquabilẽ muta-

Lib. de anima.

„ tionis cauſam adferre poteſt. Hæc nónne planè „ loquũtur eorum quæ miſcentur, corporum formas etiam ipſas permiſceri, & ex illis formã totius exurgere, quæ ſit ipſa quoque compoſita? PH. Dij boni quantum inter vos diſsidij? éſtne quicquam hac ipſa controuerſia magis controuerſum? res eò veſtra contentione redacta eſt, vt quid potiſsimum ſequar ignorem, quæ cùm vos præcipites egerit in contraria quaſi διαμέτρου extrema, neque videam quemadmodum poſsint veſtra ſenſa, aut commoda interpretatione conciliari, aut pro veritate rectè diiudicari: reliquũ eſt vt aliis arbitri & ſequeſtris honore conceſſo, diſceptationis huius tantùm ſpectator ſim. BR. Optimè. EV. Iam verò ſi tibi videtur, argumentationis tuæ rationem ineamus: quę, mihi quidẽ, eò ferri videbatur, vt adhibita demonſtratione, conficeret omnino, docerétque compoſiti corporis formam, ex ſimplicium formis coaleſcere. Hîc tu nos aduerſariorum numero, & magno, vt putas, nomine minaciter terrere conatus es, neque fortè ſatis idoneorum. Quòd ſi vt teſtibus oppugnamur, itidem implorato teſtium auxilio propugnare libeat, pro multis vnus nobis erit Ariſtoteles, cuius authoritas & argumentatio poſsit omnes omnium rationes refellere. Is (memor es, credo, ſcriptorum) diſputãdo iam olim, cõfecit, neque animam neque formam eſſe harmoniam. Eſt enim harmonia conſentientium ac conſonantiũ vocum proportio. At hæc iſta proportio

Solutio.

1. de Anima. Formam omnem ſimplicem, nec compoſitam eſſe

portio ſubſtantia non eſt: anima autem eſt ſub- *ex ſubiectarũ partium formis.*
ſtantia. Item, Anima corpore prior eſt & præſtã-
tior, in eóque principatum tenẽs ac dominatio-
nem, ipſum moderatur ac mouet. Harmonia au-
tem ſuo inſtrumento, vt cithara, poſterior eſt, ne-
que habet vllum in eo imperiũ: nõ id mouet, nõ
moderatur. Quinetiam quouis modo, diſſoluto
conſonantium rerum concentu, & ipſa diſſolui-
tur harmonia, mutatóque intenditur aut remit-
titur: at in partium miſtione & temperatura id
ſecus habet: neque enim eius temperaturæ mu-
tatione alia ſtatim atque alia apparet aut exiſtit
anima. Cúmque ad offenſionem interdum vſq;
mutetur corpus, ipſa nihilominus tamen perma-
net anima, etiamſi cernimus harmoniam vicia-
tam: & ſuum cuique temperamentum mutare
liberum eſt, animam nemo niſi cum vita mutat.
Quis igitur formam harmoniam eſſe dicat? nec
verò corporis eius quod ἀνομοιομερὲς propterea di
citur, quòd non vnius generis & ſui per omnia
ſimiles omnes partes habeat, forma, compoſitio
quædam eſt formarum eiuſdem generis, & inter
ſe ſimilium, quæ ſic inter ſe connexæ & aptæ vi-
deantur, vt in vnũ ſine vlla diſcordia cõſentiant
atque conſpirent. Ridiculum enim eſt, putare a-
nimam aut formam perinde atque ſubiectũ cor-
pus ex partium differentium nexu compoſitio-
néque conſtare. Sed eſt neceſſe, totius compoſiti
vnam eſſe formam ſimplicem, quæ à ſimplicium
partiúmque formis diuerſa, illas incorruptas &

integras in toto coërceat, alioqui perituras. Id probatur Aristotelis locupletissimo testimonio, ex sexto τῶν μετὰ τὰ φυσικά. Quod, inquit, ex aliquo constat, sic est compositum vt vniuersum sit vnum, non vti cumulus, sed vt syllaba (syllaba autem non est elementa ipsa, neque est idem quod, b, &, a, neque caro est ignis ac terra: dissolutis elementis hæc non sunt, caro inquam ac syllaba: elementa autem sunt & terra & ignis) syllaba igitur profectò est non solùm elementa, litera vocalis & muta, sed etiam aliud quiddam. Itidem & caro nō solùm ignis ac terra, aut calidum frigidúmque est, sed etiam aliud. In eandē sententiam sunt & illa: Hoc quidem est substātia vniuscuiusque rei, nam vt res sit, hæc est prima causa quæ non est elementum, sed principiū. Sunt alij loci complures libro secundo de animalium procreatione, in quibus idipsum manifestiùs explicauit. Sed de his aliâs seorsum plura. Cur autem oporteat aliud quiddam nouúmque principium & causam, simplicium formis induci, adfert, cùm de Anima contra Empedoclem disputat, non posse simplicia, maximè autē contraria, in vnum coïre & contineri, nisi arcto velut vinculo, fortius quid & valentius, ipsa stringat ac coërceat, ne diuulsa dissipatáq; mox distrahātur, & eò redeant, vnde singula profecta sunt. Quinetiam primo de Anima, contra Platonem eadem ratione ostendit, si in vnum atque idem coalescent, quæ diuersa ac multa sint, necesse

Cōmen. vlt.

Cōmen. 39.

Nume. 39.

cesse esse alterius vi ea cogi, copulari, & ne diffluant contineri. E quibus intelligitur planè, vt corpus quamuis è multis compositum, vnum tamen esse dicimus, sic dicendum esse, formam ipsius vnam & simplicem esse. Quid habes obsecro, quod ad hæc respondeas? Túne Aristotelem superabis vel authoritate, vel argumentorũ subtilitate ac robore, quibus omni studio totísque viribus efficere conatur, compositorum corporum necessariò oportere simplices esse formas. BR. Nõ ego sanè cùm meam modò sententiam exponerem, id dicere volebam, compositi corporis animam vel formam harmoniam esse, & quandam è multis compositionem. EV. Id sermo tuus præ se ferebat. Quid igitur sentis? dic amabò apertius. BR. Hoc volebam: compositi formam vim quandam esse, ex subiectorum sibi corporum temperamento ac mistione. Subiecti enim ex mistione præparationem, ipsamque potentiam, cùm ad absolutionem peruenerit, tum ἐντελέχειαν, id est perfectionẽ fieri, quæ rei sit forma. Ita formam de potentia materiæ educi sentio, quòd ipsa potentia continenti progressione, transeat in formam, actúsque fiat. EV. Hæc sunt Alexandri illius Aphrodisæi. Túne igitur vis illius partes conserto pede tueri? BR. Quid ni obsecro? EV. Etiam atque etiam quid respondeas vide, & quæ quantáque incommodorum consequutio te penè obruat. BR. Quorùm nam? EV. Necesse est eo quidem authore, subiecti præpa-

Nec formam esse vim ex subiectarum partium naturis profectam.

Ἡ ἐντελέχεια τοῦ ὅλου συνοχή.

Quæ incommoda sequerẽtur si forma ex subiecto nasceretur.

rationem, non accedentem solùm adiuuantémque, sed primam & efficientem causam statui: quippe quæ de se omnem formæ essentiam proferat ac suscitet. Simul verò ex subiecto sibi corpore, animam omnémque speciem emergere. & à corporum differentia, formarũ varietates proficisci. BR. Hæc principia sunt, & veluti fundamenta illius opinionis. EV. Horrenda sanè: consequitur enim formam omnem, vel ipsius hominis præstantissimam mentem, mortalem & internecioni obnoxiam esse, si quidẽ ex subiectorum præparatione & interitura harmonia resultet: quo quid esse potest, vel absurdius vel magis impium? BR. Bona verba: rem dicis illi viro nec nouam nec inopinatam. EV. Euge virorum optime, perge vt cœpisti: nec te huius pudeat. Ponendum erit subiectũ sua specie dignius, & pręstantius: eius esse in composito principatũ, moderandísque actionibus ipsum præesse, quas omnes per formam ceu per instrumentum exequatur: neque formam habendam esse præcipuam functionis causam, quæ corpore pro instrumento vtatur. BR. Hæc opinor, tibi non concesserit Alexander. EV. Sunt tamẽ superioribus annexa & cõsequentia, quod vt ille fateretur nec tuum expectauit iudicium, nec te consiliarium adhibuit. Quid enim ait? Neque grauitas, inquit, ob
« id infrà tendit, quòd vtatur terra cuius est pote-
« stas, sed terra ipsa intercedente grauitate (quę &
« potestas & fotma & perfectio terræ est) fertur
infe-

inferius. Idem in anima modus habetur, quum «
ipsa quoque potestas & actus & forma sit eius «
corporis à quo possidetur. Eius enim procreatio «
quodámodo ex mistione & temperamento pri- «
morum corporum est, sicut ostendimus: Atque «
per animam operatur id corpus, in quo princi- «
patum animæ esse conspicimus. Agnoscísne hęc «
Alexandri? BR. Agnosco optimè: neque vt tu
absurda, sed opinabilia problemata esse iudico.
EV. Siccine nihil te pudet tam detestabilis opi-
nionis? qua nihil nec dici nec cogitari potest in
philosophia vel distortius vel monstruosius: eru-
bescunt opinor qui nobiscum hîc sunt boni do-
ctique viri, audita istá tam peruersa philosophia.
Sed nullus te tamen aut metus deiiciat, aut pu-
dor suffundat, quo minus fortiter tuis insistas
gradibus, & istos absurdissimarum rerum quo-
ad poteris perferas insultus: ex hac enim tolerã-
tia clariùs, opinor veritas elucebit. BR. Quid hîc
mihi tua opus est cohortatione? obsistam intre-
pidus, nec dubitabo animi confidentia, quanta
maxima esse potest asseuerare, quæcunque huc
ex Alexandro protulisti, ea omnia longè omniũ
esse verissima, sibique aptissima cõsequentia per
omnia consentire: videri autem pleráque falsa,
quoniã abstrusa sunt & à vulgi intelligentia re-
mota: sed in his sicuti in omnibus quæ posita
sunt in rationis probabilitate, satis esse duco, si
secum vniuersa cohæreant, nulla vsquam inter-
currente pugnantia, nouáque probabiliter indu-

cere cuique liberum esse,id vnum modò caueat, ne quid dicat quod videri posſit non satis consentaneum. EV. Quid iuuat opinionũ varietas, si quam teneas, quæ cæteris præstare & probabilioribus rationibus niti videatur? Sed ad rem, singula diiudicemus accuratè. Corpus, inquit Alexãder, operatur per animam, sicuti terra per grauitatem deorsum fertur: quasi verò sit anima corporis agentis instrumentum. Aristoteles cõtrà censet, omnia omnium, cùm animaliũ tum stirpium corpora, animæ esse instrumenta, eiúsque gratia facta esse. Alexander, animam, omnémque adeò rei formam corpori subiicit inferiorémque facit. Aristoteles & omnes omnium rectè philosophantium familię, excellẽtiorem & superiorem esse volunt. Ille omnis actionis omnísque motus principium & causam corpus esse docet. Hic contra Empedoclem rationes collegit, cur forma, quam & naturam simpliciter appellat, omniũ causam & initium motus esse cõueniat. Nunc age vtri potiùs accedẽdum putas, Alexandróne an Aristoteli? Vtrius est apud te maior authoritas? Quòd si apud te leuis & infirma est nominis existimatio, rationes vide, quas si Alexandro firmiores & euidẽtiores esse comperies, tum demùm Aristotelem contemnito. BR. Suæ non desunt Alexandro rationes, neque tam præceps ac deuius is fuit, vt iam satis cognita Aristotelis mente, temerè voluerit nouam introducere doctrinam. EV. Plerique gloriæ, vt ipsi

appellant, immortalis adeò magna tenētur ambitione, vt celebritatem nominis, & ſuam illam immortalitatem vel falſis inuentis, vel etiam flagitio quærere non dubitent, ſed tu quod verum eſt fátere: An non tibi videtur Ariſtoteles (puto enim te eius omnia euoluiſſe) firmiſſimas atque adeo neceſſarias omnino rationes ad hanc rem attuliſſe? An non animaduertis Alexandrum in exemplis & inductionibus iiſque nō magna probabilitate ſeptis plurimùm verſari? Sed oculos, obſecro, in te ipſum conuerte, & in omnes penitùs partes introſpice: An nihil te mouet dictorũ improbitas? Audebis ne tuam animã temeraria confeſſione mortalem facere, & cœleſtem illam diuinitatem fœdo lutulentóque corpori ſubiicere? Hæccine tam impia, & tam nefanda recipies? Quid ſentias, reſponde quæſo ſimpliciter & ingenuè, neque tuã libertatem, vllius quantumuis magni hominis præiudicio tibi ademptã eſſe velis. BR. Sit, vti vis, rei cuiúſq; forma, ſimplex quędã ſubſtantia, ſit & illa pręcipua efficiénſq; cauſa functionũ, præſtantior corpore, quo in obeundis functionibus tanquã inſtrumēto vtatur. Sed tamē illa ex corporis tēperamēto prodire videtur, ceu vis quædã ſimplex ex ſubiectorũ corporum tēperie & concordi harmonia profecta. Nō hoc, puto, negabis, ſi diligentiſſimo examine omnia libraueris. Sic enim compoſitæ theriaces aut medicatæ potionis uim, ex ſimplicium cōmiſtis tēperatíſque viribus extitiſſe intelligimus, quod cũ

Aliud argumentum quo contēdit formam ex ſubiecto naſci.

D

Galeni etiam mente consentaneum est. EV. O callidũ versutúmq; hominẽ. Quod ipse satis tueri non potes, id videri vis mihi cõdonare, vt summo totius disputationis capite vicissim accepto, reliqua vel ab inuito extorqueas. Nam si formã ex subiectorum corporum temperie ortam esse concedam, facilè deinde quæcũque cõtrouersa sunt tibi assumes, euersis omnibus philosophiæ præceptis. BR. Putabam litem hanc inter nos ista moderatione dirimi posse: At cùm de suscepta semel opinione, nihil velis remittere, sed omnia summo iuris rigore persequaris, tuebor & ipse præfractè meam opinionẽ, de qua nulla vis, nullum periculũ me posit depellere: mordicùs tenebo, cùm animam, tum omnem speciẽ, ex subiecti corporis cõstitutione & innata potẽtia nasci, neque aliunde prodire, nihil curans, siue tu hanc mortalem esse, & materia posteriorẽ atque abiectiorem, & illius instrumentum, siue his cõtraria statuas. Hæc munitissima est arx in quam me recipio, vallo, fossa, multarúmq; rationũ telis ac iaculis instructissima: hanc si oppugnare proponis, senties quanto tuis inde veniant machinæ potẽtiores & rapidiores. EV. Ego verò machinis fortasse nullis, sed latẽtibus tãtùm subterraneisq; cuniculis te petam. Iam igitur age dulciss. Brute: hęc ista vis, quam rei naturalis formam appellas, nónne substantia est? Hanc ne Alexander quidẽ ipse substantiam esse negabit: tu verò quid? BR. Esto substãtia. EV. Mistorũ elemẽtorum temperaturam,

raturam, omnémque ſubiecti hinc exortã habitudinem & potentiam, ſtatuis, ſcio, in qualitatum genere. BR. Sic neceſſe eſt. EV. Atqui ex vna, vel ex multis qualitatibus, ſubſtantia emanare nequit. BR. Nequit prorſus. EV. Qui igitur fieri poterit, vt ipſa rei forma, ex qualitatum permiſtione & temperamento prodeat, ſolæque qualitates nullius ſubſtantiæ cõcurſu & ope ſubſtantiam ingenerent? BR. Non è ſola (ne quid ignores) fit qualitatum miſtura & temperie, ſed ex ipſa quoque earum, quæ in elemẽtis ſunt formarum, confuſione & permiſtione. EV. At elementorum formas Alexander in qualitatum genus retulit, vt hac etiam ratione, neceſſe ſit, eo certè authore, compoſiti formam, ex qualitatibus enaſci. BR. Ego verò nequaquam illi in præſens aſſentior, ſed Auerrhoidi potius, qui elemẽtorũ formas, ambigui, ancipitiſque generis eſſe poſuit: huius opem ſi hîc imploro, quid iam oberit, quo minus compoſiti totius forma è ſimplicium ſubiectorum formis emergat? EV. Quòd ne ſic quidem ſimplex erit forma, ſed vt corpus, ita & ipſa quoque compoſita. BR. Mentem meã nondum, vt video, conſequeris. EV. Qui ſic? BR. Quia ex ſubiectarum formarum temperatura, ego ſimplicem naſci poſſe exiſtimo, quæ licet ſit ipſa ſimplex, omnium tamen formas, ſuo veluti ſinu cõplectatur. EV. Id ne fieri poſſe? BR. Quid ni? EV. Auſculta pauliſper, vt quid ego velim, & quod quæris ſcias. BR. Auſculto, loquere quid

Auerrhois.

Simplicẽ totius formam non poſſe ex ſubiectis formis emergere.

velis. EV. Quæcunque ad rei naturalis procreationem confluxêre, seu simplicia seu composita corpora, ea priusquàm mutua inter se actione componerentur & coïrent, singula cùm materias & formas suas habuêre, tum qualitates perpetuò ipsis insidentes: Itá ne? BR. Quorsum hæc? EV. Nihil nunc quidem id refert, responde tantùm, neque ad finem præproperè contendas. BR. Fateor elementa tribus illis instructa, in rerum procreationem conuenire: Quid tum postea? EV. Dum vera & exquisita fit illorum commistio, qualitates illæ diffunduntur totæ in totas: Siccine tibi videtur? BR. Id iam sæpius antè concessi. EV. At nequeunt illorum materiæ ὅλαι καθ' ὅλας permisceri, sed longa partitione partibus eò reductis, vt iam ad extremum exiguæ illæ, coniunctione quadam inter se vinctæ cohæreant. BR. Sic quidem necessarium esse duco: nam si materiarum perfecta fieret confusio, corpora in sese penitùs ipsa subirent: quod mihi quidem videtur absurdius quàm vt recipi debeat. EV. Nec verò formæ materias quibus semel infusæ sunt, deserũt vnquam, neque possunt aliæ in alias transitione facta commigrare: id scis optimis quibusq; philosophis ita visum esse. BR. Et mihi quoque. EV. Formarum igitur non alia quàm materiarum mistio erit, neque relictis sedibus exilient formæ, quo seorsum ipsæ & à materia solutæ inter se commisceantur: sed subiectis immersæ, quemadmodum illa sic & hæ afficientur.

Demonstratio.

ὅλαι καθ' ὅλας.

cientur. Quocirca vt materiæ totæ in totas penetrare nequeunt, ſic neque formæ. BR. Quid tandem inferes? EV. Non poſſe ſimplicem eſſe ſpeciem, quæ à tali temperatione proſiliat. BR. Vide quò rem deducere velis: non enim perſpicio, vnde aut quo modo iſthæc confeceris. EV. Dicam, ſi voles, planiùs. BR. Tua commenta nihil moror, neque mea intereſſe puto, vt captioſis iſtis & argutis cauillationibus reſpondeam: hoc ſatis habeo perſpectum, rei naturalis formam, ſubſtantiam eſſe ſimplicem. EV. Fortaſſe tecum mihi cõueniet, ſi ſine vlla omnino lite, rem omnem paulò altius vna contemplemur. BR. Ea verò mihi plus ſatis eſt perſpecta. EV. Fac igitur, per te erudiar, fac id pleniùs concipiam, quod animum mihi iam dudum ſolicitat & angit BR. Quid iſtuc? EV. Huius mei muli corpus vniuerſum, nónne ex oſſium, neruorum, membranarum, carnis, cutis, aliarúmque ſimilarium partium copulatione conſtructum eſt? BR. Perge quò cœpiſti. Quid enim hîc reſpõdeam, ad hoc quod eſt vel carnifici cõpertum. EV. Quid porrò? An non illud etiam compertum, conſimiles has & vniuſmodi partes, integras &, inoffenſas in corporis compoſitione ſeruari, & ſuam eſſe cuiuſque earum propriam & eſſentiam & formam? BR. Compertum & illud etiam laniis. EV. Perge, obſecro, tua iſta in reſpondendo liberalitate vti, neque committas vt ſordidus aut malignus videare in iis rebus, quarum pleniſſ. eſt etiã

Exemplo demonſtratur.

plebeiorum hominum ſenſus: Partes illæ muli, conſimiles & vnius inter ſe modi nequaquam miſcētur ſiue illarum materias, ſiue formas ſpectes. BR. Neque id ſanè opus fuit, ſatis erat illas apta concinnáque inter ſe harmonia coniungi, qualem hiſce in ædibus lapides, cementum, trabes, & lateres, ab arte accepiſſe vides. EV. Sic mihi quoque videtur. Quo igitur pacto fieri poteſt, vt noua totius forma, ex his tam multis ſimplex tamen ipſa prodeat? BR. Tu videris ipſe, ita tamen certè res eſt. EV. Si permanent integræ & inuiolatæ partium formæ, quo modo aliam de ſe ſimplicem, multæ ipſæ integræ & incorruptæ producent? ſi qua ex iis prodire ſtatuatur, hanc oportet eſſe compoſitam, vt & iſtarum ædium compoſitam ab arte ſpeciem eſſe dicimus, non autem ſimplicem: erit ergo totius muli forma, ex ſubſtratis formis quædam veluti compoſitio, vtque totum corpus, ſic & ipſa totius forma è multis diuerſiſque partibus conſurget. Viden hæc eſſe neceſſaria? BR. Neſcio, quibus aut vnde conquiſitis tricis nos inuoluas in re ſatis plana & expedita: proinde commenticias iſtas ſimilitudines quàm aptè ad rem excogitaueris, iudicabunt alij: me certè non admodum mouent. EV. Satis feciſti cæteris: hoc verò poſtremum rectè ne intuli, an non? BR. Neſcio quid dicas. EV. Scis, vir optime, ſed fateri pudet. BR. Quid ſentiam taceo & contineo optimè, neque volo continuò palàm eſſe: proinde tu aliũ ſi videtur interroga.

PH.

PH. Quid te res minima tam citò, tam vehementer confundit, optime Brute? Collige teipſum & vel noſtra gratia reſponde, vt hæc diſputatio maturè tandem & conuenienter concludatur. BR. At enim ſui ſimilis ſemper eſt hic Eudoxus: minutula quædam & acuta interrogat, quibus cõceſſis aut negatis, ſtatim nobis aliorum conſequentium longam contexit ſeriem, confictorũ ad oſtẽtationem exemplorum mirifica copia refertam, vt captioſis iſtis laqueis irretitos cogat vel quod antè negatũ ſit etiam inuitos dare, vel quod ſtultè cõceſſum cum rubore repetere. PH. Quid tua refert: permitte vt arbitratu ſuo omnia excutiat. Agedum reſponde. BR. Si iubet hic doctorum virorum cõſeſſus, dicam compoſiti corporis, compoſitam quoque eſſe illam ſubſtantiæ participem formam, ſed quæ ex ſimplicium tamen formis conſtet atque cohæreat. EV. Hei, arcis tuæ pars ſumma iam corruit, caue ne te tota mox obruat. BR. Satis in tuto eſt quicquid ſupereſt. EV. Quàm durum & quàm arduũ eſt, opinionem ſemel ac penitùs animis imbibitã euellere. Hic nullum non mouet lapidem, nihil ne abſurdiſſimum quidẽ detrectat, id vnũ ſibi modò retineat, formam rei ex ſubiecti cõpoſitione ſuſcitari, nulla neque cura neq; æſtimatione perpendens, quidnam ponat, & fieri ne id poſſit an non. Propoſui tibi nõ Ariſtotelem ſolùm, ſed & Alexandri tui patroni rationes, quibus conficit, ſimplicem eſſe cuiúſque rei formam: quòd & tu

Neque etiam ſi totius forma compoſita ſtatuatur, eã poſſe ex ſubiectis formis prouenire.

palàm atque ingenuè dedisti. BR. Dedi equidẽ, sed ante hanc altercationẽ, bellè & sine vllo dissidio procedentibus adhuc rebus: nunc posteaquam obortum & indictum video tam atrox bellum, nihil quod huic præceptioni aduersum siet fatebor, ne verissimis quidem & clarissimis rationibus conuictus. EV. Nempe hoc illud est, quod rectè in comœdia scriptum memini, Dum in dubio est animus, paulo momento, huc, illuc impellitur. BR. Ne tu mihi istuc obtundas: nondum enim de mea opinione decessi. EV. Quænã ea est, obsecro? BR. Siue simplex siue composita, compositi species esse statuatur (nihil enim moror) eam tamen esse ceu quandam ex imperfectioribus partium formis absolutam perfectionem: nunquam ab hac opinione digrediar. Exẽplum modò protuli ex Alexandro, de Theriace, & medicamẽtis compositis, quorum vis ex simplicium facultatibus dimanauit, vt inde colligeretur compositorum corporum formas ac vires è substratis naturis proficisci & originem ducere. EV. Apta verò similitudo, quam si vicissim in te retorqueam, omnia subuertam huius opinionis fundamẽta. BR. Quid ita? EV. Theriace quæ iam temporis progressu, mutua simplicium effectione in vnum quiddam redacta est, tota quidẽ simpliciũ vires & essentias retinet incorruptas, sed quibus noua totius forma, eáque simplex accessit, propriis & nouis ornata viribus. Vnde effectus edit, qui licet obscuriùs, omnes tamen sim-

Argumentũ de Theriace dissoluitur.

ſimpliciũ redolent facultates, ac præter eos, alios quoque qui recens inductæ formæ proprij ſunt, quóſque non vnius ex tota miſcella ſimplicis, ſed totius eſſe theriaces facilè iudices. Qui hos mirantur, alij à tota compoſitionis ſubſtantia, alij à proprietate quadam, alij à cõſtituente forma, eos manare contendunt, & quãuis aliis atque aliis vtuntur verbis, eadem tamen omnes pronũciant. Eſt enim certè omnibus confeſſum, eas functiones nulla poſſe ratione cõprehendi, neque ex elementorum, ſimpliciúmque partium viribus demonſtrari, ſed vſu ſolo, atque experimento ab hominibus peritis animaduerti ac notari: ſimilis prorſus eſt in ſtirpis aut animantis fabrica cõtem platio. In his enim vt in illis, mundi elementa, & primæ ſimplicéſq; partes, ſuo vtraque modo cõmiſcentur, quibus incorruptis ſimplex totius forma ſuccedit. BR. Tua ſit iſta interpretatio: mea & alia eſt longè, & vt arbitror, ſanior. EV. Vellem vt ego tibi, ſic tu mihi ſingula dilueres: at ſi placet rem altius paulò ac diligentius ſcrutemur. Quod ex illis mundi primordiis primũ ac proximè conſtitutum ais, aliunde nihil accepit, ſed ab illis ſuam omnem vim hauſit. BR. Maximè. EV. Compertum eſt autẽ, primordiis illis vires ineſſe, quibus ſurſum ac deorſum cieantur. BR. Compertum. EV. Quicquid igitur ex illis conſtabit, nihil ſupra ſimplicium vires ſortietur, ſed dũtaxat ſurſum aut deorſum feretur, pro modo naturáque vincentis elementi. Quocirca nihil ex illis

Siue ſimplex ſiue compoſita ſtatuatur totius forma, demonſtratur non poſſe eam ex ſolis ſimpliciũ formis eſſe.

ſolis genitum ſua natura poterit ſimul ad cōtraria moueri. BR. Ita neceſſe eſt. EV. At contrà fieri vides in ſtirpibus & animantibus, quæ dum ex alimento capiunt incrementũ, ſurſum ſimul deorſumque porriguntur, & animantiũ non varia tantùm, ſed & in contraria ſæpe eſt progreſſio, varia & multiplex ſentiendi vis, animi impetus aliâs alij, & cōprehenſionum opinionúmque admirabilis pugna, quid iſtorũ quæſo motus elementorum reſipit? Num contraria elementa eadem ſimul particula dominantur, quę contrarias iſtas motiones ciëant? Id ſi nullo pacto fieri poteſt, qua fronte dices hæc ab impulſu elementorum pendêre? Prætereo plurimas alias rerum vires, quas ideo occultas appellarunt, quòd illarum nequeat vlla certa reddi ratio: quas ſi tu voles vt reliquas omnes, elementorum naturis acceptas referri, ſudabis equidem plus ſatis, & præterquã quòd operã ludes, temeritatis inſuper atque imprudentiæ calũniam incurres. Ergo vt in theriace & in vnaquaque re cōpoſita, facultates cernimus nullius ſimplicium proprias, & quæ illorum naturã minimè redolent: ſic totius ſimplex quædam eſt ſpecies, quæ à ſimpliciũ formis eſſentiæ ſuæ nihil accepit. An ſi miſtũ corpus ab elementorum permiſtione, & materiã & temperamentum ſumere fatemur, neceſſariũ ſtatim eſſe ducis, indidem quoque formam eius ac vires peti? Oculos mihi in hæc ſigillatim defigito, intendito animum. Plura non addam, ne ſuperuacanea

probandi

robandi diligentia ipſe mihi diffidere videar, &
aris ac conſpicuis per ſe rebus argumentorũ fu-
os prætendere. Tu de his vt voles ſtatuito, ne-
ıe enim tibi quicquam perſuadendum recepi:
ſa pro ſe veritas fortiùs cõſtantiúſque certabit,
bíſque tacentibus ſe ipſa defendet. BR. Ne tu
ouinciam arduam ſuſcipis, ſi quidẽ me admo-
endo aut veriùs aſſentando, victum capere ac
nêre ſtudes. EV. Quomodo victus teneri po-
ſt is qui congreſſum metuit, qui certaminis a-
em conflictúmque ſubterfugit? BR. Itáne ſto-
acharis? Apud te ſumus. Si imperas, hoc tibi
ſentior, rei naturalis formam non elici ex ſim-
icium temperamento: id tamen quod eſt in co
œdia præfatus, Hic impulit me, hęc nũc omni-
vt crederem: Atque haud ſcio, an quæ dixit,
ıt vera omnia. Sed paruipendo. EV. O anilem
conſtantiam: virum te iudicabam, qui veritatis
ıeſtigatione gauderes: at nunc ſpreta ratione,
æ eſt in certis animi inuentis velut ancora, ad
ãcunque aſſentionẽ quaſi ad ſaxum tempeſta-
delatus adhæreſcis. BR. Ita ferè vſu venire ſo-
in tali loco ac turba. PH. an non tibi ſatis eſt
Eudoxe, victum hoſtẽ in has anguſtias & vin-
la conieciſſe? víſne hunc præterea ſuo iugula-
gladio? BR. Qui prudens, intrepidus & ap-
imè exercitatus gubernator videris ô Eudoxe,
ceres & ipſe non minus me naufragium ſi hoc
tuoſo & turbulento ſermonum fluctu iactare-
: & ſi mihi, vt par eſt, viciſſim reſpõdere voles,

oſtendam nō minora te incommoda ſequi, q de hac opinione te retrahant. E V. Erit id m certè gratiſſimum. Age igitur, refelle quæ di iam enim ego te liberum ac ſolutum mitto, q pleniorem habeas ad id quod voles, poteſtate B R. Tu verò te ad reſiſtendum ac ſuſtinendu compara. E V. Ego ne? tuos inſultus & incurſi nes pertimeſcam?

PARTIVM QVÆ IN COM-
poſito ſunt ſingularum formas, eſſe veluti quaſdam præparationes inducendæ totius formæ, & eas eſſe multiplices,
CAP. IIII.

BRVTVS.

Argumenta alia.

ATVRALIS corporis comp ſiti, ſiue id ſimilare eſt ſiue diſ milare, ſubiectum ais eſſe cōp ſitum, & ſimplicia è quibus con ponitur, vt oſſa, vt neruos, vt ca nes, vt membranas, ſingula ſu eſſe inſignita formis. Itaq; ſi his partibus alia i ſuper totius ſimplex induatur forma, fiet vt r quæ actu quodā & ſua forma integrè perficitu alia (quod vllo modo fieri nequit) accedat fo ma, & vni eidémque rei, multæ perfectiones i ſint: vtque ſimplicis vnius & ſimilaris partis, oſſis aut carnis multæ ac diuerſæ habeantur ſp cies, per quas & ex diuerſis conſtaret eſſentiis in diſſidentia genera referretur. Quid mihi a

hæ

ec respondebis? E V. Perge quæcunque voles
vnum conferre. B R. Os, quod exempli gratia
ctum sit, sua iam ornatũ est specie, super quam
aliam inducis totius speciem, id vtique vnum
it, ac multa multorúmque generũ naturas ade-
um, diffidebit ipsum secum, quod quàm à na-
ræ rationibus abhorreat, intelligis, opinor.
inc à peritissimis philosophis scriptum audies,
icquid rei sua specie perfectæ, quã illi in actu
c enim loquũtur) esse dicunt, accesserit, id ne-
e substantiã esse posse, neque formam, sed so-
s accidentis rationẽ subire. Quid igitur mira-
re, cùm assererem modò totius speciem veluti
mpositionem quandã esse ex partium formis?
uòd si simplex quædã totius forma, omnibus
æquo partibus insideat, ossi, neruo, carni, mẽ-
anis, hæc omnia, quæ tum substantia tum tem-
ramento dissimilima quisque iudicat, vnius e-
nt omnino formæ & essentiæ, quo quid cogi-
i potest distortius? Malim ego certè quíduis
rpeti, quàm tam mõstruosa probare cõmenta.
bi verò, hæc ne cum rerum natura cõsentanea
leri possunt? & tu me si diis placet, citra ratio-
m putabas insanire, securus quẽadmodũ istam
rum absurditatem diluere aut effugere posses,
od vbi te perfecisse videbo, non dubitabo, in
am vltrò concedere sententiã. E V. Apertè di- *Solutiones.*
im, sed iis tamen antè cõprehensis, quibus res
a perspicuè probari debet: non enim longa li-
iosáque contentione tempus est terendũ. B R.

O he, iam ſubterfugit optimus vir: diſtinctione
quæritat, & diuerticula conſectatur, tota res nu
gatoria eſt, vt videtis. E V. Difficile eſt incitatur
contentione ingeniũ moderari. B R. Dic igitu
paucis, omni verborum prolixitate conciſa. E V
Stirps aut animal, dum viuit, nónne ſpeciẽ quan
dam obtinet, qua vitæ muneribus defungitur
B R. Quale hoc diſputandi genus? qui reſponde
re debebat, interrogatus viciſſim interrogat. A
nihil pudet? E V. Bono animo es, pallorem hun
cum tremore excutito, neque enim aut diffici
aut terribile eſt quod propono: res vno verb
tranſigi poteſt, & qui rem plenè ac diffuſè di
non patitur, is, ne tranſuolet, breuibus ac mẽbra
tim cęſis ſententiis coërcendus eſt. Proinde cũ
tu nobis operã neges, in eo colligendo quod a
concludendam hanc diſputationem cum prim
eſt vtile, patienter ſaltem, ſi placet, auſculta: &
quid nõ ſatis rectè concludere videbimur, reda
gue. Tu verò Philiatre, reſpõde ad ſingula. Stir
aut animans dum in viuis eſt, an nõ vt vitæ fu
ctiones obit, ſic & ſpeciem quandam habet qu
illarum ſit opifex? P H. Certè ſpeciem habet q
alitur, increſcit, & omnino viuit. E V. Emortu
ſtirpe aut repentè extincto animãte, nónne om
nes illæ pereunt vitæ functiones? P H. Ita cern
mus. E V. Quid cauſæ eſſe putas? P H. Quòd t
tius abierit forma, quę illarum erat effectrix. E
Igitur ea ſpecies, diuerſum quiddam erat à pa
tium formis, neque ex illis conſtabat. P H. Qu
modo

Demõſtrat totius formã diuerſum quiddã eſſe à partium formis.

modo? E V. Vita excedente ſimilarium partium
vnaquæq; os,neruus,caro ſuã ſibi formã retinet,
& quod tum ſuperat os,verum os eſt,nõ homo-
nyma, vt oculus mortuus (hîc enim propria in-
ſtrumenti ratione orbatus eſt) ſed ſimplici & illi
peculiariter tributa appellatione. Eíque tum ſua
ſpecies eſt à nerui,à carnis, ab aliarũ ſimilariũ for
mis diſtincta. P H. Eſt,vt iis quæ natura conſtant
omnibus. E V. Nec verò ſuam hanc ſpeciem ab
animę exceſſu ſtatim accepit,ſed eadem illi quo-
que inerat, cùm vita & ſpiritu frueretur animal.
P H. Credibile id quidẽ: vnde enim tam repentè
corporea illa quum ſit, inuolaſſet? E V. Cur non
igitur nunc æquè viuit hoc corpus atque antè, ſi
quidem intermortui huius partes ſimilares, for-
mis ſuis prẹditę ſunt ſingulæ,neque magis quàm
dum viueret diſiunctæ aut locis diſcluſæ? Si to-
tius viuentis ſpecies, è partium formis apta erat
& compoſita,cur non illa ſimiliter in demortuo
perſiſtat,his in ſua quaque parte permanentibus?
Hæccine ſatis oſtendũt, præter partium formas,
toti aliquid tribuendum eſſe,quo idipſum vnum
ſit,& quo vitam agat?eſſeque illam totius formã
diuerſum quid à ſingulis ſingularũ partium for-
mis, neque ex illis coaleſcere? P H. Planè. E V D.
Cùm aut os aut lapis corruptione perit, illiúſque
forma diſſipatur,elementa, ex quibus ea conſta-
bant, non ſimul, quaſi ad nihilum redacta inter-
cidũt,ſed(quemadmodum vetuſtiſsimus author
Hippocrates memoriæ prodidit) facta veluti re-

ciprocatione, in ſuas quæque vnde prodière na-
turas redeunt. PH. Scio: nam ſi elementorũ ſub-
ſtantiæ quę ad rerum procreationé in vnum con
fluxerant, illarum rerũ interitu vaneſcerent, ne-
que in ſuam naturam remearent, iam pridem ab-
ſumpta foret omnis elementorũ ſubſtantia, nec
ea ſatis fuiſſet rebus innumeris hactenus genera-
tis. EV. Rem tenes. ea tibi eſt ad ſtirpis animan-
tíſue interitum transferenda: aſſeruant enim par-
ticulæ ſimilares, ſuam quęque ſpeciem, & ad ſuas
redeunt naturas, abeunte totius forma. PH. Par
omnino videtur eſſe vtrobique ratio. EV. Vt er-
go iis quæ in lapide miſcebantur elementis, lapi-
dis inſidebat forma, neque tum ſincera erant ea
primordia: ſic mihi animo concipito, in animali
dum viuit, animam & in toto & in ſingulis eſſe
particulis, vt & vitam iis & vitæ munera largia-
tur. PH. Eſt opinor, neceſſe. EV. Quid porrò hîc
amplius expectas? An vt cõcludam id quicquid
eſt vnde vitæ munera accipimus, cùm animam
tum rei ſpeciem appellari, eámque nec ex par-
tium compoſitione coaleſcere, nec illis neceſſa-
riò comitari? An vt finem potius faciam in re ſa-
tis per ſe clara? PH. Satis equidem hæc ſupérque
eſſe cenſeo. EV. At mirum vt inter hæc noſter
Brutus ſibi ſilentium imperare potuerit. PH. Ni-
hil enim habuit quod diceret, aut cur his refra-
garetur. EV. Et in eo tamen exemplo quod ob-
iecerat, rem noſtram confecimus. BR. Vt mutuò
muli ſcabunt. quaſi verò quicquam ad me perti-
nea

eat mutua ista inter vos assentatio, aut quasi ab
s rectè quicquã concludi possit inter quos agũ-
r omnia de cõposito: manent, manent inquam
tcũque magna contentione vestra cõfirmetis)
nnia tamẽ mea immota, neque vnquã poterũt
la omnino ratione labefactari. EV. QVid au-
o? Itáne ô dij boni, immota manent quæ ego
imis vsque fundamentis erui? BR. Siccine ais?
ibus tandem id obsecro machinis? EV. Nul-
ne? An vis vt iisdẽ illis ego tibi lippientes hosce
inutiles oculos eruam? Partes illæ inquã, quas
tum in stirpe tum in animali dissimilimas esse
tuis, eiusdem rationis ac formæ sunt omnes,
im eorum vtrũque in viuis est. At mortem ob-
ntibus illis, totiúsque euanescente forma, quæ
perãt partes, neque formæ, neque essentiæ sunt
isdem, sed omnino diuersæ. Imò & discretæ
nt, neque vnum inter se cohærentes & conti-
atę efficiunt, nisi fortasse positionis vicinitate,
o modo lapides, ligna, lateres, & cementum
mum: nam singulæ partes ad suas tum natu-
s redeunt, quæ præsente totius forma, inter se
itæ & continuatæ simplex quid & vnius es-
ntiæ erant. Itaque totius interitu, similaris cu-
sque partis species, in suum (vt appellãt) actum,
in suam perfectionẽ erumpit, quæ non ita pri-
em dũ viueret animal, solùm inesse potentia di-
batur: actu enim fit quod erat potentia. Et illa
idem tum nobilioris formæ lumine obscura-
, nec elucère ipsa poterat, nec parti suam aut es-

Solutiones argumentorum quæ sunt initio capitis huius.

ſentiam aut nomen conferre. Quandoquidē formæ inferiores, quæ nobiliori ſunt velut adminiſtræ, cùm præſtantior illa & ſublimior inducitur, poteſtate tantùm inſunt, quæ modò energia id eſt, re ipſa atque actu inhęreſcebant. Et contra quæ præſente nobiliori, potentiâ ſolùm ineſſe dicebantur, illæ ea decedente erumpunt in actum viréſq; ſuas integras & ſinceras exhibent. Hîc vides ea quæcunque argumentando collegeras di ſoluta: nam ſi fortè partibus ſimiliaribus, quę iam ſuis formis inſignitæ ſunt, noua totius accede forma, non idcirco tamen conficere poſſis, part cuique duas actu ineſſe formas, quòd eidem re duæ perfectiones haudquaquā eſſe poſſunt. Cō plures autem formas, eadem in re potentiâ ſimu eſſe poſſe: præter has verò & vnam actu, nem eſt qui neget. Neque verò forma accedit τῷ ὄντ actu manenti: ſed obſcuratur inferioris formæ ille actus & perfectio, quoties clarior ac nobilio immittitur. Quocirca neque quicquā vnum diuerſorum (quod acerrimè contendebas) generum erit: ſed ab vna poſteriori nobiliorique forma, res omnis eſſentiam, nomen, genus mutuabitur. BR. Hac ratione, ſi priori meæ argumentationi ſatis eſſe factum putabis, poſterior ſalten

Poſterioris argumenti ſolutio.

ſtabit quæ tuam opinionem cōuincat. EV. Multò hercle minus, id intelliges, ſi quid de forma eſſentia teneam audieris: ego enim cōpoſiti corporis ſpeciem cùm ſimplicem & ſimilarem, tun per omnes particulas fuſam eſſe pronuncio. BR

Qu

Quî ſic? E V. Paucis explicabo: Tu mihi men-
em attende. In hanc totam quam viuentem cer-
is ſtirpem, ſpiritus vnus naturalis, íſque ſui to-
us ſimilis ſparſus diffuſusque eſt: huius quoque
piritus interuentu, vna toti ſtirpi anima inſidet.
Erit id fortè dilucidius in animantium genere:
is vnicus ac ſimplex eſt naturalis ſpiritus, ab v-
o ſimplicíque fonte profluens, vbique ſui ſimi-
s, omnes tum ſimilares tum diſſimilares partes
ontinens: ergo cùm is vnus ſit è ſimplici fonte
caturiens, non niſi vnius ſimplicíſq; animæ ve-
iculum & nexus eſſe poteſt. Ita enim, ſi eſt à ve-
eribus philoſophis rectè demonſtratũ, animam
onuenientis ac proprij ſibi ſpiritus nexu & vin-
ulo in corpore retineri, nos rectè ex ipſorũ ſpi-
tuũ differentia, quàm ſint multiplices, & quàm
ter ſe diſſentientes animarum eſſentiæ, colli-
emus. Naturalis igitur anima vnica eſſe in om-
es particulas ſpirans, atque diffuſa concluditur.
Haud abſimilis eſt vitalis aut ſentiẽtis ratio, quæ
roinde quòd animãtis ſpiritus vnus vbique eſt,
ipſam quoque per omnia cùm ſentiendi tum
ouendi inſtrumenta vnam eſſe neceſſe eſt. Vi-
éſne quid velim? E V. Audio ſaltem, etſi non
pertè id video. Enimuerò, vt donemus tibi na-
uralis tum ſpiritus tum animæ vnum eſſe fon-
em, pro partium tamen varia natura, hæc alia
que alia eſſe deprehenduntur. Oſſi, carni, ner-
o & cuique ſigillatim particulæ, peculiaris qui-
am ac ſuus inſit ſpiritus & anima. Nam vt hæ

partes substantia sunt maximè dissimili, sic eas dissimiliter & nutriri & augeri par est. Quî igitur tam diuersa, vna eadémque præstabit anima? E V. Quid ni? An tibi nouum vel incredibile videtur, si quid diuersorum instrumentorum adminiculo, multos ac differentes edat effectus? B R. Non adeò. E V. Nempe hoc illud est, quod hac etiam in re te sentire velim, tam varias ac latè dissidentes partium functiones, non ex ipsius animæ, sed ex partium quibus infusa & inspirata est, differentia proficisci. Hoc itaque modo, vis animalis etsi vna est suíque similis in omnes tum neruos tum lacertos distributa, per alios tamen solum sensum, per alios sensum simul ac motum confert & efficit: & vtrũque aliâs obscuriùs, aliâs clariùs, pro partium quibus est infusa quásque mouet varietate & affectione diuersa. vis item naturalis quæ in carne est, carnem gignit, quæ in osse, os, eodémque in reliquis modo. Accõmodat enim ipsa sese ad partium quas moderatur ac fouet temperamentum, naturam multiplicésque ac varios vsus. B R. Sed quídnam est quod modò mihi de stirpibus dicere occœperas? E V. Vt animantibus vis naturalis è corde vel iecore, vbicunque prima est eius sedes, profecta toti deinceps corpori communicatur: sic propemodum censuit Aristoteles, stirpibus quiddam inesse, cordis loco, ídque media inter radicem & caudicem sede, è cuius velut scatebris, vis illa naturalis manans, in vniuersam diriuetur stirpem.

Itaque

ſtaque ſcire licet, quæcunque ſpecie diſtare exi-
ſtimamus tum animantia tum ſtirpes, diuerſum
hoc vitæ principium ſortita eſſe, diuerſamque ab
hoc emanantem naturalem vim: ita vt ſit ſua cu-
uſque formæ propria. Attamen ſic eſt illa ſim-
plex, & tota vnius modi, vt vel in diſſimiles par-
tes recepta, vna ſuíque ſimilis vſq; perſiſtat. BR.
Quid tu hinc colligendum eſſe ducis. EV. Vi-
uentis huiuſce ſtirpis lignum, corticem folium,
florem, atque fructum, omnia vnius eſſe formæ,
vnáque ſpecie contineri: & animantis os, car-
nem, vinculum, cartilaginem, ſpecie nequaquã
diſſidere. Atque id eſt quod argumenti tui po-
ſterioris, quo fortiter contendebas, non poſſe
ſimplicem ac ſui ſimilem formam, tam diſſimili-
bus partibus ęquabiliter inſidere, imbecillitatem
prodit. Nam quæ ſubſtantia ac temperamento
diſſimili cernuntur, communi quadam per in-
natum ſpiritum calorémque præparatione, red-
ditæ ſunt ſimiles & idoneæ ad eiuſdẽ formæ ſu-
ſceptionem. BR. Illud ipſum prouidebam eſſe
tuæ rationis cõſequens: ſed vt eras pollicitus, ita
mihi nunc deinceps reſpondeto. EV. Æquũ po-
ſtulas, neque recuſo. BR. Canis os ſpecie & eſ-
ſentia diſcretũ eſt ab oſſe muli. Nõne ita res ha-
bet? EV. Demus iſtuc. BR. At canis os, ab eiuſ-
dem carne longius diſſidet, quàm illius ipſius os
ab oſſe muli. Igitur ſi ſpecie os ab oſſe differt, mu-
li inquam os ab oſſe canis, quis neget carnem àb
oſſe cum quo nihil ſimile habet, ne in vno qui-

Argumentũ aliud.

dem eodémque animali, ſpecie ſaltem differre? Quid hic habes quod reſpondeas? E V. Erras.

Solutio. Neque enim ſi vtriuſque os, tum canis tum muli, eadem appellamus nomenclatione, idcirco pu tandum eadem illa ſpecie ac ratione contineri: imò verò diſiuncta ſunt diuerſorũ animantium oſſa, & quidem latiùs quàm eiuſdem os atque caro. Vis illa naturalis quæ canis oſſi moderatrix præeſt, eadem non poteſt aſini oſſa regere, & canis tamen cartilaginẽ & carnem perinde atque os moderatur. De hac partium ſimilitudine, ſi rectè iudicare voles, non eſt (vt dixi) æſtimandum ſubſtantiæ temperamentum aut craſſitudo, ſed ipſius ſua quædam proprietas, & is ſpiritus, qui accedenti formæ illam certo modo

Argumenta ab exemplis. præparat. B R. Eodem reuolueris. Quid iuuat, toties hæc nobis tam odioſè inculcare? Iam tu viciſſim audi: multis non agam, ſed tamen intelliges tandem, quantopere in huius hæreſeos delectu, iudicio falſus ſis. E V. Magnam inibis à me gratiam, ſi meam diligentiam, tuis ſcrupulis excitabis. B R. Accuratiùs ſingula excutiam, neque ad te confutandũ rebus vtar extrinſecùs alicunde corrogatis, ſed omnibus ferè domi tuæ natis. E V. Quænam illæ? B R. Malum hoc medicum, hócue citreum, túne aliquando quale ſit conſideraſti? E V. Et perſępè quidem. B R. Cortex eius calet: quæcunque verò illo integuntur interanea & velut viſcera, non parùm frigent. E V. Id ve quiuis è plebe nouit. B R. Caſiæ fiſtulæ medulla

leni

enit aluúmque subducit, cortex menses poten-
ter mouet, adeóque fœtum etiam excludit. E V.
Ita cōpertum est vsu. B R. Floris qui in labrusca
prouenit, extrema in ambitu folia refrigerant,
quod enascitur inter hæc medium adurendi vim
sortitū est. E V. Et id verum esse, longi iam tem-
poris vsus atque experiētia, sæpenumero docuit.
B R. In animantium porrò genere leporis pulmo *Leporis vsus in medendo.*
suspiriosos iuuat, sanguis calculum cōminuit, os-
siculum quod in poplite posteriori est arenulas
deturbat, coagulum appositione conceptum re-
tinet, pilus erumpentis sanguinis impetum sistit,
hæccine omnia recipis? E V. Maximè: sunt enim
in vsu quotidiano. B R. Quid igitur causæ ad-
fers ad hęc & huiusmodi plurima? Cùm eiusdem
stirpis vna pars vrit, altera vi frigoris stupefacit,
una in angustum arctando contrahit, altera fun-
dendo, dilatat: tum vrinas aut menses ciendi,
aut hunc aut illum humorem expurgandi facul-
tatem habet vna, altera verò istorum nihil præ-
stare potest, fierine (id quod asseris) potest, vt ea-
dem omnes forma præditæ sint? E V. Quid ni?
B R. Secus visum est magnis ac doctis viris: sed
quoniam non tam authoritatis in disputando,
quàm rationis momenta ponderanda sunt, ra-
tione potiùs pugnemus, & meam rationem cum
tua ratione si videtur committamus. E V. Velim
bené. B R. Ain tu à forma omnem actionem pro-
ficisci? E V. Aio. B R. Et eam formam simpli-
cem esse statuis? E V. Etiam. B R. Quomodo igi- *Omnem actionem à forma.*

tur tam multi, támque diſpares erunt vnius & ſimplicis formę effectus? Quo pacto erit illa multiplicium & contrariorũ author, quæ non conſtet ex contrariis, & quæ ſit omnino ſimplex? hæc haudquaquam fieri poſſe non ignoras ſcio, & ſi ſoli eſſemus non dubito quin tu mihi facilè faſſurus eſſes. Sed turpe ac pudendum videtur, in grauium virorum conſeſſu atque oculis, palinodiam canere: quocirca, non amplius vrgebo, ſed ad alia ſi videtur diſcutienda pergam. E V. Quid iſtuc rei? Itáne tibi res eſt cõfecta? itáne ante victoriam triumphum? B R. Nihil enim habes, quod huc afferas. E V D. Bona verba. B R. Dic igitur clarè, vt in peſſima cauſa, ingenij tui ſpecimen exibeas. E V. Quas mihi modò recenſebas facultates, illæ nequaquam ab ea animæ parte prodierũt, qua viuunt aluntúrque ſtirpes: hæc enim ſolas vitæ functiones cõfert, atque has aliis aliter. At verò ſtirpis eæ partes quæ viribus pollent cõtrariis, non viuæ in nos agunt, ſed cùm iam mortuæ corporibus noſtris adhibẽtur, variis pro ſua quæque natura modis, illa afficiunt, vt intelligere liceat, eas δυνάμεις aliunde quàm ab altrice & naturali anima peti, quæ totius eſt ſtirpis viuẽtis. B R. Hem optimi viri quid ceſſatis, veſtræ certè partes ſunt amico ſuccumbenti opem ferre. E V. Iam demũ ſentis, quàm ſit huius teli penetrabilis acies, quámq; facilè ſit te perfoſſura? ſtirpis emortuæ partes, quarum mihi contrarios effectus obiicis, nequaquã eiuſdẽ ſunt

Solutiones.

formæ

formæ εἰδοποιοῖ, cuiuſmodi dudum erant cùm viuerent, ſed vt vires & temperamenta, ſic & formas habent diuerſas, per quas res efficiunt tam diſſimiles. Nunc animam naturalem in eas redire remeareq; fingito, quæ paulò antè exceſſerat, ea tum illis partium viribus nihil addet, ſed hoc maximè conferet, vt in quibus partibus tanta ineſt virium diſſimilitudo, illæ nutritione incolumes ſeruētur, & increſcant, & priuſquam ſenio contabeſcant, alias de ſe eiuſdem generis excitēt: nam hoc ipſo à lapidibus metallíſque diſtāt. Ergo altrix illa anima, tum ſingulas partes, tum ſpeciem illarum conſeruat, quibus aliunde vires acceſſerant. BR. Hoc ſcilicet eras cum tanto apparatu, & tam longa circuitione dicturus? EV. Hoc ipſum. BR. Controuerſiam tamen nondum dirimis, ſed reſpondendo, in grauiora (quod eſt intollerabilius) incurris incommoda. EV. Cur obſecro? BR. Aperiam vtrunque ſeorſum. Diſſimiles illæ ſtirpis aut animalis partes, vires habent illis etiamnum viuentibus, aut eaſdem aut fortè maiores quàm iam mortuis. Quid ad hæc? fare agè. EV. Vera narras: neque enim vires nouas morte conſequutæ ſunt, ſed earum quas habuêre, potiùs fecêre iacturam. BR. Vt igitur emortuæ, ſic & viuentis ſtirpis particulæ variis præditæ ſunt viribus, & res efficere poſſunt contrarias. EV. Eſt neceſſe. BR. Cùm igitur tu haſce omnes in communem, eámque ſimplicem totius formam referendas eſſe profitearis, quî poſſis

Aliud argumentum.

effugere, quo minus illam cõtrariorum esse opificẽ fateâre? At istud est longè absurdius, quàm si illam asseras esse compositam. EV. Minimè verò: nam ego disputationem hanc semel conclusurus, certè & constanter assero, simplex idem agens quod anceps & homonymum appellant, contrarios effectus edere posse, quotiescunque vel diuersa instrumenta, vel alias inferiores causas, velut succenturiatas sibi non opus adiunxerit: accommodat enim sese subiectorum quibus inhæret naturæ. BR. Tu igitur altricem stirpis animam, partium formis ignobiliorem ac viliorẽ facis, si quidem conseruandarum partium gratia illam cõditam esse censes. EV. Immo contrà planè: Singularum partium formas quosdam veluti gradus esse, quibus ad supremam illam totius formam promoueatur, nec alia de causa illas in subiectum impressas, nisi vt ista præparatione ad hanc introducendam via præsterneretur. Nec verò cùm dicerem animam nutriendi facultate præditam, singularum partium formas seruare, hanc illarum gratia conditam esse putabam, sed sua ipsius & stirpis solùm causa consistere. Cæterùm quoniam illa è suis cohæret partibus, fit idcirco, dum se totámque stirpem hæc nutritione tuetur, nouóq; fœtu multiplicat, vt ipsas quoque partium formas, quibus ad præparationem opus habet incorruptas quoque seruet, simúlque nouas interdum generet. Itáque partes ad totius formam nonnihil equidem, at non essentiã cõferunt.

Solutio.

Partium formas præparationẽ quandam esse ad totius formã simplicem.

ꝛrunt. BR. Quidnam igitur? EV. Præparationem & accommodatam quãdam διάθεσιν recipiendæ ſimul atque ſeruãdæ totius formæ, eiúſque omnibus muneribus defungendis. His enim internunciis ac veluti paranymphis, fœliciter coït & indiuulſum permanet formæ cum toto ſubiecto coniugium, quas ſi qua fortè vis expulerit, neceſſe eſt vel diuortium ſtatim conſequi, vel inertem certè & ocioſam formam in ſubiecto relinqui. Quemadmodum igitur oſſis, nerui, carnis, & cuiuſque ſimilaris ſubiectũ, non ex ſolo qualitatum temperamento, ſed ex primordiorũ quoque naturalium permiſtione præparatum eſt, & illis, ſuas formas ſeruantibus, forma nerui vel oſſis influxit: Sic omnino putandũ totius animãtis formæ corpus ſubiici, ex hærẽtibus & in vnũ cõfuſis, oſſe, neruo, carne, aliíſque id genus partibus conſtructum. Ex apta enim & cõcinna ſimilarium poſitione, numero, figura magnitudine partes illæ quæ appellantur organicæ conſurgunt, è quarum deinde conuenientia & mutuo conſenſu, ſuis numeris abſolutum efficitur corpus. Itáque his vniuerſis aptè concinnéque in vnum coëuntibus, conuenienter ac legitimè præparatum ſubiectum, formam horũ omnium communem in ſe allicit & conſeruat, & illius functionibus inſeruit. BR. Admirabilis verò præparationũ congeries. EV. Nec tamen omnes attigi, quas ad rei procreationem inductionémque formæ requiri exiſtimo. BR. Nunquam

Qualitatum temperamentum.

Primordiorũ permiſtio.

desines in nugis terere tempus, & flexuosis ac vagis interpretationum ambagibus, inueniendæ veritatis occasionẽ intercipere? EV. Nihil equidem minus: sed si quod reliquum est auscultare velis, audies quæ sunt omnium longè verissima. BR. Non feram amplius narra cui voles tua cõmenta. PH. Mecum age potiùs ô Eudoxe, neque quod de his preparationum generibus dicere institueras abrumpas, nos quæcũque dixeris æquis & attentis animis accipiemus. EV. Quis huius viri fastidiosam morositatẽ perferat? PH. Omitte verò illum, & ad expositionem quam auidè expectamus aggredere. EV. Adesdum igitur attentus, & animaduerte quid velim. PH. Arrectus sum, dic age. EV. In viuentium omnium corporibus, tres minimùm præparationes (sic enim appello quas græci προκατασκευὰς dixerunt) ad formam recipiendã necessariæ insunt. Vna est proba & idonea tẽperatio, quæ partis cuiusque simplicis ac similaris sua esse intelligitur, ex primordiorum mistione prognata, & totius etiam corporis sua quædam composita, ex confluentibus conspirantibúsque in idem similiarium partium temperamẽtis comparata. PH. Verisimile id quidem, & maximè consentaneum. EV. Altera præparatio corporis est, congrua aptáque compositio, consensus & cõformatio, quæ nos cernimus, organicis quibúsque partibus, primùm ac per se inesse, toti verò corpori ex organicarũ compositione. PH. Hanc ego non dubito viuentium omnium

Tres præparationes ad totius formã necessariæ.

nium esse communem: nam & Aristoteles animam definiens, inquit esse actum corporis naturalis organici: quòd organorum cõformatio sit ei corpori, quod vitam & animam suscipiet, necessaria. EV. Tertius ad hæc est spiritus quidam, per totum fusus, cui salutaris inest & vitalis calor. PH. Cur hunc inter præparationes numeres, nondum mihi planè constat. EV. Si pro comperto tibi est, animal omne calorem in se continere ac fouere, quo vitam tuetur quóque extincto illius anima decedit atque intermoritur, nequaquam in dubium vocabis, quin spiritalis ille calor, ad vitam degendam sit omniũ maximè necessarius, quippe qui & ad animæ naturam accedat proximè, & illi perpetuus atq; indiuiduus comes sit. PH. Sed quid prohibet, quo minus hic ad superiores præparationes referatur, cùm non secus atque illæ ex elementorũ concretione prodeat? EV. Et si elemẽtorum soboles est prima illa præparatio, conformatio tamen & spiritus, non illinc, sed è diuiniori quodam principio originem ducunt. PH. Quid ita? EV. Quoniam fieri nequit vt elementa vel diligentissimè ac summa cum ratione temperata, per se nullius ope alterius, aptam corpori conformationẽ, sensum, motúm ve conferant. Quam enim legem, aut quam mensuram his efficiendis feres? PH. In explicabilis est, mea quidem sententia, temperamẽti modus. EV. Id in cõformatione longè magis dicas: nam hoc aut illud temperamẽto esse calido satis

Quàm distinctæ sint eæ præparationes.

Conformatio & spiritus aliunde quàm ex elementis.

telligitur, eò quòd calidum & igneum elementum cæteris elemẽtis in permiſtione præpolleat. Itémque tactu frigidum ſi ſenties, frigidum elementum dominari: ſed quanam ratione factum ſit, vt hæc aut illa fuerit huius aut illius rei figura, id verò eſt, quod nec dicere, nec mente cõſequi poſſis. Plurima enim cernimus quæ cùm ſint eiuſdem temperamenti, diſſimiles tamen figuras accepiſſe, rurſúmque cõſimiles eſſe figuras, quorum ſit diſſimilimum inter ſe temperamentum: id quod ex medicorum ſententia plenius poſteà & vberius probabitur. PH. Videtur id ratione, aliqua ex parte, fulciri. EV. Porrò inſitus is ſiue ſpiritus ſiue calor, qui vitæ eſt & opifex & vinculum, non poterit partium corporis temperamento acceptus referri. PH. Id quoque ſi placet, apertiùs doceto. EV. Repentè ac recèns extincto iugulató ve animante, partes ſimilares, ſuã ſingulæ aliquandiu retinent temperaturam. PH. Id memini iam à te ſuprà demõſtratum, fieri non poſſe, vt inſitum rei temperamentũ tam ſubitò mutetur ſuámque velut exuat naturam. EV. In iis tamen partibus tum neque inſitus ille calor, neque ſpiritus ineſt. PH. Quid mirum? Nam idcirco interiit animal eiúſque partes, quòd animæ vitæque conſeruatrix cauſa, nempe ſpiritus ille calidus, nobíſque inſitus, aut ſubitò euanuerit diſſolutus, aut extinctus perierit: etenim apertè cernimus, quod ab Ariſtotele annotatũ eſt, moribundum animal refrigeſcere. EV. Hinc itaque con-

Inſitus ſpiritus.

concluditur, insitum illum siue spiritum siue calorem, nihil ad temperamenti rationem pertinere. Et quoniam spiritus qui in arteriis præsertim maioribus est, inter corporis partes non censetur, sicuti neque qui venis clauditur sanguis, fieri proinde necesse est, vt nec ille spiritus calor quicquam pertineat vel ad corporis substantiã, vel ad temperamentũ ex elementis naturæ ortũ. Quare hoc ipsum nec spiritus nec cõformationis efficiens erit, sed hæc è diuiniori natura fluxisse oportet. PH. Iam primùm in mentem mihi venit Auerrhois ille, in Arabum factione primæ existimationis philosophus, qui collectaneorum sectione prima, tuam sententiam sequutus, censuit innatum nobis tum calorem tum spiritum, neutiquam ex partiũ corporis tẽperatione proficisci. Sic enim ait: Partes natura quidem & agunt & afficiuntur in totum à calore ipsis innato, qui alius est ab eo, quem à temperamẽto adipiscuntur. Experimento quippe anatomices cõpertum exploratúmque est, corde corpusculum contineri vaporosum exquisitéque calidũ, quod ab ipso per arteriarum ductus in vniuersum deriuatur animantis corpus atque transmittitur. Hæc sunt quibus planum facit nobis insitum calorem & spiritum, non modò ignis naturã conditionemque non retinere, sed ne ab elementorum quidem concretione, permistionéque omnino prodiisse, quasi illorum diuinior quædam sit origo, quæ qualis sit, neque mihi occurrit, vbi

ille expreſſerit, neque aliunde poſſum, vlla diligentia plenè conſequi. Tu proinde quicquid de his habes animo comprehenſum (habes autem vt ſcio plurimum) id deprome quæſo, & liberaliter nobis impartire. EV. Rem petis perquàm ſanè lubricam, & plenã periculi, vnámque omnium maximè temeritatis obnoxiam calumniæ, ſed audebo tamen, quando ita poſtulat diſputationis continuata ſeries, quantum ea de re teneo id vobis exponere, vt ratione inter vos communiter agitata ex æquo & bono ſtatui poſſit, quam oporteat his de rebus eſſe, doctorum & veritatis amantium hominum, ſententiã: ac primùm quidem caloris & ſpiritus, mox deinde formarum originem ortúmque commemorabo. Quã in re ſic agam, vt mea omnia firmiſs. corroborem ex Hippocratis, Platonis, Ariſtotelis & Galeni decretis. PH. En in hoc ſumus, auidè quicquid dicturus es excepturi, & tanta diligentia expenſuri, quãta ab hominibus maxima præſtari poteſt. EV. Quicquid viuit, nulla putida materia creatũ (vſus perfectum id appellat ſiue in ſtirpium ſiue in animantium genere poſitum id cõſtitutúmque eſt) ex ſubiecto prodiit, quod eſt ſuum cuiuſque ſemen. PH. Memini id eſſe ſuprà confectum. EV. Ex hoc ſingulæ primùm corporis finguntur partes naturæ vi, non aliter quàm opificis manu: minutæ particulæ, primùm confuſæ in ordinem poſteà digeruntur. PH. Sæpe id obſeruatum ferunt ab hominibus ſtudioſis. EV. Itaque

Tres eas præparationes à ſemine cõferri.

que ſemen tanquam excellenti quadam ſapien-
ia præditum, dum ſtirpibus quidem è terra, ſed
quæ ſit aliis elementis permiſta: animantibus ve-
ò è materno ſanguine familiare & quale cuique
ex vſu eſt nutrimentũ ſuggerit, cõcinnam ſimul
doneámque elementorum temperationem cõ-
ert, efficítque vt ſit vnumquodque huius illiúſ-
ue diſcreti ſingularíſque temperamenti: vnde li-
quet ſingularem temperamenti rationem quam
nonnulli temperamenti proprietatem dixerunt,
um corpori toti, tum particulis ipſis vi ſeminis
nduci, atque etiam certè conformationem cõ-
oſitionémque ſubiecti, de qua ex Galeni men-
e pomeridiana diſputatione plura colligemus.
Atque hoc modo complexi ſumus priores duos
præparationum ordines. Tertius porrò qui per
italem ſpiritum, calorémque conficitur, vt non
x ſola elementorum temperatione perfici po-
uit, ſic apertiùs illuſtriúſque quàm reliqui à ſe-
nine ſui ortus initia ducit. Semen enim caloris
 ſpiritus refertum aſſeuerant omnes, & has vi-
es à parentibus accepiſſe. Nam cùm ſui ſimile
uippiam generaturi parentes, nequeant in opus
ontinenter incũbere, quòd aut prius quàm per-
ectum ſit, intereant, vt ſtirpes aliquæ, aut aliis
itæ rationibus ſeſe accommodent, vt perfectio-
um animantium genus vniuerſum, prouida ſo-
érſque Natura, rerum æternitati conſulens quæ
arenti inerant ad procreandum & vitam lar-
iendam vires, eas per calorem & ſpiritum ſe-
F

mini cōmiſit,exiguæ quidem portioni, ſed quæ totius vicaria iiſdem prædita facultatibus,toti ſimile procreet.Hæc in rem præſentem tibi ſatis ſint,aliâs,dum ita feret,plura fortaſſis audituro.

REI NATVRALIS POTENTIAM

non poſſe ſuopte impetu ad formam progredi, ſed haud ſecus atque actum de habitu,formam elici de potentia materiæ, CAP. V.

PHILIATROS.

Quid potentia formæ.

Gedum mi Eudoxe, has quæſo mihi tenebras quibus offundor, diſcutito:iam enim ſuprà docuiſti,potentiam eſſe materiæ quādam præparationem,ad excipiēdam certam ſpeciem:at hæ προπαρασκευαὶ quas ſemini ineſſe commemoras,ſunt ne ea ipſa potentia quam inueſtigamus? EV. Sunt omnino, atque in vnum idémque redeunt. PH. Nulla iam demum verborum circuitione, nullo anfractu, rem omnem compendio & planè dixiſti. BR. An non illud audax,ne dicam temerarium,facinus, rem tam arduam, tam à noſtris ſenſibus abſtruſam, de qua doctiſſimorum philoſophorū acerrimæ ſunt & in hunc vſque diem indefinitæ cōtentiones,tam paucis támque apertis verbis cōcludere?Confidentia eſt hæc certè intolerabilis, & ab interpretis naturæ modeſtia aliena. Tu quaſi digito attingas,audes quid potentia ſit indicare?

dicare? EV. Quidni? Sed iam agè quæſo mi Philiatre, quum potentiæ nomine nihil ſit nec philoſophorum ſermone magis tritum: nec diſputationibus acriùs exagitatum, poteris ne quàm multiplex id ſit recenſere? PH. Potero ni fallor: primùm enim Ariſtoteles potentiā eſſe definiuit motus mutationíſque principium: quumque id duplex ſit, vnum efficiendi, patiendi alterum, duplicem inde potentiam ſtatuit. Efficiēdi quidem potentiam eſſe dixit mutationis in alio principium, de qua Phyſicorum ſeptimo multa: patiēdi verò, principium mutationis ab alio: qua verbi ſignificatione, rei cuiuſque materiam appellat potentiam, formam verò actum atque perfectionem. Harum vtraque in ſubſtantiarum eſt genere. Præterea autem id etiam nominis ad accidens quiddam trahitur, quod Ariſtoteli naturalis potentia, vel impotentia dici ſolet. Eſt enim habilitas vel affectio cuius ope vnumquodque facilè vel agit vel patitur: aut ſi mauis, propenſio & procliuitas quædam ad aliquid agendum aut patiendum. Sic omnes artes agendi potentias nuncupauit, quòd principia ſint mutandi in alio. Similes etiam affectiones rebus inanimis aſſciſcit, quarum ſubſidio expeditiùs agunt obſiſtúntue, ne cōtrariorum vi in deterius commutentur. Patiendi potentia diatheſis eſt, qua res quæque in aliū ſtatum promptè conuertitur. EV. Conſiſte pauliſper, in portum enim iam appuliſti: nam ea de qua diſſerimus, eſt patiendi potē-

Potentiæ nomen multiplex.

5. Metaph. ca. 12. & 9. ca. 1. & 2.

2. de Anima cap. 1.

In categ. qualitatis.

9. Metaph. cap. 2.

tia, quæ materiæ tanquam præparatio quædam insidens, eam aptam idoneámque reddit cõmutationi, & excipiendæ quàm appetit formæ. Hæc

2. Phys.

est quã Alexander Aprodisæus, rectè inquit esse principiũ materiæ inditum, per quod illa apta sit ad omnia suscipienda, quæ ab ipso & ex ipso futura sunt. EV. Quicunque definierũt, potentiam esse materiæ quãdam præparationem & instructionem, illi si non vltrà qualis ea sit præparatio inuestigandum putarunt, prodigiosa tamen commenta nobis obtrudũt, laborántque de nominis potiùs, quàm de ipsarum cognitione rerũ. At si veterem philosophandi legem sequi volumus, res animo comprehensæ nobis sic erunt, vt si sensibus essent perceptæ. Tu itaque mi Philiatre, si ex tribus istis præparationibus, concinnam materiæ accommodationem clarè intelligis, ne dubita te quoque potestatis puram essentiam tenere. PH. Tenere me puto. Cæterùm velim vt tu mihi alia deinceps interpreteris, eáque & multa & multis perobscura. Quũ philosophi dictitant, de potentia materiæ educi formam, tú ne censes has præparationes cùm iam perfectionem integram acceperint, formam de se emittere? Scio equidem à Simplicio ea de re sic scriptum esse: In

Quid sit formã educi de potentia materiæ.

» omni mundo, si quis exortus prodit, non aliter
» quàm per potentiam ad substantiã prodit atque
» perficitur, materiáque cùm recipit formam per
» potentiã ad ipsam perducitur. Et alio loco: Neq;
» enim omnino ab imperfecto ad perfectum aliquid

quid peruenit, niſi media adſit potentia, addens ,,
perfecto id quod deficit, ſummam perfectionẽ ,,
ſuſcipiens à perfectiſſimo. Hæc non ſanè dubi- ,,
to quin veriſſima ſint, ſed me nihil prorſus do-
cent. BR. Si mihi liceret bona iſtorum venia, ego
tibi ô Philiatre, paucis explicarem, quemadmo-
dum rei cuiuſque ſpecies ac forma, de potentia
materiæ ducatur. EV. Tibi verò non conceditur
modò, ſed & omnes quotquot adſunt orant, vt
te huius quæſtionis interpretem exhibeas. BR.
Planam igitur huius rei expoſitionẽ accipe, quæ
nullo negocio, te ab intricatiſſimis aliorum er-
rorib. expediat. Iſthæc de qua tam anxiè diſſeri-
tur potentia, qualitas eſt, quæ magna in vtram-
que partem latitudine, aliâs intendatur, aliâs re-
mittatur. PH. Magna certè quidem. BR. Atque
initiò prætenuis ea eſt & obſcura, mox verò ſen-
ſim paulatímque vires capit, & increſcit: quúm-
que ita minutatim facta additione, ad integram
abſolutionem venerit, tum ea eſt, vt Ariſtoteles
dicere ſolet, ἐντελέχεια quædam, quam alij perfe-
ctionem, alij perennem quandam agitationem
interpretantur. Quemadmodum igitur iſta per-
fectio, de inchoata obſcuráq; præparatione ſen-
ſim ordinatímque educi conſummaríque vide-
tur: ſic ſanè exiſtimare debes, rei cuiuſque ſpe-
ciem (quę à perfectione nihil differt de prępara-
tione ac potẽtia verè naſci & oriri. Eſt enim per-
fectio ſpecies, ipſáque pręparatio potentia, ne-
que ad eam rem alia opus eſt explanatione: ſed

Falſa quorũdã expoſitio.

vt præparatio tandem fit perfectio, sic potentia commutatur in formam. EV. Parum abest, ô Philiatre, quin tenearis, vide ne imprudens tu tibi laqueos induas, periculosa est assentiendi facilitas: proinde in tam lubrica ac præcipiti via, memineris tibi cautè incedendum esse. Sunt enim permulta, falsa illa quidem: sed veris tamen simillima, quæ veritatis pallio velata, falsa specie multos in fœdos ac pudēdos errores abducunt. Est autem hic Brutus percallidus, & qui nisi caues, te facilè circumueniet. PH. Quomodo? EV. Si perfectionem esse rei formam dederis, actum est. PH. Quid igitur? censen' illa inter se esse diuersa? EV. Maximè: si quidem non minùs distant, quàm quæ in diuersa genera diuertunt. Perfectio ex potentia, sensim velut adolescens consummatur, pársque totam antecedit: forma verò, immissa tota repentè est, cuius ne minimum quidem antè fuit. Illa vt potentia, natura quædam est patiens: hæc natura est efficiēs, omnísque motus principiū. Illa accidens solùm est, hęc autē simplex puráque substātia, quod meministi supra esse multis rationibus confirmatum. PH. Memini tanquam nominis mei. EV. Qui fieri igitur potest, vt potentia continuato incremento, in solidam atque expressam formam (sic enim appellare placet quam græci οὐσιώδη dicūt) habeat, vt fiat ex qualitate substātia? vt genera suprema, quibus nihil sit inter se commune, quæque longiùs distent, quàm quæ sint summè contraria,

Perfectionem nō esse rei formam.

Potentia nūquam sic perfici potest vt in formam degeneret.

traria, in ſeſe mutuo commigrent? Poteſt equidem quæuis qualitas, in aliam qualitatem tranſire, & in ſubſtantiam ſubſtantia, communem enim materiam habent: at qualitatem in ſubſtantiam reciproca viciſſitudine commutari poſſe, nulla comprehendit mentis humanæ cogitatio. PH. Mea certè nullo modo concipit. EV. Et aliud tamen tibi perſuadere nititur verſutus hic Brutus, vt te obnoxium aliquando & proſtratum teneat, iis vtique perſimilis, qui ſubſellia aſſidere volentibus ſubtrahunt, vt qui ceciderit, cùm eum videant ſupinum, profuſiùs & maiori cachinno rideant. PH. Nunquam ita facilè me duci patiar, ſed quem ſemel occupauero gradum, in eo poſthac firmiùs & fixiùs perſiſtam. BR. Quid audio? Siccine mea ſententia contortis & aculeatis ſophiſmatis impetitur? ſiccine captionibus eludor? EV. Ita tibi appellare liceat, quæ fugere non poſſis. Sed ſi per ocium tamen apud te ſingula diligentiùs expēdes, cernes profectò, quanto noſtra hæc tuis illis præpōderent. Quòd ſi tuis rationibus aliquid cōſtructum eſſe putas, næ ego illud & facilè & breui diruam. BR. Aggredere, iam expecto. EV. Quæ in ſemine eſt potentia ſenſim minutatímque augetur, dum perueniat ad ſummam perfectionem: táne ais? BR. Maximè. EV. Quánam obſecro agente & concitante vi, incrementum illud dari putas? BR. In promptu eſt Alexandri reſponſio, primum infuſum eſſe ſemini quoddam motus

Potentiam ſeminis nulla ratione poſſe in formam tranſire.

initium, quod impetu à generante accepto, ad aliquem vſque finem agit, dum ſe continuato incremento perfecerit, & velut ingreſſum ſtadiũ, ad metam vſque (niſi ſi qua vis de curſu retrahat) percurrerit. EV. Sum equidem plus æquo obliuioſus, proinde ſi lõgiùs extrahitur oratio, tota mihi protinus excidit. Age igitur conciſis magis reſponſionibus, ſi modò eas à me memoriâ teneri velis. BR. Quemcúmque voles modum tenebo. EV. Impetum quẽdam, motúſque initium ais à generante iam olim ſemini datum fuiſſe. BR. Ita res eſt. EV. Hoc motus initium, intelligís ne eſſe potentiam? BR. Id ipſum prorſus. EV. Deinde principium illud, quod eſt potẽtia, agere quidem continenter exiſtimas, & à primis inchoatíſque naturis, ad vltimas & conſummatas, quibus nihil addi poſsit, quáſq; nos ſummas & perfectiſſimas iudicamus, procedere. BR. Quid ni? EV. Et hanc potẽtiam tu qualitatem eſſe ſtatuis? BR. Sic viſum eſt Ariſtoteli. EV. At nulla qualitas, primò & per ſe poteſt agere, ſed omnis actio, ad ſubſtantiæ compotem formam pertinet, quæ principium quoddam eſt efficiens. BR. Ne hoc quidem inficior. EV. Dum igitur ais potentiam ſenſim augeri, quoad fiat perfecta ſpecies, accretio illa, cuínam formæ primùm refertur accepta? BR. Ipſe videris, iſtuc ego minimè inueſtigo. EV. In ſemina tria tantùm eſſe dicimus, materiam, formam, potentiam. Illa igitur potentiæ actio, perducít ne primùm ad ſeminis formã? BR. Quo-

Nulla qualitas primò & per ſe agit.

Quònam aliò perduceret? E V. At id fieri nequit. B R. Quid cauſæ? E V. Quoniam quicquid agit, in hoc agit, vt ſui ſimile reddat obiectũ patiens, neque forma quæ in ſemine eſt, aliud quicquam molitur, quàm vt ſemen aliud de ſe generet. B R. Hoc ipſe ſatis ſciebam, ſed eò me vel inuitũ traxerat rei conſequentia: nunc itaque reſilio, & potentiam quæ ſemini ineſt, ſeſe ſua vi augere aſſe-to, neque vllam externam opem deſiderare. Ea enim tametſi qualitas exiſtimatur, præſtantioris eſt tamen ordinis quàm cæteræ: quapropter & llam Ariſtoteles appellauit naturalẽ potentiam, quòd vt qualitatis, ſic & naturæ quadamtenus ſit particeps. Quocirca qui illam dicet per ſe aliquid agere poſſe, nihil abſurdum dicet. E V. Mi-a diuerticula. Huc igitur ſequere, quando ita ibi viſum eſt. Si quid primò ac per ſe agit potentia, dum ſe ipſam auget ac perficit, aliud efficit nihil quàm ſui ſimilem potentiã, neque po-eſt ipſa, quantúmuis aucta de ſe formam edere. Ex ſemine quidem tanquam ex ſubiecto gene-atur animal aut ſtirps: at potẽtiæ efficientia for-nam, aut ſeminis vi animal generari, præſtan-ium philoſophorum nullus receperit. B R. Quid ta quæſo? E V. Quod nondum eſt, ſed futurum eſt, id iam ſimpliciter non eſt: quod autem non eſt, quî poſſit aliud quicquam efficere? quo pa-to fieri poſſe exiſtimas, vt formam procreet quę emini ineſt potentia, ſi nondum ineſt ipſa for-na? aut vt ſemen, quod nondum ſit ipſum ani-

Omne agens in hoc agit, vt ſui ſimile reddat obiectum patiens.

mal, efficiat animal? Nempe si quid ex his gign
debet aliud quiddam poni necesse est,quod act
formam obtineat, quódque sit huius procrea
tionis efficiens causa, eáque prima & præcipua
Quæ Aristoteles diligentissimè cõtemplatus, i
animaliúm stirpiúmque procreatione duplicem
naturam instituit, imperfectiorem vnam, qua
in semine fit quidem,nondum tamen est: perfe
ctiorem alteram, quæ actu cùm sit,effectrix sim
pliciter est, qualis in eo est, à quo dimanauit se
men. Locus est libro de animalium procreation
secundo,vbi naturę & artis discrimẽ secreuit,hi
" ferè verbis, Ars principium formáque eius quod
" efficitur, sed in alio: motus autem naturæ in ipso
" est quod efficitur,ab altera profectus natura,quæ
" actu obtinet formam. In semine igitur naturam
statuit, quæ fit & mouetur: in eo autem quod
actu est,efficientem naturam. Quæ simplicius in
" hanc sententiam fusiùs explicauit, Vniuscuius-
" que natura & causa motionis,subiectum sibi ipsi
" & non alteri simile facit: vt enim natura homi-
" nis hominem, sic & natura seminis, non aliud
" quàm semen efficere potest. Quomodo enim
" propriè hominem faciet, ea quæ est in semine,
" quæ nondum est hominis natura antequam ho-
" mo fiat? Si natura seminis commutari deside-
" rat, & animal perfici, propriè efficiens & proxi-
" ma causa,est natura paterna atque materna: nam
" forma actu præcedit in patre & matre, secundũ
" quam id quod potentia est, ad actum perduci-
tur,

Perfectionem ex potentia.

. Atque hoc modo natura eius quod genera- "
, si efficiens dicitur, ita efficiens est, vt & ipsa "
ul fiat. Ea verò propriè efficiendi vim obti- "
t quæ actu talis est: quoniam natura, sui simi- "
est procreatrix. Vides vim illam seminis, quã
tentiam appellari diximus, nequaquam posse
animalis speciem verti, tametsi ipsa sese quàm
timè adaptet, & omni ornatus genere instruat
que perficiat, sed adesse oportere quiddã, quod
tu tale sit. PH. Hæc mihi certè longè verissi-
a videntur, neque iam hic noster Brutus quic-
iam prætereà habet quod obiiciat. Attamen
iusquam colophonem his imponas, cõsonum
æquum est, vt nobis id explanes, quod omni-
is philosophis placere video: rei cuiusque for-
am de subiecti potentia educi. EV. Quum quę mini inest potentia, id est, inducendæ formæ æparatio, assiduo incremento, ad summam erfectionem euaserit, ad substantiæ quoque for-
iam simul peruentum erit. Etenim perfectio-
em illam forma necessariò comitatur, nec vn-
uam deserit. Proinde Aristoteles, formam ple-
inque ἐντελέχειαν nomine perfectionis appel-
it, vel quòd perfectæ potentiæ indiuidua sit co-
ıes, vel quòd totum ipsum compleat, & perfi-
iat. Vt igitur perfectionem, sic & formam de
otentia materiæ educi sermonis vsu dicimus,
anquam partes in iis rationes faciat, ista conse-
uentię necessitas. PH. Formã de pręcurrente po
estate haud secus elici ratiocinabar, atq; actum

Forma quomodo educatur de potentia materiæ.

de habitu. EVD. Nec ſanè multùm eſt diſſimil
analogia. PH. Hanc igitur nobis pleniùs inte
pretare. EV. Longa aſſuetudine & frequentat
actionibus, muſicus (vt hunc pro reliquorum ex
Habitus. emplo ſumamus) iiſce partibus habitum adeptu
eſt & inſeruit, quæ plurimùm ſeſe exercerent
Atque is deinde tametſi dormit, habitum tame
hunc muſicæ aut citharíſticę ſemper retinet. PH
Hoc tannbam digitos teneo. EV. Si fortè igitu
experrectus citharam pulſabit, vndénam cenſe
bis illi modulandi actum inceſſiſſe? ex ſolóne ha
bitu qui in actum eiuſmodi ſit cōmutatus? PH
Nihil minus, ſed eò profectò, quia cōcitata prin
ceps animæ vis, iis tum partibus præſit ac impe
ret, quibus exercitatione iam olim inditus atqu
impreſſus fuerat modulandi habitus: hæ ſiqui
dem habitu paratæ in opus actúmque ſuū prom
ptè feruntur, quoties animæ ipſis inſpirata vo
luntas ita imperauerit. EV. Rectè tu quidem. V
igitur actum ex habitu idcirco prodire dixerunt
quòd actus, niſi comparato habitu perfectè elic
non poteſt: ſic in ipſa quoque rerum procreatio-
ne dicendum eſt. Non enim potentia formam
ſed externa cauſa imprimit, quæ tamen auxilio
potentiæ deſtituta, non haberet ipſa per ſe ſatis
virium. PH. Video. Tanquam enim qui ſcien-
tiam habet, ſed ea non vtitur, cùm vult acceden-
te mentis impetu, cōtemplatur, & actu fit ſciens:
item quodcunque ſubiectum gignendæ rei per-
fectam potentiā habere dicimus, accedēte agen-

tis

s extrarij vi, id rectè,te authore, actũ formám-
ue excipit. EV. Scopum attigisti. PH. Qui quid
it (inquit Aristoteles) si animum in contem-
lationem actu intentũ habet, seruat tamen ha-
itum, nec perdit contemplando scientiam, sed
xcolit magis, ac perficit: ita id quod perfectam
otentiam obtinuit, accedente forma, potentiæ
ualitatem non excutit, sed ornamentum illi &
erfectionem addit. EV. Ita necesse est, vt iam
xum ac stabile sit,id quod proponebatur,haud
cus de potentia materiæ formam elici, atque
tum de habitu. PH. Id quidem iam satis per-
icuũ. Quod verò de medicamentis aiunt,quæ
trò sumpta, nostri caloris vi de potentia in a-
um excitantur promouentúrque, his ne simile
itas? EV. quodammodò: Si quidem vel non-
ım adhibita nobis medicaméta, suam speciem
bent, sibíque innatas vires, sed quas non antè
nos exerãt, quàm à nostro calore sint irritata,
iod certè opus est ad illorum vires experiũdas.
ique verè dixeris medicamenta de potentia o-
randi ad operis actionem, & quasi ex feriis ad
us venire,non tamen ad nouam formã transi-
. Itémque in animalium procreatione, semen
nceptum,vteri vi,ac benigno tẽpore ad agen-
ım impellitur, non vt animal animalísque for-
am de se excitet aut edat: sed tantũ vt exusci-
a aut impulsa ipsius potentia ac facultas,dein-
psque aucta,subiectã sibi materiam omni præ-
rationum genere instruat,vt substãtiæ tandem

Medicamenta quomodo ducantur de potentia in actum.

particeps forma, extrinſecùs aſſumatur, & exce
pta commodè aſſeruetur, ſuas deinceps omne
functiones obitura.

GIGNENDÆ FORMÆ, NE

minimum quidem antè in materia fuiſſe, neque potentiam quicquam eſſe formæ, neque ad ſubſtantiæ genus referri,

CAP. VI.

BRVTVS.

RVSTRA nobis hîc laborare v
deris optime Eudoxe, qui qu
ſunt oculorum teſtimonio clari
ſima, ratiocinatione vis, & ina
ac longè repetita interpretatio
eludere. An non cepam ſæpen
mero vidiſti, de tectis aëre libero propendent
per ſe nullius extrarij ope, ſeſe diffundere, & he
beſcentem ex ſe viriditatem proferre? aut ouu
ſolo fornacis tempore pullum excludere? Equ
dem & id ipſe vidi frequenter, & Ariſtoteles f
ri poſſe, literis mandauit. Nunc omni philoſ
phorum authoritate poſthabita, neglectis etia
acutiſſimè excogitatis eorum rationibus, ſoli
ſenſus cõmunis bonitate, & omnium animis i
formata notione ductus, dic per Deum immo
talem, dum iam viuere ac moueri incipit ille p
lus, vnde ſuam accipit animam? vnde prodit il
aut quis eam inducit? vbi extrarius ille tuus o

Argumenta quæ contendunt potentiam eſſe inchoatam & imperfectam quandã formam.

ex est qui ouo suam insculpat formam? An non
hîc tuorum cõmentorum se prodit vanitas? An
non luce clarius est, illam ex oui potentia exi-
tere, vt ex eodem ouo pullum vniuersum? quid
elicta sensuum euidentia, abstrusa vestigamus?
E V. Iampridem coactus es fateri, fieri istud ne-
quaquam posse, & formam extrinsecùs venire.
B R. Ego ne? tibi verò istud sum fassus? nondum
t video hac in re mentem meam satis Conce-
isti. E V. Quid hoc nouæ rei? B R. Dicam, &
quidem paucis. Ego enim perinde atque tu, rei
uiusque speciem in substantiæ genus refero. sed
uòd fortè non donabis, ad idem etiam genus,
otentiam pertinere puto: hac autẽ ratione mo-
eor, quòd quum videam speciem ipsam ex po-
entia trahi, necesse sit nõ diuersæ rationis ac ge-
eris illam statui, sed esse formæ aliquid imper-
ectum aut velut mutilum. Atque id quidem in
emine cùm potentiâ tantùm inesse dicebatur,
ciosum delituisse censeo. Vbi verò cœpit suis se
irtutibus prodere, esseque ex efficientia manife-
um, tum verò demùm id actu inesse diximus,
uanquam pristinam speciem non mutauit: id
nim tenue licet & exiguum, eandẽ tamen per-
etuò substantiam tenuit. Hæc mea est de po-
entiæ substantia déque formæ exortu assensio,
rma illa quidem certè & stabilis, & à qua me
ulla ratio depellet. E V. Eóne temeritatis pro-
edes, vt inter substantias potentiæ locũ tribuas?
R. Temeritatis non erit, id quod verissimũ est

Alia argumenta.

aſſerere. In ſemine quum potentia quædam eſt animalis,ipſum animal ineſſe dicimus poteſtate, quin etiam ipſum ſemen animal eſſe; poteſtate duntaxat. In ouo auis eſt, poteſtate: in glande, quercus iam eſt,ſed poteſtate: in oleæ baca,ipſa eſt olea. In húncque modum, quæcunque ex ſemine vt è ſubiecto proficiſcũtur, in ipſo priùs ineſſe potentiâ mente colligimus,quàm emergant, & oculis obuerſentur Reliqua vniuerſa quę nullo ſemine gigni traduntur,vt metalla,vt lapides, vt ſtirpes ſeminis expertes,vt animalia è putri materia nullóque coïtu nata, non è quouis ſine diſcrimine ſubiecto fieri palàm eſt, ſed ex eo duntaxat, in quo ſui quoddam ſeminarium habuerint. Non omnis fert omnia tellus.

1. Georgic.

Hic ſegetes,illic veniunt felicius vuæ:
Arborei fœtus alibi,atque iniuſſa vireſcunt
Gramina. Et rurſum:

Georgic.2.

Nec verò terræ ferre omnes omnia poſſunt:
Fluminibus ſalices,craßiſque paludibus alni
Naſcuntur: ſteriles ſaxoſis montibus orni:
Littora myrtetis lætißima: denique apertos
Bacchus amat colles: Aquilonem & frigora taxi.

Horum autem cauſam reddit:

Georgic.2.

Quippe ſolo natura ſubeſt. Hæc Virgilij placita ſunt,quæ te omnia recipere ſcio. Itaque dum poteſtate, animal aut ſtirpé in ſemine ponis, neceſſe eſt fateare,delituiſſe hæc in eo,& ſuæ eſſentiæ, quantumuis imperfectum, quiddam tamen omnino habuiſſe: neque opinor, ibis inficias in

iſtis

tis ſeminariis, eius quæ ventura eſt, aliquantu-
im eſſe formæ. E V. Nihil ne minimũ quidem, *Solutio argumentorum.*
d habet res tota eo modo, quẽ Simplicius ape-
uit: In ſemine (inquit) ex quo gignitur vel ani- „
al vel planta, inſitum principiũ quoddam eſt, „
on minus perpetientis quàm agentis motionis, „
er quod procliuitatem quandam habet, & am- „
iorẽ quęrit excipiendę formæ. Hoc igitur prin- „
pium potentiã appellauit, & naturam in ſemen
fuſam, quam ab anima longè diuerſam facit,
forte ſemen animatũ eſſe fateatur. Eſt autem
natura imperfectior multò quàm anima, quip
quæ ſit ad eam accerſendam veluti præmiſſa
ædam preparatio, vel ſi mauis habilitas & po-
ntia: neque verò animæ quicquã eſt, neque in
m poterit vlla mutatione conuerti: neque ani-
æ quicquã antè in ſemine fuit, quàm ipſa tota
tu cœpit exiſtere: quocirca dici non poteſt ſe-
en animatũ. Ergo ne tibi imponat ipſa nomi-
s ratio, quod eſſe potentia dicimus id nequa-
am eſt ſimpliciter: vt neque quod eſſe poteſt,
iam actu eſt. Semen aut hoc aut illud poteſta-
eſſe ſtatuo, nec ideo tamen id iã actu & re ipſa
e dico: nec enim eſt in glande vel quercus vel
is ſpecies, nec auis in ouo, nec formę eius quic-
ãm vel tenuiſſimũ non enim partiũ adiectio-
paulatim minutatímque conſummatur, ſed
ita repentináq; mutatione vno momẽto tota
nul in ſubiectum concedit. P H. Audio, maxi-
inter ſe pugnantes vobis eſſe ſententias, quas

ſi ex anguſtis iſtis verborũ ſeptis, in latiores ve
luti cãpos deducetis, intelligi tandẽ poterit vtr
ſit firmior & ab vtra ſtet veritas: quę certè & vni
ca eſt & ſimplex, vt alteram ſtare, alteram cader
Alia argumenta. ſit neceſſe. BR. Meas ipſe partes facilè tutabor
ac ſi meas rationes & authoritates in mediũ pro
ferri patieris, cúmq; tuis contendere, intelliget
ſpero, vel puer, ac tibi etiam fortè ipſi perſuade
bitur, quidpiam formæ antè in ſubiecto fuiſſe
quàm illa actu ineſſet tota. EV. Magnã tibi gra
tiam habiturus ſum, ſi veris rationibus, à mea m
opinione, in tuam perduxeris. Sed agè iam, ag
gredere. BR. Qui ſcientiæ habitum habet, ho
ipſo ſciens, & eſt & dicitur: & quũ ſcientiæ & c
templãdi actio inceſſerit, actu & perfectè ſciens
Hæc dudum conceſſeras. EV. Neque nunc pa
linodiam cano. BR. Sic vtique in ſemine, quàn
diu cúmque nondum quicquam agere vitale p
teſt, fatendum eſt animã ſolùm ineſſe potentiâ
Vbi verò, ſua ſe efficientia, ſuis ſe prodit operi
bus, actu tum ineſſe, quaſi ſola actione & effectis
actúne an potentiâ duntaxat inſit, diſcernatur
Quod ipſum Ariſtoteles breui ſententia ſic ex
De generat. animal. lib. 2. cap. 3. preſſit: Animam naturalẽ altricémque in ſemini
bus & vtero conceptis quæ ſeparari poſſunt, ha
beri potentiâ ſtatuendũ eſt, non actu, priuſquàn
" (eo modo, quo cõceptus qui iam ſeparantur) ci
" bum trahant & officio eius animæ fungantur
" Principiò enim huius modi omnia ſtirpis vitan
" viuere videntur. De anima quoq; ſentienti dein

cep

:ps dicendum eſt, atque etiam de rationis intel- „
gentiæque participe: omnes enim potētiâ prius „
iberi quàm actu neceſſe eſt. Hæc declarant ſa- „
Ariſtotelem cenſuiſſe, in ſemine ſubobſcuram
iſſe animæ portionem, quæ præ imbecillitate
ondum quicquam moliretur animalis functio-
s. E V. In tranſuerſum perperam trahis Ariſto- *Solutio.*
lis ſententiam, qui ne per ſomniū quidem, hu-
s ſimile quicquã ſuſpicatus eſt. Quid abſurdius
tem in philoſophia, aut magis horrendum,
iàm naturaliter efficientem cauſam inſtituere,
iæ feriata tamen & ocioſa nihil prorſus agat?
uſam enim actione definimus, quæ ſi nulla e-
, ne cauſa quidem eſſe poterit. B R. Quid ais? *In ſemine cōtendit quiddã venturæ formæ cōtineri.*
onne in trimeſtri vel quadrimeſtri fœtu, cùm
imum is moueri ſentitur, anima vel tota ineſt,
iæ vt abſolutum erit animal, cunctas illi fun-
iones præſtabit? E V. Ineſt vtique. B R. Et tamē
ondū poteſt illa neque curſum ciere, neque vo-
m edere, neque viſione quid percipere. Quid
do eſt cauſæ? E V. Quoniam impeditur aliun-
, & quaſi vincta tenetur, quod organa deſide-
t, ad ſuas actiones obeundas accōmodata. B R.
ndem rationem ſi ad ſemen transferes, intelli-
s profectò, & in eo illam ab initio eſſe, & im-
diri tamen inſtrumentorū vel penuria vel vi-
o, quominus quid agat, illámque ablato impe-
mento mox in actum erūpere. Hanc ne me pri-
s opinationem confinxiſſe, authores meos tibi
oferã, viros in philoſophia adeò magnos, vt eo-

rum te poſſit authoritas vel deterrere, vel frãger
In iisq; primùm Ariſtotelem, quem ſcio te pluri
mùm omniũ & meritò quidẽ ſuſpicere: is igitu
animaliũ procreationem ortúmq; diſcutiens ho
» rum cauſam his verbis plenè explicauit: Quor
» principiorũ actio eſt corporea, hæc ſine corpo
» eſſe non poſſe certum eſt, verbi gratia, ambular
» ſine pedibus. Itaque extrinſecùs ea vt aduenian
» fieri haudquaquã poteſt: nec enim ipſa per ſe ac
» cedere poſſunt, quũ ſeparabilia non ſint. Ergo e
authore, nutricandi ſentiendíque principia ſeo
ſum habentur nunquam, ſed in corpore ſempe
quare eadẽ ſtatim per initia erant in ſemine, ne
1. de Anima cap. 21. vnquã ſeiuncta, ſed cũ eo ſimul nata. Audi ver
rurſum vt Themiſtius alter mihi patronus, hæ
iſta apertius è tenebris in perſpicuã lucem eru
» rit. Igitur (inquit) & animas in ſuũ aliquod pro
» prium corpus (ſi ſuum animæ inſtrumentũ co
» pus eſt) diuertere oportebit, dixi diuertere: im
» non diuertit, ſed fabricatur architectatúrque ſi
» & præparat domiciliũ, non conformatũ antè &
» præparatum. Cauſam deinde ſubiicit, Non enin
» quemadmodũ cithara dedolatur priùs & cond
» tur, tum demũ adhibetur ad muſicam: ita & co
» pus ornatur antè inſtruitúrque, mox animæ ſi
» mendum offertur. Quale igitur ſingulis anim
» corpus inſtrumentúmque conueniret, item qu
ratione anima illud ſibi cõfingeret, neglectum
Timæo penitùs & retrohabitum eſt. Audis The
miſtio non interpreti modò, ſed & paraphraſt
Ariſtotel

Aristotelis, videri animã ab initio in corpore fuisse, neque dum pręparato, neq; obeundis functionibus accommodo: semper semini comitem animam fuisse, neque vt rectè dicebat Aristoteles, sine corpore eam esse posse. Sed agè, erítne vlla apud te Platonis authoritas? Erit opinor. At is eadem sæpius inculcans, pręter illam animę procreationem, quã in Timæo nobis exposuit, lib. de legibus decimo, de eadem hæc scripsit: Satis su- ,,
pérque monstratũ est, animam omniũ antiquis- ,,
simam esse, cùm motus principiũ sit. Et mox: Re- ,,
ctè igitur & propriè, veréq; & absolutè diximus ,,
priùs corpore animam factam fuisse, corpus verò ,,
posteriùs atque secũdo loco, quod est animæ se- ,,
cundum naturã dominanti subiectũ, hæc Plato: ,,
quę vt inter legendum oculis sæpè percurristi, sic nunc vehementer opto, vt in illa paulò acriùs intendas & diligenter circũspicias, ac expendas qua de causa efficto corpore animam priorẽ esse statuerit. Hęc enim quoniã est omnis motus initium (motum à mutatione Plato seiungit, quòd hunc inanimorum, illum viuentium esse velit) & quoniam omnia, etiam quæ corporis sunt, administrat & obit, iure optimo sibi ipsa corpus apparat, instruit, ornat. Quòd si est, vt verè esse, præclarissimi quique philosophi authores fuêre, constat animæ essentiam in ipso necdum cõformato semine cõclusam teneri: quæ continenter ipsum minutatímq; & mẽbratim fingat, vt opere tandem absoluto, functiones stirpis aut perfecti ani-

malis,pro ſua quæque natura, cunctas obeat. Ac ſi nunc daretur de illis vnum quemlibet,ſed maximè Platonem rediuiuũ nobiſcum huc vnà congredi, præter illa quæ ſunt ab eo multis in locis accuratè cõſcripta,audires & alia profectò quàm plurima , quæ te non probabili modò ratione, ſed(qualis mathematicorum eſſe ſolet)etiam neceſſaria,huc te vel inuitum agerent. Et quanquã vana erit confictio,tu tamen patere vt eum animo repræſentemus , hoc pacto te ſuo more interrogantem : ô Eudoxe, quandiu in ſemine & corpore informi anima continetur,an non ea cõ formãdo corpori omnẽ operam impendit? Agè, reſponde, mi Eudoxe, hæc tanquam percõtanti Platoni. Quòd ſi te pudet, nihil verebor illi tecũ ac pro te reſpõdere : nẽpe tum ab anima aptè conformari corpus,nónne rectè dixero? certè enim ita fatendũ eſt,tum verò ille ſubiiciet Dum ſic effingitur corpus,necdum vlla eſt expreſſa & diſtincta partium informatio, tum certè nequi anima eas exercere functiones, ad quas illæ partes comparantur. Quid?an non hoc quoque dabimus,cùm nec ſine pedibus inambulare,nec ſine oculis cernere poſſit? Ac ſi ita perget:Conformato integrè corpore,& ſingulis partibus inſtructo,cum anima iam illarum ope,cuncta vitę ſenſusque munia exequitur,quo tandem pacto tum corpori ineſt anima? Actu dices,opinor,ídque & audacter & verè.Quum igitur(inquiet)inform. adhuc corpore,illa nõ valebat animales promere

functiones,

functiones, quo tum pacto inerat? An hic obmu-
efcemus? at id quidem turpe eſt. Quid igitur re-
pondebimus? Sola nimirum poteſtate. hoc enim
eſtat vnicum. Quid tu hîc illum putas? Inſtabit
tique & quod conſequens eſt concludet: Ani-
nam quæ vim & poteſtatem ingenitam habebat
gendi, nondum verò quicquam agebat, ob in-
rumentorũ penuriam, id ipſum eſſe, quod nos
otentiam dicimus: actum verò, animam eſſe
uæ liberis expeditíſque inſtrumentis opus edit.
aque potentiam eſſe quidem animæ ipſius eſ-
ntiam, ſed quæ ocioſa tamen nondum quicquã
ficiat, propterea quòd corpus ineptum adhuc
t & inconcinnum. Quis contra hæc poſſit di-
ere? Ego certè quidem ſtatim aſſentiar. Tu ve-
, quid? An non idem quoque facies? Video te
nnuere. Quid ergo erat opus, vt tu nouum, in-
plicabile, & incomprehenſum potentiæ genus
bis fingeres? Iam planè conuictus es, opinor:
ntúmque abeſt vt ab inſtituto meo ipſe decide-
, vt arctiſſimis vinculis te potiùs obſtrictum te-
am, adeò vt dimouere te non poſſis. E V. Preſ-
is vrgere videris ô Brute, nóſque infeſtiùs ac
opè dixerim furioſiùs inſectari. Ac tu tibi qui-
em paucis & perperam intellectis philoſopho-
m ſententiis adductus, ante victoriam canis
umphũ: Sed moderare, obſecro, ardentes iſtos
petus, graue probrũ erit ſi quid recantare co-
ris. B R. Egóne? E V. Caue exultes, ſed animum
ihi ſedatum patienter adhibe. Quæ tu litigioſa

Solutio quæ planè docet in ſemine nihil quicquã de ſubſtantia formæ cõtineri.

peruersaque diligentia contendis, ex hypothesi defluunt & ducuntur omnia, quæ siquidem vera & fide digna fuit, idoneè & conuenienter fortasse conclusisti, animam quæ nondum suas functiones obiret potestatis appellatione dignandã. Sed vana & fallax est suppositio, quæ semini & nondum efformato corpori, animam inesse assumit. BR. Hanc non ego sed inuictissimi testes Plato, Aristoteles, Themistius tibi posuerũt. EV. Tu me statim (opinor) vel testium grauitate, vel numero offunderes, ni sensa illorũ meliùs quàm tu concepissem. Primùm enim quod ex Platone citas testimonium, non de singulari ac de sua cuiusque anima, sed de generali illa mundi, quæ totius est vniuersitatis, dictũ est, de qua quid sentiret, paulò pòst pleniùs expressit, his propè verbis:
„ Animam cuncta gubernantẽ & in omnibus quę
„ mouentur habitantẽ, nónne & cœlum guberna-
„ re necessariò confitebimur? & rursum: Vniuersa
„ ergo quæ in cœlo sunt, quæ in terra, quæ in mari,
„ suis motibus anima ducit. Hîc igitur, vt passim in Timæo, mundi animam Plato statuit, à medio per omne vsque ad cœli extrema sese porrigere, eique extrinsecùs circunfundi, cunctísque genitis vitam cõferre. Qua sententia, an tibi videtur, rei vnius cuiusq; animam statuisse antiquiorem priorémq; recèns genito corpore? Sed de Platonis dogmate, acutiùs fortassè & distinctiùs posthac iudicabitur, si in eum fortè sermonem incidemus. Iam verò quòd ad Themistiũ attinet, is se

manifestò

manifeſtò detexit,palàm profeſſus animam ſtatim ab initio infuſam eſſe maris ſemini,tanquàm indiuiduam ita diſpéſante natura comitẽ. Quãobrem nihil vererur aut reformidat, ſemen animatum facere,cuius anima architectatur & extruit ſibi domicilium ex idonea materie. Atque in his quidem quæ ex putri mucoſáque materia, nullo ſemine prodeunt in lucem,animam quandam abſtractam cenſet procreatis aptéque conformatis vitam largiri,Timæum in hoc ſequutus:his verò quæ ex ſemine deriuata fluxêre,iam à Timæo deficiens, putat vniuerſalem animam nihil inſpirare, ſed ſuam cuique ſemini inſitam eſſe,quæ temporis progreſſu cuncta conformãs, ſuis tandem ſe detegat operibus. Hinc tu optime Brute,elicere vis, vt videtur, potentiam eſſe Themiſtio aliquid eſſentiæ animæ, cùm nullus tamen extet locus, vnde id haurire aut petere poſsis. Immo verò ille ipſe Themiſtius in libris phyſicis de potentia & priuatione differens,tanquam de accidentibus diſputationem inſtituit longa ſatis oratione. Sed neque Themiſtium vt fidelem idoneúmque teſtem velim in hanc noſtram diſceptationem recipi, quòd nutabunda & inconſtanti aſſenſione, quò fluctus impellit, nunc in Platonis,nunc in Ariſtotelis ſententiam inclinare videatur. Proinde ne quà tibi poſthac hinc ſuppetat cauillationum occaſio, iam nunc apertiſſimis ac veriſſimis rationibus cõtra Themiſtium tibi probabo,ne minimum quidem eſ-

ſentiæ animæ, ſemini antequam animal eſſe cœpiſſet inſediſſe. Sed Ariſtotelis tamen antè videtur explicanda ſententia, quam tu te putas perquam conuenienter ad tuam Themiſtiíque opinationem confirmandam citaſſe. Nam ſi quis altiùs ac diligeutiùs Ariſtotelis mentem ſcrutabitur, intelliget profectò, neque in iis quæ ex putri materia, neque in aliis quæ poſito (vt ille ait) ſemine ſurgunt, de animæ eſſentia quicquam ab initio fuiſſe, ſed totam tum primùm illapſam, cùm ad illam excipiendam dignè fuit & affabrè constructum corpus. Qua in re Platonis rationẽ authoritatémq; recipit, quanquã de ipſa formæ origine, nec omnia ꝓbare, nec ſequi voluit. Ariſtotelis abs te citatus locus, planè quidẽ innuit, animã tum altricem tum ſentientẽ nõ poſſe actu ſine corpore conſiſtere, quoniam ad corpus pertinet vtriúſq; actio. Sed vt in corpore eſſe vtrãque donemus, neque ab eo ſeparari poſſe, an tu hinc directè colliges vtrãq; iam olim neceſſariò in ſemine fuiſſe? An nõ aliud illis corpꝰ ſubſterni poteſt? Poteſt opinor. Atq; in eum obſecro locũ mihi fixiùs oculos intẽde, non quidẽ contentionis ſed veritatis inueſtigãdæ ſtudio. Quid enim
„ ait? Nam neque ipſa (principia ſcilicet nutriendi
„ & ſentiendi, quorum ad corpus refertur actio)
„ per ſe accedere poſſunt, quum inſeparabilia ſint:
„ neque cum corpore (craſſo ſeminis) ſemen enim
„ excrementum alimenti mutati eſt. Vbi dicti etiã
„ cauſam ſubiecit: Semen excrementum eſſe vile ac ſordidum, illa autem principia dignitate præ-

ſtantia.

tantia. BR. Si neque cum corpore, neque ipſa
er ſe poſſunt principia nobis accedere, quis iam
nodus reſtat? EV. Audi reliqua: Sed enim, in- *Confirmatio.*
quit, omnis animæ ſiue virtus ſiue potentia, cor-
us aliud participare videtur, idq; magis diuinũ
quàm quæ elemẽta appellãtur. Quale autẽ ſit di-
iinum hoc corpus, quæ deinceps eſt ſentẽtia cõ-
nonſtrat: Ineſt in ſemine omnium quod facit vt
œcunda ſint ſemina, videlicet quod calor vo-
atur, ídque non ignis, non talis aliqua facultas
ſt, ſed ſpiritus, qui in ſemine ſpumoſóque cor- *Stellarũ ele-*
ore continetur, & natura quæ in eo ſpiritu eſt, *mentum.*
roportione reſpondens elemento ſtellarum. Id
rgo diuinum corpus de quo paulo antè dixe-
at: ſpiritus eſt, in quo tanquam ſede propria, ca-
or cõſtituitur, ipſáque natura quam animæ ſub-
tantiam putamus Hunc ſpiritum cui vim ma-
imam concedit, ſimpliciter ſemen appellauit, in
equenti proximè oratione, vbi & reliquam craſ-
iorem ſeminis ſubſtãtiam, corpus geniture nũ-
upauit. Corpus autem (inquit) geniture, in quo
emen animalis principij contentum vnà proue-
iit, partim ſeparabile à corpore, partim inſepa-
abile. Itaque Ariſtotelem ſic interpretor, illa nu-
riendi & ſentiendi principia, cum craſſo ſemi-
nis corpore, ſe cum ipſo genituræ corpore non
ccedere, quia fœdum eſt & abiectũ excremẽtũ:
neq; ipſa per ſe influere, quia ſunt à corpore inſe-
arabilia, neque poſſunt extrinſecus venire, ſed
cũ diuino corpore ac ſpiritu inuehi. Viden' iam
lla iacere tuæ importunæ & contentioſæ perti-

naciæ fundamenta? Aliò pergamus. PH. Pedem amabò nondum hinc referas: ſed quænam hæc ſint tam præclara, quò ue modo accipienda, apertius fac & dilucidius. EV. Pręſtat ô Philiatre, in ſuum quæque locũ ac tempus differri, quàm inchoatam ſemel diſputationem abrumpi: finienda mihi & concludenda eſt hæc tota controuerſia, & quod eram pollicitus ratione docẽdum ne tantulum quidem animæ ſemini ineſſe. BR. Satis mihi iſtuc eſt agitatum, ſatis concluſa tota diſputatio. EV. Agè verò, tu tibi rei confectæ palmã arripias: nos quibus te proſequamur, epinicios hymnos meditabimur. Sed pro tua tamen humanitate facies, vt in hoc triumpho, percunctantibus ac dubitantibus nobis, omnia detegas enucleatius & ſimplicius: hoc enim & eruditione & modeſtia tua digniſſimum eſt. BR. Sentio te gryphos quoſdam & nouas captiones meditari, equidẽ iſtius cõcertationis iam dudũ ſatur ſum, ſed quando tamen laceſſere pergis, enarrabo ſi voles fuſius, quicquid habeo in animo comprehenſum. EV. Eſſet id mihi quidem periucundum, ſed video in his eſſe, qui conciſiùs dici mallent. BR. Vt lubet. EV. Atque etiam inſuſurrat hic mihi, alia quàm tu opinione imbutus, vt pro ſe me tibi opponam, & quo melius exerceamur pro more te interrogem. O perdocte Brute, quicunque frutices aut animantia ex putri materia proſilierunt, nullo ſemine, nullo patre, nullo ſatore, vndénam hæc animam accepêre?

Si quæ ſine ſemine proueniunt formã extrinſecus acceperunt, multo magis perfecta illa quæ ex ſemine naſcũtur.

ꝑere? BR. Dicam cum Themiſtio cœlitus illam
ſumma & totius mundi gubernatrice anima
luxiſſe, quæ quum omnes omnium rerum for-
nas in ſe poteſtate contineat, datrix formarum
pleriſque eſt appellata. EV. Perfectiora autem
nimantia, quę non niſi pręcurrente ſemine in
itã venêre, vnde ſuam animã hauſerunt? BR. Ex
emine in quo & illa fuerat: hîc enim mihi pla-
et Themiſtius. EV. Atqui tum in ſemine, tum
 putri materia, priùs anima ineſt poteſtate
uàm actu. BR. Idem arbitror de vtroque eſſe
ıdicium. EV. Vt igitur cœlitus acceſſura, in pu-
reſcente materia, nondum ineſt forma, ſic ne-
ue in ſemine (in quo potentia eſſe dicitur) actu
ım ea ſubſiſtit. Aut ſi iam in ſemine eam eſſe
icis, cur non itidẽ & in putrida colluuie? Quo-
irca ſi non eſt huius, nec illius erit potentia,
uicquam eius formæ quæ acceſſura eſt. Quin
 aliud ſequitur vehementer abſurdum, imper-
ectis animalibus è putri illo pedore natis præ-
antiorem eſſe multo, ac diuiniorem originem,
uàm longe perfectiſsimis illis, quæ vis ſeminis
 vitam produxit. BR. Quid enim prohibet?
V. Quid? nonne dementiæ proximum ſit culi-
is aut vermis quàm leonis, aut equi, aut ele-
hantis, aut ſi Diis placet etiam hominis diui-
iora feciſſe ortus primordia? Non ita te inſanı-
 puto: ſed ſi quid diuinitatis minutiora hæc ab
rtu ſunt conſequuta, multo, opinor, amplius his
enioribus & abſolutioribus elargieris, aut cer-

tè tantundem. BR. Hanc quæ nihil ad rem facit comparationem omitte, quod dico ſemel intellixiſſe contentus. Vt Virgilius rectè quidẽ dixit:

—*Semina flammæ*

Aeneid. 6. *Abſtruſa in venis ſilicis.*— Et rurſum:

Georgic. 1. *E ſilicis venis abſtruſum excuderet ignem.*

Ita equidem ſemini ex quo quid gignendum eſt, ipſam rei formam iam ineſſe profiteor, ipſúmque animatũ rectè vocari: Quiſquam ne hoc redarguet? EV. Obmurmurant omnes quòd ſuperiora non diluerìs iámque hic ſe mihi comparare videtur ad hoc poſtremum conuellendũ, & labefactandũ: Vigila Brute, ne tuam cauſam deſeras, ſic enim per me proponere geſtit. BR. Agè diſſimulator, tu ipſe depoſita perſona cominùs congredere, vt huius diſputationis ruinam tuis humeris ſuſtineas. EV. Agè placet, congredior: reſponde igitur breuiter, Semini non ſimiliter atque perfecto animanti ineſt anima. BR. Fateor: nam huic actu ineſt, ſemini verò ſolùm poteſtate. EV. At nihilo minus quum ſemini ineſſe animam potẽtia dicis, tu illi ſimpliciter ipſam quoque animæ ſubſtantiam ineſſe confirmas. BR. Rem tenes. EV. Aut igitur illi tota ineſt, vti & perfecto animali, aut illius ſola quædam portio. BR. Veſani aut pertinacis eſt hominis iſtæc poſtulare. An tu hic vllum eſſe putas qui hæc auſurus ſit, aut ſi quis fortè audebit, nõ ab omnibus exibilatum iri? EV. Equidem auſurum ſcio: vtrum verò ridiculus an non futurus ſit, res ipſa tandẽ oſten-

Semini nõ ineſſe animæ gradum quẽdam imperfectiorem.

ſtẽdet Sed interim reſpõde. BR. Quaſi verò ar-
luum ſit aut inenodabile:neque enim ſemini ea
neſt animæ perfectio,quæ abſolutis iam anima-
ibus. EV. Sequere vt cœpiſti. Totá ne anima ſe-
nini inſidet,an eius ſolùm portio quædã minu-
ior? BR. Ego illius portionem non dicam ineſſe,
uandoquidem nullas anima partes habet quæ
eorſum à toto conſiſtere valeant. EV. Ergo tota
li ineſt. BR. Tota quidẽ,ſed imperſectiori tamẽ
nodo. Sed agè,quàm ita in ſemine imperfectio-
em ſtatuis,an non eiuſdem cum perfectiori ge-
eris atque eſſentiæ eſſe putas? BR. Eiuſdem om-
ino,inferiori tamẽ ordine & gradu. neq; enim
lexãder illam antè, actu formã appellat,quàm
t perfectionem conſequuta. Potẽtiam tantiſper
ppellare ſolet dum obſcurior adhuc eſt & im-
erfectior. EV. Vide iam in quas anguſtias te præ-
pitare poſſit,quiſquis tecum congredietur. BR.
n quas obſecro? EV. Nempe quod ſubſtãtiæ par-
cipem formam,magis ac minus intendi ponis,
: eadem ſpecie, aliam formam alia præſtantio-
em. BR. Fac igitur, ſi mauis, ſint illæ diuerſorũ
enerum. EV. Si diuerſa facies illarum genera,
m mihi in portum nauis appulerit,iam tota res
it confecta, iam imprudens eò ſubieris, quod
fugere tanto contendebas opere. Nam priuſ-
uàm ex ſemine perfectũ euadet animal,erit vtĩ-
ue neceſſariũ,ipſam formę eſſentiã mutari,atq;
r varias ſpecies trãſiri:deinde verò ſemini nihil
uicquã eius formæ quæ acceſſura eſt inſediſſe,

quo nihil amplius opto in hac diſputatione, id enim eſt quo aſpirabam. BR. Ergo proinde rectè videbar cenſuiſſe, illarum & ſubſtantiam & genus idem: ſed neſcio quibus me præſtigiis hinc abduxeris. EV. In idem igitur luti volutabrum te reuolues, quo iam cœperas ſordidè conſpurcari: in quo ſi diutiùs hærebis impeditus, quo pacto illud expedies earum ſubſtantiarum quæ ſint eiuſdem generis, alteram eſſe altera imperfectiorem? BR. Id quidem perfacile. Vide enim quid animi cogitatione informem: ſemini ineſſe quidem formæ eſſentiam, ſed humilioris cuiuſdam & imperfectioris gradus, in quo potentia ſolùm appelletur: hæc deinde cùm paulatim aſcendendo, ad ſummum, vt ita dicam, perreptauerit, tum actum quidem futurum, citra vllam tamen generis aut eſſentiæ mutationem. EV. Intendi igitur ac remitti ſubſtantiam vis, non ſecus ac meram qualitatem. BR. Vis ſimpliciter quod ſentio in ſinu tuo deponam? Eam eſſentiam quæ potentia eſt, non exiſtimo puram eſſe ſubſtantiam. EV. Eſt igitur accidens. BR. Neutrum profectò: ſed inter vtrumque mediam naturam obtinuit. EV. Nouum verò doctrinæ genus, noua philoſophandi ratio, ſumma rerum genera cunctis recepta multiplicare, illa ceu promiſcua quadam miſcella confundere ſupra hæc genus conſtituere, quod omnia ſuo velut complexu contineat nam ſi vlla eſt ipſis inter ſe communicatio, neceſſe eſt profectò commune quoddam genus ſupra

ſuprà illa poni,nec ea eſſe ſumma. BR. Audi preſ-
ius & exquiſitius. Summa illa decem rerum ge-
era,augeri ampliaríque nolim equidem:verùm
tatuo,potentiæ eſſentiam eſſe ſubſtantiam adeò
nfirmam ac debilem,vt ceu qualitas intentionis
c remiſſionis vices ſubire poſſit. Quemadmo-
um enim celebris author Auerrhois, formas e-
lementorum medio ſubſtantiarum & qualitatũ
nterſtitio collocauit,vt eſt antè compreheńſum:
c mihi in præſentia liceat gignendæ rei poten-
am,quæ obſcura & prætenuis quædam eſt ſub-
antia,ancipitem, & inter ſubſtantiæ participẽ
ormam,intérque qualitatem medio loco pone-
e,vt quæ ſit qualitate quidem nobilior, ignobi-
or autem abſoluta ad quam feſtinat forma. EV.
e ſic quidem contractam labem dilues,ſed alio
erebis luto: nam in primis quẽ teſtem produ-
ſti,is vanitatis plerunq; arguitur, & dum falſa
ro veris pronunciat, miſerè multis impoſuit,
veritatis ſpecie,in qua prior & ipſe hallucina-
s videtur. Tu ſi quæ adfers,velis, quemadmo-
um in iudicio fieri ſolet, teſtium fide compro-
ari,grauiores erunt & integriores citandi. BR.
xuenda ſunt arma, ſatis eſt conflictatum: ſen-
ntiam meam qualem protuli accipito. EV. Sed
rti animo perſiſte: ſi ſuffugies,quotquot adſunt
perſequentur, & ſi conſequantur arctiùs vin-
ent. Quidam eorum vehementer optat,vt pro
imia tua ſapientia,id vnicum reſpõdeas, num
magis ſis homo,quàm puer hic, aut magis ſis

Vnius ſimpliciſque formæ nõ eſſe plures gradus perfectionis.

animal quàm aſinus. BR. Proh deûm fidẽ: qualem hîc mihi virum narras? deſcendat ille ipſe, me interrogaturus, in arenam: aut ſi id ſponte non vult, ede nomen quo illum appellem. EV. Haud agnoſceres hominem, etiam ſi nomen audires. BR. Illum igitur indica. EV. Curioſulus es: ſed cogita ſaltem quid ad illa reſponderi poſſit. BR. Tam ruſticè vrgenti, ne verbum quidem vllum: tua tamen gratia reſpondebo, me nihilo magis hominem eſſe, quàm puerum: fortè verò magis ſim animal quàm aſinus. Quid hi ridenti? EV. Refellendi eſt hæc ſpecies quædam, quum abſurdiſſima quis dicere videtur, illa deridere, non argumẽtis inceſſere. BR. O ineptum riſum, cùm nihil contra iſta dicere poſſint, rideant tamen: ſe ipſos planè & ipſi rident, & aliis ridendos exhibent. EV. Eia bone vir, bilem iſtam dilue, & æquo animo accipe quod ille tuis reſponſis conſequens nectet. Si non magis tu homo es quàm puer, neque puer magis quàm infans, ſequitur omnino neque tuam quàm pueri, neque pueri quàm infantis, neque infantis quàm fœtus vtero geſtati, nec huius quàm ſeminis (in quo tu animam ineſſe profiteris) vel præſtantiorem vel perfectiorẽ eſſe animã: ſed omnes vno eodémq; perfectionis genere teneri. Nam ſi homo maioris minoríſque differentias non admittit, neque proculdubio ipſa hominis forma, quam ſubſtantiam eſſe conſtat ipſo homine digniorem. Proin ſi hominis ſemen eſſe dicis animatum, nobíſque

bísque communem animam obtinere, ea nihilo
erit imperfectior quàm tua: nec ipsum semen
minùs homo fuerit quàm tu. BR. Attamen id
ego nondum hominem appello quod hominis
functiones non obeat. EV. Neque igitur infan-
tem, hominem esse dicas, quòd ea tractare non
possit, quæ à floridæ & vegetæ ætatis homine
gerũtur. Si ita pergis ex officiis & muneribus re-
rum genera distinguere, fient ex necessitate quã
plurima hominum genera: quòd cùm absurdum
sit, & extra omnem omnium opinionem, palàm
fit te perperam in varios perfectionis ordines,
substantiæ participes formas distribuisse, vt hu-
milem quendam in his ordinem semen poten-
tiæ nomine sortiretur. Attẽde igitur in quas an-
gustias te, tanquam in carceris barathrum con-
icis, dum ardentiori uincendi studio, adnite-
ris eius quæ accessura est formæ aliquid semini
impertiri; & dum liberalitatis studio, hostem
naturæ agis infestissimum. BR. Nulla est mihi
prorsus horum verborum cura: satis enim men-
te cõplector, quî se tota hæc res habeat. EV. Hoc
igitur exprime, vt vel nunc demum nobis con-
stet, quid tibi velis. Oportet enim huic nostrę di-
sputationi, tandem aliquando colophonem im-
poni, ne inconclusa & velut capite diminuta re-
linquatur. BR. Tu igitur illam vel conclude vel
concide, aut si id non placet, alium qui cũ dimi-
ces quęre. EV. Nullus opinor mortaliũ, tuas hasce

partes velit tueri. BR. An non ipſe potes, vel perpetuo enarrationis tenore, ſermonem continuare, vel ſi interrogatio magis arridet, te ipſe interrogare, viciſſimque tibi reſpondere? EV. Si mea reſponſio tibi erit accepta, perbreui Ariſtotelis oratione, difficultas omnis eximetur ac diſcutietur. BR. Quánam iſta? EV. Subſtantiæ (inquit) quodammodo ſunt vt numeri. Nam quemadmodum ſi quid ſublatum à quopiam numero aut additum fuerit, non idem numerus ſed diuerſus emergit, etiamſi minimum id fuerit, ob ídque fit vt numerus non magis minúſue numerus ſit: ſic propemodũ neque ea ſubſtantia quæ ad formam accommodatur. Hoc ſi eſt, vt rectè Ariſtoteles ſentit ac iudicat, nihil, ne vel minimum quidem, formæ eius quod gignitur eſſe potuit in materia, & illius potentia, quam anteceſſiſſe dicimus, nequaquam particeps erat formæ venturæ: ſed erat illa ceu præparatio quædam, & apparatus formæ accommodatus: Non qui formam poſſit allicere, aut vi quadam & neceſſitate de ſe promere, ſed qui patiens magis quàm efficiens, materiam alioqui rudem & rerum omnium communem inſtruat concinnámque reddat excipiendæ formæ.

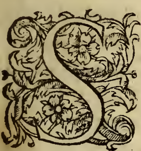
Simpliciſsimã eſſe cuiuſque formæ ſubſtãtiam.

8. *Metaph. cap.* 3.

NON

NON POTVISSE GENITI *formam à parentibus fluere. Qualis & vnde sit vera formarum origo,* CAP. VII.

BRVTVS.

Iste sermoné, longiùs enim conficiendæ rei studio excurris. EV. Sic res erat obiter, sub tuo silentio concludenda. BR. Si me satis inter differẽdum intellexisti, nõ aliud sentio quàm Aristoteles, etsi videor interdum in absurda quædam deuolui. Totam enim expletámque rei speciem, per initia statim à genitore semini inditam esse statuo, ac vbi primùm id vim contraxisse dicitur prolificam, esse tum integram animam plenè assequutum, antè autem in semine velut otiosam latitasse, quandiu per obicem & repagulum suos actus obire nequibat: atque vbi procedente tẽpore aptatis & concinnatis instrumentis, remotum est omne impedimentum, tum demum res maiores & perfectiores moliri. Atque id fortè mecum sensit Themistius. EV. Túne iam totus reuixisti, recollectis qui te languore quodam deiecerant animis? Hem quid audio? BR. Optima sanè & longè verissima. EV. Verissima quidem, sed his solis qui naturam vel exterminare vel omnino delere cogitant. Quid enim aliud quàm naturam tollit, qui velut resupinam ipsam torpere vult, aut manibus insinuatis feriari? quasi

Animam non posse ociosam in semine delitescere.

Demonstratio.

verò vel labore frangatur aliquando, vel veterno oppressa altiùs obdormiat. sed ab instituto desciscere, & aliunde se aliò conferre, familiare scilicet id est, & optimum viro parùm sibi constanti. Si nunc totam animam semini inesse censes, cur respondendo tam acriter contendebas, illi inesse duntaxat quiddam inchoatum & imperfectum eius formæ, quæ accessura erat, quod potentiæ nomine appellabas? BR. Vt tuas & horum omnium vires quantæ essent experirer. EV. Bona verba. Perquàm id iniquum & indignum est, in abditissimis philosophiæ quæstionibus, aliud sentire, aliud dicere. Par equidem esset, vt nos vicissim idem de te periculum faceremus. Iam igitur aperi simpliciter & nulla fraude, quã arbitreris esse tutissimam sententiam. Semen si prolificum est, idémne statim ab anima continebitur? BR. Sic vtique. EV. Et quæ illud continet ac gubernat anima, talísne est ac tam perfecta qualis & quàm perfecta tua? BR. De rationali anima, quæ mens est, nihil in præsentia definio. Cæterum quæcunque bruta & rationis expers statuitur, siue sentiens siue nutriens, ea tanta ac talis inerat olim semini è quo genitus sum, quãta & qualis nunc me moderatur. Idem quoque de stirpe & de bruto animanti iudico, siquidem illa non è cœnosa quadam subluuie, sed è semine suo prodiêre. EV. Hac ista ratione tu semen animatum esse profiteris. BR. Nimirum, celebres philosophos imitatus, non Themistium modò,

Confirmatio.

Semẽ animatum dici non posse.

modò,ſed ipſum quoque Ariſtotelem & Plato-
nem. Quid enim Plato? Sperma (inquit in Ti-
mæo) vt pote animatũ ac reſpirans, qua parte ſpi-
rat, per eandem vitale effluendi deſiderium gig-
nit, atque ita generandi amorem nobis inſeruit.
Hic quanquam ſemen animatum eſſe pronun-
ciet, non tamen id eſſe fatebitur, nec hominem,
nec equum, immò ne animal quidem. Etſi enim
animalis eſſentiam ſit cõſequutum, ineptum ta-
men eſt defungendis animantium muneribus, à
quibus nomina ſunt rebus indita. EV. Quid no-
uæ interpretationis mihi aures corradere ſentio?
BR. Ea ſi tibi hactenus eſt inaudita, eſt quod ef-
fuſiùs læter, puram te Platonis mentem ex me
primo hauſiſſe. EV. Verba nihil aliud quàm fun-
dis. Tu ſi vera illa eſſe exiſtimas, conſiſte intrepi-
dus, & fidẽti animo te ad pugnam accinge. BR.
Quid igitur, vis ne rurſum tuis hęc argutiolis in-
ſeſſere? EV. Secùs ne putas? BR. Nũquam hic vir
nullum nugarũ finem faciet: nunquam deſinet lo-
gicas & pueriles (in quibus ætatem conſumpſit)
plicas implicare, adeò nihil nec pudoris nec pru-
dentiæ grandior ætas attulit. Quid in re cõtro-
uerſa ſentiã ex Platone palã audiuit, & per ſum-
mam tamẽ iniquitatẽ poſtulat, vt ego ſuæ perui-
caciæ omnes impetus ſuſtineã. Sed valeat ſanè,
malim ego longè victoriã illi ſine puluere cede-
re, & bona omniũ venia, de hac arena decede-
re. EV. Itáne ſedatus è tanto feruore? PH. Quid
mi Brute, male habet? oportuit enim aliunde

quàm ex ista concertatione angi: nihil enim,
quod quidem sciam, te noster offendit Eudo-
xus. BR. Non huc veneram vt tam inquietè ex
agitarer, neque id est allicere studiosos sed è
scholis potiùs exibilare. PH. Vís ne omnia tib
donari? Philosophica ista disceptatio nobis vl-
trò & gratis est ad eruditionem concessa, atqu
illi tempus id impertitum, quod viri candidi ac
animi recreationem sibi delegerant vacuum &
liberum. Dum autem alternis interrogationibu
responsionibúsque modestè verum inquiritur
quid tibi iniuriæ illatum putabis, si fortè imbe-
cillior es deprehēsus? Velles, scio, quod tibi glo
riosius esset, vincere, sed hanc gloriolam cōtem
nunt viri sapientes. Dum enim ardua de re col
loquia inter se conferunt, rem omnem vltrò ci
tróque agitatis rationibus enucleant, simúlqu
ingenij sui, in quærenda veritate, periculum fa-
ciunt, nullam è victoria laudem aucupantes. BR
Neque vllam ipse aucupor: sed tam lōgæ & tam
spinosæ disputationis obrepserat tædium. PH. S
fatigatus velis conquiescere, ego pro te tantis-
per respondebo. BR. Nihil minus: nimis quàm
integris sum viribus. PH. Agè igitur: hæc ista
respondendo nobis disputatio concludatur. EV
Si vtile ducis optime Brute, disputationem ad
exitum perducere, esséque veritatem tecum mi-
hi communiter inuestigandam, oportet vt vel
interrogationes persequenti mihi respondeas ip-
se, vel ego mutatis vicibus tibi: ac si me vice-
ris,

tis, non vt tu mihi, ſic ego tibi infeſtus ero. BR. Audiam hoc denuò quid fortè velis. EV. Semen dicíſne eſſe animam? BR. Malè Herclè tenes quæ dixi. Semen anima non eſt, ſed eſt animatum, ſi id quidem fœcundum eſt & prolificum. EV. Eſt igitur ſemini anima cõgenita. BR. Concedo equidem. EV. Vnicáne in toto quod emittitur ſemine, an ſua cuiuſque ſeminis particulæ? BR. Quorſum hæc, aut qualis quæſtio? EV. Quoniam ex eodem, veluti ex canino ſemine, contingit aliâs vnicum, aliâs multos naſci canes. BR. Quũ vnicus, tum vnam ſemini fuiſſe animam: cùm multi, multas dicam. EV. Quid ſi cõtigiſſet hoc ipſum ſemen ſic totum in vnum vteri locum colligi, vt vnicus inde emergeret canis? íſne tum multas canum animas vnus contineret? BR. Hic iam apertè certè nugaris. EV. Si te arctiùs premam, metuo ne velut expreſſus atque eliſus ſubterfugias. Sed faciendũ eſt tamen, quando ſemel cœpimus. Quoties ſemen eiacularis, túne vnicam an multas fortè animas ſimul emittis? BR. Ita omnino neceſſe eſt, ſiquidem id fœcundum fuerit: tale autem mihi ſit, nec ne, nondum euentus detexit. EV. Atqui dum animam cum ſemine pariter effundis, tuam inſuper retines, nónne? BR. Videtur ſanè, qui enim ſuperſtes eſſem? EV. Quid igitur illa eſt, quæ cum ſemine effluxit, aut vnde genita prodiit? BR. ipſe videris. EV. Ea, tuæ pars nõ eſt, ſed integra quædam eſt anima, tuæ haudquaquam abſimilis, nec

Dimõſtratio.

ea vllo modo inferior. BR. Sic volunt. EV. Et illa tamen ex te prodiit vnà cum ſemine. BR. Id iam ſæpe antè conceſſi. EV. Ergo quemadmodum è tuo corpore ſemen profectum intelligimus: ſic exiſtimare oportet ſeminis animam, ex anima tua proferri, vt ex ſui ſimili generetur vtrunque. BR. Neceſſe eſt. EV. Iſtud verò qua ratione fieri poſſit, vt tua vnius anima, alias de ſe nouo quoddã & inaudito procreationis genere, tam repentè, tam multas, tam crebrò multiplicet, æquum erat id equidem à te pro tuo acumine ſubtilius explicari. BR. Procreationis huius modum qualemcunque voles tibi fingito: neque enim eum tibi exponendum recepi, quem me ignorare fateor, nec adeò imprudenter in huius gurgitis implicatos vertices vnde enatare nõ poſſim deſcendam. Labyrinthus ille eſt diuerticulis innumerabilibus ſectus, vt qui ſemel ingreſſus ſit, exitum inueniat nunquam. Proinde rem inexplicabilẽ nõ ſum tam temerarius, vt explicare me poſſe confidam. Sed vt ut eſt, noua nõ eſt hæc procreatio, ſed iam ante aliquot ſecula ab antiquiſſimo philoſopho Platone obſeruata & celebrata. An tu illa nunquam legiſti, quæ Socrati Diotima mulier fatidica in ſympoſio narrat? Omnium ô Socrates, inquit, hominum prægnans & grauidum eſt corpus, prægnans & anima. Et cùm primum ad certam ætatem peruenerimus, parere noſtra natura cupit. Si vt inquit prægnans eſt anima, nónne aliis prægnans eſt

animis

mis,vt & homo homine, & canis cane,& sua
umquodque specie? Satis hæc facere debent,
ibus & semen animatum,& animã prægnan-
n esse commemorat E V. Vellem,hîc in te de- *Prægnantem esse animam quomodo Plato intellexit.*
nderes optime Brute, & altiori paulò studio
àm scrutareris veritatẽ: nam si anima sic præ-
ans est vt interpretaris, quid superest,nisi vt te
num animarum esse fateamur,quas vbi voles
undas cũ semine? Id verò quid aliud est,quàm
cere immensam in te hominum esse cohor-
n, & procreationem omnémque naturæ vim
hoc mundo relegare? neque enim ortus,aliud
c quidem ratione fuerit, quàm delitescentis
reconditæ rei repræsentatio & emersus. Iam
ud quemadmodum expedis, quòd quæ olim
n fuerit, nunc fortè grauidata est anima tua?
uius enim obsecro semine,potuit illi vterus in-
rgescere? nam si nihil de seipso concipit, & si
erius eadem specie opem & concursum ex-
tat, cuiúsnam congressu anima tua est graui-
ta? minus fortasse ridiculum id in muliere fue-
, si quis vt corpus sic & animam grauidatam
e dicat. Sed quid de infœcundis? quorum est
rtè quidem, in vnoquoq; genere, magnus nu-
erus,quid de tota mulorum specie? Semen e-
m hæc sanè habent, sed animatũ fortè esse ne-
bis. Cur ita? Animam enim sortita sunt,& qui-
em perfectam, neque ab aliis sui generis dissi-
ilem. Quid obstat igitur quominus illa semen
imet? & quominus suo tempore prægnans sit?

nunquid execta ſunt animæ genitalia membr
An non vides quàm ſint hæc non dicam abſu
da, ſed portentoſa planè, & cum rerũ natura p
gnantia? Et tu tibi poſthac vſqueadeò turpit
impones? Tu te ſciens ac videns, ſponte in ten
bras præcipitabis, vnde poſteà lucẽ aſpicias nu
quam? BR. Ne te fruſtra maceres: Non eſt quo
vllius iſtorum vel ſolutionem vel rationem à m
expectes. Satis ſupérq; feciſſe videor, quòd me
partes celebrium virorum authoritate ſim tut
tus: quos ſcio neque temeritate, neque ignora
tia talia protuliſſe. EV. Heu quàm dubiè in ſim
plici & obſcuro verbo, ſpem omnem collocaſt
Quum Plato aut magnorũ aliquis philoſoph
rum, ſemen animatum eſſe pronunciat, ſubau
dienda tibi mox eſt potentia. Vt enim ſemen p
tentia eſt animal, ſic & ipſum potentia anima
gerit. Tu verò Themiſtio iuratus, ais ſemen ac
eſſe animarum animámq; ſibi ipſam architecta
& parare domicilium. Sed & illud à ſcopo lo
giſſimè abeſt, quod ex Platone huc contorque
Qui enim animam prægnantem eſſe dixit, nō
aliis animis grauem (vt ita dicam) vterum ipſa
habere voluit, ſed (vt proximè ſequentia decla
rant) amore & deſiderio immortalitatis grau
dam eſſe. Nam rurſum ait in Timæo, brutæ hui
& quã huc & illuc ſuæ ciẽant appetitiones, an
mæ inſitum eſſe generandi amorem: hócque n
mine grauidam dici, quòd generandi eſt auid
Quinetiam eò loci & pudendũ virile cui vis ill
inſit

ısita sit,generandi valde appetens, & naturam
:iam muliebrem, animal quoddam esse censet,
ıobediens illud atque imperiosum,& quod ra-
one contempta,furiosarum libidinum impetu,
bi cuncta subiicere conatur.Ergo quũ tua ani-
ıa iam potens facta est generandi, grauida ni-
ıirum tum dicitur: quum verò sic afficeris, vt
ɔtus penè turgeas,& cùm tua illa appetitrix ani-
ıa, toto nisu ad generandum ruit, amore velut
ısana,ipsa tum parturit,hęc ex Platone tibi hau-
enda erant, non crassa illa & absurda quã pro-
ɔnebas interpretatio. BR.Quid verò si Aristo-
les, quam protuli interpretationem cõprobat?
enim genitum animal, ex semine deriuari po-
t, semen verò ipsum ex genitore perinde ac si
ıæ in genito est anima, iam olim antè in semi-
: fuerit, fueritque semen animatum, anima à
ırente profecta,In hanc enim sententiã scripsit
ϝ μετὰ τὰ φυσικὰ septimo: Materia alia talis est, *cap.9.fo.229 Pagi.2. circa medium.*
à se ipsa moueatur,complura nanque moueri
uidem à seipsis possunt. Alia talis non est, quia
ıædam sunt, quorũ materia talis est,vt sic mo-
:ri non possit, nisi ab alio: idcirco alia (nempe
ec posteriora) non erunt, neque ortum habe-
ınt,sine eo qui artem habet: alia (scilicet prio-
) erunt,generabuntúrque sine artifice,quia se-
sis & suopte impetu naturali. deinde subiun-
t: Semen perinde atque artifex facit, habet e-
m potentia ipsam formam. Rursum alibi: In
ıibusdam luce clarius extat, id quod generat

De animantium & stirpiũ procreatione quid Aristot. statuerit.

» tale quidem esse, quale est id quod ab ipso pro-
7. *Meta-* » ducitur, non quidem numero, sed specie idem
phy.cap.8. » atque vnum vt in iis quæ natura fiunt consta
» homo nanque hominem, & equus equum gene-
» rat. Colligimus ex his omnibus quid sequatur.
» Semen, quia à se ipso suóque impetu naturali m
» uetur, animal fieri sine artificis manu. Proind
» totum animal, eiúsq; formam à solo semine pr
» diisse, nullius extrarij opificis labore. Rursum
semen habet potentiâ ipsam formam, sequitur
formæ essentiam licet impeditam cōtineat. Ite
si homo per semen hominem generat, illius qu
que formā inducit, atque ita oportuit parente
semini animā iniecisse quam ipsum deinde gen
to cōferret. Ac si pressius exactiúsque in Arist
telis sententia inquirere voles, referā quod est
eo scriptū libro secundo de animalium procre
tione: vbi multis rationibus vltro citróque rec
procatis hunc in mndum perarduam quæsti
Cap.1. nem diluit. Fieri autē potest vt hoc ab hoc m
» ueatur, & hoc ab hoc: sintque perinde atque m
» racula illa quæ sua spōte mouentur. Partes eni
» habent vim quodāmodo etiam quum quiescū
» Quarum primam vbi extrinsecus aliquid mou
» rit, vim agendi statim proxima consequitur.
igitur in iis quæ moueri sua spōte miramur, qu
dammodo illud mouet quod nihil nunc tang
sed antè tetigit: sic id à quo semen, aut quod
men effecit, mouet quum aliquid tetigerit, qu
quàm non adhuc tangit. Est tamen quodāmo
ei

ꝛius qui nunc ineſt motus efficiens, vt ædifica- „
ꝛio ædium. Igitur aliquid eſſe quod efficiat, ſed „
ꝛon ita vt hoc aut illud, neque ita ineſſe vt ſit pri- „
num illud agens, apertum iam eſt. Quemadmo- „
ꝛum autem vnũquodque fiat, accipiendum hinc „
ꝛſt, hoc initio: Omnia quæcunque aut natura ef- „
iciuntur aut arte, ab eo quod actu eſt fiunt, ex „
ꝛo quod potentia tale eſt. Semen igitur tale eſt, „
notúmque habet & principium tale, vt motu „
ꝛeracto pars exiſtat quæque, eadémq; ſit anima- „
a. Et mox: Ratio qua iam caro aut os eſt, à motu „
ꝛfficitur, proficiſcente ab eo quod genuit, quód- „
ꝛue actu eſt id, quod potẽtia eſt id ex quo gigni- „
ꝛur. Ars principium formáque eius quod effici- „
ꝛur eſt, ſed in alio: motus autem naturæ in ipſo „
ꝛſt, ab altera profectus natura, quæ actu obtinet „
ꝛormam. Hactenus Ariſtoteles, qui res ſic pro- „
ꝛreari apertè oſtendit, vt ſemini ſuam omnẽ vim,
ꝛpſúmque generandi principium inſit, quo de-
ꝛnde principio tametſi pater abſit, ſemen gene-
ꝛat tamen, filiúmq; procreat. An non id tibi ſen-
ꝛire videtur Ariſtoteles? EV. Maximè. BR. Hoc
ꝛerò, quod in ſemine latet principium, cùm ſe
ꝛrimum detexerit, actus vtique fiet, & naſcen-
ꝛis anima quod indicio eſt id ipſum animę eſſen-
ꝛiam habere. Sed & in omnibus rebus principiũ
ꝛ conſummatio, nónne eadem ſunt eſſentia?
ꝛV. Erras & quidem toto cœlo, ſi hoc princi-
ꝛium in ſubſtantiæ participem formã adoleſcere
ꝛutas: neque enim id eſt ceu quædam inchoatio

formæ accessuræ, sed vt antè dixi, vis quædam & potentia in semine, per quã id se adornat ipsum, istruítque rebus ad excipiendam formam cõmodis. BR. Sed patere obsecro, vt ego te sigillatim quædam interrogem. EV. Placet. BR. Quisquis alium de se geniturus est, nihil illi amplius conferre videtur, quàm semen. Atqui in hoc semine, solam potentiam haberi commemoras, quæ facultas quædam sit dũtaxat præparatoria. an non ita habet? EV. Ita planè. BR. Quid sequitur? vt taceam: conclusio enim satis loquitur ipsa, quicquid fœcundum semen emisit, potentiam illam duntaxat emisisse, non etiam genitæ rei formam. EV. Necesse est omnino. BR. Itáne? Quomodo igitur defendes, quod inquit Aristoteles, quicquid fit, ab eo quod actu est fieri, nisi semini ipsam actus essentiam tribuas? EV. Quídni? BR. Tritici granũ è terræ succo intumescens, & mediocriter incalescens aliud de se triticũ profert, tametsi nullum adstet triticũ actu. EV. Verum. BR. In animantium genere, si fortè marem contingat emisso fœcundo semine in vterũ item fœcundum, è viuis excedere, aget tamen ipsum per se semen, & animans nihilominus quàm si ille in viuis esset, procreabit. EV. Videtur planè. BR. Dum fornacis tepore ex ouo pullus excluditur, vbi tum gallum esse dicas è cuius semine natum est ouum? EV, Nusquã fortassis, sed iam pridem extinctus. BR. Et rei gignendę aliquid impartiri possit, quod nec vsquam nec quicquam sit? EV.

Nihil

Nihil omnino. BR. Neque igitur quod de vita
migrauit, nec comparet, formã vllam, quum nul-
lum ipſum habeat, rei quæ gignitur largiri poſ-
ſit. EV. Neceſſe eſt. BR. Id verò ſi olim dum vi-
ueret, ſemini formæ eſſentiam non immiſit, ſed
potentiam tantùm quę qualitas ſit, quî fiet vt ipſa
forma actúſq; poſteà accedat? aut vndénam ad-
uolabit? quis illam introducet? niſi illam putas
ſui poſſe de potentia. Quod ſi eſt, vides quid
conſequi neceſſe ſit eam in ſemine ab ipſo ſtatim
exordio fuiſſe, ſed prius velut in tenebras mer-
ſam, tum demum collecto robore emerſiſſe, &
a ſe efficientia in lucem promouiſſe. Quæro
enim per deos immortales, illam cuius nihil pu-
tas ſemini prius inſediſſe, quis ita repentè totam
velut inſpirauit? EV. Sol, inquit Ariſtoteles, & id
quod eſt omnium primum, omnia mouens. BR.
Quænam aut vnde recondita iſta philoſophia?
EV. Ne mirare. Sed Ariſtotelem ſcito tibi totum
eſſe diligenter & accuratè legendũ, pertractan-
dum, excutiendum, ſi quidem illius ſententiam
benè velis & purè conſequi: neque enim vno ſe
loco totum ac ſimpliciter aperuit, neque in re lu-
brica & præcipiti conceptionem animi ſui, ca-
lumniis aut reprehenſionibus obnoxiam eſſe vo-
luit. BR. Profer igitur in medium, ſi quid habes
in hanc rem momenti. EV. Accipe id primum
quod ἐν τοῖς τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ ſcriptum reliquit his
ferè verbis, Poſt hæc ſciri conuenit neque mate-
riam neque formam generari: id autem dico de

Solutio quæ explicat formarum ſubſtantialiũ veram originẽ, ex Ariſtotele.

Lib. 12. cap. 3.

Nec materiã, nec formam generari.

„ summis. Omnis enim mutatio alicuius est, &
„ ab aliquo, & in aliquid. ab aliquo quidem pri-
„ mum mouente: alicuius nempe materiæ: in a-
„ liquid, ipsam vtique speciem. In infinitum igi-
„ tur abibit, si non solùm æs sit rotundũ, sed ipsum
„ etiam rotundũ (id est ipsa rotunditas) aut ipsum
„ æs. stetur igitur necesse est. Deinde sciendum
„ substantiam quãque generari ab alia, quę eodem
„ cum ipsa nomine appelletur. Vidén Aristotelem
palàm dicere, neque rei speciem neq; materiam
procreationis aut ortus vllam subire rationem? S
enim genita putetur, & è subiecto quodam si
prodiisse, vt cùm eius nonnihil retinuerit, quo
ad integritatem deest, aliunde ipsa conquisierit
è multis iam illa, vt cæteræ res naturales, consta-
bit: neque simplex & vnius modi tota erit, ve-
rùm ex partibus cõposita se simplicioribus & an-
tiquioribus. Sed & illarum partium si quem or-
tum item esse putabis, in infinitũ res abitura est
neque vllum vnquam exitum inueniet disquisi-
tio: quod quoniam Aristoteles in primis refugi
& horret, eandem propemodum sententiã com-
„ pluribus locis inculcat. Dico autẽ æs rotundum
„ facere, nõ esse idem atque rotundã & sphæricam
„ formam, sed aliud quidpiam, nempe huiusmod
„ formã alij imprimere. Si enim facit, ex alio quo-
„ dam facit: hoc enim ponebatur, vt æream sphæ-
„ ram facere. Id enim ita dicitur, vt ex hoc illud
„ fiat, ex ære, sphæra. Ergo si facit etiã illud ipsum
„ clarum est profectò, eadem facturum ratione, ita

Æs & ipsum æs, rotunditas & ipsa rotunditas, quæque substantia & ipsa substãtia multùm inter se differunt.

τῶν μετὰ τὰ φυσ. 3.

in

in infinitum abibunt procreationes. Patet igitur „
neque ſpeciem (aut ſi quod eſt aliud, eius quæ „
eſt in corpore formæ, nomen) generari, neque „
vllam eſſe eius procreationem, neque in hoc po- „
ſitam eſſe ipſius ſubſtantiam. Et mox: Patet igi- „
tur ex hiſce quæ dicta ſunt, id quidem non fieri „
quod vt forma aut vt ſubſtantia dicitur, ſed eum „
tantum concurſum qui ad ipſam refertur. His „
quanquam Ariſtoteles rei cuiuſque ſpeciem, neque gigni neque fieri contendit, hanc tamen rebus immitti non negabit: idque vel à cœlo, vel à ſempiterno illo & primo rerum omnium motore. Sic enim ait, Homo generat hominem atque ſol. & rurſum: Hominem quoque generat homo, præter hæc autem id quod eſt omnium primum omnia mouens. BR. Finem his facito. Satis enim multa citaſſe videris: explica nũc ſingula. Si conſentaneum eſt, vnãquamque ſubſtantiam ab eiuſdem nominis & rationis ſubſtantia generari, velut hominem ab homine, equum ab equo, fruticem à frutice: nónne par eſt formam quoque à forma, & à materia materiam effici? & quæcunque in equo ſunt, ab equo genitore deriuari? Si enim ille, quem progenitorem fateris, equus, neque materiam neque formam eius quem gignit, facit: quid illi ad ortum confert? VD. Concurſum, inquit, facit. Dum enim vim ſuam ſemini indidit, quæ id concinnè præparatum & ad formam recipiendam aptum redderet, ſimul effecit vt illi forma conciliaretur,

& in ſubiectum ita præparatum incurreret: qui incurſus & formæ cum ſubiecta materia cócentus, quoniam eſt ipſa rei conſtitutio & ortus, quiſquis hanc efficit ſocietatem & connexum, is vtique procreationem facit. Quod ipſum ſic plenius Ariſtoteles patefecit: Id quod generat, ſatis magna certè eſt cauſa vt in materia ſit ipſa ſpecies. Iterum & alio loco: Demonſtratum autem eſt in aliis declaratúmue, neminem facere generaréque formam, ſed id efficitur atque fit quod ex iis conſtat. Vt ergo diſputationem hanc ſemel cõcludam: Quicquid fit, ex ſubiecto in quo potentia ineſt, effici aſſero ab eo quod actu iam eſt & verè ſubſiſtit, non quòd efficiens illi actum formámque impertiat, ſed quòd cum ſemine potentiam conferat quæ ſuopte impetu ad perfectionem adoleſcens, idonea fit ſubiecti præparatio, quæ ſpeciem extrinſecùs deinde excipiat, vel alliciat in materiam in eáque conſeruet. Proinde quiſquis dat potentiam, qua hæc velut in vnum committantur congrediantúrque, ille iure optimo procreationis cauſa cenſeri debet. BR. Quas nobis declinationes comminiſcitur? PH. Quò te proripis, optime Brute? BR. Sine à vobis tantiſper abſim, dum ſe mens à caliginoſa iſta vertigine recollegerit, quò clarius & acrius videat quid ſit in re controuerſa ſimul & obſcura, veriſimillimũ. PH. Ne quam temporis iacturam ſub inutili ſilentio faciamus, liceat mihi diſputationem hanc in epilogũ colligere, dum noſter Brutus

tus

tus vngues ſuos corrodens, in opaco illo virentíque loco ſolus obābulat. E V. vt voles. P H. Rerum omnium quas parens natura progenuit, cōſtitutio prima, è ſubſtrata materia & ſpecie fieri intelligitur: è quibus cùm longè maximè præſtet ſpecies, naturæ nomine multò ſæpius quàm materies appellatur. Vt autem quod genitum ſit ſtabile nihil aut permanens cernimus, ſed occidere aliquando & euaneſcere: ſic ea ſpecies per quam res vigebat, non potuit perpetuò materiæ inhærere. Immigrauit illa quondam, ídque repentè admodum, & vno temporis puncto, quem illius ortum appellamus: emigrabit item aliquando, & quidem vno etiam momento, íſque erit illius interitus. ſed priuſquàm illuc appelleret, ornatum quendam & præparationem materiæ deſiderabat, per quam & ſine qua eò appellere non poſſet. Hæc præparatio potentia dicitur, quæ nō quidem portio, non minimum quicquam eſt aduentantis formæ, ſed, vt dixi illam tantùm præcurrens inſtructio. Quiſquis rem aliquam genuit, potentiam hanc contuliſſe putatur: aliâs per ſe & ſolitariam, aliâs cum ſemine aut quodam ſeminario illi reſpōdente. Itaque cùm multiplex illa ſit & varia corporis præparatio, tum ex quatuor illis rerum initiis haudquaquam corruptis, ſed minutiſſimè & ex toto inter ſe confuſis reddita temperatio, tum concinna corporis conformatio, & partium apta ſecum coniunctio, tum verò ingeniti ſpiritus omnis commoderatio: to-

Epilogus totius ſuperioris diſputationis.

tus hic potentiarum ordo, à facultate & vi seminis, & ab eo qui semen iecit dependet. Vbi verò iam omnis ad plenum absoluta est præparatio, quo tempore cõsummatam potentiam dicimus, tũ extrinsecùs accedit ipsa species, naturali quadam & quasi dicas ineuitabili necessitate. Ea simplex est quidem omnino, nullam ex subiectorum formis compositionem sortita, sed quę multa tamen pro variis quas habeat facultatibus, gerere & moliri possit. Qui sensibus omnia metiũtur proximámque causam duntaxat animaduertunt, illam de materiæ potentia educi exuscitarique contendunt, quæ sententia multis est & efficacibus argumentis proscissa. Non enim efficiens ac genitor, dum per se, aut seminis seminariíue interuentu, aliud quiddam sui nominis ac generis gignit, illius speciem vel facit vel immittit: sed is huius vnius concursus causa est, vt nempe in materia sit species. Atque id est quod geniti causa esse, ipsúmque genuisse perhibetur: sed est certè supra illum, sublimior & pręstantior opifex, extrinsecùs formam ceu quodam afflatu inspirans. EV. Pulchrè tu & memoriter omnia, nulla temporis iactura. PH. Superest igitur vt si extrinsecus, vnde ipsam prodiisse putes, exponas. EVD. Id iam nunc plenè, vbi ad nos redierit Brutus, sed quem cedò hominem mihi, qui cum committerer dedisti? PH. Qualem verò ipsum arbitrare? EVD. Dispeream si vnquam aliâs in virum inciderim, qui mihi plus nego-

tij facessiuerit. Tenet ille mordicùs suam opinationem, meditata omnia multúmque ac diu in omnem partem agitata. Versutus iuxta atque acutus, vt si quid vel falsum probare velit, subtiliter tamen id & probabiliter faciat. neque verò vllo rubore vnquam suffunditur: vt quæ ad acrem disputationem Plato desiderat, ea præ se ferat omnia, scientiam, prudentiam & audaciam. PH. Magnam is certè diligentiam impendit, euoluendis non tantùm veterum, sed & huius seculi, si quorum aliqua celebritate nomen percrebuit, philosophorum monimentis: hos adiit, audiuit, coluit, saltem quos tali honore dignos comperit, bona orbis parte hac vna de causa peragrata. Nunc verò, his vinculis sic videtur impeditus & obstrictus, vix vt illi sese explicandi, spes vlla relicta siet. EVD. St, St. Lupus est in fabula. BR. Egóne abiecta scientia quam teneo certissimam, fallaces atque incertas aliorum opiniones consecter aut aucuper? Ego meam causam vno momento victus deseram? ego quæ tot vigiliis, tot sudoribus didici, ad extremum vno omnia verbo improbabo? ego tot ac tantos authores, tot iam annos inter se consentientes, istiúsne vnius authoritate adduci potero vt contemnam, vt crassæ ignorationis insimulem? Patiárne mihi illud ex animo excuti, quod tot annorum approbatione iam confirmatum est, formam de materiæ potentia in lucem proferri, vt contrarium planè nunc

demum veluti nouus tyro doceat, ipſam extrinſecùs in materiam illabi? Durum id profectò, durum de ſententia decedere, de authoritate deiici. Sed quoniam rerum naturalium veritas in occulto latet, & natura veritatem in profundo (vt ait Democritus) penitùs abſtruſit, hanc inquirere, inueſtigare, rimari conuenit: id enim cum maiori æquitate & modeſtia coniunctum, quàm ſententiā quam temerè adamauerim peruicaciter defendere. Et harum quidem, de quibus eſt inter nos controuerſia, opinionum vtra vera ſit, ſolus opinor nouit Deus: neq; nos quid verum, ſed quid ſit veriſimillimum inueſtigamus. Vtrinqne fautores ſunt & cauſarum patrocinia. Sed, vt hoc verè & ingenuè fatear, mollior eſt & infirmior mea opinio, proindéque rationibus preſſa cedit. Experiar itaque quantò ſit aduerſarij firmior, & è quibus locis illa ſibi fidem veritatis adſtruat, quàm clara, quàm liquida faciat omnia. Iam ad vos redeo viri optimi. EVD. Video: ſed talíſne cedò, qualis abiiſti? BR. Qui ſim vix ipſe ſcio, adeò mihi dubius animi videor, & in lubrico poſitus. Proinde agè, ſi quid adferre poteſt tua induſtria, in quo tanquam in portu, ab iſta huc & illuc impellentium opinionum iactatione, mens conquieſcat, ne pigeat tantulum laboris ſuſcipere. Scio equidem opinionibus omnia teneri, deſperatam eſſe cognitionem certi, id tamen ſequi lubet quodcunque veriſimile videatur: quocirca expecto quem exitum

ſta diſputatio ſit inuẽtura. Quid igitur illa ſunt, edo, dudum ex Ariſtotelis fontibus deriuata? Homo generat hominem, atque ſol: Homo generat hominem, præter hoc autem, id quod eſt mnium primum omnia mouens. Iucunda eſt quidem illorum mihi recordatio quæ ſæpe certè me legere memini: ſed vt nunc video, oſcitan-, & non ſatis intento animo. Tu verò quam habes interpretationem? nunquid hominis alia eſt fficiens cauſa quàm homo? aut equi alia quàm quus? EV. Nequaquam omnino. Verùm ne quis raſſius putaret, eum qui vel hominem vel equũ rogenuit, quęcunque illius ſunt vnà procreaſſe, aducæ mortaliſque naturæ limites hîc prætergreſſus Ariſtoteles, duplicem rerum authorem pificémque cõſtituit: alterum compoſiti totius eu hominis hominem, alterum ſolius formę cõitorem, quem ſempiternum & immortalẽ eſſe ofitetur. Hic rurſum ſe bifariam ſecat. Vbi reum cauſas phyſica ratione ſcrutatur, ſpecies reus immitti putat ab illa quinta natura, quã So nomine exprimens, cœleſtium omnium corrum conuerſiones immutabileſque curſus cõehendit: Quum verò quæ ſupra naturam ſunt btili contemplatione rimatur rerum omnium ificem deum, ſolutámque mundi mentẽ Planis æmulatione cauſam eſſe decernit. BR. Mul ſanè congeris quæ valde exoptem te hîc aperis docere, ac primũ vbi & quomodo Ariſtote naturalem formarum originem cœleſtem pu-

Plenior interpretatio Ariſtotelis de rerum & formarum origine.

tauerit:ita repentè me veluti quædá vertigo cc
ripuit,præ auditionis nouitate.

RERVM OMNIVM FORMAS, *primásque ſubſtantias de cœlo duci, ex Ariſtotele,* CAP. VIII.

EVDOXVS.

Icam paucis,& in Ariſtotelis ſe
tentia verſabor, ſi modò faciler
mihi præbebis audientiam. R
quæque naturalis ex principi
duobus conſtituitur: ex materi
& ſpecie: At ſi illius procreation
ſpectabis,tertium his accedet principium, quo
efficiens & ortus cauſa nominetur, quam natu
ralem contemplationem inſtituens,cœlum eſſ
tradidit. Vt enim omnium motuum primus eſ
qui ad locum eſt, ex quo reliqui omnes ceu po
ſteriores defluũt,procreatio,alteratio (hoc enim
verbum cùm neceſſarium ſit & aptum, terend
vſitatum facere oportet) accretio, interitus : ſi
illud corpus quod iugi perenníque itione, & ir-
requieto ambitu circumagitur, omnium qua
gignuntur corporum cauſam eſſe conuenit. A
probatum eſt equidem infinitis ſeculorum æta-
tibus, Solem vertigine aſſidua conficientem vi-
ciſſitudines anniuerſarias,ſuo ad nos acceſſu au
receſſu & rerum ortus promouere,& occaſus o-
bitúſque efficere : quem in modum cœleſtis illa
mun-

Vt omnia quæ hic mũdus continet regantur à cœlo.

ındanáque conuerſio, Ariſtoteli cauſa ſtatui-
: eorum, quæ & gignuntur & intereunt. Ne-
ſe eſt, inquit, totum hunc, qui terram am- 1. *Meteoro.*
, mundum cum ſuperis cõuerſionibus ſic cõ- „
uatum eſſe, vt omnis eius virtus inde guber- „
tur: nam vnde omnibus eſt motus principiũ, „
ma illa debet haberi cauſa. Præterea autem, „
c ſempiterna eſt, neque loco definitum habet „
em, ſed in fine ſemper. Mox docens ab elemẽ- „
materiã, à cœlo ſpeciem genito conferri, hæc
nectit: Itaque rerum qui in ipſo eueniũt cau- „
, quod quidem ad materiæ genus pertinet, ig- „
n & terram & his cognata corpora exiſtima- „
õuenit: hoc enim modo appellamus id quod „
iicitur, & quod aliquid fert: id autem quod „
cauſa ſit vt motus ſit principium, ad eorum „
ı referri debet, quæ ſemper mouẽtur. In hanc „
ɔque ſententiam cùm aliis paſſim in locis, tum *Cœlum elementum Ariſtot.*
o de mundo, cœlum appellat elementum, à
tuor illis notis longè diuerſum, neque inte-
ıi obnoxium, ſed planè diuinum & immorta-
Cæterùm duplex cùm ſit in cœlis circũactus
conuerſio, mundana illa incitatiſſima, quæ vi-
ti quatuor horarum ſpacio completur, & ea
ı ſubiecti ſeptem orbes verſantur retro, con-
rio atque ſummum cœlum motu: prior illa v-
s modi ſemper, conſtantique & immutabili
line progrediens, ortus & interitus (quæ con-
riæ res ſunt) cauſa eſſe nõ poſſit. Poſterior ve-
per ſigniferum orbem obliquum, errãtes ſtel-

las circumagens, dum illas in aquilonem addu-
cit, rerum facit exortus : dum abducit in austr-
interitus. Atque vt earum accessus recessúsqu-
continuata serie, nec vnquam ne ad momentu-
quidem mutatis vicibus sese excipiunt: sic ortu-
obitúsque rerum semper erunt cõstantissimi, n-
que vllo vnquam tempore deficient. Itaque a-
petēte vere, cùm ad nos illorum vis reuisit, mu-
tas rerum nouationes animaduertimus, emerg-
re pleraque omnia ac exhilarari: & quia vere c-
lor redit omnibus, fœta esse ac succi plena om-
nia: herbas, fruges, arbusta, flores, gẽmásque tr-
dere, & foliorum uiriditate vestiri: animalia a-
moris stimulis incitari, ea quidem ratione qua-
Poëta cecinit:

Georgic. 2. *Ver adeò frondi nemorum, ver vtile syluis:*
Vere tument terræ, & genitalia semina poscunt.
Tum pater omnipotens fœcundis imbribus æthe-
Coniugis in gremium lætè descendit, & omnes
Magnus alit, magno commistus corpore fœtus.
Auia tunc resonant auibus virgulta canoris,
Et Venerem certis repetunt armenta diebus.

Censetur idcirco, ver omnium temporum es-
saluberrimum, gignendis, augendis, seruãdísqu-
rebus, vnum omnium maximè opportunũ. Cõ-
trà anno Solis recessu senescente, plurima occi-
dere, omnium certè vires emarcescente calor-
frangi. hinc autumnum haberi perniciosum. At-
que hæc quidẽ sol annua vicissitudine designat.
Errantes verò stellæ per orbem signiferum, con-
tr-

à quàm à ſupremo illo cœlo ducuntur in con-
arium curſus retorquẽtes varia radiorum per-
ixtione, multo maiora: adeò vt præſtantiſſimo-
m philoſophorum monumentis proditum ſit,
m poſſe cœli cõſtitutionem incidere (qualem
iam quondam fuiſſe tradunt) quæ tum homi-
es, tum equos, tum perfectorum animantiũ ge-
is omne, ex ipſis elementis tanquam ex cõiun-
iſſima aut proxima materia (ſic mihi appellare
eat quam Græci προσεχεστάτην dicerẽt) generet,
emadmodum & imperfectiora quædam, vt
ures, vt ranas, vt locuſtas ſæpe ſua ſponte inde
ſci videmus. Negari non poteſt maxima eſſe,
æ cœlum cùm motu tum lumine tãquam ſuæ
cultatis vehiculo, in hæc inferiora demittit. Et
iſquam poſthac dicere audebit, elementa vni-
rſam ſubſtantiam rebus gignendis cõferre? ac
lum ſine quo ne elemẽtorum quidem vlla ſit
icientia, ocioſum atque iners, & veluti feria-
m faciet? Itáne fruſtra conditum videtur? Itá-
nullus vſus illuſtriſſimi huius & puriſſimi cor-
rum cœleſtium ſplendoris? Inutilis iſte vnde-
aque abſolutiſſimus ornatus? iſta tam admira-
is ab omni æternitate motuum ordinúmque
nſtantia? At longiùs abeſt, quàm, vt ad nos
is vis pertinere poſsit. Egregiũ ſanè & tali ſa-
ntia dignum commentum. Tu ſi vel pictum
iloſophum vnquã vidiſſes, iſtuc diceres? Quî
gnum cenſeri debet id ætheris & aëris inter-
llum, quod Ptolemæi demonſtrationibus cõ-

firmatum eſt, partem nõ eſſe totius mundi m
leſimam? Si mundus qui vno omnia comple
coërcet, ab ornatu nomen inuenit, & ſi is vnu
corpus eſt in quo videntur omnes aptæ & col
gatæ inter ſe partes, neceſſe eſt profectò, vna
eſſe totius naturæ cõtinuatam vim, quæ tota m
do confuſa, res omnes cõplexa teneat, omniáq
ſic cõnectat, vt in terris cœleſtia cõſiſtant dign
tate cœleſti, & vt (quod ait Ariſtoteles) mund
hic inferior ſuperis conuerſionibus continuat
ſit, & vis illa cœleſtis in totum diffuſa mundur
in abditiſſimos vſque terræ receſſus penetret ſ
beátque déſiſſima quæque & ſolidiſsima corp
ra. BR. Satis perſpectũ habeo caloris, frigoris, in
brium, ſiccitatis vices, reliquas item aëris temp
ſtates à cœleſtium corporum viribus depend
re: at ipſas etiam rerum ſubſtãtias atque forma
vnde Ariſtotelem cõprobaſſe conſtat? non eni
id tu admodum luculenter aut efficaciter con
cis. Sed ne lites amare aut fouere videar, equic
talpas, vermes, ranas, & ſi quæ ſunt alia huius a
imperfectioris generis, nullo ſemine prognat
tecum ſentio ex elementorum materie cœleſt
ſpiritus vi, & in vitã veniſſe, & in ea permaner
Sed quæ è ſemine emergunt, aut quæ ex alio ſ
generis naſci contuemur, horum vitalem vim
cœlo vſque deducere, perpauci, ſcio, tibi conc
dent: ídque eo minus quòd hominem, equũ, le
nem, quouis tum anni tempore, tum cœli ſtatu
oriri, animari, atque formari, quotidiana exper
men

Non ſolùm aëris mutationes à cœlo eſſe.

Quæcunque animalia & ſtirpes ſine ſemine proueniunt, à cœlo generari.

ıenta cõmonſtrent. EV. Si diligentius expenſis
:bus cum bona ratione cõſilium capies, intelli-
:s vtique in omnibus parem eſſe argumentorũ
im & neceſsitatem. Quibus accedit quod in v-
iuerſum ſic concluſit Ariſtoteles: Omnis eius
rtus inde gubernatur. Ergo quæ ab intimis ab-
itiſsimiſque terræ viſceribus proferũtur, eruun-
ırque, tum metalla, tum lapidum ſtirpiúmque
:nera, conuenienter & appoſitæ præparato ſo-
, ſuæ formæ eſſentiam è cœlo hauriunt. Serpẽ-
s, locuſtas, vermes, muſcas, mures, veſpertilio-
:s, talpas, & id genus alia quæcunque fateberis
õte ſua, nullo ſemine, de putri materia, de cœ-
ɔſa colluuie exoriri, ortáque ſpirare, & moueri,
riſtoteles ad eundem modum author eſt, vim 3. de genera-
am animalem ac ſpirabilem, quę per omnẽ na- tione anima-
ırã fuſa eſt, è cœlis ducere, quo loco inquit: In lium ſub finẽ.
ıimalibus generantibus calor ſecernẽdo ex ci-
ɔ ingeſto & cõcoquendo facit excrementum,
ıod conceptus ſit principium: itémque in plan-
;, niſi quòd in his & quibuſdam animalibus, ni-
lo deſideratur maris principium, habent enim
ıoddam in ſe mixtum, in pleríſque tamen ani-
ıalibus eo opus eſt. Eſt autem cibus aliis qui-
:m terra & aqua, aliis ea quæ ex his orta ſunt.
aque quod calor in animalibus è cibo facit, idẽ
mporis in ambiente nos aëre calor, è terra &
ari coquendo concernit & conſtituit: eodem
ıoque pertinet quod paulo antè dixerat, ge-
:rari animalia & ſtirpes in terra & aqua, quòd

in terra quidem ſit humor, in aqua ſpiritus, in
eo autem toto calor animabilis, vt animæ, quo-
dam modò plena ſint omnia. Hæc illæ. Quòd
Perfectiora etiam animalia à cœlo gigni, ſed ſeminis interuētu. ſi è cœleſti facultate, exigua iſthæc & minutula
animantia proferuntur, cur non itidem in perfe-
ctioribus & grandioribus eadē valeat ratio? Au
qualis illa tandem erit ſortitio, quæ ſecretio, qua
differentia? An quia videmus hominem, equum
leonem, ſeminis interuētu enaſci, iccirco ſupre-
mæ illius & vniuerſalis animæ mundi vires nō
experientur aut ſentient? Maiorem hæc & ope-
roſiorem apparatum requiſiuerunt, efficiēte qui-
dem cœlo, præparāte ſemine. Hoc illud eſt quod
Ariſtoteles in problematis attigiſſe videtur, qui
ſect. 10. probl. 64. inquit: Quorum facilis eſt ortus, & quibus pro
creationis ſuæ tempus breue cōſtitutum eſt, hæc
" temporum viciſsitudine commutationéque pro
" creantur. Quæ autem in ortu ſuo tempus requi
" tunt longius, vel nullo pacto vel ex coitu procre
" entur illa neceſſe eſt. Cuius hanc addidit ratio
" nem: Rei minoris, minus quoq; principium eſſe
" conuenit. Quamobrem huius etiam ſeculi mu
" tationes, ſemen minutorum animantium gener
" conferre poſſunt. Ita enim etiamnū accidere vi
" demus vt tum maximè oriantur & exiſtant, cùm
" aliqua temporum incidit mutatio: maiorum au
" tem genus pro ſua megnitudine, mutationem
" quoque deſiderat maiorem. Hanc mutationem
tantam interdum fieri Ariſtoteles cōmemorat
quæ ſola tum homines tum perfectiora quæque
ani-

nimãtia nullo ſemine proferat,& quæ vna tum
fficiẽtis cauſæ tum præparãtis ſeminis vim ob-
ineat. Eiuſmodi quãdam fuiſſe rerum initio ita
ıquit: Qui de natura diſſerunt, animantia prin- *Probl.*15.
ipiò orta eſſe dicunt ingenti mundi vniuerſi- *lib.*10.
ue mutatione. Et nunc ſi rurſum eiuſmodi or-
ıs futurus ſit, eiuſdem modi mutationes ali- "
uas antecedere oportebit. Ingentes has muta- "
ones efficit inſolens quædam, & admodum ra- "
ı concurſio permiſtióque ſiderum. Quoniã au- "
:m ea tam rara incidit, ne fortè longa temporis
ıtercapedine, iam olim creatum perfectorum
ıimantium genus deficeret, prouida ſolérſque
atura his quæ ex ingenti quondam mutatione
:eata fuerant, ſimul vitæ ſeminariũ cœlitus im-
ıiſit, & in tantulo ſemine vitalem vim incluſit,
ıæ deinceps materiam ſic aptaret, præpararet,
ignendíſque rebus accommodaret, vt omni tẽ-
ɔre vim illam animabilem, & ſpirabilẽ, de cœ-
› excipere poſſet & illicere, ſicque continuata
:ret rerum caducarum ſeſe excipiẽtium ſeries,
mine quidem materiam ſuppeditante & præ-
ırante, cœlo verò inducente formã. Hæc ſi vo-
s ad metam perducere, in id tanquam circulo
cides quod principiò fuerat aſſumptum: Ho-
o generat hominem atque ſol. Duplicem enim
ıuſam geniti hominis efficientem cùm ſtatuat,
ɔmo qui per ſeminis vim præparationem om-
:em & ornatum conciliat, proxima continénſ-
ıe cauſa erit. Etenim ſpiritus & calor qui eſt in

ſemine diuinus, ſub ingenti quondam mutatio-
ne cœlo demiſſus, ſubiectam ſeminis materiam
ſic inſtruet & præparabit, vt conſentaneam par-
tibus ſingulis permiſtionem temperationémq;
deinde verò ſtructuram, conformationem poſi-
túmque accerſat, tum demum in torum ſeſe dif-
fundens, ſingulis veluti gubernator inſideat, ne-
que deſerat quas temperauit, formauit, compo-
ſuit. Altera externa prægreſſáque cauſa dici ſolet
quum tamen verè prima ſit & princeps, quæ i
præparatam materiam ſimplicem ſpeciē demit
tit inſerítque. Ad hunc igitur modum, maiorum
perfectiorúmque viuētium genus mutationen
deſiderat ampliorem & à cœlo & à ſemine, cum
minutorum genus, excitata vi cœli mutatio, ſati
ſupérque conſummare poſſit. BR. Intelligo plan
Dubitatio. quid velis, neque aliud reſtare video, niſi vt vn
hoc doceas, quemadmodum cum his conueniā
" Ariſtotelis illa quæ ſic dudum efferebas: Quor
" principiorū actio eſt corporea, hæc ſine corpor
" eſſe nō poſſe certū eſt. Itaq; extrinſecus ea venir
" non poſſunt: nec enim ipſa per ſe accedere poſ
" ſunt, quum ſeparabilia non ſint. Atqui quū ſin
omnes (ſi vnam mentem excipis) rerum forma
corporeæ, has quî putabis cœlitus ſine corpor
illapſas? Negat enim fieri poſſe vt extrinſecus il
læ veniant. Explicādus hic ſanè locus & aperiē
dus eſt, ſi me voles in tuā pedibus ire ſententiā
EV. Quæris quod diſputationis iure tibi debe
Solutio. fateor, id verò ſimilitudine diſſoluā. Vt à ſole cu
lu

ıx ingenita eſt, defluit, non quidem ipſa lux, ſed
.men ſplendórque, qui perſpicua corpora col-
ſtrans, non ſplendida modò ſed lucida quoque
a exhibet: ſic vnaquæque efficiens cauſa, maxi-
éque ſupera illa cœleſtiáq; corpora, rerũ ortus
omouent, rebúſque ſpecies impartiunt. Non e-
m perennes illas ſibíque inſitas rerum ideas ac
ecies à ſe excutiunt, aut ſuæ ſubſtantiæ quic-
ıam genitis rebus elargiuntur, aut iam in cœlis
nitam abſolutâmque formam ſolam ac per ſe
commodè præparatum ſubiectum ſubmittũt:
l hac vna ratione, res nouas excitant & edunt,
ıòd ſuperæ illæ cœlorum vires, motu, lumine
ſpiritu tanquam vehiculis huc deuectæ circũ-
ſæque nobis in ſubiectum potentia præparatũ
e inſinuant, & ſubſtantiarum à quibus dima-
runt vim & naturam recèns genitæ rei impri-
unt, & ſpeciem ſic inducunt, vt à Solis luce in
rſpicuum inſtructúmque corpus irradians lu-
en, ipſumque colluſtrans, illi non lumen mo-
, ſed & ſuam quandam lucem tandem immi-
. BR. Apertè quidem & luculenter qua ratio-
mundus hic inferior à ſupero illo guberne-
r, & qua quæ gignuntur omnia ſuam inde for-
am ſuſcipiant. Nunc continuata traditionis
ie apertius ediſſere, vt Ariſtoteles ſtatuat id
ıòd eſt omnium primum omnia mouens, om-
ım quæ gignuntur cauſam eſſe. Si enim rebus
nnibus cœlum formã impertit, quid altiſſima
ı & perobſcura inueſtigatione ſit opus? quid

rerum cauſas ab illa origine abditiſſima repete
re iuuabit ?

ARISTOTELIS SVPRA NATV
ram Philoſophatus ſtatuit formarum diuinam originem: Deum maximum cœlos aſtráque condidiſſe, híſque gignendarum rerum vires indidiſſe: quæ etiam Platonica ſunt ſacris literis conſentanea.

CAP. IX.

EVDOXVS.

REm omnino arduam petis, q
tum longum tempus, tum co
tationem multam atque otioſ
expoſtulat, vix vt dignè poſſit
multuario iſto congreſſu exp
nari illuſtraríque dicendo. PH. Conandum ta
eſt, & quidem tanto impenſius, quanto eſt v
lior & iucundior hæc inueſtigatio. EV. Natur
contemplationem inſtituens Ariſtoteles, nihil
profeſſo aggreditur, quod non vel manu tan
re, vel oculis cernere, vel demonſtratione con
qui poſſit. At non ſemper intra eos limites qu
in anguſtias ſe coërcet: ſed interdum naturæ
dinem prætergreſſus, & in rerum diuinarum
templationem tranſiliens, verbis quidem pau
at grauiſsimo ſententiarum pondere, omni
quæ gignuntur primam originẽ deducit à D
Ne quis autem iſtorum euidentiã deſideret, m

net in libris τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ, diuinorum cognitionem omnino extra ſenſus & ſupra captũ humanæ mentis eſſe, neque vllam poſſe demonſtrationem eò pertingere. In eam ipſam ferè ſententiam & Theophraſtus: Fortè autem illud veritati magis conſonum eſt, tangente ac veluti cõrectante mente contemplationem fieri. Nam & in illis nulla eſt hallucinatio, ſed huius ipſius difficilis eſt & intelligẽtia & fides. Paulò antè monuerat quàm ſit ardua eorum quæ naturæ limites tranſcẽdunt, cognitio. Aliquatenus per cauſam contemplari nos poſſe, principia à ſenſibus accipientes: cùm verò ad ipſa ſumma primáque tranſierimus, iam non amplius poſſe, ſiue quòd cauſam non habeamus, ſiue ob noſtram imbecillitatem. BR. Et Plato diuinorum altitudinem abſtruſóſq; & imperſcrutabiles receſſus reueritus, vetuit in Epinomide ne quiſquã de diuinis profanè loquatur, néve pro ſuo arbitratu illa innouet: exiſtimans fieri non poſſe vt mortalis natura de his quicquam certi comprehendat: eſſéque id cuiuſque præcipuum ac maximum officium (ſi quis hæc rectè doceat) quàm maximo ſtudio diſcere, neminem autem rectè docêre, niſi quem Deus adiuuerit. idem in Timæo his ferè verbis: „ Quum ergo ô Socrates multa de Diis vniuerſique procreatione à multis dicta ſint, ne mireris „ obſecro, ſi rationes de iis vndecunque omnibus „ probatiſsimas & exactiſsimas afferre nõ poſsim. „ Satis enim factum putare debebis, ſi non minus „

In Metap. cap. 5.

» probabiles, quàm quiuis alius rationes attule-
» rim. Æquum eſt meminiſſe & me qui diſſeram
» & vos qui iudicabitis homines eſſe, vt ſi proba-
» bilia dicentur, nihil vlterius requiratis. Rurſum
» autem ſic: Cœleſtia horum principia Deo not
» ſunt, atque ei qui Dei ſit amicus. Quocirca e
quam ad Dionyſium conſcripſit epiſtola, mo-
net vt eos tanquam barathrum declinet, qui d
Diis tanquam de iis quæ manibus teneri & ap
prehenſi poſſunt, certas exigunt demonſtratio-
nes. Quos & in Theæteto quidem, ſed in Phæ
done præcipuè eo nomine grauiſſimè reprehē
dit, quòd ambitioſis inter ſe verborum pugnis &
inani demonſtrationum conatu, principes ſe no
uorum & pugnantium dogmatum conſtituant
de rebus ipſis nihil certum, nihil ſtabile, nihi
firmum habeant. Vnde & in Phædone hanc d
Diis quæſtionem & inueſtigationem naturaliū
duntaxat rerum contemplatione nixam, dete
ſtatus, ſuam deplorat cæcitatē: qui, quæ ſe priu
perſpicuè ſcire exiſtimaret, ne per vmbram qu
dem ſibi vnquam viſa eſſe compererit: & quor
aliquam eſſe ratus fuerat ſoliditatem, ea nun
omnia, non ſecus ac inanes ſomniorum imagi
nes vaneſcere. Proinde & in Gorgia, & in Con
uiuio de amore, iis quæ de anima, de Diis, de dę
monibus à Diotima fatidica muliere Socrate
accepiſſet, ſe potius fidem adhibere ait, quàm v
lis quamlibet euidentibus rationibus, ſéque im
pensè conari vt aliis eadem deinceps omnibu

pe

persuadeat, quæ sola auditione accepta, sibi persuaderet esse verissima. PH. Hæc quanquam inuestigatio syllogismo comprehendi non potest, quoniam tamen disputando iam hucusque velut tempestate quadam delati estis, par est omnium quæ deinceps sunt rerum totã tractationẽ persequamini: nihil vt supersit omniũ quæ tum mundus comprehendit, tum extra illius ambitum sunt, cuius non aliquam instituеritis disputationem, ac velut quæstionem exercueritis. Is igitur primus motor quem paulò antè cæterorum principem Aristoteles appellauit, Deús ne est, án ue illi dignitate proximus? BR. Possem in id multa ex Platone præclara depromere, sed quæ parui existimem, quòd non quemadmodũ Aristotelica euidenti sunt demonstratione stabilita. PH. Agite igitur communi opera excutite, quàm bellè inter se consentiant philosophorum scripta, & sicubi dissentiant vtrius præponderent rationes. Et si placet, Platonica Brutus proferat, Eudoxus Aristotelica. Ego quanquam parùm idoneus, sacra intermiscebo, vt omnibus numeris consummatã harmoniã reddamus. Nunc mihi quisque meminerit, quam induerit, personam, nunc scenæ seruiat omnia depromens ac recensens, quæ causæ suæ patrocinio futura putet. Et si quis fortè memoriæ non satis confidit, en magnam librorum supellectilẽ, è quibus sententiarum testimonia citare, nemini debet nec pudẽdum videri nec turpe. Sed vt ad rem tandẽ

aggrediamur, Eudoxus incipiat, si quidem ita omnibus placet. EV. Si quis fortè in hoc cœtu erit qui tam rudem támque consilij & ingenij expertem Aristotelem suspicabitur, vt his elementis & corporeis perpetuò inhęrescat, summam causam statuat gubernantem hæc omnia quæ cernimus, audiat quæso vt duplicem ille mundum stabiliuerit: aspectabilem hunc concretum & corporeum, alterum superiorem illum, sensus nostros effugientem, incorporeum, qui totus formis plenus est, & simplicibus, impermistis, solutis liberísque ab omni corpore & dimẽsione mentibus, beatissima & exoptanda maximè Dei diuorúmque domus, archetypus & exemplar huius inferioris caducíque mundi. Quæ omnia his breuiter perstrinxit. Patet ergo neque locum extra cœlum esse, neque vacuum, neque tempus. Quocirca neque apta sunt ea quæ illic sunt, in loco esse, neque tempus senescere ipsa facit, neque vllius eorum est vlla mutatio, quæ super extima sunt disposita conuersione: sed nullis transmutationibus, nullis affectionibus prorsus subiecta, optimam in vniuersa æternitate vitam & sufficientissimam habent. Ea autem optima illorum vita est contemplatio, qua alibi existimauit nihil esse nec iucundius, nec melius. Quænam verò ea est æternitas in qua vitam habẽt? Sic quidem Græcè legitur αἰών, quasi ἀεὶ ὤν, id est semper ens & æternitas, aut, si dicere licet, sempiternitas, quæ re vera Deus est. Eo quidem nomine

Duplex mũdus.

1. de cœlo. cap. 9.

mine ſe Deum intelligere plenius indicauit hac ſententia: In Deo vita nimirum æuúmque continuum atque perpetuum ineſt, hoc enim ipſe eſt Deus. Ac ne nouum aut abſurdum videretur hoc de Deo nomen, diuinè id ait ab antiquis pronũtiatum eſſe. Quemadmodum enim finis, qui vitæ cuiuſque continet tempus, æuum & æternitas eſt nuncupatus, eadem ratione finis vniuerſi cœli, & is qui tempus totum infinitúmque continet, æuum eſt & æternitas, ab eo quod ſemper ſit appellatione ſumpta: eſt nãque immortalis, atque diuina. Quanta porrò Deus rerum cognitione valeat, hinc demonſtrat, quòd tota illius vita mentis eſt operatio. Ille quidem ſuus eſt actus, actus verò is qui per ſe eſt, illius eſt optima atque perpetua vita. Si mentis actio, quam cõtemplationẽ eſſe diximus, Dei vita eſt perpetua, quis iam dubitat Ariſtotelem, rerum omniũ cognitionem tribuiſſe Deo? & certè is eſt rerum omnium cognitio, & ſua actio & ſua vita, qui Ariſtoteli optimus demõſtratur, perpetuus, perfectus, immobilis, indiuiduus, neque magnitudine, neque partibus definitus, nullam alterationem, nullam affectionẽ ſubiens, vt cui nihil omnino ſit cõtrarium. Horum verò demonſtrationem inde concludit, quòd ſit neceſſe in motibus ad aliquid tandem peruenire, quod mouet & non mouetur, quod ipſum perpetuum eſt & ſubſtantia atque actus: id ipſum quidem eſt quod antè appellauerat omnium primum omnia mo-

12. Metaph. textu. 39. cap. 7.

1. de cœlo. ca. 9.

12. Metaph. textu. 32.

uens. Quæcunque supra cœlum sunt mentes & formæ, olympici illius habitaculi ciues, si non eandem atque Deus, illi tamen dignitate & natura proximam conditionem acceperunt. B R His de mũdo archetypo videtur Aristoteles, Platonis auditione informatus, hoc solùm discrimine, quòd ex motuum ordine, Plato ex causæ procreantis necessitate demonstrationem confecit. Ita enim Timæus de Deo demonstrationem adhibet claram & illustrem: Si mundus hic genitus est, necesse est ab aliqua causa genitum esse, hanc verò causam æternã esse neque ab alio genitam. Quęnam autẽ ea sit, his paucis in Epinomide expressit. Ego igitur assero Deum causam omnium esse, nec aliter fieri posse. In ea disceptatione quã cum Critone familiari suo Socrates habuisse perhibetur: Haud itaque vir optime (inquit) valde curandum est, quid de nobis vulgus dicat, sed quid ille qui quid æquum, quid iniquum sit intelligit, qui vnus est & ipsa veritas. Ex operibus quidem opificem hanc causam, effectorémque mundi Deum, nosse datur. Ex imagine autem & simulacro (vt Socratis auditor Antisthenes dicebat) is non agnoscitur, nullis oculis conspicuus, nullius rei similis, vt ex vlla effigie nosci possit. Atque (vt à Xenophonte Socratico scriptum legimus) Qui cuncta concussat, ipse intrepidus & incõcussus, magnus nimirum poténsque esse cognoscitur: quali autem sit facie, ignoratur. Quam porrò sedem incolat, opifex hic & mundi pater

hoç

ıoc ipſum etiam Platonis ſcripta declarant. Ne-
|ue enim qui ſit immortalis, æternus, incompre-
ıenſus, eum eſſe in concreto caducóque mun-
lo, quem crearit ipſe, tanquam in ergaſtulo con-
luſum: ſed vt priuſquam hæc rerum vniuerſi-
as extitiſſet, ſic & nunc immenſus & infinitus
llam implet infinitatem, quę mundi conuexum,
xtimámque cœli faciem exceſſit. Illic viuentia
ɔmnia quæ ſola mente percipiuntur, in ſe ipſo,
t Timæo placet, complexus, vnus ea continet,
|uemadmodum mundus hic, nos & cætera quæ
ernuntur animantia comprehendit. Vultíſne
oc loco Dei poteſtatem ac vires ex Platone re-
enſeam? Hic in Epinomide Deos aſſerit ſcire,
idere, audiréq; omnia, nihil ipſos fugere, quod
ut ſenſu, aut mente percipi poſſit. Eos omnia
oſſe quæcunque mortales immortaléſue poſ-
ınt: bonos illos, imò verò optimos eſſe. Quic- „
uid mortale eſt, quicquid viuit & ſpirat, quic- „
uid vſquam eſt cœlum, terram, maria, ab iis „
mnia & facta eſſe & poſſideri. Et in Parmeni- „
e, Nullum niſi Deum ſupremam habere rerum „
cientiam, neque illarum cognitione priuãdum. „
H. Nihil ad hæc è ſacris literis quicquad adfe-
am, quum ſit omnibus conſpicuũ illas ſimilibus
le Deo ſententiis refertas eſſe. Sed vt rem iam
œptam cõpleatis, illud diſcuti oportet, mundúſ-
ıe aliquando fuerit à Deo genitus, an æternus.
V. Ariſtoteles magna rationũ probabilitate cõ- *1. de cœlo.*
endit eum, neque ortum eſſe, neque corrumpi *cap.*

, posse: aut si aliquando genitus est, eundem posse
" corruptionem subire. Cæterùm altius interdum
" contemplatus, & cœlum & mundum Dei maxi-
" mi opera genitum confirmat. Ita enim libro de
" mundo scriptum reliquit, Omnium quæ rerum
" natura complectitur, conseruator est Deus, &
" quæcunque in hoc mundo quoquo modo perfi-
" ciuntur, eorum omnium idem genitor est: non
" sic tamen vt opificis aut animalis lassitudinē sen-
" tientis in morem, labore affici possit: sed indefes-
" sa vtens virtute, qua omnia in potestate continet
" ac perficit, & ea quidem quæ longius ab ipso vi-
" dentur esse summota. Hæc ferè sunt quibus pla-
nè edocuit mundum aspectabilem, & quicquid
eo continetur, à Deo omnium principio factum.
2. de ge. & cor. ca. 10. " Huc pertinet quod & alibi ita prodidit: Quum
" in omnibus id quod præstabilius est naturā sem-
" per appetere fateamur, sitque esse præstabilius q̃
" non esse, nec fieri possit vt omnibus id accidat,
" propterea quòd multa longius ab ipso principio
" recesserunt, Deus reliquo modo vniuersum com
" pleuit, continua facta procreatione. His perpau-
cis abstrusam contemplationem perscrutatus est
" summus philosophus. Præstantissimum est sem-
" per esse, quod soli Deo ipsique principio compe-
" tit: Reliqua omnia quæ à principij dignitate lon-
" gius absunt, perpetua esse non possunt. Ne igitur
" his velut desertus mundus aliquando destituere-
" tur, absoluta vniuersi fabrica, Deus statim rebus
" singulis vim indidit procreatricem, qua rerum &

ortus

ortus & interitus perpetui manerent. Sed quo- „
modo hanc indidit? Sparsis nimirum diuinitatis „
suæ seminibus: hæc enim generandi semina, ge- „
neralia quidem in cœlos & stellas, peculiaria in „
res quasque sua inseruit. Primùm igitur cœlis si- „
deribúsque singulis proprias substãtias motrices
præfecit, quas quòd optima mente præditæ sint,
idcirco intelligentias appellãt. Quum videamus *12. Metaph.*
inquit, prӕter simplicem vniuersitatis conuersio- *cap. 7.*
nem, quam à prima & immobili substantia cieri „
dicimus, alias insuper errantium stellarum con- „
uersiones, eásque sempiternas (est enim sempi- „
ternum corpus quod in orbem cõuertitur, neque „
vsquam consistere potest, id quod est in physicis „
ostensum) necesse est vtique illarum etiam con- „
uersionem vnamquãque ab eo cieri quod per se „
sit immobile, & sempiterna substantia. Et mox: „
Esse igitur substantias, & in iis primam ac secun- „
dam, pro eo, qui est in stellarum conuersionibus, „
ordine, perspicuũ. itaque ex Astrologia Eudoxi „
& Calippi superos motus scrutatus, iis parem nu-
merum distribuit intelligentiarum: quæ nõ mo-
dò cœlos mouendi, verũetiam inferiora quæque
generandi conseruandíque vires obtinerent, vt
horum virtus omnis inde gubernetur. Hæc au-
tem paucis admodum complexus est, quòd plu-
ribus à Platone explicata iam essent. BR. Equi-
dem de his quid Plato sentiat dicere fortasse pos-
sim. Nam de Deo, de mũdi procreatione, deque
cœlorũ virtutibus, plurima demonstrat istis con-

In Timæo. ſentanea. Cœlum igitur (inquit) aut mundus, aut
» ſi quod eſt aliud nomen, quo maximè appellari
» gaudet, conſiderandum eſt in primis (id quod
» ab initio de vniuerſitate quæri oportere poneba-
» mus) vtrum ſemper fuerit, nullo vnquam ortus
» initio, an genitus eſſe cœperit. Cœpit: etenim
» aſpectabilis eſt, & tractabilis & corpus habet.
» Sunt autẽ talia omnia ſenſu percepta. Quæ au-
» tem ſenſus apprehendit, & quæ opinione cum
» ſenſu cõprehenduntur, ea omnia placuit aut ge-
» nita eſſe aut gigni. Et quod genitum ſit, id dici-
» mus neceſſe eſſe ab aliqua cauſa genitũ eſſe. Ve-
» rùm enimuerò patrem, & authorem huius vni-
» uerſitatis & inuenire operoſum eſt, & vt inuene-
» ris, in vulgus tamen dicere non poſſis. An non hîc videtur Plato rem penitùs abſtruſam demõſtratione conſequutus? Eſt ne quicquam hoc argumento vel breuius vel clarius? Quicquid cernitur, tangitur & corpus habet, id aliquando genitum eſt, neque æternũ eſſe poteſt. Atqui mundus hic aſpectabilis tangitur, cernitur & corpus habet: quare neceſſe eſt, & huius aliquem iam olim fuiſſe ortum, & futurum aliquando interitum. Et cuius ortus initiúmque fuit, id ab aliqua cauſa genitum eſt: neque enim ſine cauſa quicquã oriri poteſt. Ergo mundi cauſam ſtatui oportet, & eam quidẽ quæ nec cernatur ipſa, nec tangatur, nec ſit corpore prędita, & æterna per ſe ſit,
» neque ab alio quoquã genita. Et rurſum: Volens
» itaque Deus omnium quæ intelligi poſſunt pul-

cherrimo

·herrimo & vndiq; abſolutiſſimo mundũ hunc „
imillimum reddere, animal vnum ipſum effecit „
ıſpectui ſubiectum, animalia cuncta naturæ ſuæ „
:onuenientia intra ſuos limites cõtinens. Quum „
gitur Deus ille qui ſemper eſt, vniuerſum hoc
ırimum condidiſſet, mundi æternã animam illi
xtrinſecus circundedit, & à medio per omne
orrexit: deinde abſoluta pulcherrima mundi fa-
rica, rationum quædam ſemina illi indidit, &
itæ exordium diuinitus induxit, vt cùm mundo
im quoque procreatricem gigneret. Duo enim
la Deum ita condidiſſe Plato cõmemorat: Di- *In Timæo.*
amus quam ob cauſam hanc vniuerſitatem &
rocreationem rerum conſtituerit is qui conſti- „
ııt. Nempe bonus erat, & bonum nulla vnquã „
lla de re tangit inuidentia. Itaque conſtituto „
ıundo Deus procreatricem vim inſtituit, ſpar-
ens in mundi corpus maximéque in cœlum, ſe-
ıina quædam rationum & vim gignendarũ re-
ım, per quam ſe mundus impleret animalibus,
irpibus aliíſque rebus caducis, pro multitudine
learum quæ ſunt in mente diuina, fierétque hic
ıundus, exemplaris illius quamſimillimus. Hoc
ırſus Plato confirmat, referens æternum illum
)eum alloquutũ fuiſſe mundum, ſtellas, dæmo-
as, quos Deorum deos, quaſi deorum ſatu pro-
natos appellat, quum illis generandi vim con-
:deret: Dij deorum quorum ego opifex & pater *In Timæo.*
ım, hæc attendite. Quæ à me facta ſunt, me ita „
)lente, ſoluentur nunquam. Quanquam omne „

„ colligatum ſolui poteſt, eſt tamen certè mali, vel-
„ le diſſoluere quod conuenienti & bona cohæret
„ harmonia. Quare quũ orti ſitis, immortales cer-
„ tè quidẽ ex toto non eſtis, nec indiſſolubiles, nec
„ tamen vnquam diſſoluemini, nec mortis fatum
„ ſubibitis. Nam mea voluntas maius potentiúſque
„ vobis eſt vinculum ad perpetuitatem veſtram,
„ quàm illa quibus eſtis tum, cùm gignebamini,
„ colligati. Nunc quid ſentiam cognoſcite. Tria
„ adhuc genera mortaliũ nobis generanda reſtant,
„ quibus prætermiſſis cœli abſolutio perfecta non
„ erit. Omnia enim animantiũ genera ambitu ſuo
„ non continebit, contineat autem oportet, ſi qui-
„ dem futurus eſt mundus omnino perfectus. At
„ ſi hęc à me vno fiant, vitáq; donentur, pari erunt
„ cum diis conditione. Erga vt mortalia ſint, acce-
„ dite & ſuſcipite vos ſecũdum naturam animan-
„ tium procreationem, meam vim imitati, quã in
„ veſtro ortu ſum vſus. Atque in iis quidem quic-
„ quid eiuſmodi eſt, vt & eodem cum immortali-
„ bus appelletur nomine, & diuinum vocetur, &
„ principatum in ipſis teneat, & ex eorum genere
„ ſit quæ perpetuò iuſtitiam ac vos conſectari ve-
„ lint: eius ego vobis ſemen ac initium tradam, vos
„ quod reliquum eſt mortale cum immortali con-
„ texentes, facite ac generate animantia, eadem ci-
„ bum ſuppeditantes augete, & intereuntia rurſu
„ excipite. Quam vim eſſe putatis eorum verbo-
rum, quæ pater ille ſator & rerum conditor, tum
cœlis, tum vniuerſæ mundi naturæ indixit? Ego

vobi

obis ſemen & initium tradam. Nõne procreanli vim illis indidit, verbo ſpargens rerum gignen larum ſemina? Hæc diuinæ voluntatis organa ınt, quibus illi conditorem ſuum æmulati, morılium corpora effingant, demúmq; accepto imıortali principio gubernent. Neque ſolùm gi-nendi conſeruandíque vires, ſed & omnem faɔrum neceſſitatem illis contribuit. Nam cùm niuerſum opifex Deus cõſtituiſſet, aſtris parem umerum diſtribuit animarum, ſingulis ſinguıs, iiſque tanquam vehiculo impoſitis mõſtraıt vniuerſi naturam, & leges fatales edixit. Hæc ir eximius de Deo, de archetypo mundo & de ıundi procreatione ſubtiliter & accuratè diſſeıit. PH. Niſi hæc Platonis eſſe audirem, omnia uaſi interpretationẽ eius prophetici elogij putaːm, Verbo domini cœli firmati ſunt, & ſpiritu ris eius omnis virtus eorum. In quo tria illa cõrehenduntur, dominus, verbum & ſpiritus, à uibus conditi ſunt cœli, omníſq; eorum virtus ccepta. Quænam autẽ hæc cœlorum virtus? Ea imirum quã Dionyſius Areopagita interpretaır, nunc rationum, nũc exemplarium nomine. xẽplaria (inquit) eſſe dicimus rationes in Deo, uæ rerum ſubſtantias ingenerent: has bonas diináſque voluntates Theologia vocat, eorũ quæ ınt effectrices & ex quibus, ſupra naturæ conıtionem, ipſe Deus quæ ſunt omnia produxit. t rurſum: Deus quoque ratio dicitur in ſacris, on modò quia & rationis & ſenſus & ſapientiæ

In Timæo.

Lib. de diuinis nominibus, cap. 6.

» indultor est, sed quia & omnium causas in se vnc
» eodémque modo antè complexus est. Eadem &
Lib. de euangeli. demõstr. Eusebius Palæstinus vir præstantissima doctrina,
manifestius aperuit. Primum omnium, inquit,
» Deus cœlum genuit: per ipsum & in ipso, rerum
» futurarum omnium opifices rationes inchoans
» & semina gignendarum rerum subiiciens. Cœl
» porrò conseruationem potuítne quisquam lucu-
» lentius quàm Theodoritus ad Platonis mentem
» interpretari? Sed enim quum cœlum corrupti-
» bilem mutabilémque substantiam sit sortitum
» semper esse perseuerauit quale fuit à principio
» sustinente ipsum opificis sui verbo, à quo velut
» à creatore regitur & continetur, qui ei stabilita-
» tem atque immutabilitatem dat quoad voluerit
Ex his intelligi potest, Platonicos finitimam hi
theologis doctrinam habuisse. Hinc olim dici so
litum, Platonicos paucis mutatis Christianos fie
ri. Consentiunt omnes omnium sapientum ve
lut ex vno ore sententiæ, Græcos quamuis mul
tarum artium disciplina & ingenij acumine præ
cellentes, nunquã tamen ad sublimia illa rerun
diuinarum fastigia euasuros fuisse, nisi ab Ægy
ptiis & Hebræis, quos iam olim diuina bonita
eò subuexerat, velut porrecta manu tracti fuil
sent. In his primi feruntur Solon & Pythagoras
qui quæ ab illis acceperant, aliis deinde velut
per manus tradiderunt, sed hæc tamen certè pe
pauca, donec sensim re latius serpente, ad So
cratem & Platonem ventum est, à quibus in vu

gu

us promulgata sunt ea, quæ antè velut mysteria
religioso silentio habita fuerant. Quæcunque
utem Platonici ad principis sui interpretationẽ
ostea inuexerunt, ea omnia è mysticis Christia-
æ Theologiæ libris, ad suorum splendorem ac
itorem transtulerũt. Vt enim Iamblichus mul-
, sic & Porphyrius Origenis auditor: & Ame-
us qui Porphyrij scholis præfuit, quémque le-
o Ioannis euangelistæ procemio, vehementer
dmiratum, in hæc verba prorupisse legimus: Ita
er Iouem barbarus homo censet in principij lo-
& dignitate verbum, apud Deum constitu-
m, deúmque esse, per quem absolutè omnia fa-
a sunt. Mitto alia quæ ad hanc rem adferre
ossem, si temporis occasio sineret.

RES OMNES CADVCAS ET *mortales diuinitùs olim conditas fuisse: eas nunc cœlesti virtute & gigni & gubernari, quæ eadem planè est diuina,* CAP. X.

EVDOXVS.

His ergo missis, è cœlestibus in hęc inferiora & caduca delapsi, quod alterũ erat consideremus, vt mundi conditor Deus diuinitatis suæ semina in stirpes & animãtia quęque inspersit, quibus continua maneret procreatio. Deus, inquit Aristoteles, per omnes naturas suis seminibus in plantas, in ani-

Lib. de mundo.

12. Metaph.

malia, siue species, siue genera spectes, est diuisus. Itaque in omniū semine Aristotelis sententiâ, diuina virtus inest, cuius vi emergunt vniuersa.

—Deum nanque ire per omnes
Georgic. 4. *Terrásque tractúsque maris, cœlúmque profundum.*
Hinc pecudes, armenta, viros: genus omne ferarum,
Quenque sibi tenueis nascentem arcessere vitas.

Vt autem Deus vnicuiq; ortus & vitæ, ita etiam „ conseruationis est author. Rebus, inquit, omni- „ bus ex Deo sua vita & status ipse dependet, aliis „ clarius aliis obscurius. Conuenit enim optima ra- „ tione vt qui vita est sempiterna, cæteris caducis „ sit vitæ statúsque causa. Si plura voletis & apertius, dicam quæ scripta sunt in libro de mundo: „ Vetus sermo est, à maioribúsque proditus inter „ omnes homines, vniuersa tum ex Deo tum per „ Deum constituta fuisse atque coagmentata, nul- „ lámque naturam satis instructam ad salutem esse „ posse, quæ citra Dei præsidium, suæ ipsa demum „ tutelæ permissa sit. Quocirca veterum nonnulli „ eousque prouecti sunt, vt hæc omnia dictitarent „ Deorum esse plena: etenim cunctorū, quæ rerum „ natura complectitur, conseruator est Deus. Hæc in summam sic comprehendit Aristoteles: Deus rerum omnium principiū & finem & medium tenet. Et Theophrastus: Diuinū est rerum principium per quod & sunt & permanent vniuersa.

BR. Plato etiam quamuis minus expressè, vires tamen diuinas rebus quibusq; caducis datas in ortu, commemorat in Timæo, quibus genus suum

ſuum propagarent. Eaſdem verò in vniuerſam
perpetuitatem præſenti Dei numine conſeruari
atque gubernari, nec minus caducarum rerum
quàm cœleſtium curam illum habere. Deus qui ,,
ſapientiſſimus eſt, quique res & curare poteſt & ,,
vult, magna ſcilicet curabit ſolùm: parua autem ,,
quorum eſt cura facilior, per ignauiam aut iner- ,,
tiam negliget? Fruſtra profectò quicquam con- ,,
deret, quod non poſſet idem conſeruare. PH. In
his quidem, maximè verò in Ariſtotelicis, audire
mihi videor Moſem, qui innumeris antè ſeculis *Gene. cap. 1.*
conditi mundi hiſtoriam perſecutus, Æternum
Deum cõdito cœlo omníque ornatus genere in-
ſtructo, ait vim illi naturalem impartiiſſe, quę no
bis in ſigna eſſet & tempora. Deinde animan-
tium omni genere mundũ iam genitũ impleſſe,
quorum quidem mortaliũ ne continuatio ac ge-
nus aliquando intercideret, illi rei pro ſua ſapien
tia proſpicientem, ſeminibus eorum vim diui-
nam indidiſſe, qua ſe in omne æuum gignendo
propagarent. Quomodo? Herbam virentem aut
pomiferum lignum è terra proferens Deus, ſi-
mul & fructum & ſemen pro ſuo quodq; genere
ferre iuſſit, ad tuendam ſuam cuiuſque ſpeciem.
Marinis cetis atque vniuerſo piſcium generi, aui-
bus, quadrupedibus, homini denique ipſi impe-
rauit vt ſui quodq; generis multiplicatione mun-
dum implerent. Ita ſummus ille rerũ opifex dum
ſingula conderet, verbo & ſpiritu oris ſui, ſimul
illis vires inſpirauit procreatrices, quibus fieret

admirabilis rerum ſeries & continuatio. Deum porrò quæcunque genita ſunt omnia conſeruare, ſacræ teſtantur literæ, in quibus ſparſim Deus rerum omniũ lex & vita nominatur, quale quod

Acto. cap. 17. à Paulo dictum eſt: Deum qui vitam & omnia
,, det omnibus, non longè abeſſe ab vnoquoq; no-
,, ſtrum, in ipſo nos viuere, nos moueri, nos eſſe.
Lib. de diuinis nominibus. ,, Nihil enim eſt, inquit Dionyſius, in ſubſtantiis,
,, quod ipſius omnipotentis diuina virtus non tu-
,, tetur atque contineat. Stabilem hanc rerum cõ-
,, ſeruationẽ ſic plenius expreſſit: Quæcũque ſunt,
,, omnia eadem ratione, & vt eſſent, & vt bene eſ-
,, ſent acceperunt Súntque & bene ſunt, ab eo qui
,, antè eſt, vt ſint & vt bene ſint conſequuta. Nam
,, in ipſo ſunt & bene ſunt, & quum ex ipſo ini-
,, tium acceperint, in ipſo ſeruãtur atque in ipſum
,, finiuntur. Hoc & Theodoritus pulchrè dixit: Gu-
,, bernator quidem eſt naturæ, creator eius, nec
,, quam ipſe fecit nauiculam deſtituit. E V. Hacte-

nus ergo cõſentiunt omnes, & cœlum & omnia quæcunque mundus hic inferior caduca fragiliáque continet, olim proximè à Deo fuiſſe procreata: à Deo vires ortu accepiſſe retinereque diuinas, quibus tum ſe conſeruent, tum ſui generis propagationi incumbant. Hac ratione veteres dixerũt, Deum per omnes naturas eſſe diuiſum, & Deorum plena eſſe omnia, quòd vis illa diuinitùs accepta in omnibus permaneat, ſed aliter in cœlo, aliter in caducis rebus: in his ſiquidem velut in ſtirpibus & animantibus obſcurior, ad

ſui

ſi duntaxat ſimilis, in cœlo præſtãtior ad rerum
nnium procreationem. Quocirca cœlum nul-
ſemine multas profert tum animãtes tum ſtir-
es: at ſemen nihil quicquam ſine cœlo generat.
emen gignendis rebus materiã concinnè dun-
xat & conuenienter apparat & inſtruit, cœlum
apparatam illam ſpeciem ſummámque perfe-
ionem immittit vitámque ſuſcitat in omnibus.
uòd autem eiuſmodi præſtantiſſimæ cœli vi-
s proximè fluxerint à Deo, idcirco verè diuinas
ſe profitemur: neque profectò aliud cœleſte
iàm diuinum eſſe, eáque nomina Hippocrati,
riſtoteli, Platoni, Virgilio idẽ prorſus deſigna-
. Quæ Deus olim propriis operibus inchoauit,
dem nunc quaſi feriatus cœlo tanquam admi-
ſtro continuanda credidit. Et quæcunque na-
ræ legibus exiſtere dicimus, eadem primũ pro-
fluxerunt à Deo: qui certè nunc admodum pau-
proximè, nec cœlo, nec natura, nec ſemine in-
tueniente ingenerat, ſed conditis naturæ legi-
us omnia per cœlũ adminiſtrat. Qua autem id
tione efficiat, pulchrè Ariſtoteles exemplo de-
rat libro de mundo: Quapropter (inquit) ſi è "
gnitate regis haudquaquam eſſet Xerxem fun- "
ione propria adminiſtrare omnia, & abſoluere "
æcunque facta cuperet, ipſiſque operibus fa- "
endis præſentem intereſſe, longè id nimirum "
inùs Deo cõuenit. Quare auguſtius id decen- "
iſque exiſtimandum eſt, Deum ſummo in lo- "
ita eſſe collocatum, numinis vt tamen eius "

„ vis,per vniuersum mundũ pertinens, tum soler
„ lunámque moueat,tum cœlum omne circũaga
„ simúlq; causam præbeat eorum quæ in terra sun
„ salutis atque incolumitatis. Et paulò pòst: Ho
„ igitur modo natura diuina ab vno eodémq; sim
„ plici motu primi corporis vim suam immittit i
„ ea quæ sunt primo continentia, ab illísque sub
„ inde in ea quæ longius atq; longius absunt, quo
„ ad permeauerit vniuersa. Quippe alterum ab al
„ tero motum, rursus ipsum quoque aliud mou
„ cum mundo: quum vnumquodque interim ag
„ conuenienter cõstitutioni suæ, nec tamen omn
„ bus eadem sit via, sed diuersa nonnullis etiã con
„ traria. Quod verò (mox inquit) in hisce rebus a
„ gitur, magnoperè simile est iis, quæ belli tempo
„ re inter homines factitantur. Nanque statim v
„ classicum exaudiri in exercitu cœptum est, alio
„ ipse videas scuta sibi aptantes, loricam alios in
„ duentes, alios ocreas vel galeam sumere, vel bal
„ teo se cingere festinantes. Rursum alios qui fre
„ natos equos admittant, alios qui currus conscen
„ dant, qui denique tesseram per explicatam acien
„ prodant. Tum manipuli ductor ad manipulum
„ centurio excurrit ad centuriam, postremò equi
„ tes ad cornu, velites ad statioñe quisque suam fe
„ stinãt: Cùm interim sub vno ductore omnia mo
„ ueantur, qui imperia & ipse significanda acce
„ pit ab eo apud quem summa est imperij. Eodem
„ nos & ipsos modo censere cõuenit de vniuerso
Quũ enim ab vna vi impultrice cieãntur omnia

fi

it vtique quod cuique commodum eſt & con-
ueniens. Hæc igitur ratio eſt qua perſuaſus Ari-
ſtoteles cenſet, Dei maximi vim è cœlis per om-
nia diffundi. Quo autẽ dilucidius ſit qua ratio-
ne diuinæ cœleſtéſque vires ad rerum omnium
procreationem & conſeruationem huc defluãt,
iuuat ea de re Ariſtotelis ſententiam epilogo cõ-
cludere: Deus ſempiternus, immenſus, incorpo-
reus, indiuiduus, non in mũdo corporeo, ſed ſu-
pra hunc in excelſo habitans domicilio, immu-
tabilis quidem quum ſit, nulli affectioni ſubie-
ctus, habeátq; ex ſeipſo vitam optimam & ſem-
piternam: non præter rationem rerum principiũ
ſtatuitur, omniũ primum omnia mouens, à quo
et rerum omnium ortus, omnium vita & con-
ſeruatio. Quæcunque mentes infinitatem illam
ſupra extimam cœli conuerſionem incolunt, in
Deo vitam agunt, quæ tota eſt illius contempla-
tio. Deus porrò cœlos & mundũ procreans, ſin-
gulos ſingulis diuinitatis ſuæ ſeminibus conſper-
ſit, quæ proprias vires inſererent eáſque natura-
les, ad naturalem omnium mortalium admini-
ſtrationem & cõſeruationem comparatas. Is de-
mum ſtirpes & animantia procreans, viribus di-
uinis inſigniuit, & ſuis quæque ſeminibus fœcũ-
dis impleuit, quorum cõtinuatione perpetua ſo-
bole ſeſe propagarent. Quæcunque olim Deus
tum in cœlis, tum in terris progenuit, omnia v-
nus tuetur, atque regit, cœleſtia quidem per ſe &
proximè, animantia verò ſtirpes aliáque mor-

talia cœlorum ope & interuentu, quibus natur[illegible] leges tum procreatrices, tum conſeruatrices in dixit & impoſuit. Itaque animantium, ſtirpium, lapidum & metallorum omnium quæcũque & fuerunt & eſſe poſſunt formas vna cœli forma poteſtate comprehendit, & innumerabilibus illa quaſi grauidata formis, omnia gignit & fundit ex ſeſe: vna illius vis & facultas, pręſe fert omniũ caducorum vires, quæ vel olim comparuerunt, vel poſthac vnquam comparebunt. Has autem vector mundi ſpiritus, cœlo in totam vniuerſitatem diffuſus, rebus omnibus impertit, ſimul & ſpeciem & natiuum vitalémque calorem gignẽdis illis atque conſeruandis accommodatum. Is omnia continet, omnia calore vitáque fouet, vt nihil vſquam ſit non huius vbertate confertum. Huius vi & ope & inanima quæque perſiſtunt, & animata ſui quæque generis animam habent, alia quidem nutrientẽ, alia ſentientem, alia mentis rationíſque participem. Sic illa ſeſe rebus accõmodat, ſic ſingulorũ naturis inſeruit, vt quãtum cuiuſque natura & conditio deſiderat, quãtum ipſa ſubiecti præparatio ferre poteſt, tantundem illa exhibeat. Sol quanquam abeſt longiſſimè, aduerſis tamen corporibus lumen ſic impartit, vt niteant ſplendeántque illa fulgoribus: ſed aliter aqua, aliter lapis, aliter lignum, aliter argentum. Ita propemodum & vis illa cœlitùs demiſſa, omnibus quidem eſt vitalis, ſed ita vt aliis tantùm hoc largiatur vt ſint, aliis vt animam inſuper

ſuper

er habeant,ídque aut nutrientem,aut sentiẽ-
ı,aut mentis compotem: non enim vno mo-
ab omnibus illa suscipitur. Sed & hoc velim
tremo admonere, ne illam quidẽ ipsam vim
semper similem esse, aut vno se semper mo-
rebus exhibere: sed aliâs aliter pro stellarum
tu multiformi,quarum commixtio implexio-
e plerunque euariat, tametsi vectoris spiritus
ı est & impermutabilis substantia. Fieri igitur *Themist. 1. de*
ı potest quod quidam interpretatur, mundi *anima. cap.*
itum vitam statúmque rebus omnibus sic im- *24.*
tiri, vt ne minimam quidem astrorum opem
ideret. Hoc si est,cur quæso non similia & si-
iter perpetuò generet,quũ semper æquè præ-
s rebus adsit? BR. Non admodum dissimilem *In Timæo.*
ndi administrationem Plato meditatus,ideas
ım videtur adiecisse, non eas quidem vt ple-
ıe nugãtur,inter nubes errabũdas,sed in mẽ-
lla diuina immortales & immutabiles. Quæ „
ım ita se habeant (inquit) fateri oportet esse „
ciem quæ semper eadẽ sit,sine ortu atque in- „
tu, quæ nec accipiat aliunde quicquam nec „
ı vsquã ad aliud procedat,quæ nec oculis,nec „
ı sensu vllo percipiatur,quámque intelligẽtia „
ıtemplandam veluti sorte quadam acceperit. „
tera est eiusdem cum ea nominis, illiúsque si-
is,sed quæ & sensibus percipiatur, & genita
& feratur semper & in loco sit vnde postea
uti vanescat opinione cum sensu comprehen-
lis. Ita quidem vniuersales ideas adhibita de-

monſtratione conſtituit, eáſq; immortales, à qu
bus, etiam ſi ſingulorum formæ pereant (vel
quum muſcæ aut ſcarabæi omnes occidunt) n
uæ poſſint ſuſcitari. Quàm multa de his arcan
rum myſteria Plato adumbratis ſententiis inuc
uerit, ex ea quam ad Dionyſium dedit epiſto
„ perſpici poteſt, in qua ita ſcriptum legimus: D
„ cis non ſatis eſſe tibi demonſtratá eius quod pr
„ mùm eſt naturam: dicendum eſt igitur; ſed p
„ ænigmata, vt ſi quid huic tabulę vel mari, vel te
„ ra acciderit, qui eam legerit, non poſſint intelli
„ gere. Sic autem res habet: Penes omnium rege
„ omnia ſunt, omnia ipſius gratia, & ipſe eſt om
„ nium bonorum cauſa. Secundum verò circa ſe
„ cunda, & tertium circa tertia. Hoc loco mirè
„ ſtuant Platonici Iamblicus, Proclus, Plotinu
Numenius, Plutarchus aliíque plures, & de ve
interpretatione inter ſe acerrimè certãt: at qua
ſim à Platonico præceptore nõ ita pridem ed
ctus, hîc ſi videtur ediſſeram. Niſi enim per in
curiam aliquam mihi periêre, chartulas ſcio
commentariolos mihi eſſe alicubi repoſitos, i
quibus ſententiolas quas ex ore dictantis excep
ram, memoriæ à me mandatas memini. Vir era
ille natu grandis, canitie venerandus, barba ho
rida eáque promiſſa, ſeueritate grauis, ſic tame
vt ab inhumanitate plurimùm abeſſet. Comita
batur hinc inde & à tergo, ingens philoſophan
tium turba tum noſtratium tum peregrinorum
Breuiter vir erat in quo vno dixiſſes laudatæ i
liu

Platonis locus explicatus, Epiſtola ad Dionyſiũ.

s vetuſtatis ſpeciem relucere,adeò vt chori il-
s venuſto ordine & nominis ſplẽdore captus,
e tum quoq; in eum comitatum dederim. PH.
uem verò non alliceret iſte ordinis decor? BR.
d plus poterat ſumma viri humanitas & mo-
ſtia,qua quicquid rogabatur, placidè mox &
e ſupercilio reſpondebat. PH. Amabilis ille a-
ni candor. BR. Diſſerebatur frequenter de re-
s abſtruſis & magnis,quas nec ingenij mei in-
nitas ferret,nec craſſities penetraret. Quodã
tem die quum in vmbracula conceſſiſſet, po-
s ſub platano ſedibus, ille quidem mediã oc-
pauit,nos partim in cæteris in orbem ſubſel-
,partim in herbeſcente viriditate conſedimus.
m quædam de more præfatus, ad hanc rem
qua agimus ita tãdem aggreſſus eſt: Tria cir-
regem omnium Plato ſtatuit coæterna,bonũ,
ntem,& mundi animam. Bonum appellat re-
n omnium patrem & authorem Deum, qui
plex & immobilis,ſupra omnem omniũ na-
am & intelligentiam in Parmenide cõſtitui-
,éſtque in omnia exuberans bonitas. A patre
nóque mens procedit,vt ab ingenita Soli lu-
lumen ſplendidum,quæ mens intelligẽtia eſt
ina,& optimus boni filius. A mente rurſum
ma mundi defluit,vti ſplendor à lumine,quæ
omnia ſpirat, omnia in vita continet. Circa
mum qui pater eſt omnium,ſimplex eſt & in-
idua bonitatis idea. Ab hac tanquam ab im-
nſo & inexhauſto fonte, innumerabiles de-

fluunt idearum differentiæ,haud secus atque e
vno simplicíque lucis radio,plurimi in cœlo ra
dij distincti cernuntur. Has rerum omniũ ide
diuina mens excipit,vt sint secunda illa circa s
cũdum:illáque mens rerum omnium quæ sun
quæ fuerũt,quæque olim erũt sempiternas ide
tanquam sinu suo complectitur. Ab iis verò, d
manant idearum rationes animæ mundi imm
sæ,à rationibus rationum semina in cœlos & s
dera spargũtur. Omnia quæ in mũdo sunt mo
talia,à sua quæque idea & exemplari, quæ me
illa diuina vniuersa cõplectitur,sustinentur. Id
per suas rationes,mundi animæ communicata
& hæ per rationum semina cœlorum corporib
indita,huc mundi spiritu deuectæ, rerum & c
tus & gubernationem procurant. haud secus a
que nostri corporis anima spiritibus viribúsq
de se missis,partium singularum naturas vires
opera continet tuetúrque. Ad eúmque modũ
efficitur quod est cùm in Philebo, tum in al
plerísque locis, vt existat omnis rerum ortus
administratio,à cœlorum seminibus, ab anim
mundi rationibus, ab ideis quæ sunt in diui
mente, vt omnia tandem ad simplex illud vn
cúmque principium referantur:quo posito co
stituantur omnia,sublato intereant. Id quoq; l
go & accurato examine in Parmenide perpe
sum est:nam id si fortè virtutis suæ inflexione
retraxerit,deficiente vita in mortẽ corruent vn
uersa. Hæc enim Dei vita,hęc illius actio,rem
moti

otiones pro ſua quamq; natura ciëre, vitámq; nnibus inſpirare. Et immortalitatis quidem ſeinibus cœlum conſerit, terrã verò mutationũ. ua autẽ ratione anima ſpiritúſque mundi inriora hæc caducáque omnia & gignant & adiniſtrent, horúmque proxima cauſa habeãtur, quidẽ exquiſitius Platonicus præceptor interetabatur, mũdus qui quatuor naturę principia ta, vno cœli ambitu coërcet, vnũ quoddã cors eſt, cuius partes vt animaliũ inter ſe cohærẽt, ius ſpiritus & mundi animæ beneficio. Nam:

Principio cœlum ac terras campóſque liquentes, 6. *Aeneid.*
Lucentémque globum Lunæ, Titaniáque aſtra
Spiritus intus alit: totámque infuſa per artus
Mens agitat molem, & magno ſe corpore miſcet.

iuunt quidem animalium corpora ſua quæque ima, mundus autem longè omnibus dignita præcellens, multò nobiliſſimã animam eſt cõquutus. Quæ enim obſecro veſania, quę demẽ ſit, partẽ viuere fateri, negare totũ? & mutilo choatóq; corpori animã eſſe, qua integrum & ſummatũ careat? Quæ peruerſitas, immò verò is furor, Vniuerſò vitã eripere, in quo & cuius neficio ſumus ipſi, viuimus, mouemur? magna hac in parte diligentia Platonis, & ſunt ab eo llecta in Epinomide, in Timæo, in libro de lebus decimo, argumenta & multa & valida, à eleſtium amplitudine, à motus cùm perennite tum cõſtantia, à diuinitate & prę ſtãtia vita ſpiritus & caloris, quem illa nobis largiuntur.

Atque vt in terris viuentium, ſic & in cœlis ſtellarum corpora, animalia eſſe omnia confirmat, eáque ex corpore pulcherrimo, & anima cùm optima tum beatiſſima cõſtare. Vt autem in nobis eam quæ oſſis eſt formam, & eam quæ carnis, & eam quæ nerui, & quæ alterius cuiuſcũque ſimilaris particulæ, gubernat ea quæ totius eſt, omnibus quidem particulis ſe cõmuniter impertiens, nullius verò peculiariter propria, totius corporis communis: ſic & quæ totius mundi eſt anima, omnium cœlorum, ſyderum, elementorum, omnium denique quorũ ex illis ortus exiſtit, animas fouet ac gubernat. Hæc eſt mundi anima datrix formarum, cuius poteſtate & viribus ſingula continentur, & quam verè interpretatur naturam eſſe illam vniuerſalem, quæ caducis rebus prima eſt origo, cuius vim admirata eſt eorũ turba, qui ſe phyſicos appellauerunt, ne minimum quidem eius limites prætergreſſa. Cæterùm quo pacto hæc ſe ſuáſque vires rebus ingeneret, repetito aliunde principio, ita eſt interpretatus: Mundi corpus cõcretum tractabile quum ſit, & cõprehenſibile ſenſibus, illius verò anima puriſſima, ſimpliciſſima, omnis corporeæ molis expers, hæc duo inquã quum maximè diſſideãt, & longiſſimo ſeiuncta ſint interuallo, nõ alia ratione coniungi potuêre, niſi mediæ cuiuſdã naturæ interuentu: ea autem eſt ſpiritus æthereus ac diuinus, communis vtriuſque & amborũ ceu quidam nexus & vinculum. Vt enim animanti-

bus

ſpiritum ineſſe non dubitamus,qui & animā
net in corpore, & ſe ad omnia eius munia
ommodatum exhibet inſtrumentum: ſic &
ndam in mundo eſſe par eſt,qui non vt ille,
cquàm è caducis terrenîſque hauriat, ſed to-
æthereus,totus lucidus, diuinam prorſúſque
leſtem cōditionem obtineat. Hunc Plotinus
timauit à mundi anima vniuerſum dimana-
uē vi ſua genitali illa quaſi turgens procrea-
Per cuncta diffuſus & incertus, omniū quæ
t proximus author, totúſque vitalis vitæ ſe-
ariæ rebus infundit: huic enim comes eſt
eſtis ille diuinúſque feruor, qui cæteris natu-
omnibus, ſalutarem impertit & vitalem calo-
,qui in omnem fuſus naturam,animātia om-
omnes ſtirpes gignit,cōſeruat,alit, auget, ſu-
et. Quare quum vna natura ſit quæ mundū
nem continet,quęque ipſum tuetur,fatendū
pſam eſſe mundi animam,ex qua cōſeruatio
alus omnium omnis oritur, & cuius ſpiritus
cta complexu conciliat.Sic omnibus inter ſe
cinentibus neceſſe eſt,quod à Tullio dicitur, *In Tuſculā.*
nia vno diuino & cōtinuato ſpiritu cōtineri.
vniuerſum mūdi corpus diffluēs hic ſpiritus,
ingulis ſe rebus immiſcēs,ſecum (perinde vt
ehiculū eſſet) tum illam mundi animam, tum
rū rationes, & è cœlo ſideribúſq; rationū ſe-
a inuehit , totis confundit & permiſcet: his
rò comites ſunt ipſa mundi vita , & ſalutaris
ſiderū calor, à quo eſt cùm ꝓcreādi, tum nu-

triendi, augendi conſeruandíque facultas, quan
perſpicuè cernimus in ſtirpes, arbores, conchili
animantéſque propagatam.

Aeneid. 6. *Inde hominũ, pecudúmque genus, vitæq; volantũ*
Et quæ marmoreo fert monſtra ſub æquore põtus
Igneus eſt illis vigor & cœleſtis origo
Seminibus.

Neque verò ab hoc ordine lapides & metalla ſ
moueam, quòd nihil in viuente mundo tam d
forme & tam abiectũ ſit, cui non infuſus ille ſp
ritus munerum diuinorũ aliquid elargiatur. Hæ
ſunt optimi viri, quæ audiueram equidem à Pl
tonico illo, ſed ita multis antè annis, vix vt m
miniſſe potuerim, niſi memoriæ labẽti hæc cha
tula in quam ſingula retuleram ſuccurriſſet. E
Virum narras haud vtique ſilendum, ſed dign
profectò cuius nomen monimentorum ætern
tati conſecretur. Sed age obſecro, hoc nobis i
genuè fatêre cur cùm hæc iampridem & aud
ſes & probaſſes, recondita tamen tenebas, ne
in medium proferebas? Cur ſuperiorem conc
tationem euſque incaleſcere patiebare? An il
exciderant animo? An non tibi iure reprehend
dus videris peruicacitatis aut inuidentiæ nom
ne? BR. Nondum profectò, nondum vlla ea o
duxerat obliuio, ſed ad philoſophici ingenij a
exacuendam hæc inueſtigãda duxi, & vt pleni
conſtaret quid quatuor illæ ſimplices rerum
turæ in ſingulis virium haberẽt, quas plurimi
rum omnium primordia cauſáſque ſtatuunt,
quib

ibus velint rerum omnium cognitionem capi
certiorem diſciplinis demonſtrationem adhi-
ri. EV. Experiris tamen non poſſe te in veteri
ſentetia permanere, ac veluti ſtationem tueri:
t ſi caſtella quædam munitiora defendere co-
ris, proditurum te quidem totam philoſophię
oem. Sed qui poſſunt diuina illa commentitia
l eſſe vel videri, quæ ſummi naturæ explorato-
ac ſpeculatores, pro certis retulêre, pręſertim
ditis demonſtrationibus pro rei natura firmiſ-
ııs & euidentiſſimis?

DE SPIRITIBVS QVORVM *gubernaculis mundum adminiſtrari tradunt*, CAP. XI.

PHILIATROS.

AVdio præter commemorata, to-
to mundo ſpiritus vagari, quos
Græci δαίμονας appellarũt, de qui-
bus mihi videor quiddam ſupe-
riore diſputatione ſubodoratus.
quid igitur rerum inſit vniuerſitati, ſiue ſub
ectum id cadat, ſiue oculorum obtutum effu-
t, quod noſter hic congreſſus non attigerit, æ-
ım eſt & de illis quid ſint, quot illorum ge-
a, quid denique rei mundo procurent inue-
are. EV. Ab hac diſputatione aliena prorſus
etur ſolers iſthæc diſquiſitio. PH. Erit fortaſſe
modò ad perſpicuam æterni Dei cognitio-

nem apprimè vtilis, immò etiam ad morborun
& remediorum quę trans naturam ſunt demõ
ſtrationem neceſſaria, de quibus pomeridiani
horis ex te nonnihil audire cõfidimus. Quid ita
que de ſpiritibus è ſacris literis in vnum quaſi fa
ſciſculum congeſſerim, ipſe præpando: vos qu
aliundè legiſtis, profundite. Deus excelſus priu
quam mundi huius aſpectabilis quicquam mo
liretur, incorporeum illum miris ſpirituum ord
nibus confertum condiderat, qui quum omn
boni eſſent, neque quicquam malum efficere p
tuiſſet qui eſſet ipſe optimus: vnus tamẽ Lucif
auſus eſt in corde ſuo dicere, In cœlum cõſce
dam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum,
ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aqu
Eſaiæ. 14. lonis, aſcẽdam ſuper altitudinem nubium, ſim
„ lis ero altiſſimo. Tum omni exercitu quem fra
„ de & perfidia fefellerat comitatus, de cœlo co
„ ruit in terram qui manè oriebatur, & in infer
detractus eſt in profundum lacus. Et, vt inqu
In epiſtola. Iudas Apoſtolus, Deus angelos qui non ſeruau
runt ſuum principatum, ſed dereliquerunt ſuu
domicilium, in iudicium magni Dei vinculis
ternis ſub caligine reſeruauit. Itaque infinita
„ la ſpirituum multitudo bifariã tum diſcreta
„ hi cœlorum ſedibus addicti & conſecrati ſu
„ illi cœlo exterminati huc in exilium relegati, e
„ mentari mundo ſedibus incertis oberrant. Su
riores illos nouẽ choris diſiunxit Dionyſius: S
„ premum & excelſiſſimum tenent Seraphin, hi
Che

herubin insequuntur, deinde Throni, ab iis "
ominationes, mox virtutes, proximè Potesta- "
s, succedunt Principatus, inde Archangeli, tā- "
em Angeli infimo cœlestium ordine. Ita enim "
ngulos ex sacrarum literarum monimentis de-
ompsit. Quibus autē obeūdis muneribus qui-
ie destinētur, ita dein expressit: Cœlestium spi- "
uum prima distinctio Deum iugiter ambiens, "
circa illum nullis mediis interpositis agmini- "
is astans, æternam ipsius scientiam simpliciter "
indeficienti circunstat affectu. Ea quippe plu- "
nas ac beatissimas speculationes, purissimis in- "
etur obtutibus, simplicésque & cōtinentes di- "
næ claritatis radios suscipit, atque diuini cibi "
monia pascitur, plurima ex diuinis excellenti "
ione cognoscens, diuinæque scientiæ & agni- "
nis quantum fas est, particeps facta. Quid au- "
n à supremo illo ordine singulis deinceps in-
ioribus influat, ita quidem exposuit: Superio- *De cœlesti*
s eminētioré sque ordines, inferiorum quoque *hier. ca. 10.*
minum non carent fulgoribus atque virtuti- "
s: posteriores verò superiorum intelligētiæ ex- "
tes sunt. Sunt autem omnes ita instituti, vt in- "
iores superioribus obaudiāt, eorúmque nutus "
untient. Ac primi illi quidem vt summi Dei se *Cap. 9.*
ouentis, cōsilia & voces exponant: reliqui verò "
oportione debita, vt tādem per infimos ange- "
nobis pro modo & ratione cuiúsque, diuino- "
m sensuum aperiant lucē. Angeli nanque im- "
endi peragunt munus, & ipsorum ordo magis "

„ circa euidentiora & apertiora verſatur,ac mun
„ dana fermè negotia ab eis diſponuntur. Enun
„ tiant enim diuina myſteria humanis ordinibus
„ quibus eos præeſſe credēdum eſt, vt illorum mi
„ niſterio ferantur ad Deum & cōuertantur, ſint
„ que ipſius ſocietate & cōiunctione fœlices. Hu
manarum rerum adminiſtrationē angelis ſacr
*Daniel.*10. ſcriptura diſtribuens,Michaëlem Iudæorū prin
*Deuter.*32. cipem,alios aliarum gentium præſides cōſtituit
„ Statuit enim altiſſimus terminos gentium iuxt
„ numerum angelorum Dei.Neque verò gentibu
„ duntaxat aut terræ prouinciis,ſed & ſingulis no
„ bis addictos eſſe cuſtodes angelos , inconcuſſ
*Matth.*18. illa euangelij veritas teſtatur. Videte , inquit , n
„ contemnatis vnum ex his puſillis:dico enim vo
„ bis,quia angeli eorum in cœlis ſemper vident fa
„ ciem patris qui in cœlis eſt.Sic(vt proditum lite
ris accepimus (primi parentis cuſtos angelus di
ctus eſt Raziel:Abrahæ,ZaKiel:Iſaac, Raphaël
Iacob,Peliel:Moſis,Metraton. Per hos internū
tios plurima illi diuinitùs acceperunt. Vnde in
telligitur infinitam haberi angelorum multitu
dinem,quam tamen ſacræ literæ extremū quid
*Daniel.*7. dam indicentes, ad decies millies dena millen
produxerunt. At verò malignorum ſpirituū vi
vſquam videntur ordines exercitúſque attigiſſe
In omnibus tamen hæc mala inſunt, furor ratio
nis expers,demens cōcupiſcentia,cogitatio præ
In Epiſt. ceps atque proterua. Hæc Iudas triplici gener
„ complexus eſt:Hi inquit,carnem quidem macu
lant

ant,dominationem ſpernunt, maieſtatem bla- »
phemant. Itaque dæmones è patria ſedibúſque »
exturbati effrenatiùs in huius mundi principatũ
exules inuaſerunt,ſicq; vniuerſum obſidione im-
pleuerunt: vt nulla toto ſit orbe regio,qua nõ illi
Deorum nomina ſibi vſurpauerint, adeò quidẽ
subdolè & verſutè,vt(quod mirũ videri poteſt)
apud Gallorum Druydas & diſtantiſſimos In-
dorum Gymnoſophiſtas, idem ſit cultus depre-
henſus. Hanc maximè curam dolis omnibus &
præſtigiis adhibuerũt,vt idolorum ſpecie tanquã
Dij colerentur. Quanquam appellente Chriſto
principe luminum, princeps huius mundi foras
eſt eiectus,neque in nobis habet quicquam, cir-
cumiens tamen tanquam leo rugiens quærit quẽ
deuoret,& quem irretiat technis ſui tentationũ-
que inſidiis. Plura in præſentia è ſacris non ſuc-
currunt,vnde pleniorem dæmonum poteſtatem
ſtruam: vos quæ aliũde noueritis effundite. BR.
Rem abditam,nulla ſenſuum acrimonia cõpre-
henſam,temeritas ſit ſpreto omnium authorum
patrocinio cõſtanter aſſeuerare. Quocirca de dę-
monibus quicquid ſum dicturus è Platonicorũ
fontibus exhauriam. Dæmones quoſdã eſſe,eóſ-
que mundo vagari,hoc ſenſus teſtimonio Plato
comprobauit: An eſt quiſquam qui dæmonum *In Apologia.*
quidem opera opinetur eſſe: dæmones autẽ ne-
get? Quòd ſi demonia eſſe puto, neceſſarium eſt
putare me dæmones quoque eſſe: an nõ ita ſe res
habet? Sed omniũ numinum multitudine quaſi

mundum aliquē instituens, in Epinomide summos Deos, vltra mundanos aït amplissimam rerum prouidentiam habere: sub his in cœlo quosdā conspicuos esse, tertio infimóq; loco dæmones, horum genus vnū ex æthere, alterum ex aëre esse. Ac neutrum, inquit, conspici totū potest: sed quanuis hi dæmones prope nos sint, nunquā tamen manifestè nobis apparent. Et mox: Aliud verò quod ex aqua est, rectè semideum vocabimus. Id nonnunquam cernitur, nonnunquam aspectui nostro se subtrahit: & quū videtur, tenui visu perceptum admirationē adfert. Præter tria hæc dæmonum genera Plato quoque Heroas instituit, libro quarto de Legibus. Post deos istos inquit, dæmonibus vir mentis compos sacrificabit, heroibúsque post dæmones. Heroas extimorum hominum animas esse definiunt, à corporis nexu seiugatas & liberas. Quos Plato dæmones promiscuè appellauit, hos Latini ex officiis distinxerunt. Qui administrādis regionibus præsunt, Dij patrij Penatésque: qui pacato & quieto numine domum possident, Lares: aut si quando terrorem incutiant, Laruæ: qui verò nobis singulis testes & custodes additi sunt, Genij appellantur. Heroas quos Græci dixerunt, veteres Latini Lemures dicere solebant. Quibus viribus præditi sint, ex Platone accipite: Prudētiæ mirabilis participes sunt, acuto quippe ingenio tenacíque memoria cogitationes nostras omnes cognoscunt. Honestos bonósque homines mirificè diligunt, impro-

In Epinomide.

probos vehementer oderunt, vtpotè qui do- „
is participes sunt. Sed Deus qui diuinam for- „
n perfectè possidet, à doloribus voluptatibúsq; „
e liber, sapientia cognitionéque perfectè frui- „
:. Quum autem refertum animalibus cœlum „
, & Dij summi & dæmones se inuicem inter- „
:tantur: media enim animalia tum ad terram, „
m ad cœlum, leui motu feruntur. Hoc ipsum „
conuiuio Diotimæ fatidicæ mulieris authori-
e stabiliuit. Quam vim habet dæmonum na- „
:a? Interpretatur & traiicit humana ad Deos, „
iina ad homines. Et mox: Deus quidē homini „
n miscetur, sed per id medium, commercium „
ine atque colloquium, inter Deos hominésq; „
e conficitur, & vigilantibus nobis atque dor- „
ientibus. Hæc quidem de naturis dæmonum: „
nc vt sint illis singularū mundi regionum gu-
rnacula distributa, ex Politico vbi de vita quæ
) Saturni regno ducebatur, audite: Tunc sanè „
ius mūdi princeps curatórque primum Deus „
itit, at nunc per varias mundi plagas singulæ „
ius partes à Diis principibus distributæ sunt. „
iimalium quoque genera gregatim distincta „
:mones quidam tanquam diuini pastores sor- „
i sunt, quorum quisque ad munus suum ob- „
ndum sufficiens quum esset, singuli singulis „
vt ille voluit præficiebantur, quibus præerat „
e. Plenius in Critia siue Atlantico: Dij quon- „
m vniuersum terræ orbē sigillatim sortiti sunt, „
regiones singulas distributū. Qui persuasione „

pro gubernaculis vtebantur, eáque animam at
tingebant: & pro arbitrio ſuo ita ducentes, mor
tale genus omne gubernabant. At quomodo
libro de Legibus quinto expreſſit, quo eas regio
nes fœliciores haberi cenſet quæ meliores da
monum rectores fuerint ſortitæ. Nec illud, in
quit, ô Clinia & Megille nos fugiat, magnam
eſſe locorū ad ferendos meliores peioréſque ho
mines differentiam: quibus diuerſa prout expe
dit legibus ſancienda ſunt. Maximè autem loc
regionis differunt, in quibus inſpiratio quædam
diuina eſt: & quæ dæmoñes ſortita ſunt, qui ha
bitantes ſic vel contrà ſuſcipiunt. Vnde in Phæ
dro cōmemorat dæmonem quendam Ægyptio
primum literas docuiſſe, compluribúſque loci
vaticinia audiri. Audiui equidem, inquit Socra
tes, circa Naucratim Ægypti, priſcorum quen
dam fuiſſe Deorum, cui dicata ſit auis quā Ibin
vocant. Dæmoni autem ipſi nomen Thenth
Hunc primum omnium numerū & numeri com
putationem inueniſſe, Geometriámq; & Aſtro
nomiam, talorum rurſus alearúmque ludos, &
literas. Erat tunc totius Ægypti Rex Thānis: a
hunc Thenth profectus artes demōſtrauit ſuas
dixítque eas diſtribui deinceps Ægyptiis cæteri
oportere. Et mox: Qui in Iouis Didonæi tem
plo verſantur, ex quercu ſermones primos fatidi
cos erupiſſe aſſerunt. Quapropter libro de Legi
bus quarto, ſic omnem regionum ciuitatúmqu
adminiſtrationem colligit: Quū intelligeret Sa
turnus

rnus,quemadmodum ipſi narrauimus,nullam ››
ominis naturam res humanas ita gubernare poſ ››
vt ſi omnibus arbitratu ſuo dominetur, laſci- ››
ori ſuperbia iniuſtitiáque nō repleatur: quúm- ››
e hæc inquam non ignoraret, non homines, ››
d diuinioris præſtantioríſque generis dæmo- ››
s, ciuitatibus noſtris reges principéſque præ- ››
cit: quod nunc nos in ouium gregibus alio- ››
mque cicurum armentis facimus. Non enim ››
bus boues, nec capris capras præfecimus, ſed ››
s ipſis genus melius dominamur. Similiter ››
eus homines amans, genus dæmonum generi ››
ſtro prestantius,nobis prefecit.Iam verò quod ››
proprio cuiuſque dæmone è ſacris protuliſti,
Plato in Phædone legitur aſtruxiſſe: Nihil e- ››
n aliud quum migrat ad manes anima,ſecum ››
nſfert, præter eruditionem atque educatio- ››
m: quæ quidem ſtatim in principio tranſmi- ››
ationis illius,plurimum vel prodeſſe vel obeſſe ››
cuntur.Ferunt enim quemlibet hinc illuc emi- ››
antem, ab eo dæmone quem viuens ſortitus ››
erat, in locum quendam duci, vbi oporteat ››
nnes vnà collectos iudicari, ac deinde ad infe- ››
s proficiſci eo duce, cui mandatū erat, vt hinc ››
cedentes ad illa loca traducat. Proprius So- ››
atis dæmon multis locis celebratur à Platone.
cibiadem alloquutus Socrates ſic ait: Curator ››
eus melior & ſapientior quàm tuus Pericles. ››
lcibi. Quis hic ô Socrates? Socrat. Deus ô Al- ››
biades, qui me vetuit ante hunc diem tecum. ››

» differere:cui credens,affero te per nullum alium
» quàm per me claritatem consequuturum. Et i
» Theage sic ait Socrates: Adest mihi diuina qua
» dam sorte, dæmonium quoddam à prima pue
» ritia me sequutum. Hoc enim vox est quædam
» quæ quum fit, semper eius rei quam facturu
» sum, dissuasionem demonstrat, prouocat verò
» nunquam. Quod si quis amicorũ meorum quan
» doque aliquid communicat, extátque vox, ho
» illa dissuadet, neque facere sinit. Cuius quidem
» rei vobis testes dabo. Charmidem virum bonum
» Blanconis filium noscitis: hic aliquando,&c. E
» mox subdit: Quibus autem fauerit in ipsa fami-
» liaritate potestas dæmonij, breui ij proficiunt. E
» rursum: Si Deo gratum est, permultum quidem
» & breui proficies: sin contrà, minimè. Vnde
libro de Repub. sexto ait: Dæmonis autem no-
stri signum referre nunc non decet. Et libro de
Legibus sexto, monet vnũquemq; numen suum
& proprium dæmonem, conuenienti sibi ho-
nore afficere, quò se is familiarem præbeat, om-
niáque seruet illæsa. In quam sententiam hæc
» post multa protulit Apuleius, Hic quem dico
» prorsus custos, singularis præfectus, domesticus
» speculator, indiuiduus arbiter, inseparabilis te-
» stis, malorũ improbator, bonorũ probator: si ritè
» animaduertatur, sedulò cognoscatur, religiosè
» colatur, ita vt à Socrate iustitia & innocentia cul-
» tus est, in rebus incertis prospectator, dubiis pręe-
» monitor, periculosis viator, egenis opitulator:

qui

ıi tibi queat tum ſomniis, tum ſignis, tum etiã „
rtaſſe coràm quum vſus poſtulat mala auerte- „
, bona proſperare, humilia ſublimare, nutan- „
ı fulcire, obſcura clarare, ſidera aduerſa corri- „
ɪre. Hæc ſunt quibus ad ſacrarum imitationem „
ıato & ciuitatibus adminiſtrandis, & domibus
ɔbíſque protegendis dæmones addictos con-
ɪmat. Cæterùm nuſquam malignos à bonis ſe-
nxit, ſed omnes promiſcuè Deorum nomine
ɔmplexus eſt: nam illius ætate bonos dæmones
ɔndum innotuiſſe conſtat. Quoſcunque vetu-
ıs Deorum cultu venerata eſt, omnes authore
orphyrio cacodæmones erant. At Platonici iu-
iores, eos genere toto diſiunxerunt. Clarè qui-
em Proclus, ſed apertiùs Iamblichus: Dij, in- „
uit, angeli, dæmones boni, non apparent phan- „
ıſtico modo, ſed proprio prorſus & vero. Spi- „
tus verò mali, phantaſtico fallacique: ſimulant „
Deorum præſentiam dæmonúmque bonorum, „
leóque cultorem ſuum iubent eſſe iuſtum, vt „
ɔſi videantur boni ſicut & Dij. Quoniam verò „
atura ſunt mali, rogati mala inferre, libenter in- „
ɪrunt, atque nobis ad iniuſta conducunt. Hi „
ınt omnino qui & in oraculis mentiuntur & „
allunt, & turpia conſulunt atque peragunt. Dij „
erò boníque dæmones neque fallunt vnquam, „
ıeque conferunt ad iniqua. Eſt inſuper malorum „
ıatura dæmonum ſibimet inconſtans, inſtabilis „
ecúmque diffidens, aliâs alia ſuadens. Superio- „
um verò natura ſibi cõſtat aſſiduè, eundémque „

» ſeruat ſemper in actione tenorem. Is mox pluri-
» ma de proprio cuiuſque dæmone ſubiecit,& ra-
» tionem duplicem qua illum nobis familiarē reddamus: harúmque alteram artificioſam appellat quam Porphyrium ſecutus ait ex cœli figuris & geneſeos poteſtatibus deduci. Supra hæc nonnulli curioſa nimis & præcipiti indagatione ſceleratas artes inuexerunt: alij in nefariam dæmonum ſocietatem atque commercium ſeſe pactionibus obſtringunt: alij gentilitiis ſacrificiis ſummos illis honores deferunt quò rerum potiantur: alij diuinorum nominum poteſtate illos ſe ſubigere, in ſuámque ditionem redigere confidunt, quibus vt ſeruis imperent. Quæ omnes prorſus vanæ & captioſæ ſunt artes. Sed nec illa de qua modò dicebam minus ſuperſtitioſa eſt, qua plerique glorioſius iactant bonos dæmones poſſe ſibi familiaritate coniungere, quorum conſuetudine, optima quæque condiſcant: hi ſiquidem difficile comparent, nec niſi ſummi Dei iuſſa capeſſunt. Illorum verò ſimulata ſpecie cacodæmones percurioſis hominibus multa plerunque ementiuntur. Itaque qui aut gentilitiis ſacrificiis, aut ſimulatis nominibus diuinis acceſſiti conuolant, omnes ſunt cacodæmones: qui tametſi optant venire, cogi tamen ſe ſimulant, inquit Porphyrius, vt ſuis nos dein præſtigiis irretiant. Vidi quendam vi verborum ſpectra varia in ſpeculum deriuare, quæ illic quæcūque imperaret mox aut ſcripto, aut veris imaginibus ita

dilucidè

ucidè exprimerent,vt promptè & facilè ab aſ-
lentibus omnia internoſcerentur. Audieban-
: quidem verba ſacra,ſed obſcœnis nominibus
ırcè contaminata, cuiuſmodi ſunt elemento-
m poteſtates, horrenda quædam & inaudita
incipum nomina, qui orientis, occidentis,au-
i, aquiloníſque regionibus imperent. Cæte-
m omnis dæmonum quauis arte parata neceſ-
udo,omníſque horum præſtigiorum ratio,pe-
fera fraus eſt in extremam hominum perni-
em introducta. Nam Porphyrio teſte,dæmon
endacij parens rogatus, etiam quæ non nouit
nſtanter affirmat: & quæ nouit, ſi ſemel verè,
ecies illa falſò refert, naturæ ſuæ nunquam im-
emor. E V. Multa quidem & expreſſa de dæ-
onibus ex authorum veſtrorum fide deprom-
iſtis, ad quæ ſi nequeam Ariſtotelis ſententias
ıgillatim accommodare,quid tamen illius opi-
o ferat, hinc perſpici poteſt, quòd Deorũ ple-
ı eſſe omnia ex Pythagoreorum doctrina aſſe-
erat: & naturales Deos mundum hunc infe-
orem: ſublimiores verò ſuperiorem illum ſola
ogitatione comprehenſum moderari,atque cõ-
ruare.Quanti verò aliorum de his tum ſcripta
ım dicta æſtimauerit,ex his paucis quæ libro de
iuinatione per inſomnia, memoriæ mandauit,
oniicitur: Sublata, inquit, cauſa quæ ad Deum
eferatur, nulla præterea alia videtur conſenta-
ea eſſe. Quandoquidem originem eius inue-
ire quod dicitur, quoſdam eſſe in Boriſtene &

iuxta columnas Herculis, qui futura presentiant,
captum ingenij nostri excedere videtur. Libro
Lib.1.cap.5. de partibus animalium ita scriptum legimus He-
„ raclitum dixisse ferunt ad eos, qui quum alloqui
„ eum vellent, quòd fortè in casa furnaria qua-
„ dam caloris gratia sedentem vidissent, accedere
„ temperarunt: ingredi eos fidenter iussit, quo-
„ niam (inquit) ne huic quidem loco Dij desunt
„ immortales. Quo sanè loco Deorum nomen Ge-
„ niis, Penatibus, Lemuribus, spiritibus denique
„ omnibus Platonico more impertiuit, vt qui pen
„ æquè omnes incorporei & à nostris sensibus re-
„ moti sint, operibus solis conspicui. De his au-
tem quæ ad rei medicæ exercitationem non ad
modum accommodata videri possunt, iam for-
tasse vltra modum. Quúmque gnomonis vmbra
in solario meridiem instare commonstret, par est
differendi finem facere, & quieti valetudiniqu
nonnihil tribuere. Heus pueri mensam primis ci-
bis extruite. PH. Ne te pœniteat optime Eudo-
xe, in hanc disputationem ceu vi quadam impul
sum fuisse, quam spero non parum fructus ad re
medicæ vsum nobis allaturam. & cùm mihi, tum
cæteris omnibus qui disputantibus nobis assede-
runt, eximium quendã diuinitatis ardorem con
citasse. Si quos enim spiritus orbe toto volitare
& vagari compertum habemus, eósque sensu nõ
attingi, incorporeos esse immortales, & intelli-
gentiæ participes: constans id & firmum esse de-
bet, animum quem in nobis sentimus intelligen-
tia

e capacem, incorporeum ſimul & immorta-n haberi: & eundem quum è corpore emigra-, in perpetuum viuere, referríque in ſpirituum eges. Si extra concretum hunc aſpectabilém-e mundum, innumerabilis ſpirituum multi-do, quaſi in turmas digeſta, ducibus guberna-, neceſſe eſt omnino, & ducibus ipſis regem um imperatorémque ſummum præfici; qui ncipatum tenens diuinitatis ſplendore intel-endíque præſtantia, immenſus ſit & incom-henſus, cuius maieſtatem & præſtantiam in-nitas fragilitáſque noſtra, ne tenuiſſima qui-n ſuſpicione poſſit attingere, hoc luto, hoc lenſo corporis cemento demerſa. His animi quaſi primis epulis corroborati, corpus oblectamento quodam & ſolatio leuaturi, lauemus, & menſæ accumbamus.

IBRI PRIMI DE ABDITIS RERVM CAVSIS, FINIS.

IO. FERNELI[I]
AMBIANI DE ABDITIS
RERVM CAVSIS,
Liber secundus.

PRÆFATIO.

T res cæteræ omnes qu[æ] mundi hęc vniuersitas cõ[m]plectitur, ab initiis & qua[si] rudimentis quibusdã ob[scuris] ortum accepêre: i[ta] nascens rerũ cognitio at[que] scientia, principiò rudis, i[n] his solùm versabatur, qu[æ] vel oculis vel auribus, vel aliis denique sensibu[s] disci percipique possent. Etenim prima illa æta[s] effectus dũtaxat intuebatur, qui coràm & in co[n]spectu omniũ erant, causas ex quibus illi prodii[s]sent minimè contẽplata. Posteà verò quasi ado[]lescens ipsa rerum cognitio, studio exculta maio[]re, in ea altius penetrare cœpit, quæ penitùs ab[]strusa & longissimè à sensibus disiuncta, soli[us] mentis vi & agitatione condicerentur. Tum pri[]mùm nata noménque suum adepta est philoso[]phia, quæ vna omnium quæ fiunt causas ration[e] animóque lustrat & persequitur, hásque ex euen[]tis inuestigat atque demonstrat. Quoniam ver[ò] non semper euidentes eæ sunt, & plerunque i[n] obscur[...]

curo positæ delitescunt, non ab omnibus per-
iè sunt comprehensæ, sed vnius eiusdémque
alij alias sæpè causas attulerunt, vt sua quique
babili ratione ducebantur. Plurima hinc phi-
phandi genera processerunt, è quibus duo
nmemorantur in hunc vsque diem præclara:
m sub Democrito, alterum sub Hippocrate
ıcipe. Ille causarum omnium ordinem perse-
tus, fortuitam illam atomorum concursio-
ı implorans, eas ipsas rerum omnium prima
nenta fecit. Hippocrates non hæc, at terram,
am, aërem & ignem: à quibus inter sese con-
; omnia quæ oriuntur & occidunt nasci alí-
contendit. Hæ sectæ ductæ ab humili eous-
progressæ sunt ad summum, vt non in phi-
phia modò, verumetiam in medicina præ-
os imitatores & æmulos inuenerint, qui cùm
m omnium, tum morborum causas ad sua
ue elementa referri oportere, non infirma
naximè credibili probabilíque ratione sua-
nt. Atomos amplexati sunt qui se methodi-
nedicos appellarunt: terram, aquam, aërem
nem dogmatici. Vtrique sua principia tam
è tenent támque accuratè defendunt, nihil
gni fieríue putent, quod non statim causis il-
ceptum ferant. Quæ quum ita sint, velim
quisque ex bono & æquo ponderet ac iudi-
quàm parum firma & quantum in opinione
a sint quæcũque de primis rerum causis di-
ıri solent, vtq; de his nihil certũ nihil cogni-

tum cõprehensúmq; animo haberi possit. Eu
torum suas vtrique causas iactitant, has mag
probabilitate rationum tutantur: authorũ vtr
que par ferè numerus, qui ingeniorum laude
acrimonia non admodũ dispares sint. Vtror
igitur testimonio fidem attribues? In vtram te
lorum familiam tutum recipies? Stabilitatém
vel authoritatem habere possit, qui se comm
titiis illis opinionibus adiunget? Atomos vete
iam ridemus, miramúrque vt sibi quisquam p
suaserit corpora quędam solida atque indiuid
fortuita illa cõcursione res magnitudine imm
sas, varietate multitudinéque infinitas, omné
que absolutissimum hunc mundi ornatum e
cisse. At certè si Democritus mortem cum
commutare posset, multo acrius hæc quæ pr
mus elementa, suo more rideret. Quæ equid
huc non idcirco affero, vt quasi armis cõtend
quatuor elementorum mundi vires nullas e
sed vt clarum perspicuúmque fiat, eos qui rer
omnium efficientes causas ab his element
necessariò petunt, quæ duntaxat proba-
bili ratione stabilita sunt, plurimùm
disputationibus suis hallucinari,
multorúmque euentorum
causas aliò per-
tinere.

LIBE

LIBER SECVNDVS.

EI CVIQVE GENITÆ, ALIAS A MATERIA, ALIAS *à Qualitatum temperamento, alias à Forma vires inesse,* CAP. I.

BRVTVS.

IAM ſatis, & magis opipa-
rè quàm Philoſophos de-
cet, epulati ſumus hilarem
in modum. Ne quid igi-
tur diei huius tam præcla-
ræ nobis pereat, ad frugi-
feram fructuoſamque di-
ſputationē noſtram reuer-
ur, & è philoſophia quaſi è vadis & fluctibus
erſi, in amplum illum medicinæ campũ con-
amus. In quo non vt manè, diſſerendi ſubtili-
digladiari velim, ſed reſtinctis contentioni-
armíſque depoſitis (ne qui paſtis controuer-
fieri diſceptationem cauſentur) ex te paca-
audire, quantam in re medica abditarũ cau-
m vim eſſe putes. E V. Velles igitur diē hunc
im amicis eripere, qui vt animum à grauiori-
curis hilaritate quietéque relaxarent, nos co-
ati fuerant. Quando autem video noſtra hæc
oquia illis non iniucunda fore, placet diem
im vt cœpimus literis conſecrare. At ne vel

Solis ardore torreamur, vel tetris his ſeptis coë
ceamur, conueniet ſub hortorum virentibus vr
braculis, in herbeſcẽtibus ſubſelliis cõſidere, q
placidiſſimè ſpirat Fauonius: erítque nobis te
ræ tumulus pro menſa, in quam libros ſi res e
gat reponemus. Accedamus itaque, & hic mo
liter ac delicatè recumbamus. PH. Locus ſa
amœniſſimus, quo vel Muſæ plurimũ oblecte
tur: cõferet huius amœnitas nõnihil ad rei qua
expetimus perſpicuam dilucidámque explicati
nem. Eïa tu iam quum voles ad rem aggrede
à medicinæ principiis exorſus. EV. Tria quide
hæc materiam, ſpeciem atque temperamentu
in vniuſcuiuſque rei naturalis compoſitione c
tineri, multis ſuprà rationibus eſt confirmatu
E quibus duo vt principia rem omnem conſ
tuunt: at temperamentum duntaxat ineſt in m
teria, quæ ex primorum mundi elementorũ p
miſtione concreuit. Nunc vt ab iiſce tribus n
que à pluribus rerum omniũ vires profectæ ſi
& quales, ediſſerendum. PH. Rectè tu quid
viam quam nos tenere oporteat ingrederis: p
ge igitur reliquum iter conficere, & dic cur
procreatæ, alias à materia, alias à temperament
alias à forma vires ineſſe putes: quum vnica
totius ſubſtantia, à qua omnis actio omníſque
9. Metaph. cap. 2. fectus enaſci & emanare creditur. EV. Ariſto
les efficientium cauſarum, alias eſſe proponit
» tionis expertes, alias participes. Quæcunque (i
» quit) rationis ſunt participes, contrariorum o
ru

im ſunt effectrices : expertium autem rationis
naquæq; vnius duntaxat operis eſt principium.
inc autem argumentũ ſic ratione comprehen-
im: Cauſarũ facultatúmque naturaliũ quę ſunt
tionis expertes, vna vnius eſt effectus princi-
um, neque ab vna & eadẽ poſſunt complures
uerſiq; effectus prodire. Atqui vnius cuiuſque
nplicis naturalíſq; corporis velut ſtirpis, cõplu-
s notamus effectus, eóſque admodũ varios &
ſpares. Nequeunt igitur hi ad idem cõmunéq;
incipium referri, ſed eſt neceſſe horum multæ
t cauſæ. PH. Etiam ſi hoc vnum cõplures cau-
& facultates habeat, eas tamen omnes tempe-
nento acceptas feram, ni tu mihi patefeceris,
rum nonnullas à materia, & nonnullas à ſpe-
conferri. EV. Primùm quidem in tempera-
nto vires aliquas ineſſe haud inficiaris. PH.
ne inficiarer quod omnium philoſophorum
dicorúmq; ſententiis ſtabilitum eſt? EV. Ne-
tamen id in ſe vno functionum omnium vi-
cõprehendit. PH. Quarúmnam igitur? EV.
rum duntaxat quæ quodammodo primarum
litatum naturam conditionémque redolent.
. Quomodo? EV. In permiſtione neceſſum
omnino, aut vnam, aut duas qualitates excel-
: quæ quoniam ſuperiores ſunt omnem tem-
amenti efficientiam ſibi vendicant, vt quic-
d ab illo efficitur, id ab iis perfectum eſſe di-
ur, quãuis otioſa non ſint cætera. Quod enim
idum perhibemus, id quidem calefacit, licet

imbecillius quàm ignis: quod calidum ſiccúm
que eſt, calefacit ſimul & exiccat. Neque ex tem
peramento poteſt vlla functio prodire, quæ no
ad vincentis qualitatis naturam vimq; referatu
Hæc ſi ſola ſit & pura elementi vires habebit:
contrarij permiſtione temperata, eaſdem pro
ſus etiamnum vires, licet obſcuras & inferiore
obtinebit. Contrarij enim repugnantia, vincent
qualitatis vires & exuperantiam impedire qui
dem poteſt, at illius naturam ac vim nequit pro
ſus obterere. Ergo in temperamento neceſſe e
vincentis elemẽti vis maneat, atque dominetu
licet depreſſa & infirmior: quæ ſemper natur
priſtinæ memor, alterius diuerſique generis nul
lum poſſit effectũ proferre. Id ita eſſe vt tibi per-
ſuadeã ſubtiliore mihi ratione opus videtur. Ve-
ra permiſtio corporum eſt: temperamentum ſo
larum eſt qualitatum. Contrariæ autem qualita-
tes non in ſe mutuò tranſeũt, inquit Ariſtotele
(neque enim calor abit in frigus, neq; humor i
ſiccitatem, aut contrà) ſed ipſum dũtaxat corpu
1. de genera. cap. 6. ſubiectum mutationem ſubire conſtat. Neque e-
nim calor frigori neque frigus calori, ſed quod
ſubiicitur vtrique eſt materia. Ergo ſi contraria
exiſtimat in ſeſe commigrare non poſſe, quî fiet
vt ex principum qualitatũ temperatione aut vis
aut qualitas noua emergat, quæ diuerſam natu-
2. de generá. cap. 1. ram adepta, illarum nihil redoleat? Neceſſum
eſt igitur vires quæ ex principũ qualitatum tem-
peramento prodiêre, ſuperioris dominantiſque
quali-

qualitatis naturam imitari. PH. Huius ſanè conclusionis rationes video. Materiam verò quas tādem ad efficiendum vires accepiſſe putas? rudis enim & informis quum ſit, atque duntaxat ſuſtinendis rerum formis ſubiecta, nihil prorſum efficit, ſed patitur ſuſtinétque omnem mutationis ordinem. EV. Simplici nudæque rerum materiæ, vires nullas aut functiones ineſſe ſtatuo: ſed ei quam ex permiſtis elementorum ſubſtantiis cōcretam eſſe confirmauimus. Hanc autem luculētius explicare conſtitui. demōſtratum eſt ab Ariſtotele cùm aliis locis, tum maximè quarto Meteorologicorum, è quatuor primis qualitatibus duas, calorem nempe & frigus agere, ob ídque efficientes appellari: duas verò humorem atque ſiccitatem pati, iccircò & patibiles dici. Sic & de primordiis naturæ, ignis & aër tanquam cauſæ efficiunt, aqua & terra patiūtur vt materia. Quæ enim potentiora ſunt & viribus excellunt, ſimpliciter efficientia pronūciat: aquam verò & terram quæ minus poſſunt, materiam facit concretorum corporum, horúmque qualitates ſiccitatem & humorem patibiles. Animantes, inquit, in terra & in aqua duntaxat perſiſtunt atque degunt, in aëre autem & in igni minimè: propterea quòd terra & aqua corporum materies exiſtunt. Mox ſubiungit: Quod itaque patitur, aut aridū aut humidum, aut ex vtroque conflatū eſt. Atq; aquam humidi, terrā ſicci corpus eſſe ſtatuimus: quippe quæ inter humida & ſicca, maximè pati

2. De genera cap. 2.
Cap. 1.

4. Meteorol. cap. 5.

Cap. 10. ſolent. Et alio loco: Quum autem ſimilaria alia ratione ac via quàm diſſimilaria conſtitui ſoleant ex quibus ea fiunt, ſunt: materies quidem ſiccum & humidum, & terra & aqua, horum enim vtrũque vtriuſque poteſtatem habet euidẽtiſſimam: efficientia verò calor atque frigus: hæc enim ex illis ſimilaria corpora conſtituunt. Quid autem hinc eliciam videto. Humorem atque ſiccitatem patibiles qualitates ſtatuit Ariſtoteles. terram verò & aquam quibus illarum plurimũ ineſt, materiam naturalium corporum. Itaque quas recẽſet ille ſecundarias qualitates à patibilibus ortas, quóſque corporeos affectus nuncupare ſolet, nos etiam optima ratione videbimur, materiæ vires & qualitates appellare. Eiuſmodi autem ſunt durum & molle, craſſum & tenue, viſcoſum & friuolum. Sic enim verto quod Græci ψαθυρὸν, Plinius friabile appellat, leue & aſperum, rarum & dẽſum, & quæ huius ſunt ordinis, omnia in materiam penitùs immerſa. Poſſum & aliter hanc ipſam materiam eiúſque vires exprimere. Ariſtoteles de his diſputans ſubtilius, omnia elementa appellat efficiẽtia, illorum qualitates ac vires cõtemplatus. Dum autem ad illorum ſubſtantiam animum mẽtémque adhibet, omnia patibilia & naturalium corporum materiam ſtatuit, ex qua conſtent quæcunque circa hoc vniuerſitatis medium collocantur. Hæc eſt igitur miſtorum corporum materia, quæ ex elementorum materiis qualitatum vi concreta, vires habet, eáſque quas

2. De generatione. cap. 5.

nuper

nuper appellaui secūdarias: & à qua vnumquodque, molle vel durum, crassum vel tenue est. Ea ipsa causa est cur cibus ocyus tardiúsue alat, & cur vires habeat aut obstruendi aut aperiēdi aut detergendi. PH. Id (puto) perinde est atque si dicas, alias ab elementorum qualitatibus, alias ab eorum materie vires nasci: at nihilominus vtræque ab ipsis planè sunt elementis. EV. Vtrasque dices si videbitur elementarias, cæterùm ni quæ à qualitatibus sunt, ab iis discernantur quas materia ædit, magna se certè in rebus offeret ambiguitas, magnáque confusio & perturbatio: quam si expedire consilium est, qualitatum effectus à temperamento, consistentiæ verò à materia deriuabis. PH. Perplacet homonymiæ distinctio: iam obsecro quod tertium erat viriū genus persequere. EV. Si rei naturalis forma quæ totius est perfectio, & materia & temperamēto longè præstantior est, quis quæso tam demens sit & in rerum contemplatione tam cæcus, vt illa quidem existimet agere, formam verò prorsus otiari? Accidens vim effectricem ingenitam habere, substantiam eam quæ omnium est præstantissima ab omni agendi & aliquid efficiendi vi & facultate esse destitutam? Equidem tantum virium corporum formis attribuo, vt ab his existimem omnes quoscūque cernimus effectus primùm maximéque proficisci. Quod & Aristotelem cēsuisse video. Is enim philosophos insectatus, qui naturalium corporum facultates atque vires ex calore

& frigore deducebāt, rati ex his & per hæc omnia confici: planum facit demõſtratione eas qualitates inſtrumenta duntaxat eſſe cauſæ cuiuſdā præſtantioris atque ſuperioris, quam & naturæ nomine inſigniuit. Nam qui has dicet primùm & per ſe agere, perinde faciet ac ſi ſerræ aut cuiuis inſtrumento efficiēdi cauſam poteſtatémque tribuat: & perfectione formáque rei exterminata, veram amittet cauſam, inſtrumentis actiones feret acceptas, quæ per ſe tamen otioſa manerent, niſi formæ vi cierentur. PH. Si tanta vis ineſt & facultas agendi in forma, vt illi motus omnis & actio primũ feratur accepta: quas paulo antè ad temperamētum & materiam functiones referebas, non ab illis, ſed à forma primùm & per ſe ortas eſſe ducemus. Quid cauſæ eſt igitur, cur à temperamento & à materia illas prodire decreueris? EV. Qui ſupra ſenſus nihil inueſtigant, à materia & à temperamento eas naſci aſſeuerant, tametſi prima eſt in his obeundis forma: hos etiam ſequuti à materia & à tēperamento illas prodire diximus, quia per hæc tanquā per inſtrumenta fiant. Quas autem à forma eſſe ſimpliciter pronuntio, eas ipſa nullius inſtrumēti interpoſitu aut ſubſidio per ſe obit. PH. Agè verò, nónne materia & temperamentum quæ tanquā inſtrumenta proponis, vires quædam ſunt efficientis formæ? EV. Non ſanè, ſed vt (quũ aliquid arte fit (faber aut fictor is eſt qui primùm agit & præcipuè, & cui vis ineſt ſua & facultas efficiēdi,

ars

ars nempe ipſa aut robur corporis: artifici verò adiumento eſt inſtrumentũ ſecuris vel dolabrũ: & in inſtrumento vis quædam eſt adſcita, non quæ agat, ſed per quam melius agatur, ea eſt ſecuris apta conformatio, vel acuta ad expeditè ſecandum acies. Ita propemodum in naturali rerũ effectione, ſpecies primum eſt & præcipuum efficiens, in quo vis quædam efficax ineſſe intelligitur: temperamẽtum verò & materia tanquam inſtrumenta ſubſidio veniũt efficiẽti cauſæ. Horum vtrique ſua vis ineſt & facultas, quippe tẽperamenti & materiæ apta conſtitutio per quam ſit cõmodior effectio. Itaq; in vnoquoque naturali corpore tres ſunt cauſæ efficiẽtes, forma, materia, & temperamentum: & vniuſcuiuſque ſua quædam vis eſt, qua validius vel hebetius agat. Ne autem à ſimili duntaxat tantam rem duxiſſe videar, demonſtrationem ſubiiciam. Forma ex ſe efficiendi principium eſt, nec vt ea cõſiſtat principiique naturã habeat, ab inſtrumento mutuata eſt, quod poſterius tanquam adſcititium incidit. Vim igitur & facultatem agendi forma prius acceperat, quàm per inſtrumentum ageret: quẽadmodũ & faber priuſquam ſecuri vel dolabro quicquam effingat, vim artémque habet agẽdi, neque hanc ab inſtrumento ſumit. Ex quo intelligitur eam facultatem quæ ſua ineſt cuique formæ natiua, & quæ illius proprietas appellatur, à materiæ temperamentíque viribus longè diſtare.
PH. Quónam quæſo diſcrimine formæ vires ab

his quæ tum materiæ tum tẽperamento aſſignãtur, re ipſa diiunges? EV. Nõnne poteſt artifex ſola arte (quæ vis eſt ſua) nullius externi inſtrumenti ope, ſtatuam animo effingere? PH. Poteſt opinor. EV. Sic vtique & rei ſpecies quippiam efficit, ad quod neque materia neque temperamẽtum quicquam confert, quin pariter alias tum à temperamẽto, tum à materia. Tria illa quum ſint in naturali corpore implicita mutuóq; nexu colligata, vix poteſt ſpecies effectu ſuas ſeorſum vires expromere; quin pariter & materia & temperamentum ſuas velut ſuccenturiatas edant: neque econtrariò. Hinc ne quæſo concludendum putes in vnam eandémque omnes cõfundi, neque illas reuerà diuerſas eſſe? Huius generis plurima videas ſic inter ſe connexa vt mutua opera indigeant, nullúmque poſſit ſeorſum conſiſtere: ea tamen qui re ipſa non diſcernet, omnem cõturbabit veri cognitionem. Quoniam autem facilè coniector, te horum vniuerſaliũ demonſtratione licet certiſſima, nihil aut parum cõmoueri, ſingula iam perſequar eáque medica, in quibus hanc triplicem viriũ differentiam planè cõmonſtrabo: vt quum quaſi exemplis inſtructa fuerit vniuerſa demonſtratio, quæcunque ſparſim tota arte medica de his traduntur, facilè percipias, & ſingulorum ſpeciatim obſeruatio vehemẽtius te alliciat, oblectet ac iuuet. BR. Ego tacitus & quaſi mutus cum magna ſpe iam expecto quorſum hoc tuum vertas inſtitutum, vt omnibus in vnũ con-

ꝯclusis ac dilucidè explicatis, perspiciam quid
oui hæc tua sententia ferat. EV. Altissima quæ-
ıe ac difficillima instituti nostri theoremata at-
ıgimus, quæ velim optime Brute, acerrima at-
ntissimáque cogitatione excipias: atque dũ au-
es oro atque obsecro ne quid vlla præuarica-
ıne indulgeas aut condones nobis, quo putes
t artis præcepta labefactari atque conuelli, aut
ıs authorum existimationem minui: sic enim
anior erit cognitio veritatis, quum singula di-
ndo in controuersiam aut disceptationem vo-
buntur. BR. Eia, tu iam ad hanc disputationem
gredere, vt qui hactenus impellente aut po-
s vrgente Philiatro, iusto plus visus es philo-
ohari: nunc quæ medica sunt non minus di-
tè pertractes.

IRES EAS QVAS FORMA
*rofert, vti & ipsam formam, planè diuinas esse
atque dici, vt quarum nulla sit certa ma-
nifestáque ratio,* CAP. II.

EVDOXVS.

PEripateticæ philosophiæ quã ma-
tutina disputatione sumus cóple-
xi, hæc summa erant capita, Pri-
mas quatuor simplices rerum na-
turas in compositorum materiam
cedere, Cœlum autem speciem il-
ıtque formam cõferre: hoc quintum esse ele-

mentum,cuius conuerſio curſúſque per obliquũ circulum rebus omnibus cauſa fit ortus ac interitus. Supra autem hos naturæ limites quum fertur Ariſtoteles miris argumentorum viribus docet, Deum maximũ ſubſtantias ſimplices, ſeparatas & immutabiles tum extra cœlos tum in cœlis condidiſſe, à quarum diuinitate omnium vita continetur. Iſtarum viribus cœlum admirabili celeritate circum axem verſari, hac motuũ conſtanti & ordinata æquabilitate, quæcunque hîc caduca cernimus & mortalia, alternata ortus ac interitus viciſſitudine moueri: eámque eſſe iſtarũ cõtinentem ac proximã cauſam. Itaque formarũ origo proximè cœlo, deinde intelligentiis, atque Deo, qui vitæ fons eſt perennis, fertur accepta, quam Platonici in ſimplices illas procreatrices ideas contulerũt. Iam verò ſi quod antemeridiana diſputatio confecit, ex Deo & per Deum nobis inſunt omnia, ſi is rerum omnium conditor, omnium principium & finem mediúmque tenet: ſi Deorum plena ſunt omnia, diuináque virtus atque poteſtas per omnia commeat, per quã ſunt & permanent omnia: ſi quum Deus hanc vniuerſitatem compleret, rerum ortus perpetuos inſtituens, per omnes naturas propriis ſeminibus generatim & per ſpecies diuiſus eſt, & ſi tum rebus ſingulis vitæ ſpiraculum indidit: dubitabit ne adhuc aliquis illis quippiam ineſſe quod verè diuinum & ſit & appelletur? Temeritas profectò ſit aut furioſa potius dementia, hanc diuinitatis

præ-

æſtantiam, quam veterum omnium conſtanti
.ditione, Deorum munere rebus inditam ac-
pimus, velle nulla ratione, non dicam minue-
ſed ex toto auferre. Sed & pluſquam furor ſit,
eri rebus quibuſque diuinitùs quippiã eſſe da-
n, neque tamẽ id diuino nomine dignari. BR.
:o, rebus diuinum quippiam inſit, quid tamen
qualéque ſit, non eſt vnde coniiciã EV. Quíd-
Quum in naturali corpore nihil ſit ſimplici
ma præſtantius, nihil prius: cætera verò quæ
materiam pertinent, illi ſubſtrata ſint vt cadu-
& abiecta, conſequens eſt ſimplicem rei for-
, diuinum id eſſe quod inueſtigatur: & quic-
id illius naturam refert ac exprimit, id quo-
e diuinitatis eſſe particeps. BR. Sed quas vires
pituram putas ſimplicem illam rerum ſpeciẽ,
as non poſſim elemẽtorum miſtioni attribue-
EV. Si propriæ quædam ſunt elementorum &
alitatum vires, diuinitatis certè multò maiores
int, neque poterit viribus hæc deſtitui, quæ
nis generis dignitate & perfectione præſtan-
ima eſt. Atque omnes quidẽ eius functiones
opera ſub ſenſuũ cognitionem recidũt, neque
s poſſunt latere: ſed vnde & quomodo pro-
int, qualíſque ſit effectricis illius cauſæ aut fa-
tatis ſubſtantia, æquè occultum & ignotum
plerumque eſt atque ipſa diuinitatis eſſentia.
ignetem ferrum allicere videmus, & Rhabar-
rum bilem, agaricum pituitam, epithymium
am bilem: inſuper ſtruthiocamelum ferrum

coquēdo atterere, viperæ aut ſcorpij veneno ho
minem necari: veratrum & cicutam eſſe hom
ni peſtifera, illo tamen coturnices, hac ſturno
veſci. Horum tamen obſcuræ ſunt cauſæ, & a
deò occultæ vt percipi à nemine poſſint, nulla
que certa ratione comprehendi. Latent enim ob
ſcuritate inuolutæ naturæ, quæ dum neque eu
Prooemio Problema. denter percipi neque verbis dici poſſunt, occu
tæ nobis rerum proprietates appellātur, vti Gra
» cis ἰδιότητες ἄρρητοι. Nec verò inquit Aphro. ſolū
» medicæ artis authores rerum ſtatuere propriet
» tes coguntur, ſed etiam philoſophi atque gram
» matici eòdem perſæpe veniunt. Tum enim e
» venire neceſſe eſt, quoties effectæ rei cuiuſpiam
» ratio nequeat vel acutiſſimi hominis ingenio e
» plicari, lucémque recipere, neque quoquomod
» primorum elementorum naturis attribui. Ha
itaque quoniam vires & naturas elementorum
exceſſerunt, ſupra naturalem philoſophiam (qu
tota in illis verſatur) conſtitui, nec demonſtratio
num cancellis coarctari meritò iuréq; dicemu
Lib. 1. Metaph. cap. 5. Præclarè Theophraſtus, eorum quæ ſciuntur, a
quorum naturalis quædam ratio haberi pote
» certos limites hac oratione præſcribit, Siquide
» qui de omnibus rationem quæritant, ſimul cu
» ratione ſcientiam tollunt: immò verius erit d
» cere eos rationem petere eorum quorum nequ
» eſt, neque fuit. Quamobrem (multis in hanc re
» propoſitis exemplis) in natura & in vniuerſi ſu
ſtantia, aït terminum quendam conſtituendu
e

eorum,quæ vnde & cuius gratia exiſtunt,ra-
ne cognoſci poteſt:in hoc enim dicendo ali-
uſque progredi poſſumus, ſupra naturæ li-
es non poſſumus. Ariſtoteles naturalem phi-
phiam inſtituens, quæ ex primis rerum na-
s atque ex rebus ſenſu perceptis demonſtra-
es adfert, dum fortè in abſtruſas & inexpli-
iles huiuſmodi quæſtiones incidit, earum ſo-
one certâque definitione ſe abſtinens,inquit,
nes eſſe ſupra captum humanæ mentis. Hinc
m eſt veteres illos philoſophiæ proceres, nō
nium quæ fiunt, ſed quorundam duntaxat
ones ab elementis petiiſſe, neque cauſas eas
giſſe,quas generali fuſóque nomine occultas
m proprietates appellant. BR. Si inter omnes
ueniret diuinitatem quandam rebus ineſſe,
l equidem reclamarem: cæterum quum di-
nti obſeruatione videam ſummos viros, ma-
éque Galenum illius nuſquam,occultæ au-
proprietatis parcè & timidè mentionem fe-
, cur quæſo à tanto viro ſine magna neceſ-
e ſponte deſciſcam? EV. Videbam te non ſa-
nimo certo & cōfirmato poſſe in iis quæ nu-
conceſſeras conſiſtere:non equidem te à Ga-
dogmate conor diuellere, quin in eo corro-
re potius. Quanquam enim diuinitatis no-
is minus apertè celebrauit, rem tamen ip-
quæ variè ac multifariam dici poterat, fre-
nter attigit. Quod ne poſthac dubites, tibi
demonſtrandum ſuſcipio quantum dignita-

tis ac virium Galenus occultis rerum causis c
stinarit. Is enim etsi est in ratione multus,
quāquam rerum omnium causas omnes, ne qu
ignorare videatur, in prima elementa refe
vult, idque ex instituto proponit, persæpè tam
vix suis principiis ac limitibus se continens, c
gitur clàm & quasi furtim in occultas rerū p
prietates illabi idque tam frequēter, vt artis n
la parte id deuitare possit. BR. Mira sanè po
ceris, quæ optarem tam facilè ex Galeni ver
ostendi, quàm breuiter dicuntur. EV. Dicta q
dem breuiter, sed diffusa tamen res est, à qu
quis expectādus est fructus, paucis certè illa v
bis nec comprehēdi neque coërceri potest: si
tienter & constanter audies, locos eos sigi
tim patefaciam quibus necessariò Galenus ab
tarum proprietatum dignitatem celebrauit
lisque tum rationes tum medicorū philosop
rúmque sententias addam, quò stabiliora &
miora sint omnia. BR. Si quid est eiusmodi, n
ximum profectò esse fateor, & sine quo ars r
dendi manca sit & mutila. At non ego poll
tationibus, sed re ipsa moueor, quam vehem
ter exopto. Hanc aggredere dum voles, m
docilem ac beneuolum præbebo, nisi
quam obscuritatem & quasi te-
nebras ob sensus offundas,
quas illustrari velim.

Rerū omniū causas Galenus refert ad prima elemēta.

CO

ORPORIS HVMANI ET CV-
iuſcunque animantis diuinam eſſe fabricam,
CAP. III.

EVDOXVS.

B hominis natura exordium inducens, primam illius in vtero cõformationem qualem & quibus ex cauſis Galenus inſtituerit, ex variis locis depromam. Li-
o de fœtus conformatione, in quæſtionem id
ue dubitationem ſic adducit: Sicut iam oſtẽ- „
corporis noſtri ſtructuram ſummam archite- „
ſapiẽtiam & poteſtatem referre: ita velim mi- „
philoſophos iſtos opificem indicare, deús ne „
aliquis ſapiens ſimulac potens, qui primùm „
è cogitauerit, quale cuiuſque animantis cor „
s fingere conueniret. deinde potentiam ipſius „
endere qua quæ propoſuit, abſoluit: an anima „
ædam ſit à diuina differens. Mox autem hu- „
ſolutionem ſcrutatus aït, Atqui neceſſarium „
vel ex motu quodam ſine ratione & arte fœ- „
ım conformationem ad optimum finem per- „
ci: vel Deos ſimiliter atque eos qui miracula „
oliuntur (hi quum motus initium dederint di- „
dunt quidem, machinæ verò aliquantum ar- „
ciosè mouentur) ſtirpium animaliúmque ſe- „
na in quandam motuum cõtinuationem ido- „
a præparaſſe, poſteà verò nihil ipſos agere. „
ſiunctæ autẽ & ancipitis huius ſolutionis vtrã

partem ſit ſequutus, declarant ea quæ mox ſu
„ iungit, Oratio (inquit) de anima ea quæ partic
„ las conformarit, omnino incerta eſt, minim
„ que demonſtrari poteſt: at certè ea manifeſtè
„ dicare mihi videtur, artificis qui nos condidit
„ tificium quod nemo qui libero animo rem p
„ pendet in temerariam rationiſque expertem f
„ tunam referre poteſt. Et concludens, Summa
„ (mox inquit) in fœtuum conformatione &
„ pientiam & potentiam video: neque poſſum e
„ ſtimare eam quæ in fœtu eſt animam quidē,
„ naturam appellatam, fœtum ipſum conforma
„ vt quæ non modò ſapiens non ſit, ſed omni pr
„ ſus ratione careat. His profectò ſtatuit Galen
fœtum non à ſemine, non ab vlla rationis exp
te facultate, ſed à ſapientiſſima quadam &
tentiſſima vi extrinſecùs appellente effingi. B
Si locis pugnandum eſt, ego tibi eum oppo
Lib. 1. De ſemine. quo inquit: Naturalem porrò animam omni
principem fœtus obtinet, quæ non ex ſangui
ſed ex ipſo ſemine, arteriam, venam, neruum,
„ & membranam procreat. Qúmque pro ce
ac rato poſuiſſet, ſtirpes ab anima naturali
„ gi, ſic demum concludit: Itaque ſi non aliis v
„ bus natura ſeminis plantam efficiat, aliis anin
„ ea quæ in ſtirpibus vides ad animantia tradu
„ to, eandem namque in vtriſque rationem re
„ ries. Libro autem Aphoriſmorum primo cau
Cōmen. aph. 15. illam efficiētem fictricémque aſſeuerat calor
eſſe natiuum. Huc quoque animum (inquit)
ue

erte, quòd aliis quidem omnibus ratio est inex- "
licabilis, ſoli autem Hippocrati atque eius ſecta- "
ribus explicari poteſt. Neque enim aliud quic- "
uam animal ab initio conformauit, neque rur- "
is adauxit, aut vſque ad mortem enutriuit, præ- "
erquam iſte calor innatus, de quo nunc habetur "
rmo: hic enim eſt omnium operũ naturalium "
auſa. Ergo cauſam quæ fingit, nos alit, nos au- "
et, nos ad extremum vſque tuetur ac gubernat, "
liâs animam, aliâs naturam, aliâs natiuum calo-
em plerumque inſitum temperamentum appel-
uit, vnam quidem ſubſtantiam variis deſignãs
ominibus. Quid tu ad hæc? Negabis ſcilicet ea
ſſe Galeni, an ſententiam aliqua obſcuritate te-
tam eſſe dices? EV. Nolim hic ego locorum va-
ietate pugnare, neque loco omnes inter ſe con-
iliare, neque indicare vbi Galenus ſecum ipſe
ugnet, & ſibi aduerſetur: ſed quid quum accu-
atè & ex profeſſo animæ formatricíſque facul-
atis ſubſtantiam inueſtigat, de illa ſtatuat. Libris
le ſemine non eſt exquiſita illa & ſubtilis de re-
um veritate quæſtio, ſed popularis & craſſiori
hiloſopho conueniens oratio: vbi autem abſtru-
a illa & recondita ſcrutatur, & qualia ſint non
ominum opinione ſed re ipſa inquirit, iam non
llam naturalem, vt quæ bruta ſit & inſipiens,
ed planè diuinam & ſapientiſſimam eſſe con-
irmat: cuius ſanè ſubſtantiam quum ſe prorſus
eſcire fateatur, nec vlla demonſtratione com-
rehendere potuerit: multis tamen eam nomini-

1. De formatione fœtus. bus illustrat. Hippocratem vulgarémque veter
morem sequutus, naturam appellauit quum in
„ quit. Nemo tam stolidus est, qui non intellig
„ quandã generandi fœtus causam esse, quam om
„ nes naturam appellamus, quæ eius sit substant
„ ignorantes. Quam naturæ appellatione design
uit, negat tamen ex elementorum concretion
nasci. BR. Vbi? EV. Quo loco maximè solet el
mentorum temperamentorúmque vires, tanqu
rerum omnium causas summis laudibus efferr
Eos enim exagitans qui ex vna quapiam partic
2. De temperamentis. la de toto corpore pronunciant, sic aït: Verù
ambo à veritate aberrãt, vno modo eóque com
muni, quòd vnius particulæ occasione, de tot
„ pronunciare sunt ausi. Altero quod formatric
„ in natura virtutis quæ artifex facultas est, & pa
„ ticulas secundum animi mores effingit non m
„ minerunt. De hac namque Aristoteles dubit
„ uit nunquid diuinioris sit originis: atque à cal
„ do, frigido, humido & sicco res diuersa. Qu
„ mihi minus rectè facere videntur, qui tam tem
„ rè de rebus maximis pronunciant, & solis quali
Qualitatis instrumenta. „ tatibus formandarum partiũ causam assignan
„ Consentaneum enim est, hæc (id est has qualita
„ tes) organa esse: formatorem verò alium. Hî
„ quum elementorum vires celebret, supra has ta
„ men formatorem nostrum collocat. BR. Qui
bus verò locis putas Aristotelem hanc vim in
ter diuinas retulisse? EV. Libro Meterol. quar
Cap. 10. to, vbi de ea hæc planè verba facit: Similaria au
tem

m alia ratione & via, ab aliáque causa quàm ,,
uæ dissimilium sunt partium constitui solent. ,,
am (quod deinde ait) ex elementis similaria cō ,,
ant, ex similaribus autem tanquam ex materia, ,,
tegra naturæ opera cōfici solent. Rursum, Par- ,,
s similares calore & frigore & mistis motibus ,,
ınt: at dissimilares, quale est caput, aut manus ,,
ıt pes, ex illis cōstitutæ nemini videbuntur. Sed ,,
ıemadmodū caloris & frigoris motio causa est ,,
æs argentúmue fiat, vt verò serra aut phiala ,,
ıt arca fiat, non item, sed ars causa est: sic sanè ,,
dissimilares partes fiant, in causa esse putabi- ,,
r natura, aut alia quædam causa. Itaque instru- ,,
entorum cōformationem non primis elemen-
s horúmue temperamēto, sed vel naturæ quam
iis diuersam facit, vel præstātiori digniorique
ıusæ addicit destinátque. Imò verò nec simila-
ım partium propriā essentiam atq; formam ab
ementorum temperamento ducendam putat.
r. Noua penè & incredibilia narras, & quæ
si citato atque indicato loco, nunquā credam.
v. Libro de ortu animaliū secundo: Dura (in- *Cap. 1. ad*
ıit) mollia, viscosa, tenera & quicunque alij af- *finem.*
ctus partibus insunt animatis, à calore frigoré- ,,
effici possunt. At ratio qua iam hoc caro, il- ,,
d est os, non potest: sed à motu efficitur pro-
cıscente ab eo, quod genuit quódque actu & re
sa id iam est, quod esse potest id ex quo res gi-
nitur. PH. Isthæc quidē rectè: sed ad Galenum
uersus, tu extrema persequere qui inchoasti, vt

omnia perfecta videamus. E V. Quum ſuprà Ga-
lenus affirmauerit vim fœtus conformatricem
non eam eſſe animā vel naturam, quæ in eo ipſ
fœtu continetur, quænam ea ſit vis conformans
De vſu partium 17. libro de vſu partium decimo ſeptimo, altioren
ſpeculationem inſtituens, planius & apertius di
xit, eámque non diſſimulanter mentis verbo no
» tauit: Quis ita demens vel hoſtis & oppugna
» tor operum naturæ eſſe poſſit, qui non ſtatim e
» cute ipſa, omnium primū conſpiciat artem crea
» toris: Quis mox non cogitabit mentem quan
» dam aut intelligentiam admirabili vi præditan
» per terras vehi, & in omnes extendi partes? Nu
» quam enim non gigni videntur animantia, qu
» omnia admirabilem quandam ſtructuram acce
» perunt. Omnium mundi partium ea certè eſt v
» liſſima atque ſordidiſſima, quæ circum terrā eſ
» & eò tamen pertinere videtur mens à ſuperis il
» lis deducta corporibus. Hęc mi Brute, quid aliu
quæſo quàm Platonis ſententiam cōfirmant, q
mundi animū cunctis in rebus vigere tradit? Au
quid magis quàm Ariſtotelicum dogma, quo
formā rei cœlitus demitti prodit? P H. Quænar
obſecro, ea ſunt ſuperiora corpora, à quibus de
ductam mentem huc vſque pertinere ait? E V. I
» cōtinuata patefacit oratione. Hæc ſuperiora co
» pora qui viderit, confeſtim dignitatem pulchri
» tudinémque ſubſtantiæ eorum admirabitur, ma
» ximè quidem Solis, poſteà verò Lunæ, deind
» aſtrorum. In quibus quantò corporis ſubſtanti
purio

urior eſt, tantò decet mentem inhabitare me-
iorem & præſtantiorẽ ea quæ in terrenis eſt cor-
poribus. Si enim in luto,in ſorde,in limo,in ſta-
gnis,in plantis & fructibus,quum putreſcũt,ani-
malia quædã gignuntur,eáque mirabilem oſten-
dunt generantis ſplendorem, quid oportet exi-
ſtimare in ſuperioribus corporibus? Si eximia eſt
mens & intelligentia quæ in tantam ſordem ac-
cedit, quantam exiſtimare oportet eſſe eius ex-
cellentiam in Sole,in Luna & in pleriſque aſtro-
rum? Mihi certè hæc cogitanti, per ambientem
nos aërem mens quædam non parua porrigi &
extendi videtur. Hæc ſi quis libera ſolutáq; men-
te circunſpiciet & cõtemplabitur,videns in tan-
ta carnium humorúmque colluuie inhabitãtem
tamen mentem, videns prætereà animalis cuiuſ-
que compoſitionem & ſtructuram (omnia enim
ſpecimen & dignitatẽ præ ſe ferunt ſapientis con
ditoris) illius quæ in cœlis eſt mentis magnitudi-
nem & excellentiam admirabitur. His planè Ga-
lenus vniuerſi naturam ipſúmque mundi animũ
deſignauit, cuius ſapientiam iuſtitiam & proui-
dentiam paſſim admiratur & ſuſpicit. Nunc ve-
rò vt is ſupra naturam, Deum ſtatuerit primum
rerum omnium cõditorem, hinc deprehenditur
quod ait, Deos olim ſtirpium animaliúmque ſe-
mina in perpetuam motuum continuationẽ ido-
nea præparaſſe, vt nihil poſteà ipſi agerent. Hoc
enim quid aliud eſt quàm, Deũ propriis ſemini-
bus generatim & per ſpecies eſſe diuiſum, cuius

virtus per omnia cōmeet? Quod si est quicquid matutina disputatio confecit, id omne etiā Galenus asseuerat: neque aliud Plato, aliud Aristoteles, aliud Galenus principium causamque statuit procreationis formarum. Placet hūc locum plenius tractare, & sententias proferre, quibus Galenus conditorē hunc genitorémque rerum, non modò naturā aut mentem, sed summa animi agitatione & contemplatione Deum appellauit. Nos (inquit) ortus principium à creatore acceptum seruamus. & mox, Non enim satis erat velle tales fieri: neque si creator lapidem repentè voluerit hominem efficere, id in illius est potestate situm. Hoc autem est in quo à Mosis opinione tum nostra tum Platonis & aliorum qui apud Græcos naturæ rationes rectè pertractauerunt, dissidet. Nam illi satis est Deum ornare velle materiam, eam enim statim vbi ille voluit, ornatam esse: omnia siquidem in eo posita illique parere existimat, etiam si cinerem voluerit equū vel bouem efficere. Nos autem non ita sentimus, sed esse quædam dicimus quæ natura fieri non possint: & hæc omnino à Deo non attentari, sed ex iis quæ fieri possunt id duntaxat eligi quod est optimum. Hæc Galenus, qui etsi non vt Moses Deum solo arbitrio, solo verbo, solo nutu quæcunque vult ilico perficere censet, eum tamē profitetur rerum omnium conditorem, pro naturæ legibus & institutis omnia efficientem: & quæcunque vì naturæ orta dicimus, à Deo illa primùm,

Lib. 11. de vsu partium.

mùm, ortus sui principium duxisse. Quod ipsum libro de Hippocratis Platonicísq; placitis nono, luculentiùs his explicat: Quemadmodum de hu- » manis affectibus facimus iudicium, ita etiam de » diuinis facere conuenit, ac corporis nostri opifi- » cem admirari, quicũque tandem sit Deorum. Si » autem quòd illum non videmus, idcirco neque » esse dicimus, iam non eodem modo iudicamus » atque de artibus iudicari solet. deinde Ridiculũ » enim quamoptimè cõstructa naui aut domo aut » lecto, ignoto autem opifice, putare illa nulla arte, » sed temerè & fortuitò facta esse. Et mox: Hip- » pocrates quæ substãtia sit naturæ nos cõforman- » tis ac regentis, non est ausus pronunciare, opifi- » cem nostri causam, vt omnibus mos est homini- » bus naturam appellans. Verùm efficientem no- » stri causam Plato definiuit: fabricatorem enim mundi Deum, suis filiis præcepisse, vt ratione genus humanũ fingerent, accepta quidem àb ipso immortalis animæ substantia, addito autẽ quod nasci quódque interire potest. Hanc Platonis de cõditore rectoréque Deo sententiam minimùm à Mosis arcanis diuersam locis compluribus vt suam Galenus tutatur. Diuinam is quũ sibi persuasisset esse formarũ originem, conatus insuper altiùs inuestigare diuini conditoris substantiam, mira rei obscuritate quasi tenebris offusus, diuturna ancipitíque indagatione defessus, ita demùm in medio cursu resistens quæritur: Quam- » obrem maximo dolore affectus mecũ ipse cœpi »

ἡ φύσις quid Hippocr.

Lib. de fœtus format.

» inuestigare, an aliquam de structura animalium
» validam rationẽ possem inuenire, ac nullam de-
» inde inueniens (id quod in hoc libro fateor inge-
» nuè) philosophos quibus ad hãc rem plus est vel
» ingenij vel facultatis, hortor vt in hanc quæstio-
» nem sedulò incumbentes, si quid pro sua sapien-
» tia inuenerint, nobiscum id velint sine inuidia
» communicare. & paulò pòst: Cæterùm quum
» nullam inueniam opinionem cum scientiæ certi-
» tudine demonstratã, fateor me de substantia ani-
» mæ dubitare, nec probabile quicquã de ea quod
» asseram habere: quin & de fœtuum fictrice causa
» nihilo plus certi me habere fateor. Paulò pòst:
» Tantum igitur hoc de causa animalium forma-
» trice pronunciare me posse confido, quòd & ars
Lib. 15. De vsu part. » & sapientia in ea sit maxima. Quamobrem fa-
cto iam periculo, ceteros admonet ne in eandem
inquisitionem penitùs incumbant. Hæc (inquit)
» creator noster talia fieri voluit. Quæ autem facta
» iam sunt, neque tentes, neque audeas quærere
» quemadmodum facta sunt. Quæ enim facta esse
» ignorabas, nisi ab anatome edoctus fuisses: quali-
» ter meritò audes quærere qua ratione facta sint?
» Satis ergo tibi sit nouisse vnamquamque particu-
» lam pro rerum commoditate & vsu constructam
» fuisse. Si verò prætereà conaberis quo pacto ita
» facta sit inquirere, palàm fiet, nec tuam imbecil-
» litatem, nec opificis illius sentire potentiam.
Lib. 9. de plac. Hippoc. Quanquam igitur certa demonstratione constat
eum qui nos procreauit opificem diuinum esse,
quæ

æ tamen illius ſit ſubſtãtia, aut quomodo nos
ecerit, nulla poſſumus intelligentia & ratione
mprehendere. Illud (inquit) nos ſcire cõuenit
n eſſe ſimilem ſpeciem demonſtrationis, qua
s iuxta prouidentiam cuiuſdam Dei aut Deo-
m cõpoſitos eſſe, & qua opificis noſtri aut ani-
i ſubſtantiam cognoſcamus. BR. Multa mihi
ndum animaduerſa, ex variis abditioribúſque
cis eruis, quibus poſſis ruinoſam philoſophiam
igere ac inſtaurare. EV. His locis non proxi-
am cuiuſque animantis procreatricem cauſam
d primam illam & præſtantiſſimam quæ verè
ficiens & conformatrix eſt, Galenus inueſtigat.
oxima quæ dicitur, neque ſimpliciter mate-
am, neque formam confert, ſed duntaxat præ-
ratione quadam & commodarum rerum pro-
ratione materiã inſtruit, cuius beneficio ido-
a fit & conueniens excipiendæ formæ. Hac
a habilitate animal vnũquodque aliud ſui ge-
eris procreare perhibemus: materiam verò quo
ncto ſimpliciter efficiat, quę neque ortus, neque
teritus mutationi ſubiicitur? BR. At ſaltẽ ſpe-
em ſummámq; perfectionem addet. EV. Mas
ui iam ſemen in fœminæ vterum emiſerit, quũ
liquo geſtationis tempore longius abſceſſerit,
terecluſo vteri ore, quid quæſo poſſit ad fœtus
nformationem formæque immiſſionem con-
rre? BR. Si nihil mas, at certè fœmina dum
ero gerit, fœtus lineamenta ducit formámque
ngit, quod (vt ait Plinius, & tu quoque ab illo

iampridem recepisti) imago sub ipso conceptus tempore hausta, in ipso fœtu elucescat: Si quid fœmina inter concipiendū vehementius & auidius animo cōprehenderit, huius notam fœtum referre, doctum expertúmque muliercularum genus testatur. Tanta vi in plerisque pollet ea facultas animi quæ cogitatione fingit, vt vna possit iusta videri cōformationis causa. E V. Ea certè potest tenello fœtui colorem vel figuram partis immutare, & signa quædam & quasi inusta imprimere. Cæterùm totius formæ substantiam, aut vniuersam corporis conformationem, nulla potest animi quantumuis fixa atque intenta in aliquā rem cogitatio præstare. Quæ enim tam acris & tam vehemens est rerum cogitatio, quæ visa tam altè insculpta sunt in animo atque impressa vt possint sexus speciem mutare? Optarent quidem mulieres id sibi priuilegium ferri, esséque in sua potestate situm, vt quoties marem comprehenderent, eundem etiam gignerent. Sed quæ conceperit, si fortè procêrum quempiam & liberali specie virum, si mancum, si claudum, si canino capite, si caudatum, si execto naso, aut sine intestinis, acri intentóque animo intuebitur, talémne obsecro oportet illius fœtū euadere? Dum porrò fœtus partes singulæ finguntur, eásne mulier sigillatim animo & cogitatione lustrat, ac velut pertractat? Aut quum in ouo sensim pullus coagmentatur, gallinâne incubans in partes singulas eo quo finguntur ordine cogitationem defigit

t? Itáne necessarium fuerit non modò mulie-
, sed & omnes tum auium tum reliquorum
mantium fœminas, gnaras esse & peritas ana-
ıes, & nouisse quo quæque pars ordine finga-
? Nulla anus tam delira est vt hoc existimet.
go tametsi ea vis animi quæ fingit, notis qui-
dam variare ac velut distinguere fœtus colo-
ı aut formam potest, nequaquã tamen potest
conformare. neque id in parentibus est po-
m, vt qualem volent fœtum ædant, sed id di-
itùs accipi consentaneum est. BR. Quòd ho-
hominem, & equus equum, & cæterorum
iquodque sui generis quiddam perpetuò ge-
et, neque vnquã in diuersam speciem transi-
sit: id sanè conficere videtur genitori vim in-
conformatricem. Si enim nulla in eo vis fo-
, cur homo hominem potius quàm equũ aut
um procrearet? EV. Eò arbitror quòd ab ho-
ıe data materia, non equo sed homini formã-
conueniens sit & apparata: ad quam quum
ciens causa extrinsecùs appulit, sese ad illius
ıram accommodat, omnémque eius præpa-
onem imitatur ac perficit. Matutina autem
utatio confecit, animal quod semen ad pro-
ndũ iecit, omnem illius præparationem, non
em formam aut vim huius effectricem adhi-
:. Si aliis rationibus voles contra hæc agere
ugnare, philosophicam eam disputationem
ıte, cùm qua vires tuas si voles periclitaberis.
dicam nũc suscepi, in qua satis videbor pręsti-

tiſſe, ſi planum fecero Galenum diuinas illas cœ leſtéſque cauſas in omnẽ artis partem quodam modo admiſiſſe, quod eſt huius loci ac tempo ris inſtitutum. BR. Perge igitur viam tenere qu ingreſſus es, & ordine quamoptimo ſingula pe ſequere.

ANIMAM NOSTRAM NON *ab elementis ortam, Galeni decreto,* CAP. IIII.

EVDOXVS.

Roximũ his videtur vt quid pra ſtantię tum anima tum eius facu tates acceperint, ediſſeramus. A primùm quidem æſtimatione d gnum eſt, quid de animæ eſſent Galenus ſtatuerit. Libro de plac tis Hippocratis & Platonis ſeptimo, eam ipſa

» ita inueſtigat: At ſi de animæ eſſentia definitu
» quid dici oportet, de duobus alterum fateri n
» ceſſe eſt, aut velut ſplendidum quoddã & æth
» reum corpus ipſam eſſe, quò vel inuiti cùm St
» ci tum Ariſtoteles quadã conſequentia ducũt
» aut eſſe ipſam quidem corporis expertem ſubſ
» tiam, primum tamen ipſius vehiculum eſſe h
» ipſum corpus, cuius interiectu cum cæteris co
» mercium habeat corporibus. Hæc ille, qui n
» multò antè rem totam certius expreſſerat. Ex l
» igitur quæ apparent, cogitauerit aliquis vent

culoru

ꝛrum cerebri ſpiritũ, duorum alterum, ſi qui- »
ı corpore caret anima, primũ eſſe ipſum eius »
c dicam domiciliũ: ſi verò habet illum ipſum »
tum, animam eſſe. Sed cùm ventriculis illis »
fractis, paulò pòſt rurſum ſentiat rurſúmque »
ıeatur animal, dici non poteſt illam eſſe ſpi- »
m. Satius eſt igitur arbitrari, in ipſo quidem »
ːbri corpore animam habitare, quali tandem »
que ſit ſubſtantia, non enim id iam quæritur, »
ıum verò ipſius inſtrumentum, ad omnes »
nantis cùm ſenſus tum voluntarios motus, »
n eſſe ſpiritũ. Proindéque eo diſſipato, dum »
.us denuò collectus ſit, non quidem vita, ſed »
ũ tantùm ac motu priuari animal. Quòd ſi »
fuiſſet ipſa animæ ſubſtantia, eo profectò diſ- »
to, animal ſtatim ipſum ſimul interiiſſet. De- »
e ait: Itaque arteriarum ſpiritus vitalis & eſt »
ıppellatur, animalis autem in cerebro conſi- »
non tanquam animæ ſubſtantia, ſed quaſi or- »
um primarium ipſius in cerebro habitantis, »
liſcũque ea ſit ſubſtãtiæ. Mox rurſum: Quòd »
ːm animalis ſpiritus neque ſubſtantia ſit ani- »
, neque eius domicilium, ſed duntaxat in- »
mentum primarium, inde didicimus, quòd »
ı per vulnera euacuato, ſtatim veluti mor- »
m redditur animal, recollecto autem reuiui- »
. His palàm aſſeuerat animam noſtram præ- »
ıtiorem ſimpliciorémque ſpiritu eſſe, eámque
uliarem ſubſtantiam habere, quæ ſimplex eſt
ꝛniuſmodi. B R. At ea ſubſtantia corporeáne

est an incorporea? E V. Simplicem hanc & co
poris expertem esse,cōsentaneum & conseque
est iis, quæ iam assumpta sunt. Si enim anin
præstantior est spiritu,& spiritus corporum pr
stantissimus est, necessum est eam corpore car
re. B R. Ea fortasse naturalis est calor. Sic eni
„ ait Galenus libro de tremore & rigore: Ducet
„ autem hæc ratio de principiis Hippocratis, n
„ que pro corporis nostri elementis ponemus co
„ puscula quædam & poros, neque statuemus c
„ lorem,è motu aut attritione quadam & collisi
„ ne suscitari: sed corpus quidem totum conflux
„ & conspirabile,calorem verò non ascitum au
„ liunde quæsitum, neque genito iam animali
„ tum, sed insitum & qui ab ipso statim princip
„ extiterit.Nec sanè aliud est vel natura vel anin
„ quàm is ipse calor, quem si esse substātiam per
„ mobilem sempérque mobilem intelligas,non
„ rabis. Hæc ille. E V D. Verum, sed excutian
singula. Quum naturalem calorem illam esse
cis, túne qualitatem duntaxat, an etiam calo
substantiam cōprehendis? B R. Substantiam sa
non enim animam qualitatem esse duco. E V.
caloris ea substantia spiritus est,non is quidé
è principibus partibus emanat, sed qui parti
singulis innatus est & insitus. Quocirca eodé
uolueris vnde iam te subduxeras: ac necessa
concedes animam spiritum esse. Ne inuidia v
bi labefactetur oratio,vna ea substātia quæ no
administrationem gerit, quocūque eam nom
desig

ſignes, ſimplex eſt, incorporea & immortalis,
n Galeno ſoli, verumetiam Hippocrati, qui
n de hac, tum de altera quæ nos conformauit,
hyſicis illis elementis ad ſubtiliorem rationis
culum reuocatus, diuinam hanc ſententiam
tulit: Cōmunibus equidem ſententiis & opi- „ *Lib. de carnibus.*
nibus tum eorum qui prius fuerũt, tum meis „
tenus vſus ſum: nam neceſſe fuit quũ de me- „
a arte tractaremus, principium commune plu „
orũ ſententiis & opinionibus proponere. De „
leſtibus autem rebus & ſublimibus, mihi nihil „
endum videtur, niſi quatenus homines ani- „
liáque cætera quę in terris degunt & gignun- „
, principium inde & originem habent: quód- „
anima de cœlo eſt. His Hippocrates animæ „
leſtem facit originem: illius verò ſubſtantiam,
im caloris nomine appellat, immortalem. In-
t enim, Nunc verò ſententiam meam patefa- „
n: Profectò mihi videtur id quod calidũ ca- „
émue dicimus, quiddam nō mortale eſſe. His „
ra non addam: arctius enim quàm iſtis ſen-
tiis adſtringi ratio non poteſt. BR. Sto certè
adductus & quaſi ſatiatus: adde ſi videtur,
ratione ſimplex & immortalis, hoc caduco
pore coërcita omnia gerat. EV. Id ex alia Ga-
i oratione coniicio, quam hunc in mundum
timus: Nam & animam noſtram, alij corpo- „
expertem eſſe rentur, alij ſpiritum eſſe, alij ne „
quidem illius propriam vllam ſubſtantiã, ſed „
prietatem ſubſtãtiæ corporis earúmq; rerum „

» facultatem habere, quas natura facere poteſt.
his igitur ego medium quendá ordinem tene
BR. Quem hunc quæſo medium appellat ord
nem? EV. Quòd anima neque ſola proprietas
ſubſtantiæ corporis ex elementorum orta qua
tatibus, neque ſimpliciter ſubſtantia ſit incorp
rea, quæ per ſe cõſiſtens nullo corporis egeat ſu
ſidio. At ſic ea medio ordine poſita eſt, vt inco
porea quæ ſit, corporis tamen commodis inſ
uiat, neque poſſit citra bonam cõuenientémq
eius temperiem integras functiones obire. Qu
diu enim corporis eſt conſtricta vinculis (nihi
nim ſupra hæc Galenus inueſtigat) illius orn
bonáque conſtitutione indiget. Hæc mea int
» pretatio illius ſententia corroboratur: Illud ce
» euidenter apparet, animam vt in corpora co
» migrauerit, ipſam eorum naturis inſeruire, q
» ſunt vt dixi ex certa elementorum temperatio
» prognatæ: neque quod ad artem medicam p
» tinet, quicquam mihi officere puto, quòd ign
» quemadmodum immittantur, aut ab aliis in
» corpora concedant animi, Græcè id ἐμψύχωσι
» μετεμψύχωσις dicitur. Oportet enim profectò i
» neum id eſſe corpus, quod animam receptur
» eſt, & ſi ſui temperamenti magnam ipſum i
» tationem ſubeat, ex eo ſtatim animã ipſam e
» grare. Ex his planum facit animam quam ſ
plicem & corporis expertem dixerat, corpori
gibus & natura teneri. PH. Quid illa quæſo
ſignant, anima in corpora commigrat, aut p
ti

inus emigrat? Nónne quòd animæ propria ſit
ubſtantia, quæ per ſe ſine corpore conſiſtat?
juod ſi eſt, illam apertè renunciat immortalem
ſſe & indiſſolubilem. E V D. Rectè tu quidem
olligis, quanquam vix audet Galenus in id con-
equens incidere, quod eodem loco ſe prorſus
gnorare profitetur. De anima porrò (inquit) an „
nmortalis ipſa, cum ſubſtantiis corporis confu- „
à, animalia gubernet, certò equidem me ſcire „
ion profiteor, ſicuti neque an ipſius nulla ſit per „
è ſubſtantia. B R. Vndique mihi ſalebræ ſunt. „
go quippe ex aſſumptionibus illis concluden-
lum potius fuiſſe exiſtimem, animam noſtram
nortalem eſſe, neque poſſe illam per ſe ſolita-
iámque conſiſtere. Si enim nec epotum vene-
ıum, nec malos corporis affectus ſuſtinet, ſed ab
lis emigrare cogitur: ab illis ſanè perpetitur ali-
uid: iam ſi patitur, vinci tandem poteſt & oc-
umbere, quum nempe grauior aliqua cauſa pre-
ıet. Item, ſi quicquam anima à corporeis affe-
tibus patitur, quiddam illi communionis & ſo-
ietatis cum corpore intercedit: quocircà nec ex-
ers eſt corporis nec immortalis. E V. Hàc malè
olligis. Nihil enim quicquam perpetitur anima:
eruntamen ea quorum quaſi vinculorum nexu,
ocietate quadã cum corpore cohæret, affici poſ-
ınt: ſunt autem innatum calidum & inſitus ſpi-
tus; quæ quum extremo corporis vitio diſſol-
untur, illa libera & expedita neceſſariò de cor-
ore decedit. B R. Sed aliud iam vrget acrius. Si

enim corpus inſtrumentum eſt animæ,quo ea ad obeundas functiones indiget, nihil illa quicquã ſolitaria & à corpore ſeiuncta poſſit efficere. Atqui ridiculum eſt & abſurdũ otioſam & inertem animam eſſe, vt quã efficientem cauſam eſſe definiuimus: non igitur poteſt ſolitaria conſiſtere. Quòd ſi à corpore ſeiungi nequeat, neque ipſa per ſe conſiſtat, planè mortalis erit vnà cum corpore. ſi mortalis,corporis quoque & elementorũ particeps eſt, non autem diuina. Hæc ſanè illius ſubſtantiam & naturam ratiocinatione inueſtiganti, mortalem & corpoream eſſe demonſtrãt qualem & Galenum ſtatuiſſe credibile eſt. E V. Offendis in ipſo ſtatim limine. Non enim anima ſic eſt obligata corpori, vt aſſidua illius ope indigeat: ſed quæ Dei ad naturã ad ipſumque mundum,eadem eſt & humanæ mentis ad corpus ratio. Neutrius enim ſubſtãtia corpori cui regendo præeſt obſtringitur, aut vllo modo ſubiecta eſt ſed præter eas functiones quas Deus per naturã mens per corpus exequitur, nullius corporis aut naturæ adminiculo alias quaſdã prȩſtantiores efficit. Nõ enim anima vt ratiocinetur vllius indiget opera, quo vt inſtrumento vtatur, ſed per ſe ſoláque rationem init ac intelligit. B R. At læſo tamen cerebro animaduertimus mentẽ omnémque animæ vim perturbari, omnémque actionem impediri: eo autem bene valente, ſanas eſſe & conſtantes animæ vires. Ex quo intelligitur hanc quandiu eſt immerſa concreto corpori, ill

quodam-

uodãmodò inseruire,eóque apto egere & ido-
eo. EV. Eget sanè, non vt instrumento, sed vt
roprio domicilio. BR. Quomodo? EV. Vt artifex
ui integra est valetudine sed domicilio coërce-
ur, si quod opus rectè effecturus est, non solùm
onuenienti aptóque instrumento instructus sit,
d etiam domicilium lumine collustretur, nec
bscurum nec tenebricosum sit oportet: ita sanè
atuo animam dum corporis est irretita compa-
ibus, non corporis tanquam instrumenti, sed
nquam domicilij bona constitutione ad ratio-
nandum & ad intelligendum indigere. Hoc si
esit, vel nihil vel vitiosè aget, vel fortasse emi-
rare cogetur. Vt autem omnis ambigendi oc-
asio desit, audi quæso quid libro de vteri con-
eptu diuinè pronunciet: Anima est vniuersita-
s animæ defluxus è cælica regione descendens,
ientiæ capax, quæ semper ad sibi similem viam
ognatámque substantiam adspirans, terrestri-
us relictis omnium suprema petit, cælicæ diui-
itatis particeps supercælestem locum sæpius cõ-
mplans, vnà omnium rerum moderatori assi-
it. Isthæc dilucidè commonstrant, Galeni sen-
ntiam nihilo à Platonis & Aristotelis dogma-
e desciuisse; sed summa illos consensione animã
ostram simplicem, incorpoream & immortalẽ
nxisse. BR. Caue ne Galenum iis concordẽ red-
as, à quibus palàm voluit diffidere. Constat e-
im illum, libro de animi moribus, Platonis de
nimæ immortalitate sententiam multifariã exa-

gitare, ac modeſtius inſectari tametſi & hanc,
vim quæ nos conformauit incorporeã, planéq
diuinam & ſapientiſſimam eſſe alicubi cõfirma

QVID ANIMÆ FACVLTAS Galeno, CAP. V.

BRVTVS.

His tamen miſſis ad animæ facult tes oratione deducta, quęnam e rum ſubſtantia ſit dilucidè con monſtres. EV. Quoniam omn hæ mortales ſunt & caducæ, m ior eſt controuerſia, ſint ne diu nitatis quoq; participes. PH. Priuſquam in han diſputationem deſcendatis, lubens ſanè audiar quid facultatis nomine veteres cõplexi ſint: qu doquidem admodum dubiam & incertam eſ video hac de re ſententiam, quod & Galenus ſ nè exiſtimauit. Qui verò naturalem contempla tionem tractarunt, aliud alij ſibi perſuaſerunt. H nanque incorporeas quaſdam facultates corpo ribus ineſſe confirmant: illi contrà, corpora ip operari pro ſua cuiuſque natura, quæ ex quatuo elementorum temperamento conflata ſit. Cæte rum quid ea de re iudicio decernat, non expri mit. ſi quid Eudoxe, aliud occurrit quod dubita tionem patefaciat & illuſtret, id nobis ob oculo expone. EV. Rem inueſtigas mi Philiatre, cogni tu in primis neceſſariam, quam in ſuis monimē

Lib. De facult. ſubſt.

ti

tis Galenus occultam & inuolutam reliquit. BR. Hîc mihi videmini rem minimè dubiam, interrogando dubiam facere. In promptu ſiquidem eſt, Galeno nihil aliud facultatem dici, quàm efficientem rei cuiuſque cauſam, quæcunque tandem ea ſit. Nam libro de Plenitudine, facultatē appellat cauſam effectricem, nihílque putat referre δραστικὴν an ποιητικὴν dicas: vnde liquet facultatem actionis cauſam fore. Et libro de facultatum ſubſtantia: Verùm quoniam quæ ſit operum horum cauſa parùm conſtat, facultatem appellauimus effectricem. En vobis locus extat libro de cauſis pulſuū primo, vbi pulſationis quæ in arteriis fit cauſam inueſtigans ſcribit hunc in modum, Quæ ſit illa cauſa haud procliue id inuentu eſt: alius enim innatum calorem eſſe cenſet, alius naturæ robur, alius temperamenti quādam proprietatem, alius totam corporis conſtructionem, alius ſolum ſpiritum, alius horum quædam, alius omnia ſimul. Iam verò ſunt qui facultatem introduxerint incorpoream, quæ accommodatis ad mouendum iis quæ diximus inſtrumentis vtatur, aut omnibus, aut quibuſdam, aut certè vno aliquo. Hanc igitur pulſus cientē cauſam, quæcunque ſit, etiam ſi eius ignoramus ſubſtātiam, quia pulſus tamen efficere poteſt, facultatem ipſam appellauimus, quemadmodum & alia opinor omnis facultas ab eo appellari ſolet, quod ipſa facere poteſt. Nam cuius rei ſit facultas, & ipſius etiam facultatis notionem (vt quæ

„ ſit comparationi relationíque ſubiecta) ita demũ
„ concipimus, quum ad aliud quiddam animum
„ retulimus: ideóque ſic eam appellamus, quũ eius
„ ignoramus ſubſtantiam. Hic ſanè locus faculta-
tis nomine efficientem cauſam intelligit, non eã
quidem ſimpliciter, ſed qua ratione in hunc il-
lúm ve effectum ſe comparat atque refert. Hanc
verò comparationem relationém ve alia ſenten-
tia hunc in modum explicat: Hoc autem multi
„ ſtatim ſapientes perturbantur, quòd deprauatam
„ habeant de facultate notionẽ. Nam perinde ac ſi
„ qua res in ſubſtãtiis habitet, vt nos in ædibus, ita
„ mihi de facultatibus videntur exiſtimare, non in-
„ telligentes omnium rerum quæ fiunt, efficientẽ
„ quandam eſſe cauſam, quæ conſideretur ſecun-
„ dum comparationem & reſpectum ad aliquid:
„ atque eius cauſæ, vt certæ cuiuſdam rei, ptopria
„ eſt quædam & per ſe appellatio, ſed pro habitu
„ quem cum ea re quæ ab ipſa fit habet, eius quæ
„ fit rei eſt facultas, vt quot ſunt cuiuſque rei actio-
„ nes, tot & illius eſſe facultates dicamus. Vt aloën
„ purgandi facultatem habere, & ſtomachi robo-
„ randi, & recentia vulnera glutinandi, & vlceri-
„ bus planis inducendæ cicatricis, & palpebrarũ
„ humores exiccandi, non quòd horum quicquam
„ aliud efficiat quàm aloë. Hæc enim eſt quæ ea fa-
„ cit omnia, quæ quoniam facere poteſt, totidem
„ facultates habere dicitur, quot res facit. Itaque
„ aloën purgare poſſe dicimus, & ſtomachum ro-
„ borare, & vulnera glutinare, & vlcera cicatrice
in-

inducere,& humentes oculos ſiccare,quaſi nihil »
interſit , aloën purgare poſſe dicamus , an pur- »
gandi facultatem habere . Item & humentes o- »
culos ſiccare poſſe, idem ſignificat atque faculta »
tem habere deſiccandorum oculorum. Ad eun- »
dem modum , quum ratiocinatricem animam, »
cuius eſt in cerebro ſedes,per ſenſus ſentire poſſe
dicimus,& ex rebus ſenſu perceptis ipſam per ſe
meminiſſe,& tum conſequentiam,tum pugnam
rerum videre,& tum diſſolutionem, tum com-
poſitionem,non aliud ſignificamus, quàm ſi cō-
prehenſim dixiſſemus , ratiocinatricem animam
multas habere facultates , ſenſum , memoriam,
intelligentiam,& de reliquis vnamquamque.Et »
quoniam non ſentire tantùm ipſam poſſe dici- »
mus,ſed & ſpeciatim videre,audire,olfacere,gu- »
ſtare,tangere,ipſam rurſum facultates habere di- »
cimus videndi, olfaciendi , audiendi , guſtandi, »
tangendi.Iſtis quidem Galenus perſpicuè decer- »
nit facultatem non propriam eſſe rei ſubſtantiā, »
ſed efficientis cauſæ comparationem,& vt dice-
re ſolent,relationem ad hunc illúm ve effectum.
Quàm hîc paſſim ſe ignorare fatetur facultatū
ſubſtantiam, alio tamen loco affirmat non aliud
quàm temperamenti proprietatem eſſe, quo no-
mine naturam paſſim appellat,tum in Aphoriſ- *Apho. 34.*
mis , tum in libro de natura humana. Libro de *& 2.*
præſagatione ex pulſibus , de illa hunc in modū
ſcribit : Facultatis ſubſtantia in ſingularum par-
tium poſita commodo temperamento eſt. Nam »

„ tum demum ſuum quæque munus obit ſtrenuè,
„ vbi ſit temperatiſſima: contrà malè fungitur, ſi
„ intemperata eſt. Et libro ſecundo, Nihil in illis
„ cõmentariis attulimus de facultatis eſſentia: ne-
„ que enim prius hoc decretum, quàm vndique
„ reperiſſem cõſtans, pronunciare fui auſus: nunc
„ verò eſſentiam facultatum adducti ſumus, nihil
„ eſſe præter qualitatem temperamenti. Libro autem de Plenitudine hanc rem totam lucidius definiuit. Ego verò aliam eſſe arteriarum facultatẽ
„ à neruorum & venarum facultate, docui in libris
„ de Hippocratis & Platonis decretis, in iiſdémq;
„ illud etiam arteriarum facultatem è corde velut
„ è fonte quodam manare: neruorum è cerebro,
„ venarum ex iecore. In libro autem de Elementis
„ ſecundum Hippocratis ſententiam, oſtendi ſub-
„ ſtantiam quæ generari quæque interire poteſt,
„ per ſe totam immutari, dum quatuor qualitatum vi vel incaleſcit vel frigeſcit, vel humeſcit, vel ſicceſcit, eſſéque ſuam cuiuſque corporis ſubſtantiam in iſtorum quatuor, calidi inquam, frigidi, humidi, ſiccíque temperatione ſitam, ideóque gubernantium quodque corpus facultatum ſubſtantiam, illam eſſe temperationis proprietatem. Hæc ſunt quibus de facultatum ſubſtantia nihil dicere potuit apertiùs. EV. Magnum quiddam tibi perſuades attuliſſe, atque his, omnem facultatum ſubſtantiam deſignaſſe, parùm opinor intelligens quid proprietatis appellatione notet. Ea ſubſtantia non eſt, ſed qualitas intima efficienti

cauſæ:

áusæ: neque igitur ipsa facultatum essentia, sub-
:antia simpliciter est, sed qualitas. quemadmodũ
ꝛ ea quam coloris essentiã veteres vsu appellare
›lent, nõ substantia, sed simpliciter qualitas est.
Quid autem de facultate verè ac sincerè Galeno
:t visum relictis ambagibus, hæc vna sententia
ommonstrat: Non quidem substantias in suas „
acultates diuidi existimamus, sed vnamquãque „
implicem indiuiduámque substantiam, suis fa- „
ultatibus omnia efficere. Non simpliciter & ab- „
olutè substantiam dicimus facultatẽ habere, sed „
nterim adiici solet vrendi aut refrigerandi, aut „
iccandi, aut madefaciendi: interim fingendi, ra- „
iocinandi, aut mouendi seipsam, aut aliud eius- „
nodi, quæ in participe rationis anima percipi- „
nus: hæc anima quum vna sit, multas tamen ha- „
›et facultates quas omnes alio opere enumeraui. „
Quæcũque igitur causa res efficiet varias, tot ea
imirũ facultates obtinebit quot res faciet, non
uòd simplex ea in facultates quodammodo di-
tributa sit, sed quòd quibusdam rationibus ad ea
uæ facit variè se gerat. BR. Id igitur perinde erit
c si quis vnus sit, & pater, & auũculus & auus,
uod ratione respectúque diuerso fit. EV. Hac si-
nilitudine nõ possis rem perfectè exprimere. nã
uod facultate præditũ dicimus, id certè ꝓprie-
atẽ quãdã & qualitatẽ in se obtinet: qui autẽ vel
›ater, vel auus est effect⁹, nihil in se magis quàm
ntè habet. Decedẽte filio, licet tum pater nõ sit,
il tamẽ is in se mutationis accepit: at rei facultas

perire nequit re ipſa non mutata. PH. Multa qui-
dem hîc dicuntur à vobis, quibus obruor potius
quàm docear, ex quibus ſanè nondum mihi pla-
nè conſtat quid facultas. Id tu verbis & iuſta at-
que explicata oratione quid ſit expone, & ſit ne
quippiam à ſubiecta re diuerſum. EV. Volo equi-
dem: Ariſtoteli agendi poteſtas eſt nunc ipſa effi-
cientis cauſæ ſubſtantia, nunc aliquid cauſæ pe-
nitùs inſidens, quod illa tanquam principium
quoddam ad agendum adhibet: id ſiue poteſta-
tem, ſiue facultatem, ſiue virtutem atque vim ap-
pellare velis, minimùm refert. Prior horum no-
minũ ſignificatus rarior eſt, poſteriorẽ crebrius
authores vſurpãt, dum paſſim aiunt, vim faculta-
tem ac poteſtatẽ agẽdi rei cuipiã ineſſe, tanquam
ea quippiam ſit à ſubiecta re diuerſum. Ei igitur
inſidet, at intimè & penitùs, vix vt vnquam di-
iungi ſepararíque poſſit. Quòd autem intima eſ-
ſet & ingenita, idcircò inſitam rei proprietatem
dixerunt: quam Themiſtio definire placet quip-
piam eſſe, quod rei ſubſtantia ex ſe profert, & tã-
quam de ſinu ſuo promit. Nõ id quidem vlla eſt
ſubſtantiæ portio, ſed intimum quiddam & in-
genitum ab illa dimanans. PH. Nondum planè
aſſequor ne cogitatione quidem, quo pacto rei
vis atque ſubſtantia inter ſe diſtent, ſintque di-
uerſæ: dic ſi lubet planius. EV. Vis & facultas im-
minui augeríve poteſt, nonnunquam verò quaſi
impedita teneri: ſubſtantia nulla ratione vel in-
tendi vel remitti poteſt. Hoc declarant inuete-

rata

ita medicamenta, quorum vires prorſus infir-
iæ & quaſi eneruatæ iacent, forma verò ſuáque
ſorum ſubſtantia integra etiamnũ manet. Hos
rium facultatúmque ordines Galenus roboris
firmitatíſque gradibus definit. Etenim vis &
cultas, ad functionem interim melius, interim
terius eſt comparata: vnde modò præclarius,
odò deterius functionem adminiſtrat. Ea (in- ,,
iit) præſtantior ad functionem conſtitutio fa- ,,
ıltatis, virtus eſt & robur: deterior infirmitas ,,
que vitioſitas. Lapis Heracliuś allio perunctus ,,
ıbecillus adeò redditur, vix vt tenuiſſimũ ferri
agmentum alliciat, eius tamen forma tempe-
mentúmque permanet. Huius vis & facultas ,,
ras emittitur ac tranſilit, dum procul remotum ,,
ſiũctúmque ferrũ attrahit: at ſpecies atque ſub- ,,
ıntia immota ſuis ſe tota limitibus continet. Ex ,,
io intelligitur quantum ab efficiente cauſa vis ,,
ius facultáſque diſtet, vtque robur & infirmi- ,,
s quidam ſint facultatis ordines. PH. Quid igi- ,,
r? Tú ne dices omnes qui de re medica vel diſ-
:unt vel quotidie diſputant vitiosè loqui, dum
ınt facultatem attrahentem, quicquid in ali-
ento vtile eſt allicere, expultricem aliena de-
llere, concoquentem cibum conficere, vti &
artam continere? Hi profectò vnamquamque
cultatem quaſi efficientem cauſam proferunt,
ditorúmque ſenſibus illas obiectant tanquam
retas ſubſtantias. Qua in re id etiam ſequuti
létur quod Auerrhois ait, ipſas facultates ani- 1 Collecta. ca. 7.

mas tum esse tum appellari.EV.Quid Auerrho
di hac de re statutum sit,nec laboro,nec mea r
fert.Sed tamen ipsa rerum affinitas atque cōiu
ctio efficit,vt plerique vim & facultatē esse st
tuant efficientē causam,qui nihil maius aut pra
stantius inuestigantes,effectum omnem facult
ti attribuunt,quod & Galeno frequēs esse sole
Quando(inquit) efficientis causæ essentia inc
gnita nobis sit,eam facultatis nomine appell
mus.Qui sic vsu quodam & cōsuetudine facu
tates agere pronunciāt, quanquam nec satis ap
nec propriè dilucidè tamen planéque loquūtu
ac magnam certè ambiguitatem & erroris o
casionem tollunt, lucémque rebus afferunt d
stinctione.Si Lucas peritus est canendi, pinge
di,pulsandæ citharæ vnus is multarum functi
num efficiens causa censetur,quippe qui vnus
mnium vires facultatésque obtineat. Atq; qua
quam facultas ipsa nihil per se potest efficere,v
tamen dicimus citharœdum pulsare, cantore
canere,pictorem pingere:quum nec cantor n
citharœdus nec pictor substantia sit, neque pr
ma efficiēdi causa,sed Lucas.Sic res habet in n
tura,quæ vna principium & omnium functio
causa,omnia quidem efficit, at facultatibus v
diuersis.Quod igitur est ars parta artifici, id n
turæ est vis & facultas: nisi quòd hæc ingeni
est,illa vsu & exercitatione conquiritur.BR.H
quum ita constitueris, quótnam ex Galeno p
tabis facultatum substantias nobis inesse?EV.T
nim

nitum, quot efficientium causarum propriæ
unt differentiæ. Galenus Platonis imitatione
que contemplatione tres animæ partes, sub-
ntia sedibúsque disclusit. tres itidem designa-
ntur omnium quæ in nobis sunt facultatū sub-
ntiæ. Vnius eiusdémque substātiæ sunt facul-
es omnes naturales, alterius vitales, quemad-
odum & animales sunt sentientis animæ tan-
am proprietates. BR. Equidem tres has partes
imæ, omnium quæ in nobis sunt facultatum
stātias esse perspicio. Has autem partes si mi-
demonstraris vti & animā totam diuinas esse,
que ab elementorum natura profectos, graui-
s seriisque rebus satisfeceris.

TRIVM PARTIVM ANIMÆ
diuinam esse substantiam, ex Galeni sententia,
CAP. VI.

EVDOXVS.

PArtiū animæ quæ locis sedibúsque disclusæ sunt, eam duntaxat quæ rationis est particeps immortalem ac sempiternā haberi, cæteras autem mortales & caducas, omnes quidem asseuerā-
pronuntiant: quæ qua ratione vnam eādém-
simplicem animam efficiant, plenius alio ex-
cauimus opere. BR. His nō immoror. sed quid
diuinitatis habeant expecto. EV. Principis

animæ quæ ratiocinatur ſimplicem diuinámq
eſſe ſubſtantiam, ne Galenus quidem inficial
tur, etſi quandoque id videtur in dubitatione
traxiſſe. BR. Huic iam nec repugno nec obſiſ
ſed quid aliis mortalibus ineſſe poteſt diuini
tis? EV. Animal vnumquodque diuinitùs eſt
formatum, & quæ id vis effinxit, Galeno pror
eſt diuina. BR. Id agnoſco. EV. Atqui quæcunc
fictum iam & cõformatum corpus regit anin
eadem eſt quæ id effinxit, hæc igitur non mi
quàm illa diuinitatis eſt particeps BR. Id vn
& ex quo authore tibi aſſumis? EV. Ex Galen
Lib. de fœtus format. quo loco hunc in modum ſcribit: Quid aut
partium functionibus accidit, perſpicuitatis
dem gratia, vno aut altero exemplo conclu
mus. Deinde propoſitis exẽplis de pueris &
fantibus qui digitum vnumquemque porrig
vel inflectunt, ac linguam variè contorquen
conuoluunt in conuenientem figuram cõcin
vocis exprimendæ, neque tamen nouerunt
bus muſculis ad ſingulas motiones ſit opus,
„ iungit. Nam animal vnumquodque videmu
„ ſe parte corporis tueri, qua præ cæteris plurim
„ valet: cornu enim petit vitulus etiam ante
„ cornua, & equinus pullus calce, nondum
„ firmis vngulis, ſic & catellus mordere cona
„ etiam ſi adhuc infirmos habet dẽtes, & auiũ
„ nus omne volatum molitur, etſi per infirmi
„ nondum poteſt. Hæc enim videntur declar
animam quæ partibus vtitur, ipſarum partiũ
nc

ſſe, perinde vt ſi eas ipſa feciſſet, non ab alio
ſtis vteretur. Mox dein ait: Atque hac quidem ,,
tione in animãtium corporibus illa anima quæ ,,
rtes conformauit, adhuc videtur permanere. ,,
eque enim fieri poteſt, vt quæ nunc præſens ,,
ſit, ea quaque parte conuenienter vtatur: quæ ,,
rò totum conſtruxerit, ea fugerit. Paucis dein- ,,
interpoſitis addit: Nam quum puellos videa- ,,
us ſonantes, quicquid iubentur ſonare, vt myr- ,,
am, vt ſcalpellum, vt ſmegma, quum nec intel- ,,
gant à quibus muſculis lingua ſic moueatur, vt ,,
m vocem conuenienter ſonare poſſit, multó- ,,
e minus iſtorum muſculorum motores ner- ,,
s, probabiliſſimum id videtur vt quiſquis lin- ,,
am formauit, is vel in formatis à ſe partibus ,,
amnum permaneat, vel ſic eas partes fecerit, vt ,,
imalia ſint gnara voluntatis, eius qui noſtræ a- ,,
mæ principatũ tenet. Quum autem huius con- ,,
quens eſſe videam, aliam eſſe quę principatum ,,
nobis teneat animá, alias quæ in ſingulis ſint ,,
rtibus, aut certè vnam omnino quæ commu- ,,
ter omnia diſpenſet, magna profectò circum- ,,
nior perplexitate, vt de opifice qui nos ſit fa- ,,
icatus, nihil quod conſiſtere poſſit mihi in mé- ,,
m veniat, tantùm abeſt vt certam habeam co- ,,
itionem. Nam & quum audio philoſophos ,,
uoſdam dicentes, materiam ab æterno anima- ,,
m, defixis in ideas oculis ipſam ſe perfectè ex- ,,
nare, tum vel multò magis cogito, vnam eſſe ,,
ortere animam, quæ nos tum formarit olim, ,,

,, tum singulis nunc vtatur partibus. Sic enim l
,, gitur, ἔτι καὶ μᾶλλον ἐννοῶ, μίαν εἶναι δεῖν ψυχὴν, τήν τε δ
,, πλάσασαν ἡμᾶς, καὶ τὴν νῦν χρωμένοικὴν ἑκάστῳ τῶν μορί
,, In cuius sententiæ confirmationẽ suprà dixera
,, καὶ φαίνεται κατὰ τοῦτον τὸν λόγον ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμ
,, σιν, ἔτι διαμένειν ἡ διαπλάσασα ψυχὴ τὰ μόρια. οὐ γὰρ οἰόν
,, χρῆσθαι μὲν ἑκάστῳ προσηκόντως τὴν νῦν οὖσαν, εἴχεσθαι δὲ
,, κατασκευάσασαν. Eam verò opinionem, quæ ar
malia quædã ponebat particulas nostras primù
conformasse, atque deinceps in illis omni vi
tempore permanere: quæ quia voluntatem pri
cipalis animæ cognoscerent, illius imperium
,, quebantur: paulò antè his exploserat. Sed & h
,, à diligentioribus medicis quæsitum est, & quu
,, quidam diceret, musculum quemque non sec
,, atque animal, voluntatem nostram sentire, atq
,, attrahere & circumagere linguam, vt figura
,, sortiatur ad illam vocem concinnè exprimen
,, accommodatam: cæteris omnibus id minim
,, probabile visum est. Itaque Galenus eam sola
opinionem probat, quæ in singulis animaliu
particulis primam vim illam fictricem inside
& permanere, illásque ad suum opus excitare c
firmat. Sed hîc te obtestor & obsecro mi Bru
id mihi paulò altius cogita quod dixit, eum q
corpus nostrum finxit, quicunque is fuerit (hu
autem cœlestem mentem, nonnunquam & D
esse profitetur) adhuc in conformatis particu
permanere & his singulis nunc vti, nónne id i
sum est quod passim vulgauit Plato, Deum

opi

ꝑpificem & rectricem nostri causam esse? Quódque Aristoteles, Deum verè genitorẽ esse & conseruatorem rerum omnium, quarum ipse principium & finem mediúmque tenet? Nónne & quod ait Theophrastus, diuinum quidem esse omnium principium, cuius beneficio, & sint, & permaneant vniuersa? Quod etiam, sed planius, Theodoritus: Deus creator naturæ, gubernator est eiusdem, non enim quam ipse fecit nauiculam destituit. Omnium verò apertissimè Galenus, qui interpretationem subiiciens pleniorem, dixit eum qui corpus nostrum finxit, adhuc in conformatis particulis permanere, hísque nunc ad proprias functiones vti. Itaque si aut Deus aut certè diuina erat vis illa nostri conformatrix, diuina etiam est ea quæ nos regit & quæ functiones moderatur in nobis. BR. Hæc de mouente vi & facultate quæ in musculis insidet forsan asseruntur, quam tu diuinam esse possis contendere. Cæterùm vim naturalem atque vitalem vnde constat eundem tenere dignitatis gradum? EV. Quid est quod eas, obsecro, de statu illo déque gradu deiiciat? nónne omnes æquè mortales sunt & dissolubiles? nónne & omnes æquè corporeæ? Neque verò sentientis animæ quàm istarum functiones vel præstantiores sunt, vel admirabiliores. Nam cor, ventriculus, iecur, lien, renes, vtraque vesica, venæ & arteriæ non minus, immò etiam amplius præ se ferunt administrationis, quàm musculi, & nerui.

Quum enim ſuprà Galenus mentem quandam
& intelligentiam admirandæ virtutis, in omne
terræ partes ex ſuperioribus deduci commemo
raret, & eam vnamquanque particulam, quem
admodum vtilitas exigit, conſtruxiſſe non mu
ſculos duntaxat aut neruos quorum vis motu
ſenſúſque ciet, ſed reliquas partes omnes, null
diſcrimine mihi certè quidem complexus vide
tur. Itaque ſi vis & natura quæ nos effinxit i
muſculis atque neruis reſidet, cur non ſimilite
in cæteris conſedit? Et ne fortè hæc mea, eóqu
parùm firma, videantur, alium tibi locum pro
fero ex libro de ſemine, vbi de partium inſtau
» ratione diſſerit his verbis, Nam carnoſa omni
» è ſanguine orta ſunt, mēbranoſa è ſemine, ideó
» que ſi quando corrupta fuerint illa ſanguinea, fa
» cilè denuò generantur, largè enim ad id ſup
» petit materia: ſed quæ conſtant ex ſemine, au
» nunquam prorſus, aut raró certè denuò gene
» rantur, etiamſi efficientem ſui cauſam habent
» nō ſecus atque integra. Mox verò rationem ſub
» iiciens cur effectrix illa fictríxque cauſa in ani-
» mantium particulis derelicta permaneat, ita ait
» Neque enim natura animal deſeruit, neque in
» ſitarum virium ipſa oblita eſt: quas enim ab a
» lio non accepit, ſed ab ipſo ſemine habuit, fie-
» ri non poteſt vt eas abiecerit. Naturam dicit ef-
fectricem illam cauſam, quam alibi conforman-
tem intelligentiam appellauerat: ab ea minimè
diuerſam, quæ animantia gubernat. Hoc nudè
poſitum

ositum & infirmum, si voles, ratione firma-
o. Partis compositio, situs & figura, ad agendi
ommoditatem & vsum comparantur. Quam-
brem natura & facultas quæ agit, & partes ad
ctiones ciet, eadē necessariò aut illas partes cō-
innè conformauit: aut si qua alia vis eas condi-
lit, illa certè facultati agenti præparabat, ac ve-
ut inseruiebat. Itaque agens hæc facultas (quæ
anquam finis est optimus) illa formatrice præ-
tantior habetur. Hæc igitur si inter diuinas nu-
neratur, multò certè magis agens illa dignior.
R. Instat sanè ac vrget hæc ratio, & quo me cū-
ue vertam persequitur. Sed quando aliis atque
liis in animum incurrentibus, nouæ exoriuntur
lubitationes, hæque rationes controuersias non
lissoluunt tantùm, sed & nouas plerunque ne-
tunt, liceat mihi quæso tecum paulisper verita-
is studio contendere rationum tuarum ductu &
uspiciis. Si natura vires (vt paulò antè Galenus
iebat) à semine accepit, ipsa semen non est non
nim à seipsa diceretur vires assumere: sed erit
atura & diuersum & posterius quiddā semine.
Rursum si natura à semine vires suas accepit, vt
emen hoc terrenum de parentibus fluxit, ita &
uæ ab hoc profectæ sunt vires: quare neque cœ-
estes erunt, neque diuinitatis participes. E V. Sa-
isfacit hunc in modum Galenus: Videtur siqui- " *Lib. de fœtus format.*
lem rursus quæ corpus cōformat anima, vtpotè "
n semine contenta, à parentibus in fœtum per- "
ienire. Cuius quidem substantia quænam sit, di- "

» cere non possum: quum à quibusdam audiueri
» eam quum incorporea sit vt aiunt, simul cum s
Lib. de vsu part. » mine ingredi. Animæ ac naturæ substantiã alic
De semine. » rum existimatione atque iudicio, incorporea
De natural. facul. » esse ait, & in semine contineri. Quanquam enir
» plerunque solet semen simpliciter naturã appe
Lib. 2. De semine. » lare, quandoque alterũ ortus nostri principium
» nonnunquam opificem fortissimum: tamen vb
» cunque exquisitiorẽ dicendi rationem instituit
» non id quidem artificem, sed in se artificem ha
» bere pronunciat. Vt quum ait: Si verò ex sangui
» ne conuerso mutatóque singulas fieri particula
» dicamus, in semine artificẽ qui hæc facturus est
» statuere cõuenit. Et alio eiusdem libri loco: Con
» stat similitudinem formæ cum vtroque parente
» ei facultati quæ inest in semine opifici atque fin
» genti acceptã referri. Quũ igitur facultas agen
ipsáque natura, verè sit in semine, quod suprà di
cebat naturã vires à semine accepisse, perinde es
» acsi cum semine dixisset: Simul enim (ait libro d
» fœtus formatione) ea facultas cum semine ingre
» ditur, hæcque illa tanquam conueniente materi
» ad formandũ fœtum vtitur. Ergo natura incor-
porea in semine cõclusa, ab hoc haud secus vire
accipit, quàm artifex ab instrumento: nam reue-
rà, eæ diuinitùs accesserunt. BR. Durũ est profe-
ctò iis assuescere, quæ ne per somnium quidem
hactenus mihi venerant in mentem. EV. Vsu as-
siduáq; meditatione ea tibi mollienda erũt: qui-
bus quum animũ imbueris & institueris, mira te

cognitionis

cognitionis ſuauitate & delectatione perfundét. Ac ne noua tantoperè exiſtimes, vide vt familiaris tuus Auerrhois præter eas formas quæ à temperaméto emerſerũt, alias inſtituat facultates nobis ineſſe, eáſq; animas vocitari. Quòd ſi hæ neque elementa ſunt, neque elementorum participes, reſtat vt prorſum diuinæ ſint atque cœleſtes. BR. Ego hanc Auerrhoidis menté eſſe perſpicio, planéque rei veritatem aſſequor. Ex quo mirari ſubit cur quũ ſuprà citatos Galeni loco toties verſarim, nunquã tamen eos euoluerim, nec quid latentis veritatis includerent explicarim. Mens puto aut peruagatorum elementorũ obſeruatione, aut communi vulgarique hominum iudicio obruebatur, à quo non promptum eſt citra nominis & gloriæ iacturam diſcedere. EV. Quam ſis cõſecutus veritatem tene ac promulga: iniquum ſiquidem eſt in altiſſimis philoſophiæ quæſtionibus, aliud ſentire, aliud dicere.

HVMANI CORPORIS, VT *omnium viuentium ſpiritus eſſe diuinos, ingenitúmque illis calorem diuinum,*

CAP. VII.

PHILIATROS.

SI de humanis ſpiritibus differendum proponitis, optem mihi implicatã huius nominis rationé expediri. EV. Propria ſpiritus ſignificatio ventus eſt, omnibus in lin-

guis. Atque quum ventus præpotens ſit,mirabiliáque efficiat,& oculorum obtutum effugiat: affinitate quadã & ſimilitudine factum eſt, vt ſpiritus nomen ad rem omnem quæ ſub aſpectum non cadit trãſiret, ſiue corporea ea ſit ſiue incorporea. Hinc fit vt quæ in nobis ineſt ſubſtantia, auræ tenui perſimilis,ſpiritus appellationem ſubeat. Eſt autem à corpore & humoribus quippiam diuerſum, quod Hippocrates impetum faciens nuncupauit,non à ſubſtantię tenuitate,ſed quòd eius vt venti magna vis ſit & incurſio. Qua igitur ratione iſtos ciet impetus, intelligitur affinitatem habere cum corpore: qua autẽ videri non poteſt,ad incorpoream ſubſtantiam accedere: ex quo fit, vt amborum medius ſit & vtriuſque particeps. Quæcunque ſubſtantia intelligitur corporis expers, noſtróſque ſenſus effugiens, ea ſuas vires nobis caducíſq; corporibus prouehente ſpiritu impartit. Itaque vt viuentis Dei & vniuerſæ naturæ,ſic & animę ſuus eſt ſpiritus. Dei ſpiritus, occultam Dei maieſtatem poteſtatémque præferens per omnia ſparſus permeat, vbique præſens omnia cõplectitur: hic animos habet in poteſtate,& eos quocũque vult adducere poteſt.Naturę ſpiritus,is eſt quẽ omnes philoſophi iuxtà ac poëtæ celebrant: quem Plato mundi animũ,Galenus mentem huc ex ſuperioribus deductã appellauit: quem Ariſtoteles de mundo diſſerens hac definitione planiùs expreſſit, Spiritus dicitur quædam tum in plantis atque in animalibus,tum per

omnia

omnia cômeans, animata fœcundáque ſubſtan- „
tia. Hic ergo longè latéque diffuſus omnia con- „
tinet, omnia lætificat vitalem mundi animam ip- „
ſamque naturã ſecum afferens, quæcũque ſubie- „
rit, vitalia faciẽs. De quo latinę philoſophię prin- „
ceps Tullius, ordinem conſtãtiámque rerum ſu- „
ſpiciens, ſapientiſſimè: Hæc ita (inquit) fieri om- „
nibus inter ſe mundi partibus cõcinentibus pro- „
fectò non poſſent, niſi ea vno diuino & conti- „
nuato ſpiritu continerentur. Paucis certè ſpiritus tum pręſtantiam tum diuinitatem Græcorũ philoſophorum imitatione cõplexus. Iam verò peculiaris rei cuiuſque mortalis & concretæ ſpiritus, illius formæ ſubſternitur, eámque denſo cõcretóque corpori nectit, mediam inter vtrunque conditionem ſortitus, iungítque diſparia res vtrique affinis ac familiaris: atque hic profectò ab altero, qui vniuerſitatis atque totius naturæ eſt, regitur atque continetur. Hic eſt animi omniúmque facultatũ vector propriáque ſedes, & quem fortaſſe illarũ corpus rectè dixeris. Sic enim olim Platonici corpus quoddã excellentis naturæ perlucidum & æthereũ, animæ facultatibúſque ſubſterni prodiderunt, quo illæ cum terreno & denſo corpore conſociarentur. Hoc in problematis *In præfat.* imitatus verè eſt Alexander Aphrodiſeus: quod Ariſtoteles planè indicauerat, ſpiritum animę facultatúmque corpus, & illius diuinam ac cœleſtem eſſe naturam, quæ reſpõdeat elemento ſtellarum. Locus eſt quem libro ſuperiore produxi:

Lib.2. De generat. Animalium cap.3.

„ Sed enim (inquit) omnis animæ siue virtus siue
„ potentia, corpus aliud participare videtur: ídque
„ magis diuinũ, quàm ea quæ elementa appellãtur.
„ Verùm prout nobilitate obscuritatéue animæ in-
„ ter se differũt, ita & natura eius corporis differt.
„ Inest enim in semine omnium, quòd facit vt fæ-
„ cunda sint semina, videlicet quod calor voca-
„ tur: ídque non ignis, non talis facultas aliqua est,
„ sed spiritus qui in semine spumosóque corpore
„ continetur: & natura quæ in eo spiritu est, pro-
„ portione respondens elemento stellarum. Ergò
„ densum hoc corpus ex variis partibus coagmen-
„ tatum, spiritus est propria sedes, in quã nullo in-
„ termedio incumbit: & spiritus animæ eiúsque fa-
„ cultatum velut basis. Itaq; in denso corpore, spi-
ritus, in spiritu calor innatus, in his natura & fa-
cultas. Vtrunque & spiritum, & calorem qui in
eo est, diuinum censet: neque enim ignis est ne-
que ortus ab igni, quoniam vt mox inquit, ignis
nullum animal generat. Denique natura quæ in
eo est spiritu, nónne præstantiorem magísque di-
uinam quàm spiritus conditionem obtinuit? Na-
tura, inquit, quæ in eo spiritu est, proportione re-
spondet elemento stellarum. Potuítne quicquã
manifestius proferre? Quanto interuallo cœle-
stia corpora ab elementis seiuncta cernimus, tan-
to eam naturam à denso & mortali corpore di-
stare putat: spiritum verò medium inter illa col-
locari. BR. Sed hunc quæso mihi scrupulum di-
lue: Calor is quem natiuum appellas, nónne in-
situs

ſitus nobis eſt & interior? E V. Maximè. B R. Qui fiet igitur vt ſit cœleſtis? Qui enim cœleſtis nuncupatur, extrarius eſt ambiénſque nos circunſidet. E V. Hoc iſtud verbum eſt, quo plurimi circumuenti in errorem inducti ſunt, qui quoniam cœlum ipſum extra nos eſt, putant quicquid cœleſte eſt, extraneum eſſe, neque in nobis inſidere, quaſi nulla vis cœleſtis in nos cõmigrare poſſit. Et clarè tamen interim vident, frugum fructuúmque procreationem & incrementum, non niſi cœleſti hoc calore perfici. B R. Eſt is quidem neceſſarius, ſed iccircò duntaxat vt interiorem inſitúmque temperet ac gubernet. Quod quomodo nonnulli interpretentur paucis aperiam ſi permittis. Inſitus noſter hic calor temperatus eſt, & ex elementorũ permiſtione natus: ignis quippe is eſt, ſed eatenus contrarij permiſtione impeditus vt neque feruidus ſit neque exurens, neque violentiam illam retineat, quæ eſt igneæ naturæ propria, ſed totus moderatus ac benè temperatus ſit: & vt ait Galenus frigidi ſit particeps: & quaſi ex calido frigidóque temperatus. Nec verò hic Ariſtoteli ſimpliciter cœleſtis eſt appellatus, ſed proportione quadam reſpondens elemento ſtellarum: quod autem alteri comparatur eíque ſimile eſt, nemo idem idipſum iure probéque cenſuerit. Verùm enimuerò hunc noſtrum bene temperatum inſitúmque calorem, functionum opificem, certa ratione moderatur atque gubernat ille cœleſtis ſalutaríſque calor, ſicque

Lib. De tremore & palpit.

contininet & ad functiones promouet,vt illius cō
plexu fotúq; destitutus, calor noster mox perea
& extinguatur, aut nihil quicquam efficiat. E v
Leonicenus. Olfacio cuius authoritate persuasus triplicem ca
lorem statuas, igneum, temperatū qui idem na
tiuus sit, & cœlestem. Cæterùm non satis acut
perspexit vir ille, cuius te patrocinio tutum for
confidis, Aristotelem dixisse insitum hunc no
bis calorem & in animalibus stirpibúsue conter
tum,nec ignem esse neque ab igni originem du
cere. At quem insitum ille facit, is tametsi no
est ignis,ex igne tamen(vt ait) temperatus est,a
eóque ortum habet. Rationem autem cur noste
calor non ab igne trahat, originem, hanc reddi
Aristoteles,quòd ignis nullum animal generat
Quòd si nec totus ignis,nec eius portio quicqu
generat, multò certè minus quicquid ab eo ort
quodam processit. Cōuenit enim longè præstan
tiorem vim effectionémque toti quàm parti co
cedere. Rectè igitur hūc insitum nobis caloren
neque ignem esse neque ab igne originem duce
re,sed totum planè cœlestem esse, literis memo
riæque mandauit. Iam verò donemus ex elemen
torum permistione quendā ortum in nobis tem
Temperatus calor. peratū. Hic sanè quisquis erit, similitudine qua
dam eum duntaxat exprimet,qui lapides & me
talla continet, neque aliud in nobis quàm simi
larium partiū molem coagmentationémque ser
uabit, ne dissipetur aut defluat. Agè obsecro, in
ossibus, in neruis, in aliis denique partibus simi
laribus

ıribus emortui animantis, nónne is calor ineſt
uem in lapide fateris? BR. Ineſt ſanè. EV. Quũ
dhuc in viuis erat animal, nónne iiſipſis parti-
us aliquid inerat præſtantius illo lapidis vel oſ-
s demortui calore, quod vitę functiones obiret?
R. Nihil fortaſſe ſupra temperamentũ: verũta-
ıen id temperamentũ in viuente quoniã inerat
ræſtantius, poterat ſanè eas vitæ functiones (quę
erfectiores ſunt) obire. EV. Id autem viuentis
emperamentũ qua ratione putas quàm demor-
ıi præſtantius? hoc enim in diſceptationem vo-
ıtur. BR. Aliis vix queam verbis exprimere. EV.
tqui neceſſe eſt id apertius clariúſq; dici. Quod
t efficiam aliud exemplum diſputationis huius
oſtræ ſupponam. Viuens piper temperamento
npenſè calidum alitur, increſcit, omniáque vitæ
ıunera exequitur. Id iã donemus emori. Quo-
iam omnes in illo vitæ functiones perierũt, ne-
eſſe eſt opinor vnà cum functionibus harum ef-
cientem cauſam periiſſe: naturalis enim quum
t otioſa manere haud poteſt. Itaque piper inte-
tu cum vitæ functionibus nonnihil etiam per-
idit, quod erat vitæ cauſa. Id verò quid eſſe di-
ıs? non temperamentũ, quum emortuum exic-
ıtúmq; piper nõ minus immò etiã magis quàm
uens calidum ſit: nam id ſiue ſeorſum conſyde-
s, ſiue ad hominem temperatũ referas, & ſim-
liciter & comparatè calidum iudices. Perdidit
itur interitu quidpiam à temperamento diuer-
ım, quod functionum cauſa fuerat. Id autem

quid fuerat? Si omnia ratione animóque lustre
& accuratè circũspicias, nõ aliud occurret quàn
spiritus vitalis, & calor in eo spiritu qui morte s
extinctus. Hunc igitur necesse est à temperamẽ
to diuersum, & supra temperamenti naturã con
stitui, qui vnus vitæ omniúmque functionum s
author. BR. Eò certè vel nolens adducor. EV
Is autem si supra temperamentum est & ab ele
menti conditione alienus, nõne optimo iure sta
tuetur cœlestis ac planè diuinus? Is est quo om
nis omnium tum stirpium tum animantium v
ta continetur, & cuius vnius extinctio mors es
Hunc ab elementari facilè discernes ac interno
sces in stirpibus & in animantibus frigidis, vt i
lactuca, in mandragora, in salamandra: quæ qu
temperamento absolutè frigidæ sint, non ho
ipso certè, sed solo vitali spiritu & calore viuun
BR. Ea tamen Galenus frigida esse pronuncia
EV. Calidáne an frigida sint, hîc non disputo
quanquàm dici possunt temperamento frigid
at calore vitali (quantuluscunque sit) calida: qu
admodum & viuens omne quod salutaris huiu
caloris vim in se continet. Si hæc simpliciter fr
gida sunt, in eorum temperamento elementu
frigidum vincit atque dominatur, præpollétqu
calido. Quocirca temperamenti vi quicquid e
ficiunt, à dominãte frigido prodit. Atqui alim
tum trahunt & cõcoquunt, inde alũtur & incre
scunt, hísque similia opera ædunt: hæc verò qu
modo possint vel à temperamento frigido, vel
diminut

iminuto & victo calore qui in temperamento
t proficisci, vt qui præcellentis frigoris præsen-
a nihil agat? Necesse est igitur hæc alterius ca-
oris sint opera, ad quem planè referuntur ac per-
nent. Is autem est vitalis ac diuinus, quem nisi
alenus ab elementari diuersum statuat, vix ab Lib. De simplic. 4.
s quas proponit philosophorum tricis sese expli-
abit. Quòd igitur calor hic in viuentibus opera
dit temperamento non conuenientia, & quòd
orte interdum extinguitur permanente tem-
eramento, palàm fit illum in viuentibus diuinū
: cœlestem esse, ab elementaríque diuersum.
lis rationibus adductus Aristoteles, apertè pro-
unciauit calorem hunc viuentis corporis diui-
um & supra elementi naturam esse. Quin & il-
m puto alias tam pręclaras rationes in id secum
uæsiuisse, tótque in animo habuisse quibus id
oi persuaserit, vt si nullam adferret, ipsa tamen
ius authoritas me frangeret. Plurimi autem ve-
ri similes contrà nituntur, quibus non aliud
uicquam est, cur incredibile sit hunc calorem
iuinum esse, nisi quòd nequeunt ipsam diuini
aturam intelligere & cogitatione comprehen-
ere. BR. Id iam conspicuum certúmque vide-
ır. Cæterùm hoc mihi loco cum multis dubita-
licet, hícne calor in nobis diuinus substātia sit,
ı accidens. EV. Quod multorum mentes oc-
ıpat, possum hac perbreui sententia explicare.
ı materia quæ & tēperamento & omni instru-
ione sit apparata, spiritus inest: plurimùm qui-

dem æthereus, ſed tamen ex aliorum elemento-
rum permiſtione conſiſtens. Calor qui in eo e
ſpiritu, qualitas eſt, quæ nuſquam ſeorſum ſub
ſtit: eſt igitur & verum accidens, ſed planè d
uinum ac cœleſte, ſicuti & lumen calórue ſoli
& vna quælibet vis alia cœlitùs in corpus iam a
paratum demiſſa. Natura autẽ ea ſeu forma, qu
interuentu ſpiritus & caloris in materia cõſiſti
puriſſima eſt ſubſtantia, eáque tota cœleſtis
diuina, elementorum haudquaquam particep
Quocirca (vt iam ad penſum redeam) præt
igneum calorem qui partibus ineſt ſimilaribu
neceſſum eſt in nobis, & in cunctis viuentib
præſtantiorem quendã inſidere, qui ſalutaris
verè diuinus functionum opifex ſit aut admin
ſter. Hoc tuus Auerrhois dilucidè videtur cõpr
bare, primo collectaneorum ſtatuens, partium
milarium propriam formam eſſe temperamen
rationem, quæ ex quatuor elementorum mod
rata mẽſura ac permiſtione procedit. Præter h
verò in cunctis viuentibus calorem innatũ que
dam ineſſe, ab eo diuerſum quem à temperame
to partes adipiſcuntur. Hunc ipſum calorem pa
tibus diſſimilaribus & inſtrumentis pro form
datum, quanquam non inficiatur facultates
animæ partes his inſuper conferri. BR. Tu co
memorata hominis ſententia animum mihi pr
teritarum deliciarũ dulciſſima recordatione r
creaſti: tanta enim & tam admirabili ſuauitate
olim ſenſus mentémque deliniuit, nihil vt exiſ
mari

narim aut ſubtilius aut prę̨ſtãtius dici poſſe. Iſto-
um ego dulci recordatione ſentio ᶠdiſenſionem
neam periclitari, méque ad defenſionē ſegnio-
ẹm reddi: ac prorſus in tuam ſententiam addu-
erer, ni me reuocaret neoterici illius ratio, quæ ״
alorem hunc iccircò diuinum aut cœleſtem di- ״
i non poſſe contendit, quòd in pleriſque excre- ״
nentis contineatur, ſordidis certè quidem il- ״
s, & quæ iam à naturæ bonitate defecerunt.
v. Portentoſa deliria. Parum quidẽ is animad-
erterat quid de excrementis ſubiungat Ariſto-
eles: At verò ſolis calor (inquit) & animalium,
on modò in ſemine continetur: verumetiam ſi
uid excrementi ſit, quanquam diuerſum à na-
ıra, tamen id quoque principium habet vitale.
t quid quæſo hîc eſſe poſſit, quod ad cœleſtia
omparatum, ſordidum non deprehendatur &
biectum? & tamen hîc etiam viget & quaſi ha-
itat cœleſtis ille calor. Vt in noſtrum hoc vile
lutulentum corpus, diuina mens immergitur:
c tum in ſemine tum in animalium excremen-
s, hic inſidet calor diuinus & vitale principiũ:
oc planè indicant quæcunque ex illis gigni cer-
imus animantia. PH. At iſtorum ortus plerun-
ue ex his eſt materiis quæ ſponte ſua putreſcũt.
'úne etiam in hiſce putridis cœleſte quippiam
ieſſe putes? EV. Quæcũque putruerunt corpo-
s noſtri ſuperuacanea, quanquam receſſerunt à
atura eius à quo dimanarunt, adeò vt illi inter-
um ſint aduerſa & inimica naturalia, tamen &

accommodata ſunt aliis, quæ inde gigni prod
réque ſolent. Quamobrem in illis calorem ineſ
dicimus & principium vitale, aptum quibuſdai
gignendis imperfectis animantibus, inutile au
& incõmodum iis de quibus illa pulſa ſunt. P
Cœleſtis ergo caloris cõplures fient ordines,n
que qui vni eſt naturalis (quanquam cœleſtis
vitalis) continuò omnibus peræquè naturalis e
& amicus. E V. Neceſſe id quidem: vt enim fo
marum quæ omnes cœleſtes ſunt ac diuinæ,al
alij materiæ conuenit aut aduerſatur: ita cal
cœleſtis, alius alij animanti proprius eſt & fam
liaris, alius alij alienus & incommodus. B R. Su
hæc quidem in primis conſentanea, imò mat
tina diſputatione Themiſtius iis dũtaxat quæ
putrida eluuie prouenerunt, exiſtimabat cõm
nem illam mũdi animĩ conferri, iiſque ſolis pri
cipium vitale accedere ex ſuperioribus: quod n
hilominus docuiſti quodam diſcrimine, & p
rata cuiuſque conditione impertiri. E V. Hæc v
lim ab oculos proponas & ſæpius mente coll
ſtres, expenſiſque ſingulis decernas, quantũ G
lenicũ hoc dogma ab Ariſtolico diſtet. B R. Ge
manum quidem prorſus eſt, nulla diſſimilitud
dine ſeiunctum. Quandoquidem Galenus in
niuſcuiuſque partis ſolida ſubſtantia, humidu
primigenium & inſitum ſpiritum collocat: in h
verò calorem ipſamque partis naturam, quoru
nihil ex puris elementis originem habet. E V. A
dent nihilominus inſuper plurimi acriter ob
ſter

ſtere, qui nec ſpiritum eum, nec calorem aiunt à Galeno diuinum appellari, quemadmodum neque naturam diuinam. Vim eam quæ nos conformauit Galeno diuinam dici fatentur, neque tamen eandem quum nos regit, ac moderatur, eo nomine exprimi deſignaríque volūt: itaque dum illorum omnis de nomine contentio eſt, ſi rei nomen ſupprimatur continuò putant rem ipſam de medio tolli. At dum res maneant, verba illi fingant arbitratu ſuo. PH. Dic quæſo breuiter quid diuini appellatione intelligi velis. EV. Quicquid ſuprà dixerat Ariſtoteles proportione reſpondere elemento ſtellarum. PH. Quid hoc ſibi vult elementum ſtellarum? EV. Vt quatuor ſimplices naturas elementa vocamus, quod in rerum omnium concretionem cōfluunt, illíſque cedunt in materiam: ita cœlum ac ſtellas quòd ſuas etiã illis vires adhibeant ac impertiant, elementa iure appellemus. Si in primã animantis procreationem, quæ ex ſemine, ex maternoq; ſanguine fit, mentem cogitationémq; figes, animaduertes ſanguinem ex quatuor elementis quæ in cibis inerant, conſtitui: ex eíſque materiam ſeminis, quam purior vtiliórque ſanguis contulit. At naturam, ſpiritum, & calorem quos ſemen in ſe comprehenſos continet, quum aliunde prodiiſſe memineris, intelliges ſuprà elementorum vires & ordinem eſſe, neque poſſé illorum præſtantiã vel ad caduca hæc & ſordida elementa, vel ad temperamenti proprietatẽ pertinerere. Partiũ humani

Diuinũ quid.

corporis subiectam materiam ab elementis, &
temperamentis: at facultates, spiritus, insitum ca-
lorem, & figuram, ab eo seminis spiritu, in qu
tum calor, tum natura, visque diuina insideba
proficisci. PH. Corporis nostri gubernatrices fa-
cultates & vim eam quæ nos cõformauit, quem-
admodum & animam, non ex elementis, sed di-
uinioris cuiusdam esse originis, copiosè ac solid
videris explicasse. Operibus verò & functionibu
de quibus ne verbum quidem vnum fecisti, túm
etiam latens & secretum aliquid adscribes?

PLVRIMAS FVNCTIONES
& opera in nobis, occultis ex causis esse,
CAP. VIII.

EVDOXVS.

QVID me prætereà quæstionibu
fatigas Philiatre, & ad sententi
de operibus ferendam hortaris
Si iam planum feci animã & fa-
cultates in nobis inesse diuinas
eásque nõ otiari, non cessare, se
continentes actiones ciere, & in opere esse sem-
per: spiritum quoque illarum vectorem, itémque
calorem esse diuinitatis participem, nónne qu
illarum sunt opera, iure debent diuina appellari
Vix tu sanè possis numerãdo percensere functio-
num genera quæ supra elementorum vires sunt
& quæ nequaquam ad illorum temperaturã per-
tinent.

inent. PH. Ausímne eas functiones diuinas nũcupare, quæ cernuntur & ob oculos mihi obuersantur? EV. Quídni? Nónne admiranda Dei opera in conspectu & in oculis sunt omnium? PH. Quam igitur diuinam functionem censebis? EV. Vt quæ trans naturam sunt & supra captum humanæ mentis, quia nos in sui admirationem trahunt, admirabilia solemus appellare: ita functiones admirabiles iure diuinas appellem, quarum causa & ratio abdita, delitescens, & occulta, neque demonstrari, neque certò explicari potest. Huiusmodi autem est, quæcunque non à primis simplicibúsque rerum naturis ortum habuit: sed illarũ ordinẽ prætergressa, vix vlla potest mentis acie cõprehendi. PH. Hanc si diuinã esse cognoscis, non incerta est & abdita. EV. Certum quidẽ est & comprehensum hanc causam supra elemẽtorum ordinem esse, at nihilominus occulta est & inexplicabilis illius substantia, quæ (vt ait Alexander) modum humani ingenij prorsus excedit, Deo duntaxat cognita immortali, qui rerum omnium parẽs atque author est. Operis quidem solertissimi cuiusdam rationẽ artifex qui extruxit integrè tenet: cæteri verò qui artis sint illius ignari, rationem nullam reddere queunt, sed tãtummodo rem inspectant & demirantur. Vnde (paulò pòst inquit) apud modicos abditæ ille delitescentésque causæ earum rerum putãtur, quarum nulla ratio reddi poterit. Ea fuit Galeno abditarum rerum definitio, eadem & Aristoteli, *Procœmio problem.*

qui ſupra captum humanæ mentis illas colloca
uit. PH. Dilucida hæc quidem explicatio: quo
autem ſequitur ediſſere, quæ functiones occult
ex cauſis & quæ ex manifeſtis procedát. EV. Ho
ſanè protinus adorior ab iis auſpicatus quæ na
turales functiones appellantur: earũ genera ſun
1. *De natural. facult.* procreatio, nutritio & accretio. Procreationer
ſuprà demonſtrauimus occultis ex cauſis eſſe, n
eam qua prima rei ſubſtantia generatur, immu
tationem primam appellant, primordiorum
& permiſtione factam: ſed eam quæ cuiuſque r
rationem continet, qua iam caro, aut os, aut ne
uus exiſtit, & quæ inſtrumentorum conforma
tioné figurámque perficit. PH. De hac nihil pro
ſum addubitem. EV. Iam verò nutritioné & a
cretionem vt intelligas eadem eſſe præſtátia, a
eas animum mentémque adhibe, quæ iſtarũ a
miniſtræ vocantur, ſunt autem attractio, reten
tio, concoctio, & depulſio. Alimenti confectio
nem tum eam quæ in ventriculo, tum alterar
quæ in iocinere ac venis, tum tertiam quæ in ſi
gulis particulis perficitur (omnes ſiquidem vn
eadémque ratione conſiſtunt) vnde & qua ra
tione fieri putas? PH. Nónne à mediocri calor
qui ex iuſta primordiorum cõfuſione ſuſcitatu
Sic enim Auerrhois ex Ariſtotelis, Alexandr
Galeníque ſententia putat elementa quum pe
fectè miſta commutatáque fuerint, & quaſi co
ctione purgata purioráque facta, tum nobilior
& altiores cuiuſdam ordinis functiones ædere

quale

uales nequeunt pura illa atque syncera. Hæ sunt
uas plerique inter admirabiles collocarunt, vt
eriaces vis & effectio ex tam multorum medi-
amentorum cõpositione surgens. E V. Hæc qui-
em similitudo multorum admiratione celebra-
ur, quæ vbi semel in vulgus prodiit, omnium
erè vinctos tenuit animos, atque eorum imbe-
illitatem occupauit qui omnia elementis attri-
uunt. Sed si (quod suprà docui) ex horum per-
iistione vis nulla enasci potest, quæ non ad vnũ
uodpiam elementorum maximè pertineat: ne-
essum est id quod in permistione vicerit, vires
uas præ cæteris ostẽtare. Quî fiet igitur vt vnius-
uiuspiã animantis calor possit, quæ duriora sunt
tterere & comminuere, molliora & tenera non
ossit? vt struthionis calor ferrum, columbæ vẽ-
er lapillos exterat, leonis verò calor qui tum ve-
ementior tum acrior est, non possit? Rei igitur
aturalis si qua est effectio quæ nullius simpliciũ
aturam & vim redolet, ea iure nequit ad per-
iistionis vim pertinere. Huiusmodi est, tum vẽ-
riculi tum cæterarum partium concoctio: quæ
on tam elementorum calori, quàm efficientis
atientísque familiaritati & similitudini assignã-
a est. P H. Hoc etiam affirmant, quicunque ca-
orem hunc ab elementis esse contendunt. E V.
am igitur nihil erit quod nostræ sententiæ aut
õclusioni aduersetur. Quandoquidem vnicui-
ue animãtium generi si proprium designatúm-
ue est alimentum, quod illi substantiæ affinita-

te familiare ſit & iucundum, fiet illius concocti
non ab elementorum qualitatibus, ſed ab ea ſub
ſtantia cum qua familiaritas eſt atque ſimilitu
do. PH. Hoc ipſum cenſuerunt tum alij complu
res, tum imprimis Alexander Aphro. & Gale
nus. EV. Quanquam omnis concoctio, maxim
fit à cœleſti calore, iuuatur tamen bono tempe
ramento & mediocri elementorum calore, qu
ſi non ſubſtantia, temperie tamen & mediocri
tate ad cœleſtem proximè accedit. Si qua inte
gra & laudabilis eſt in nobis concoctio, ea diui
ni caloris eſt effectio: deprauata autem & vitioſ
omnino ab elementis eſt. Temperies diuini ca
loris vim & effectionem corroborat, qualitati
exuperantia deprauat, atque peruertit. Bilis no
ab illo quantumuis aucto, ſed ab elementorun
ſolo calore profertur, quum medioctitatis legen
velut per vim oppreſſit. Ergò id veriſſimum re
puto quod à quibuſdam dictum accepi, cœleſt
illum calorem quantuſcunque ſit, ſalutarem eſſ
& vitæ conſeruatorem: eum verò qui ab elemē
torum permiſtione natus ſit, quoties ſupra mo
dum increuerit, peſtiferum & pernitioſum eſſe
PH. Valde placet hæc interpretatio quæ meo ce
tè quidem iudicio, difficilium & obſcurarū qua
ſtionum claram habet & facilem explicationem
Reliquarum effectionum eſt ne quæſo par ratic
EV. Eſt ſanè. Nulla ſiquidem elementorum tem
peratura cauſa eſſe poteſt cur ventriculus cibun
arctiſſimè cōprehendat, eúmque cōtineat, quo
ac

Procœmio proble.

Procœmio de ſimplicibus & tertio.

d ſit plenè concoctus,húncque depellat mox vt
oncoctus ſubactúſque fuerit. Equidem video
etuſtiſſimæ opinionis approbatione, omnibus
n ore verſari,omniúmque opinione tritum, ſic-
itatem retentioni adiumento eſſe. Sed hac vni-
a cauſa ventriculum vel aliam quandam parti-
ulam, vtile alimentum auidius amplecti & te-
iere, noxium & ſuperuacaneum reiicere & a-
ernari,aut vterũ nouem integris menſibus fœ-
um ſuo cõplexu tenere,neque hunc ſinere prius
labi quàm ad abſolutionem peruenerit, nõ niſi
utili commẽtitiáque opinioni dici poteſt. Nam
as functiones efficit vis quædam elemẽtis præ-
tantior atque diuinior, quæ partibus ſingulis à
rima origine eſt inſita. Iam verò quid eſt quod
ttractionem ſolius caloris, depulſionem autem
rigoris aut humoris vi fieri cõminiſcuntur? Ca-
idum omne allicere & ad ſe quaſi rapere, frigi-
lum contrà expellere atque propulſare comper-
um quidem habemus,ſed tamen promiſcuè &
itra delectum. Cæterùm quum quippiam non
uiduis ſed familiare ſolùm prolectat, non id ſo-
o calore, ſed alia præſtantiore facultate efficit.
i enim in partibus corporis nulla alia quàm cõ-
nunis illa caloris ratio ineſt, quî fiat vt vnaquæ-
ue ex confuſa & multiformi maſſa ſanguinea,
d ſolùm quod ſibi accommodatũ eſt & amicũ
roliciat: os craſſiorem ſubſtantiam, caro tenuio-
em ſibíque finitimam, & cætera pro ſuæ quæ-
ue naturæ modo? vnúſne elementi calor vtile

internoſcet,vt id demū attrahat, frigus verò no-
xium ſentiet depellendum?Id ipſum ſi eſt, eæd
etiam vires cæteris inanimis inſidebunt, vt qua
eiſdem vigent qualitatibus. Rectè Galenus affir-
mat,non modò nutritionem & concoctionem
ſed & attractionem fieri ſubſtantiæ ſimilitudi
ne,& vnamquamque particulam eadem vi qu
lapis Heraclius, ferrum quod ſibi familiare e
attrahere. PH. Plura non opto,quibus iſtorum fi
dem facias. Si enim ab elemētorum qualitatibu
attractio depulſióque naſcerentur, harum pe
quàm euidens eſſet demonſtratio neque de illi
veteres inter ſe tāta cōtentione decertaſſent: ne
que Galeno alia atque Eraſiſtrato vel Aſclepiac
ſententia fuiſſet,quum eaſdem omnes ſtatuerin
elementorum vires. Perge reliquas functiones
militer excutere,ad vitales accedens. BR. Galen
placet præcipuum cordis opus eſſe, tum ipſiu
tum arteriarum pulſationem,ídque vitale appe
lat,quoniam refrigeratione innatum calorē, q
vitam tuetur,temperat. Pulſationem à calido fi
ri ait quod frigidi particeps eſt. Verba eius ha
ſunt: Nam calor inſitus ceu ſemper mobilis, n
„ que intrò,neque extrà ſolùm fertur, ſed alteru
„ ipſius motum alter ſemper excipit. Verùm (pa
„ lò pòſt)ad ſuperiora exterioráque motionem
„ quaſi explicationem,quòd natura calidus ſit e
„ peritur:intrò autem deorſúmque fertur, hoc e
„ ad proprium principium viam init,quoniam f
„ gidi aliquatenus particeps eſt: quippe ex calic

Lib. De naturalibus facultat. ſecundo.

Vitalis functio.

Lib. de cauſis pulſuum.

ꝛ frigido temperatus. His apertè omnem vita- "
em functionem elementorum qualitatibus assi-
gnat. EV. Vt tibi, sic & aliis fortasse multis, ita vi-
letur. Sed id animo tamen penitùs intuere, num
ossit sola calidi frigíque temperies iugem hunc
ꝛ irrequietum diastoles sistolésque motum effi-
ere atque moderari? Pulsationem equidem ma-
na ex parte gratia refrigerationis esse non du-
item: & quoties caloris intemperies modũ ex-
esserit, ex refrigerandi necessitate crebriorẽ ce-
eriorémque pulsationem reddi, contrà verò ra-
orem ac tardiorem quum frigus dominabitur.
At calorem atque frigus perpetuæ motionis effi-
ientem causam ponere, id omni ratione caret,
éque & euentis refellitur. Cur enim nõ reliquis
artibus similiter atque arteriis, hæc indita esset
ulsatio, quum sint omnes æquè ex calido frigi-
óque temperatæ? Quãquam igitur populari ac
rassa philosophandi ratione pulsationis causam
lic videtur attigisse, aliam tamen pro dignitate
rauitatéque rei præstantiorem, alio loco acutius
idit, vbi eam causam nunc facultatẽ, nunc vim *Lib. de vsu*
ulsantem appellat. In ipso cordis corpore vis il- *pulsuum.*
a est vnde id contrahitur ac dilatatur: quæ in o-
nes arterias per tunicas earum influens, sic eas
ogit aperítque queẽadmodum ipsum cor. Quo- "
iam ergo insitus & vitalis calor per arteriarum "
apacitatem vnà cum spiritu in omne corpus ef- "
unditur: causa autem quæ pulsationẽ efficit per "
rteriarum substantiam celerrimè defluit, perspi-

cuum vel ex Galeni ſententia fiet, hanc ab inſit
calore & à vitali facultate diuerſam haberi. PH
Cōcluſa iam mihi videtur hæc omnis oratio : e
qua etiam probatum video functiones quas d
cimus animales, vt quæ altioris ordinis, planè d
uinas eſſe, ac modo quodam inenodabili perfic
EV. Cōſequens eſt omnino: animalis quippe fun
ctionis gratia, corporis partes diſſimilares & or
ganicæ concinnam aptámque figuram accep
runt. Atqui figuram ipſámque conformatione
non poſſe elementis acceptam referri, ſed plan
diuinam haberi, Galeni eſt ſententia. Neceſſu
eſt igitur animalem omnem functionem nō a
elementorum temperatuta, ſed ab inſtrumen
ratione modo quodā inexplicabili maximè pr
múmque perfici. Hæc inſtrumenti ratio & vis,
ipſa eſt quæ illud initio confinxit: ita enim Gal
Lib. De fœtus formatione. nus prodidit vim illam fingentē quæ diuina e
cōformatis inſtrumentis perpetuò aſſidere, eán
que ſingulos muſculos vt nouit ad vnumquen
que motum neceſſarios, impellere, quòd inſtru
mentis ea vis ſola vti poſſit quæ illa cōformaui
„ Quin etiam quod vitiata quouis modo figur
„ aut inſtrumenti proprietate, etiam ſi vitiata no
„ ſit illius temperatura, neceſſe eſt inſtrumēti an
„ malem functionem lædi (plerunque enim m
„ nus vehementer incaleſcens vel contabeſcēs, i
tegrè mouetur atque apprehendit) planum fac
non elementorum temperaturam, ſed inſtrum
ti rationem cauſam eſſe præcipuam quæ motu
ſenſum

ensúmque perficiat. PH. Contradici video à nõ-
nullis. Nam si quod instrumentum salua figura,
magnitudine, numero, atque situ, ingens ex in-
temperie vitium quale est in paralysi contraxerit,
id non solùm deterius, sed & nihil penitùs aget,
etiam si nullus instrumenti, sed solius tempera-
mẽti morbus inest. Quæ ratio viros spectatæ pro-
batæque eruditionis eò adduxit, vt commodam
elementorum temperaturam statuerent primam
causam & præcipuam, è qua tanquam è radice
nasceretur animalis functio: instrumenti verò
rationem, causam secundariam & adiuuantem,
per quam functio melius obiretur. Ipséque adeò
totus in hanc sententiam concedo, nisi me fortè
illiò retrahis. EV. Hoc si voles paucis perspicué-
que perfici, debes ad singula quæ propositurus
sum, respondere. PH. Fiet pro virili. EV. Simi-
lares partes quæ omnium primæ coagmentãtur,
ex elementorum permistione constant, perficiũ-
turque harum temperamento. Ex similaribus au-
tem constant organicæ: quare necessum est has
etiam ex elementis constitui, ipsorúmque conue-
nienti temperamento indigere. PH. Hoc ipsum
est quod dicebam. EV. At præter eam similariũ
compositionem, instrumento insuper ex confor-
matione, situ, numero & magnitudine, sua ra-
tio accessit, longè quidem à temperamento di-
uersa. PH. Est hoc sanè manifestum. EV. Tem-
peramentum igitur omnibus est partibus com-
mune, sed similaribus primum & per se, organi-

Conciliator differẽtia. 63.

cis verò cum figura. Quocirca tum nutritio tum
naturalis quęque functio, omni ex ęquo part
organicę atque similari necessaria videtur. An
malis autem functio, siue ad motum siue ad sen
sum comparata, solius est instrumenti, nulli par
ti similari quantumuis perfecta cōcessa. Hęc ig
tur à sola instrumenti ratione, non autem à tem
peramento profecta est. Quid dici potest obtu
sius, quid peruersius, quid intolerabilius, quid in
scitius, quàm temperaturā, causam motionis ha
beri, quę nihil sola, ne eius principium quiden
efficere possit? Si pars similaris gratia organic
est, erit illius temperamentū propter instrumen
ti rationem. Atqui finis perfectior est iis quę i
finem contendunt, quare ipsa instrumenti rati
perfectior est temperamento, quāquam hoc ma
gis videtur ad vitę necessitatem & vsum conu
nire: ipsáque instrumenti ratio imperatoris, tem
peramentū verò gregarij & auxiliarij militis pe
sonam geret. Si extincto instrumenti natiuo ca
lore, partibúsque vehementer refrigeratis in pa
ralysi motus sensúsque perit, id non idcirco fi
quòd bona temperies causa motus esset princ
palis, sed quòd esset præparatio quædam adiu
uans & facultati mouenti necessaria, qua cer
sublata omnis illius actio intercidit. PH. In pa
ralysi de qua iamdiu dissero, salua est & integr
instrumenti ratio, quam actionum causam sta
tuis: cur igitur ea motum non efficiat? EV. Quò
plerunque functionem præpediri cernamus, n
quaquam

juaquam læſa principali cauſa, ſed duntaxat ſu-
blatis læsís ve adminiculis,quibus in agendo ni-
ebatur: quanquam in paralyſi vitium quoddam
ſt inſtruméti,obſtructus quippe neruus eſt,quo
nimalis ſpiritus illabitur. Sed iam id velim alio
ibi argumento firmari, animalem, functionem
b inſtrumenti ratione perfici. Animal nónne
uauis ſtirpe nobilius eſt & præſtantius? PH. Eſt
pinor. EV. Hanc vnde coniecturam facis? PH.
Quoniam corpus video & maiori figurarũ va-
etate,& numeroſo magis inſtrumentorum ap-
atu inſtructum. EV. Quoniam igitur vnicuique
orpori indita eſt anima, quæ ad illius functio-
es & vſus accommodatur, ſi animanti præſtã-
ilius abſolutiúſque quàm ſtirpi corpus datum
teris, neceſſum eſt tum illius functiones, tum
nimam harum effectricem, præſtantiorem di-
iniorémq; putes. PH. Id omnes philoſophi pro-
tétur. EV. Si primæ illæ cauſæ tam lõgè diſtant,
iſſidebunt ſanè & præmunitiones,& inſtrumé-
quibus agunt,fiéntque alia naturalis, alia ſen-
entis animæ,hæcque illis multò pręſtãtiora,né-
e animalis ſpiritus & inſtrumenti ratio, non ab
emétis ſed diuinitùs accepta. Iam verò quid de
rincipibus animæ functionibus apprehenſione,
tiocinatione,& memoria dicam? Vt enim eæ
ngè cęteris antecellunt,ſic & cauſas habent iis
ultò pręſtãtiores,quę rectè nequeũt ad elemé-
rũ permiſtionem referri. PH. Audiſtín' Brute,
unc omné de functionibus interpretationé? BR.

Audiui, planéq; totam memoriter complecto
PH. Quid illa veritatis tibi videtur præ se ferre
BR. Superiorem ſanè conſequens eſt; & illis na
turali colligatione conſertè contextéque conne
xa. PH. At ea plurima functionum genera inſt
tuit, quæ omnino ſint ſupra vim elementorũ
demonſtrationis philoſophicæ. BR. Video, n
que id putem alienum à philoſophia, vt nequ
cætera omnia, quæcunque hactenus in diſputa
tionem adducta ſunt. Inauditum id parúmqu
vſu tritum, cœleſtis aut diuini nomen me mul
vehementius quàm res ipſa torſit. In medicin
phyſiologia ſatis quidem mihi eſſe duco, ſi h
mani corporis compoſitionem ac ſtructurã ſi
gularúmque partium functiones & vſus men
conſequar: parùm curans, ſiue illarum cauſas
rum primordiis & temperamẽto, ſiue diuinio
origini attribuas. Id enim parùm cõfert ad m
dendi rationem planè philoſophicum, & in qu
ſatis fuerit probabili ratione niti. Quocirca ſu
tilius quàm ſatis eſt illis perquiſitis, ad ea quę m
gis ſeria ſunt diuerte. EV. Iandudũ animus er
hęc tentare ac periclitari, ſed obſtinata iſta v
ſtra pertinacia nobis in mora fuit. BR. Nunc ig
tur demum ſi ita videtur, quod totius eſt diſp
tationis noſtrę caput aggredere: morbos di
occultos, quibus diuinum quiddam ineſſe co
memoras.

PART

PARTI SIMILARI NON VNI-*cum ſed tria morborum genera inſidere, & qui ſint materiæ morbi,* CAP. IX.

EVDOXVS.

IN hunc vaſtiſſimũ medicinæ cã-
pum ſi deſcendemus, ſæpe quidẽ
hærebimus in ſalebris, quibus is
vndique cõſperſus eſt: eritque ne-
ceſſarium in vias incurrere non ſa-
tis tritas, & quæ fortaſſis parùm
vos oblectent. PH. Huc ipſi conceſſimus vt ar-
dua quæque, ſpinoſa & inuia cõſectaremur, quæ
nos fortaſſe terendo plana reddemus. Agè igi-
tur omiſſa omni contentione, reconciliatáq; vo-
luntate noſtra, ne ſit moleſtum communi ſtudio
rem omnem veritatis cognoſcendæ cauſa inda-
gare. BR. Pulchrè mones, iamdudum illius con-
templationis efferor deſiderio. Cùm itaq; ſimus
grauioribus laboribus curíſque vacui, in hoc di-
uerticulo ab omni turba & ſtrepitu ſeiuncti, libe-
rè ſcrutemur ipſam veritatis lucem, neque vlli
authorum tam ſis addictus, quin tuam de mor-
borum cauſis ſententiam (tametſi à popularibus
ſenſis alienã) in medium proferas. Nõ enim huc
ipſi conceſſimus audituri quid hac de re alij, ſed
quid tu ſentires. EV. Quando his me ſuaſionibus
tanquam ſtimulis acriter vrgetis, ad rem aggre-
dior, & demonſtrandum ſuſcipio in parte ſimi-
lari tria eſſe morborum genera, quæ vix quiſquã

apertè videtur persecutus. Hoc autẽ vt expositio ne perspicua illustretur, altius Galeni ex arte mor borum summa genera repetamus. PH. Tria ille constituit, similare, organicum & cõmune quod cõtinui dissolutionẽ primus appellauit. EV. Organico & communi suppresso, de vno similari quæratur. Quot ergo huius statuis differentias PH. Tot nimirum quot intemperiei genera: neque enim aliud est similaris morbus, quàm no xia intemperies. Hæc autem distribuitur in quatuor simplices, totidémque compositas: hásque singulas volunt nunc ex humoris cuiuspiam vitio, nunc citra humorem prægressa ex causa con trahi. EV. Agè Brute, hîne sunt omnes partis similaris morbi? BR. Nullum his adnumerat Galenus: nam qui in bona similaris partis temperie omnem illius sanitatem constituit, omnem pro fectò eius morbum ex læsa mutatáque temperie nasci confirmat. EV. Cęterùm si qua sunt in parte similari præter temperamentum, quibus sanitas illius & integritas conseruetur, nón ne neces se fuerit in bona illorum constitutione sanitatem, in mala morbum collocare? BR. Necessa rium profectò. EV. Atqui duo in vnaquaque similari parte insunt temperamento præstantiora subiecta materia, & species. BR. Id sanè est quod tantoperè ex te audire postulamus, vtque in illis morbos inesse putes. EV. Est id quidem explica tu per quàm arduum, quod etiam si dilucidè ex plicetur atque demonstretur, minimè tamen tu

tum

tum ſit inuulgare. BR. Expedit tamen in hanc contemplationem paulò acrius grauiúſque incumbamus, vt eius obſcuritate diſcuſſa veritas illuceſcat, & à nobis fructus percipiatur vberior. EV. Meminiſtis non ita pridem me demõſtraſſe medicamentis alias à materia, alias à temperamento, alias à forma vires ineſſe, id nunc ad corporis partes commodè trãsferemus, quarum quæ ſimilares appellantur tria hæc in ſe diſcreta continent, materiam, temperamentum, & eſſentiam, quæ illarũ ſpecies dici conſueuit. Temperamentum quum ex elementorum ſit qualitatibus, in accidentium genere merito recenſebitur, materia verò illi ſubſternitur, à qua pars laxa aut aſtricta, mollis aut dura, craſſa aut tenuis euadit. Cor calido ſiccóque temperamento eſt, neque admodũ diſſimili ſunt pulmones: at materia diſtant abſuntque longiſſimè, vt quæ illi denſa grauíſque ſit, his rara atque leuis. Haud ſecus renes frigidum nacti temperamentum, cor verò calidum, ſummo diſcrimine diſiunguntur: vtriuſque tamen materia compacta eſt, atque denſa. Hanc materiæ vim ſpectantes tum philoſophi tum medici, vt renes ita cor & iecur terrenum appellant, quo nomine conſtat non temperamentum, ſed materiam deſignari, quæ illis perinde ac terræ craſſa, compacta aſtrictáque ineſt. Iam verò partis eſſentiam atque ſpeciem à materia & à tẽperamento diuerſum quiddam eſſe, mihi perſuaſit Ariſtoteles cùm ait,

rationem eam qua caro aut os eſt, non à primi
elementis, ſed à ſemine & diuiniore princípio
naſci. Nō enim quicquid ſimiliter atque os den-
ſum tactúque frigidum deprehendimus, id con-
tinuò os eſt, ſed eſt præterea neceſſe oſſis eſſen-
tia propriáque ratio accedat, qua detracta ne ip-
ſa quidem elementa vel idonea temperie permi
ſta os effecerint. BR. Hæc mihi cū ſuperioribu
ſatis videntur cohærere, ſi modò tu his eum Ga
leni locum concilies qui in vnaquaque ſimilar
parte ait ſubſtantias tres haberi, ſolidam, carno
ſam & ſpirituoſam, ex quibus is ait virium ſub-
ſtantiam compleri. EV. Id quidem facile: nam ſo
lida atque carnoſa, eam quam dixi partis ſimila
ris materiam conſtituunt. Spirituoſa, in qua ca
lor eſt inſitus, ad formam refertur ac pertinet
Hæc porrò ſingula Galenus ait ex congrua ele-
mentorum temperie conſiſtere. Quæcunque igi
tur in parti ſimilari ineſſe cogitamus, vel illius
materia ſunt vel forma vel temperamentum. BR.
Importunus orationē tuam interpellaui: reliquā
verò contemplationem perſequere. EV. Tria igi-
tur quum ſint ex quibus pars vnaquæque ſimi-
laris conſtituitur, tria quoque ſunt per quæ illa
ſubſiſtit atque conſeruatur, quorum vnoquoque
pereunte continuò pars tota perit. Vt autem tria
ſunt per quæ pars ſubſiſtit, ita & tria ſunt per quæ
vel bene vel malè ſubſiſtit: quandoquidem cōtra-
riorum eadē eſt ſubiecta materia. Illorū triū inte-
gritas & moderatio, partis eſt ſanitas, eorundem
con-

cõtraria immoderatio morbus. Quocirca vt partis similaris sanitatem, ita & morbum necesse est in tribus constitui, triáque fieri similarium morborum genera, vnum materiæ, alterum temperamenti, tertium totius substantiæ. Hoc autẽ iam velim ex partis similaris actione confirmare, ac docere huius robur à tribus illis dimanare atque conseruari. Quanquã enim similaris partis actio illius formę atque essentiæ refertur accepta, ad illam tamen materia atque temperamentum maximum habent momentum, quorum ope destituta nihil quicquam forma sit effectura: vt vno quolibet istorũ pereunte cõtinuò pars tota perit, omnísq; illius actio intercidit, ita etiã vno quolibet læso & à natura sua discedente, pars tota longè deterior & infirmior euadit & ad opus suũ inexpeditior. BR. Id obsecrò nobis paulò apertius ob oculos pone, & inductione quadam illustra. EV. Faciam sedulò. Principiò congruens partis temperamentum ad actionum perfectionem conferre, vitiosum autem illas impedire, & imbecillitatem accersere, satis supérque notum arbitror. BR. Id certè tibi assentior, quod omnibus obuium clarúmque est, non alia fulciendum demonstratione: siquidem Galenus passim contendit ac tuetur, omnem imbecillitatem intemperiei sobolem esse, qui & temperamentũ omnis actionis principium causamque statuit. EV. Viciata porrò materia partis robur atque valetudinem infringi, hinc docere velim, quòd nõnullis

ventriculus neque acetum, neque ſinapi, nequ
piper, nec denique quicquam acre aut mordax
aliis omnia facillimè toleret: deinde quòd odo
ribus alij oblectentur, alij citra offenſionem ec
ferre nequeant. BR. Conſentiunt certè hęc cu
vero omnia, ſed tamen ſi permittes, cauſam ec
rum ex Galeno dicemus, quòd aliis exquiſitio
& quadam veluti exuperantia acutior, aliis he
betior atque obtuſior ſit ſenſus. EV. Rectè qu
dem, at verò exuperantis deficientíſue ſenſus
quęnam cauſa ſtatuetur? Non intemperies: mul
nanque intemperati, eiuſmodi nihil experiunt
aut ſentiunt. Vna igitur cauſa ſit oportet, quò
ventriculus cerebríque meninges raræ ac laxæ
quaſi diſſolutę atque imbecilles, à quibuſlibet ex
ternis iniuriis promptè offenduntur. Permulto
videas optimo temperamento, qui neque calo
rem, neque frigus, neque laborem, neque vllan
exuperantiam perferunt: hac ſola ratione, quò
molli, raro laxóque ſint corpore. Tale autẽ euaſ
vel ex pauco imbecillóq; ſemine, vel ex mollior
delicatioréque vita: ex qua etiam mollès ſolen
appellari. Plurimos econtrariò videas intempe
ratos, vt ruſticos & agreſtes, qui tamẽ validi ſin
& multo facilius externas iniurias perferant, ha
ratione quòd partes ſingulas, oſſa, neruos, tendo
nes, omnéſque fibras ſolidas habent atque den
ſas: ex quibus compactum corpus firmum atqu
robuſtum euadit, ad omnia perferenda compa
ratum. Tale vel ex robuſtiorũ parentum copioſ

validóqu

alidóque ſemine procreari ſolet, vel exercitatio-
e, conſuetudine & vſu conquiri. Quanquã au-
em Galenus locis quibuſdam omnem corporis
ctionem temperamento refert acceptam, paſ-
m tamen libris Methodi fatetur partis mate- 11. *Methodi*
am atque ſubſtãtiam non parùm ad robur per- *& 9.*
nere. Quum enim ait naturam omnémque vi-
um ſubſtantiam ex ſpiritu, ex carnoſa ſpecie ac
x ſolidis ipſis cõſtare, horúmque ſingulorum &
ualitatem & quantitatem ſeruandã eſſe, nónne
oc ipſo conuincitur non ſolùm temperamentũ,
erùm etiam illorum ſubſtantiam quæ partis ſi-
ilaris eſt materia, ad virium robur magnam o-
em conferre? Præterea vbi in medendi præce-
tis, partis quæ vim & vſum habet toti corpori
õmunem, cuiuſmodi eſt ventriculus, aut iecur,
obur ſeruare iubet, à relaxantibus abſtinet, quòd
artis ſubſtantiam ſtatúmque optimum diſſol-
ant. Aſtringentia verò, quorum vis eſt ad cor-
oris ſubſtantiam & ſtabilitatem, commendat.
ibris de tuenda ſanitate, duras frictiones artus
orroborare tradit, quòd illorum ſubſtantiam at-
ue materiam cõpactiorem firmiorémque red-
ant. Ac ne ſingula longius perſequar, is paſſim
ocet partis bonam habitudinem atque agendi
im, non à ſolo temperamento, verùm etiam ab
pſa illius materia proficiſci, vitiúmque materiæ
mbecillitatis actioníſque læſæ cauſam & mor-
um eſſe. PH. Probè id aſſequor quod pro ſum-
na tua eruditione nobis planum feciſti: quod

autem reliquum eſt exequere,vt à partis eſſenti ac ſpecie,illius robur & agendi vim teneri pute E V. Id non admodum anxiè tibi expoſuero.V enim ſtrutiocamelus non elementorum calore non inſito temperamento,ſed totius eſſentiæ na tura ferrum exterit & concoquit:ita & quæcun que in nobis ſunt partes totius ſubſtantiæ vi con coctionem, nutritionem harúmque adminiſtra functiones obeunt, quemadmodum motum a que ſenſum. Partis autem tota ſubſtantia eſt,qu & ſpeciem & interdum facultatem appellamu

9. Metho. diuinas facultates appellat.

Plurimus eſt Galenus vt eiuſmodi facultatũ pra ſtantiam dignitatémque demonſtret, tum prin cipum trium quæ corpus vniuerſum gubernan tum earum quæ vnicuique parti regendæ fuerũ addictæ : omniúmque ſubſtantiam acrius ſubt liúſque philoſophatus, à partis materia & à tem peramento diuerſam inſtituit. Tria igitur omn no ſunt quibus ſimilaris partis ſubſtãtia comple tur & cohæret, quibus illius robur ſtabilitáſqu conſiſtit, & quibus omnis illius actio perficitur B R. Nihil iſta demonſtratione luculentius. E V Si vnumquod iſtorum tum roboris, tum obeun dæ functionis cauſa eſt, bene conſtitutum inte gras, malè vitioſas deprauatáſq; functiones ob bit. Atqui bona ea conſtitutio ſanitas eſt & ap pellatur,mala verò morbus.Quocirca neceſſe e in tribus illis & ſanitatem & morbum collocar & in parte ſimilari tria fieri morborum genera Vnum eſt materiæ immoderatio,alterum intem

perie

peries, tertium totius ſubſtantiæ corruptela: quæ ſingula partis actionem primùm ac per ſe præpediunt. Si diſputationem totam velis Galeni ſententia concludi, in hunc locum quo tres imbecillitatis cauſas, triáque morborũ genera expreſſit, mentem auréſque erige. Quæ (inquit) immoderatè laxant, ſoluunt robur, quare & partis virtutem: quæ autem ſupra modum refrigerant natiuum calorem extingunt, qui fortaſſis (vt nonnulli arbitrantur philoſophi ac medici ſummi) ſubſtantia virtutum exiſtit: aut ſi non hoc, ſaltem primum & maximè neceſſarium earum inſtrumentum. Iam verò & qualitates quædam extraneæ virtutes diſſoluere poſſunt. Hac oratione Galenus læſarum virtutum cauſas tres vel inuitus fatetur, relaxantia, refrigerantia & alienas qualitates: quídque horum ſingula in parte ſimilari immutent & labefactent. atque relaxantia materiã, refrigerantia temperamentum, extraneas qualitates facultatum ſubſtantiam demoliri: has quidem primum ac per ſe, id eſt proximè, alia duo ex accidenti, qua ratione vel materiam vel temperamentum peruertunt, quæ prima ſunt facultatum inſtrumenta. Ex his perſpicuũ euadit tria illum in ſimilari parte morborum genera ſedibus diſcluſiſſe: hæc ipſi appellauimus materiæ immoderationem, intẽperiem, & totius ſubſtantiæ corruptelam. Hæc iam placet non modò in animis, ſed etiam in oculis conſpectúque omnium exponere, & quaſi exemplis illuſtrare. Ventriculus vt

Lib. 2. artis ad Glauconem.

pars ſimilaris tanta plerunque imbecillitate cor
ripitur, vt nihil alimenti concoquat, & crudita
ac lienteria ſequatur. Hanc autem cōtrahit, aliâ
impenſè refrigeratus vel immoderato frigidæ p
tu, vel lactucarum eſu: aliâs relaxatus, immodi
co olei tepentis hauſtu: aliâs extraneis venenatiſ
que qualitatibus laceſſitus, hoc & epoto venen
& in exanthematis, & in aliis compluribus mor
bis popularibus obtingit, quibus cardiaca reme
dio ſunt. Imbecillitatis læſæque functionis tre
hæ cauſæ, tria in parte ſimilari morborum gene
ra ſunt. BR. Iſthæc quidem magna probabilitat
dici video: quæ tamen fient illuſtriora magiſqu
conſpicua ſi minutius concidantur, illorúmqu
differentias perſequaris: nam in ſingulis vtilio
eſt exercitatio doctrinæ. Similarium morborun
genus in octo intemperies diſtribui recipimus
quarum ſint ſimplices quatuor, coniugatæ toti
dem, hæque aliâs puræ, aliâs ex humorū influx
natæ. Immoderatæ autem materiæ, quas tu no
bis differentias enumerabis? EV. Ea quidē mol
lis eſt aut dura, laxa aut aſtricta, tenuis aut craſſa
rara aut denſa: quæ cùm immoderatius excreue
rint, vnius materiæ morbi ſunt. Hæ tametſi poſ
ſunt quotidianis obſeruationibus deprehēdi, in
ſignioribus tamen exēplis clariores fortaſſe fient
Quod Ruellius nō ita pridem literis memoriæq
mandauit, id ipſi vidimus, in milite quodā oſſ
crurum, brachiorum & fœmorū ex morbo tan
mollia & flexibilia euaſiſſe, vt ceræ modo facil
ſequerentu

equerentur quocunque torqueres: quæ tandem
alnearum naturalium vſu (eiuſmodi erant alu-
ninoſæ) in priſtinum vigorem robúrque reſtitu-
a ſunt. Puellam cernimus noſtra vicinia articu-
orum vinculis adeò laxis, vt quocũque velis ar-
us inuertas, quod illi ab ortu vitium eſt. His qui
rgentea vaſa inaurant, ſolius hydrargiri vapore
erui eouſque emolliũtur ac ſi paralyſi laborent:
quam idcirco nõ pauci è iunioribus medicis ner-
orum mollitiem, alij neruorum diſſolutionem
ppellarunt. Hæc vitia nulla intemperie, nullo
el cõformationis vel quantitatis vel numeri vel
itus errore comitabantur: quocirca nec tempe-
amenti nec inſtrumenti, ſed vnius materię mor-
i exiſtimari poterant. Si quando ventriculus,
orporis membranæ, aut cutis pręter modum te-
uis raráque, aut contrà ſi craſſior denſiórue exi-
tit, quis tam ſomnolentus eſt ac nihil cogitans,
t illam morbo & vitio teneri neget, videns vel
ltra modum diſſolui corpus vel vitæ neceſſariã
ranſpirationem cohiberi? Hic autem quum di-
o rarum aut denſum, laxum aut aſtrictum: non
a intelligo vitia quæ venarum, arteriarum, alio-
úmue inſtrumentorum ductibus incidũt, quòd
norbi ſint in figura: ſed quæ pars ſimilaris ex
rimordiorum concurſione & permiſtione con-
raxit: ea quis non iudicet morbos eſſe partis ſi-
nilaris? BR. Certior ſum multo quàm dudum:
ed quid obſecrò ſi illa ad intẽperiem referat Ga-
enus, ex qua tanquã ex cauſa prodire velit? nam

& ſecundas qualitates omnes à primis,& à tem
peramento ortum initiúmque ſumpſerunt. E.V
Vide quo res euadat, & ne dum Galeni parte
tueri conaris, rebus ipſis quaſi noctem offundas
Etenim ſi omnia partiũ vitia quæ à ſecundis ſun
qualitatibus ad intemperiem reuocat, neceſſita
profectò ſimul coget morbos quoſdam inſtru
mentarios eodem pertinere: cuiuſmodi ſunt la
ue & aſperum. Et qua ratione dicis ſecũdas qua
litates ad primas tanquam ad cauſam referri, ea
dem inſtrumentarij morbi omnes referentur a
intemperiei genus, quòd vnum temperamẽtur
conformationis & inſtrumenti cauſam Galenu
inſtituat. Quæ qui ita eſſe contendit, quid aliu
quæſo quàm ſumma morborum genera confun
dit ac perturbat? Quid aliud quàm omnem do
ctrinæ vim inexpiabili ſcelere peruertit? Omn
quippe docendi via ac ratio, artificio quodam &
expolitione diſtincta proponi debet, quam ſi to
las omne doctrinæ lumen extinguitur. Itaque
dilucida cõſpicuáque morborum cognitio quæ
ritur, neceſſe eſt ſumma primáque illorum gene
ra ex partium quibus inſunt generibus conſtitu
vnúmque ſimilarem appellari, alterum inſtrum
tarium, tertium communem. Ac deinde horu
ſingulorum differentias ex eorum quæ vel part
ſimilaris, vel inſtrumenti rationem complent d
ferentiis ſumi. Quamobrem vt omnis vel figura
vel magnitudinis, vel numeri, vel ſitus permu
tatio, inſtrumentarius morbus eſt: ita profect

& omnis

c omnis, vel materiæ, vel temperamenti, vel formæ, id est, totius substantiæ offensio morbus est similaris, fientque necessariò molle & durum, laxum & astrictũ, tenue & crassum, rarum & densum morbi similares ab intẽperie diuersi, in vna materia positi, qui & immoderatæ materiæ differentiæ sint. Hæc autem quæ dixi velim ex curandi ratione confirmare. Medicamenta quæcunque hominũ ars atque industria inuenit morbis curandis idonea, vel ex primis, vel ex secundis, vel ex tertiis qualitatibus vires habent, quibus & nõnulli quartas adiiciunt. Primæ illorum vires ac facultates intemperiei morbis succurrũt ac medentur, secundæ verò immoderationi materiæ, tertiæ & quartæ iis qui totius substãtiæ vim robúrque dissoluunt. Quanquã autem Galenus omnes neruos contendit vt secundas illas facultates ex primis prodire atque nasci demonstret, quemadmodum tertias atque quartas ex primis & secundis: illas tamen necessariò distinctis generibus seiungit. Si qua pars corporis inde facta est imbecillior, quòd immodicè relaxata aut dissoluta sit, huic medicamentis non calidis aut frigidis, sed planè corroborãtibus succurritur. Huiusmodi sunt adstringentia, quorum vis & facultas non in solo temperamento, sed in materia penitùs insidet, quæ crassa densáque est aliâs comite calore, vt in absinthio, in myrrho, in aloë, in rheobarbaro: aliâs cũ frigore, vt in rosa, in flore mali punici, in gala, in rhoë. Quin etiam sapores

Materiæ morborum differentiæ.

quòd ſecundarum qualitatum indices ſint, Ga-
lenus libro de ſimplicibus quarto demonſtrat, e
medicamentorum materia veriùs quàm ex tem
peramento & prodire & diſtingui. Itaque vt me
dicamentorum primæ facultates intemperiei, it
& ſecundæ materiæ morbis ſuccurrunt veréqu
medentur. Hoc morbi genus rarum quidẽ víx
que ſolitarium exiſtit, de quo proinde ſatis egiſſ
videor. BR. Neque profectò ampliorẽ illius de
monſtrationem velim, cui vt neceſſario in pri
mis aſſentior. Te verò pro tua in nos beneuolen
tia etiam atque etiam rogo & obteſtor, vt quo
totius ſubſtantiæ morbos appellas, eadem demõ
ſtrationis vi perſequaris.

DE MORBIS TOTIVS SVB- *ſtantiæ, & quanti ij ſint in arte momenti,* CAP. X.

EVDOXVS.

ON deſinetis (video) me laceſſe
re, & ad imparia meis viribu
prouocare. Eſt quod exigitis pe
quàm obſcurum & inauditum
nulláque hactenus arte cõprehe
ſum, vt idcirco me pudeat eiu
tractationem ſuſcipere. Cæterùm quoniam id re
medicæ tanti intereſt, vt optimam illius parte
cõtinere videatur, nolim vobis tanta in re deeſſe
Hanc ſi rudius explanauero, ruſticæ & familia
diſputation

isputationi tribuetis, in qua quæ clam differun-
ur non tam exquisita & accurata esse debent,
uàm quæ magnis vigiliis elucubrata in publi-
um proditura sunt. Tota rei substantia perfe-
tio est & integritas, qua res vnaquæque consi-
tit. Hæc quoties immutatur & de perfectione
lecedit, res tota continuò perfringitur: ipsaque
llius decessio, morbus est totius substãtiæ. Quo-
iiam autem omnis mutatio substantiæ, aut pro-
reatio est aut corruptio, qualitatis verò altera-
io, rectè videbimur decessionem hanc & mu-
ationem de optimo statu, totius substantiæ vel
orruptionem vel corruptelam appellare: quæ
i nondum consummata fuerit, substantiæ mor-
ous est: nam perfecta consummatáque corruptio
nteritus est. PH. Hîc obiter audire velim quid
nter corruptionem & putrefactionem intersit.
E V. Illa latius sese fundit, hæc angustioribus co-
ırctatur terminis: siquidem quæcunque putre-
scunt, eadem corrumpuntur, non tamen hæc re-
troaguntur, nec quæcunque corrumpuntur, ea-
dem statim putrescunt: nam & hominem & vi-
uens omne, morte corrumpi dicimus etiã si non-
dum putrescat: & lignum dum crematur, cor-
rumpi quidem at nõ putrescere. Res vnaquæque
putrescit, cùm eius tẽperie sensim dissoluta, pro- *Putredo.*
prius natiuúsque calor (qui omnia regit & conti-
net) euincitur ac deficit: siue ab ambiente calore
dissipatus, siue à frigido aut ab alienis qualitati-
bus extinctus. Refrigerato & extincto calore, na-

turalis & aqueus humor dominatur, vndique re dundat & diffluit, quippe nec iam alicūdè coër citus nec ſicco temperatus. Neque verò Galenu dum partium aut humorum corporis putreſcen tium vnam obſtructionē cauſam ſtatuit, ab ho Ariſtotelis inſtituto quicquam recedit. Nam ob ſtructio caloris tranſpirationem ventilationém que prohibet: prohibita ventilatione calor refri gerio deſtitutus hebeteſcit & extinguitur. Calo re demum fracto & debilitato humor euagatu ac diffluit, caloríſque vi & dominio deſtitutus c putreſcit: cui ferè comes eſt fœtor & graueolen tia. Putredine magis ac magis inualeſcente, pro prius calor elangueſcit ſimúlq; naturalis humo diſſipatur & partes ſicciores euadunt, quaſi mar core conſumptæ, qui omnis putrefactionis fin exiſtit. Omnia enim quæ putreſcunt, tandem i fimum ac cinerem extabeſcunt. Simplex corru ptio non eo naturali ordine ad marcorem ſen ſim progreditur, ſed externarum cauſarum ma gna vi, tanta celeritate propriam ſubſtātiam di ſoluit vt putrefactioni tempus non ſuppetat, & prius corruptum quippiā appareat quàm putre dine tentetur. Corrumpentium cauſarum, ali temperamentum, aliæ ipſam rei ſubſtantiam pr mùm ac per ſe inuadunt. Hæ totius ſpeciem ex terminant, parùm admodum læſo temperamen to. Itaque morbus quem totius ſubſtātiæ corru ptelam appellamus, duplex eſt ſtatuendus, vnu ſimplex eſt corruptio, alter putredo. Corruptio

ſimple

implex eſt, ſpiritus innatíque caloris(qui præci-
ua eſt partis ſubſtantia) diſſipatio aut extinctio.
Per vigilias, per labores, per inedias atrocéſque
lolores ſpiritus diſſipatur: calor autẽ inſitus ex-
inguitur,in ſtrangulatu, & in penetrabili extre-
nóque frigore. Putredo eſt ſubſtantiæ partis diſ-
olutio:talis eſt in gãgræna & ſphacelo,in phthi-
i,in iecoris,lienis aliarúmq; partium corruptela.
Neque tamen putridæ febres in quibus duntaxat
venarum humores arteriarúmque ſpiritus com-
utreſcunt,totius ſubſtantiæ ſed ſimplicis intem-
eriei morbi ſunt. Per has enim partium ſub-
tantia nondum putredine, ſed intemperie ſola
entatur: nec quæ in ſpiritu aut in humore eſt pu-
redo,morbus eſt,ſed morbi cauſa. BR. Vt tu pu-
ridas haſce febres, ita ego ipſam partium putre-
linem atque corruptelam intemperiei adnume-
abam, cuius certè ſoboles eſt. EV. Et malè qui-
lem. Non enim ſi putredo intemperiei ſucce-
lit, eadem idcirco cenſeri debet, ſed eſt,vt dixi,
genus diuerſum. Valida intemperies tum humo-
es,tum partes ipſas plerunque obſidet,cui nulla
utredo ſuccedit. Et quum in ardente febre hu-
nores computruiſſe dicis, non ſolùm intelligis
llos vehementer incaluiſſe, vt ſolo refrigerio ad
curationem ſit opus:ſed præter calorem aliud vi-
ium, ídque grauius animo concipis, quod ſolis
efrigerantibus emendari non poteſt,ſed vacuari
ndiget & è corpore procul amandari. In parti-
bus ſingulis intemperiei atque putredinis con-

ſpectius diſcrimen elucebit. Nemo quippe pul
mones, lienem, vel iecur incaluiſſe idem eſſe di
cat, atque computruiſſe. Intemperata illa mini
mè, putrida verò facilè oculorum iudicio in diſ
ſecto cadauere, animaduertes. Fuerítne vlla de
monſtratio ſenſuum fide præſtantior? Poſſum ta
men & hoc intẽperati putridíque diſcrimen cu
randi legibus ſtabilire. Quandoquidem mem
brum inflammatum refrigerando perſanamus
putridum & ſphacelatũ non item, ſed præciden
dum id extirpandúmque eſt: nam omnino præ
ter naturam cùm ſit, ſeſe auferendũ indicat. BR
Hinc conſpicuè animaduerto ſubſtantiæ corru
ptionem ab intemperie diſtare, eáſque in morbo
rum diuerſa genera referri. Reliqua ſi videtu
perſequere. EV. Totius ſubſtantiæ morbus, ſiu
ſimplex eſt corruptio, ſiue putredo, aliàs ex ma
nifeſta cauſa fit, aliàs ex occulta. Qui ex manife
ſta procedit manifeſtus, qui ex occulta occultu
appelletur. Manifeſtus eſt, quum vigiliis, inediis
laboribus doloribúſue immodicis, inſitus parti
ſpiritus diſſipatur: aut quum inſitus earum calo
ſtrangulatu frigoréve extinguitur. Eſt & mani
feſtus quum partis cuiuſdam ſubſtantia immuta
tur ac ſenſim putreſcit, putredine quidem ex in
temperie præter naturam. Occultus totius ſub
ſtantiæ morbus eſt qui non ex his manifeſtis, ſe
ex abditiore quadã cauſa proceſſit. Abditior ill
cauſa ſupra elementorum conditionem eſt, qua
dum nobis eſt infenſa, nõ corporis temperamen

tum

tum, ſed totam illius ſubſtantiam (quo nomine calor inſitúſque ſpiritus continetur) primùm ac per ſe offendit, vt cui ſit prorſus inimica. Hoc cauſarum genere numerantur omnia peſtifera, deleteria & venena, quorum ferocia in natiuum noſtrum diuinúmque calorem, in ipſumque vitæ principium maximè ac primùm ſæuit atque debacchatur. Non enim eiuſmodi cauſæ ſola putredine (vt rudioribus pleriſque viſum eſt) ſed occultiore quadam vi infenſæ ſunt. Qui vnam putredinem, epidemiorum, peſtilentium, contagioſorum & venenatorum morborum cauſam eſſe contendunt, maximis tenebris offuſi omnia permiſcent atque perturbant: vt qui inueſtigandi ſolicitudine abiecta, vehementiſſimos quoſq; morbos nullo delectu vel ad plethoram, vel ad cacochymiam, vel ad obſtructionē, proximè verò ad putredinem, quæ ex illis genita ſit referunt. Non aliud quàm has cauſas tota arte illos audias circunferre & intonare, quaſi nihil maius poſſit in corpus irruere. Quum aliquis integrè ſanus acceſſu ad peſtiferum peſte corripitur, aut à rabido cane demorſus in rabiem agitur, aut ſcorpionis compunctu, aut hauſto toxico extinguitur, quis quæſo tam hebes ſtatuat vnam omnium putredinem cauſam, quæ tam varia, támque multa efficiat nullo alterius concurſu? Quæ poſſit tam vehemens támque pernicioſa putredo in hominem nec plethora, nec cacochymia, nec obſtructione correptū repentè irrumpere? Magna certè

pernicies plerunque hominem rapit nullis eiuſ cemodi cauſis inquinatum: quemadmodũ & h caufæ interdum iugulant, nulla comitante per nicie, ex quibus à putredine pernicies internoſc diſcerníque poteſt. Breuis certè & cõpendiaria ſed periculoſa nimis iſthæc medendi ratio, qu ſolas putredinis cauſas animaduertit. Ex Ariſto telis ſententia nuper demõſtrauimus res quaſcũ que interire & corrumpi, aliâs ſenſim diſſolut temperie inductáque putredine, aliâs tota illiu ſubſtantia ab externis quibuſdam cauſis offenſa Quis ergo dubitet & hominẽ vtriſque ex cauſi occidere atque diſſipari? PH. Non probabilia ſo lùm, ſed neceſſaria quoque hæc eſſe video, & ad vnguem memini vt parti ſimilari tres morbos in eſſe, intemperiem, materiæ immoderationem, & totius ſubſtantiæ corruptelam, ex Galeni mente deduxeris. Quoniam verò totius ſubſtãtiæ mor- bum tanti in arte ponderis eſſe iudicas, nũc preſ- ſius & diligentius locos quibus hũc Galenus af- firmare videatur ſi quos habes exprome. EVD.

Cap. 1. Vnus è quinto de ſimplicium medicamentorum facultatibus elicitur, vbi hunc in modum ſcribit,
„ Oſtenſum eſt medicamento naturã eſſe alteran-
„ di aut vna quapiam qualitate, nempe aut calfa-
„ ciendo, aut refrigerando, aut humectando, aut
„ exiccando, aut dictorum cõiugatione quapiam:
„ aut tota ſua ſubſtantia, ſicuti complura letalium
„ venenorum, nec pauca alexiteriorum ſeu amule-
„ torum, & purgantia omnia, & multa quę vocant attrahentia.

attrahãtia. Duplicem audis commutationem (sic
enim ἀλλοίωσιν verto, quam alterationem iuniores
dixere) vnam primarum qualitatum, alterã sub-
stantiæ: nos si naturæ modum excessit, hanc sub-
stantiæ corruptelam appellamus. Est & alter eo-
dem libro locus, quo in eandem sententiam scri-
bit, duplicem esse alexiteriorum naturam: aut e- »
nim commutare, aut ex affecto corpore pellere »
bestiarum virus corrumpendi natura præditum, »
vel mortiferum medicamentum: & commutare »
quidem, aut vna tantùm qualitate, aut duabus in »
vnum coniugatis, aut totis substãtiis, inanire ve- »
rò totius substantiæ similitudine, & calore cum »
partium tenuitate coniuncto. Quid istuc est, κα- »
τὰ τὰς ὅλας οὐσίας? Si medicamenta nos afficiũt aut
suis qualitatibus aut tota substantia, necesse est
corporum nostrorum, aliâs qualitates; aliâs totã
substantiam mutari. Hæc autem mutatio si mul-
tum de optimo statu decedat, & naturæ limites
prætergressa sit, totius substãtiæ morbus erit. Ne
autem vnius loci authoritate parùm firma videa-
tur testimonij fides, alium proferam ex commẽ-
tario secũdo libri de natura humana. Quũ Hip-
pocrates morbos alios à victus genere, alios à spi-
ritu quem trahimus fieri proponit, hunc idcirco
in omnes publicè grassari putat, quòd inspiratus
per omnes attingat, qui morbidam in se quandã
excretionem habet. Ad cuius præcautionem at-
que curationem, iubet loca in quibus morbus
grassatur mutare, & quàm paucissimum spiritũ

ducere:quam νοσηρὴν ἀπόκρισιν dixit, Galenus exp
rationẽ interpretatur proprietate totius ſubſtan
» tiæ infenſam. In expirationibus, inquit, quæ pro
» prietate totius ſubſtantiæ magis, quàm qualitat
» corpora offendunt, rectè curationẽ tradidit Hip
» pocrates in duplicem redigens ſcopum, loci mu
tationẽ, & exiguæ inſpirationis vſum. Hanc in
ſalubrem proprietatẽ vt medicamentis & aëri
ita & alimẽtis quibuſdam velut ſemiputrido tri
tico, & aquæ, interdum ineſſe confirmat. Iam
hæc tota ſubſtantia nos offendunt, cõſequens e
profectò, totius corporis noſtri ſubſtãtiã interd
mutari, fieríque in nobis, tum Hippocratis tum
Galeni ſententia, quoſdam totius ſubſtãtiæ mor
bos. Nam dum vel aër, vel medicamenta totiu
ſubſtantiæ proprietate nos afficiũt, corporis qui
dem noſtri, neque qualitates, neque temperamẽ
tum, ſed totam ſubſtãtiam primùm ac per ſe im
mutant. Cùm enim omnis actio ſit ex contrarii
quæ ſub vno eodémque genere comprehendũ
tur, illorum qualitates, corporis etiam noſtri qua
litates, tota verò illorum ſubſtãtia totam corpo
ris ſubſtantiam afficiet, neque fieri poteſt vt qua
litas in ſubſtantiam, aut ſubſtantia in qualitatem
primùm ac per ſe agat. Eſto igitur, quiſpiam de
leterium medicamentum hauſerit, quo è vita ſi
exceſſurus. Id quidem ſenſim partium omnium
maximéque principũ ſpiritus, humores, totám
que ſubſtantiam labefactabit atque corrumpet
dum tandem mors ſequatur & interitus. Partiũ
autem

utem corruptio & affectio tanta, quæ actionem rimũ ac per se lędit, morbus est, ísque verè simi-aris, quòd tum omnis instrumẽti ratio integra ersistat. Atqui intemperies nõ est. Id ipsum igi-ur sit oportet similaris morbi genus, quod nos ubstantiæ corruptelam appellauimus. PH. Quid u, Brute, iam velut erubescens tecum ipse mente ontrectas, tu ne meditaris quid possis contradi-ere? BR. Nihil sanè. Iampridem eminus olfa-iebam quò spectaret tantus rationum progres-us. PH. Miror equidem neminem tot seculis in am apertas perspicuásque demonstrationes ani-num mentémque erexisse. BR. Id puto magna bseruantia factum, qua posteritas Galenũ tan-o cultu & honore dignaretur, vt nefas duce-et quicquam illi vel addere vel demere. PH. Ve-itatis potius, quàm honoris & amicitiæ vincu-o obstringamur, à vero nunquam abducamur ec prece, nec precio, nec vi, nec sorte suprema. V. Quem hîc totius substantiæ morbum con-tituo, is interdum simplex solitariúsque cõsistit, lerunque verò permistè aliis implicatur affecti-us, inter quos vix elucere potest. Hoc genus v-iuersum Hippocrates diuinum appellauit, iu- τὸ θεῖον.
ens vnumquemque agnoscere & obseruare si uid in morbis diuinũ inest, vt & bonum & ad-nirabilem medicum se præstet. Hoc loco Gale-us diuinum interpretatur ambientis nos aëris onditionem. Sed quam? non eam sanè quæ in rimis est qualitatibus, sed multò præstantiorem

occultiorémque quam morbidam excretionem
Hippocrates appellauit. Nam quum ille prædi-
ctionum libro tertio præcipit accuratè obſerua-
re ſuperuenientium morborum impetum, nec
non tenere temporis conditionem: ea oration
diſtinctè & explicatè duo deſignat. Nam tem-
poris conditio eſt tempeſtatũ primatúmq; qua
litatum conſtitutio: ſuperuenientium autem, id
eſt vulgarium morborum impetus, cauſa alia eſ
abditior, quam licet (vt obſcuram) hîc verbo non
expreſſit, libro tamen de natura humana appel-
lauit morbidam excretionem, qua totus aër con
ſperſus eſt. Hæc autem eſt vis quædam deleteri
toti noſtræ ſubſtantiæ prorſus infenſa. Quoniam
verò ea nec calore, nec frigore, nec odore, nec
colore dignoſci deprehendíque poteſt, rectè
noſtris cæca eſt appellata, & qui inde gignũtur
cæci morbi rectè dicti ſunt. Eadẽ ratione ea ipſ
cauſa admirabilis, obſcura nec vllo ſenſu com-
prehenſa, Hippocrati diuina nuncupatur. BR
Veterũ more quicquid admirabile videretur di
uinum appellauit: quemadmodum homines eo
quorum vel robur, vel animi geſtorúmque præ-
ſtantiam admirarentur, in Deos illi retulerunt
etiam dæmonum vi impulſos. Nondum ſiqui-
dem, quo dæmones à Deo, quo boni à malis ſe
iungerentur innotuerat: quod ita quidem apud
" Theodoritum monebat Porphyrius, Ij autẽ qu
" Dei nominantur, re ipſa mali ſunt Dæmones
" Quin & Tullius, cui iure eloquẽtiæ primas Ro

ma

na tribuit,pro dæmonio diuinum reddit. Hoc, „
nquit,de Socrate accepimus,eſſe diuinũ quod- „
lam quod dæmonium appellat, cui ſemper ipſe „
paruerit,nunquam impellenti, ſæpe reuocanti. „
PH. Quónam quæſo prorepis, inſtituti parum
nemor? BR. Non alienum inſtituto putaui,hęc
ad diuini nominis interpretationem proferre. Si
quid tamen eſt quod præterea huc pertinere vi-
leatur,id iam quæſo producite. EV. Nõ hîc qui-
lem media via ſubſiſtendum,ſed ad metam per-
gendum. Non pauci ex his qui in nobis fiunt di-
uini occultíque morbi, efficientem cauſam ha-
bent toto confuſam aëre, quaſi ſparſum quoddã
malorum ſemen,cuius vis eſt ad morbos gignē-
los maxima. Eam Hippocrates morbidam ex-
cretionem, & quaſi morborum ſeminarium ap-
pellauit:quam neque ex primis qualitatibus cõ-
ſtare, neque ex illis proficiſci, ſed ſublimiorem
cœleſtémque originem habere profitetur. BR. Id
ne certò poſſis docere? EV. Poſſim fortaſſe. Nam „
vt dierum decretoriorum atque criſium, ita & „
plurimorum euentorum cauſas is pariter atque „
Galenus cœlo ſideribúſque tribuit. Libro de aëre „
& aquis maximas anni mutationes obſeruare & „
plurimùm cauere iubet,nullam in iis lubens me- „
dicam potionem offerens,priuſquam decem aut „
plures dies tranſierint. Vtræque enim Solis mu- „
tationes, ſolſtitiáque præſertim æſtiua, ac æqui-
noctium vtrunque, ſed autumnalē potiſſimùm,
decem dies periculoſiſsimæ putantur. Præterea

ortus astrorum, præsertim caniculæ cauere & obseruare, deinde arcturi, Vergiliarúmque occasus, mala siquidem potissimùm decernunt. Hæc sidera si obseruauit Hippocrates mala decernere, nec esse ad medicationem tuta, quá nam obsecro id ratione fieri dicas? Æstû ne immoderato? At brumale solstitium frigidissimum est. Frigorís ne inclementia? At æstiuum solstitium atque canicula, magnam vim habent caloris. Aliá ne vlla qualitatum exuperantia vel intemperie? Atqui vernum æquinoctium temperatissimum est, à quo non longè abest Vergiliarũ exortus. Hæc igitur sidera si non caloris, frigoris, humoris aut siccitatis exuperantia, alia certe vi quadam abditiore, mala quæ dixit Hippocrates decernunt, possuntque morbidam illam excretionem occultorum morborũ causam disseminare, & quasi semina quædam in aëra spargere. Quas autem Hippocrates obseruauit siderum vires, eas posteritas confirmauit, addens & alia præstantiora, ad quæ ætas illa vetustior nondum penetrauerat. BR. Iam satis videris ostendisse quosdam haberi totius substantiæ morbos qui corporis speciem corrumpant, proximum est audiamus num & illis suæ sint differentiæ: quod si à te impetrauerimus, non modò summa nos obscuritate confusionéque liberabis, sed etiam incœptis magnum addes incrementum.

OCCVL

OCCVLTORVM MORBORVM *differentiæ*, CAP. XI.

EVDOXVS.

DIfficile quidem hoc in loco bene versari, neque promptum vnde posśint eæ differentiæ deduci. Non enim facilè perſpici poteſt quis optimus formæ ſit ſtatus, nec quibus illa modis de ſtatu optimo decedat. At quoniam huius rei cognoscendæ vos in primis ſtudioſos video, non committam ſanè vt mea opera vobis vſquam defuisse videatur. Morborum totius ſubſtātiæ, alij quidem manifeſti ſunt, alij occulti. Manifeſti vt ſcabies, phthiſis horúmque ſimiles. Totius ſubſtantiæ occulti morbi, corruptelam & perniciem habent ab occultioribus iiſq; maximè externis causis. Horum multæ differētiæ, quas omnes (quoniam aliud nobis aſſequi non licet) ex efficientium cauſarum differentiis, Hippocratis imitatione conſtituam, qui morbos alios à victus genere, alios à ſpiritu quem trahimus prouenire distinxit. Occultorum porrò morborum efficiētes causæ ſunt, quę tota ſpecie & vi deleteria nos vel offendunt vel enecant. Eæ toto genere & prorsus venenatæ habentur: quarum vis eſt clam ac furtim corporis noſtri ſubſtantiam, nōn temperamentum immutare. Sic enim tota eſſentia cōtrariæ ſunt & infenſæ nobis, vt ſi quicquam ea-

rum nos vt decet attingat, omnino lædat,& as
siduum incremētum sumat,nec in nos agere de
sinat, dum quicquid nostræ substantiæ attigeri
in suam naturam trahat atque mutet, dúmqu
sensim serpat in omne corpus. Nunquam enim
potest à corpore nostro vinci aut mitescere, vt i
illius substantiam mutetur: potest tamen (exigu
si fuerit) vi nostri caloris extenuari, dissolui, tan
démque foras propelli: potest & antidotis pro
priis extingui. Iam verò eiusmodi causarum qu
tota specie nobis contrariæ sunt, aliæ cum aër
spirando trahuntur, vt pestilentiæ semina: ali
extrinsecus nos attingunt vt rabidi canis, & ve
nenatarum bestiarum virus: aliæ intrò sumūtu
ídque vel cibi, vel potus, vel medicamēti speci
Venenum quod halitu nos ferit, omnium pr
sentissimum & efficacissimum est, nec humor
nec crassiore materia tanquā vehiculo indigen
vt in nos agat atque commigret. Sed tenuissim
quum sit, spiritu haustum celerrimè per pulmo
nes in cor viscus vitæ nobilissimum, & in arte
rias, in omne denique corpus obrepit, primùn
que spiritus, deinde humores, postremò ipsa
partium substantiam labefactat. Morbi (inqu
1. De natura humana. Hippocrates) qui à corporis membrorū validi
simo proficiscuntur grauissimi sunt, atque si v
" cœperunt permanserint, necesse est validissim
" membrorum laborante totum corpus laborar
" Quodcunque autē venenū cōtactu ferit, min
" efficax est, neque in solo spiritu vel in aëre, sed
" humo

umore quodam prouehente vires habet. Hic
erò in partem cute detectam quum insederit,
ōtactu eam quidem primùm, deinde verò pro-
imas,reliquúmque corpus omne consequutio-
ie quadam inquinabit. Non enim rabidi canis
olus halitus contagione quenquam polluit: sed
n partem demorsu apertam vel saliuam vel hu-
norem eructat, cum quo virus illinc sensim in
mne corpus euadit,in integram verò cutem si
ncidat nihil officit. Sic omnium bestiarum quæ
irus eiaculantur, venenum prouehente deduci-
ur humore. Sic elephantiasis, aut luis venereæ
irus non inspiratu,sed humore in quamuis par-
em cute nudam defixo,sensim prorepit in om-
e corpus: Venenum quod non nisi intro sum-
tum vires habet, omnium infirmissimum exi-
it, non in spiritu, non in tenui humore, sed in
rassiore quadam substantia inhærescens. Hoc
enere sunt fungi,arrhenicum, auripigmentum
c alia propè innumera quæ non odore,non ad-
æsu,sed haustu solo enecant. Hæc chirurgi ple-
unque in malignorum vlcerum curatione, ci-
ra vllam partium corporis iacturam magnóque
su extrinsecus adhibere solent: ex quo intelligi-
ur non esse illa cōtactu deleteria. At verò si quid
torum sumatur,è crassiore materia venenum vi
ostri caloris suscitatum, in principes dein par-
es sese inserit,profértque sui furoris incommo-
a. BR. Istæc sanè dilucida & in primis expedi-
a deleteriarum causarum distinctio. EV. Iam ve-

rò cùm tres occultæ ſint & venenatæ cauſæ, to
tidem occultorum morborum qui ex illis ortum
habuerint differentiæ ponentur, vt alij maxim
quidem ab aëre, alij cõtactu, alij à venenata qua
intus ſit materia procedant cõtrahantúrque. H
quidem omnes venenati ſunt, at nõ ſimiliter ne
que iiſdem ex cauſis. Nam qui ex intus concluſ
materia proceſſerunt, quia non foras emigran
nec in vicinos contagione prorepunt, ſimplic
ter venenati nuncupentur, reliqui omnes conta
gioſi, quod vel externæ eiúſque venenatæ cauſ
occurſu geniti ſint, vel contagione mutuáqu
ſocietate vicinos cõtaminent. Summa igitur ha
ſit diuiſio: Occultorum morborum alij ſimplic
ter venenati ſunt, alij venenati contagioſi. Ho
rum alij ſimpliciter contagioſi, vt hydrophob
& qui virulentarum beſtiarum ictu fiunt: alij cõ
tagioſi peſtilentes. Si quis fortè hanc venenati r
petitionem faſtidiat, breuius dici permittemu
occultorum morborum tres eſſe differentias, v
nenatos, contagioſos & peſtilentes. Ex aëre pr
mùm maximéque fiunt peſtilentes, qui qua
quam etiam contactu mutuáque hominum c
munitate & vitæ ſocietate contaminent, prin
tamen illorum origo víſque maxima & validiſ
ma in aëre quem ſpiritu ducimus ineſt, illín
que proceſſit. Qui cõtagioſi dicuntur emiſſo h
litu nihil aut minimùm offendunt, at maxin
plurimúmque contactu. PH. Poſſúnt ne hæc g
nera rurſum minutius concidi? EV. Poſſunt v
q

que. Nam morborum in multos vagantium, alij πάγκοινοι.
pandemij aut pancoini appellantur, id est totius
plebis morbi aut omnibus communes, alij uerò
dispersi. Pandemiorum alij simplices, alij ende-
mij, alij epidemij: rursum epidemiorum alij sim-
plices, alij pestilentes: & pestilentium alij consue-
ti, alij insolentes. PH. Apta quidem diuisio, at
singulas species propriis notionibus explica. EV.
Dispersos morbos vt quum hic pleuritide, iste Σποράδες.
nephritide, ille phthisi laborat, non persequor,
quòd non ex communi quadam causa, sed ex v-
niuscuiusque proprio vitio & errore procedant.
Pandemij causam habent communem. Ea si est
in communis cibi vel potus vitio, pandemij sim-
plices fiunt: si causa est in aëre, endemij vel epi-
demij. Aër quippe si ab inferioribus terrenísque
causis inficitur, endemij fiunt: si à superioribus,
id rursus aut ex temporũ tempestatúmque mu-
tatione, tum fiunt simplices epidemij: aut ex cœ-
lestium corporum viribus & influxu, ij sunt ve-
rè pestilentes: quorum alij grauiores, alij mitio-
res, alij consueti, alij insolentes. Hæc iam exem-
plis illustremus. Consueti pestilentes morbi sunt
pestilens febris, carbunculus, bubo pestilens, iís-
que grauiores: in leuioribus consuetis sunt ex-
anthemata tum rubra tum purpurea quæ summa
cute maculis non extuberantibus efflorescunt: &
quæ ectymata Hippocrati, Plinio papulæ & pi-
tuitæ eruptiones dicuntur. Insolentes sunt para-
plegia quædã lethalis, insueta & inaudita, quam 1. Epide.

Hippocrates commemorat in Thaſo contigiſſe
& flagrantes ardores, grauedines anheloſæ, ſu-
dorifica febris, hanc ἱδρωπυρετὸν nonnulli dixêre
qui noſtro æuo in regiones plurimas inuaſerũt
aliíque non pauci his finitimi, qui aut veterum
obliuione deleti ſunt, aut noui poſthac emergẽt
Reliqui communes, & epidemij ſimplices, &
endemij & pandemij, quia manifeſtam cauſam
habent, ſub occultorum morborum genere non
continentur, neque præſentis ſunt contempla-
tionis, de his tamen affinitatis gratia dicemus
Simplices epidemij ſunt liétariæ, dyſenteriæ po-
pulares, ſanguinis eruptiones, tuſſes, opthalmiæ
pleuritides, tubercula, artuum dolores, febres
omnes putridæ, & alij qui ab Hippo. in epide-
miis commemorati, ſub diſperſorum ſpecie plu-
rimùm graſſantur in vulgus. Hi non vt peſtilen-
tes mutua ſocietate homines contaminant, ſe
quà epidemij ſunt, nonnihil reſipiunt maligni-
tatis vulgaris, eóque diſtant à diſperſis. Endemi
ſunt tum quidam horum, ſed qui ex putridis a-
quarum, terrarum vel cadauerum expirationi-
bus orti ſunt: tum etiam quibuſdam regionibus
familiares, vt phthiſis Luſitanis, ſtruma Hiſpa-
nis & Alpinis, hydrocele Narbonenſi Galliæ, o-
mnes quidem ex aëris grauitate nati. Pandemi
ſimplices iiſdem appellãtur nominibus, ſed quo-
rum cauſa in victu ſit communi: eiuſmodi ſunt
febres, alui profluuia, tubercula, aliáque plura in-
commoda ex communis aquæ vſu profecta. H

Σποράδες νόσοι.

miſſ

missis ad susceptam de occultis morbis tractationem reuertamur. Contagiosi morbi sunt, qui externi cuiusdam veneni occursu & cõtagione primùm contracti sunt, vt stupor à torpedine pisce vel ab opio, hydrophobia, & qui scorpionum bestiarúmque venenatarum morsu, vel telorum venenatorum ictu fiunt. Et qui tametsi ab externis causis primam originem non habuerunt, geniti tamen contagione afficiunt, vt lues venerea, elephantiasis, & qui ex istorum permistione fieri possunt. Hos neque inspiratio, neque commune alimentorũ vitium vnquam protulit: quocirca nec multos cõmuniter inuadunt, nec debẽt in pãdemiis recẽseri: sed peculiaris est sua cuiusq; causa. Manifesti totius substantiæ morbi suprà appellati, ut phthisis, pruritus, scabies, lepra, achores, faui, & qui huius sunt generis, contactu quidem & fiunt & afficiunt, neque tamen in hoc contagiosum genus referri debent, quòd nihil occultum malignúmque resipiant, hîc autem cõtagiosos duntaxat occultos persequimur. Venenati morbi alij ex veneno intus genito, alij ex veneno assumpto. Ex intus genito veneno hi fiunt: strangulatus vteri à putri semine ortus, morbus comitialis cuiuscunque sit ordinis: syncope ex putrescente grumo sanguinis subeũte veneni naturam, cordis quædam palpitatio, sphacelus ex septico humore, & alia cæca symptomata, quæ venenatus humor inferre consueuit. Venenum quippe non id duntaxat appellamus quod sem- *Epilepsia.*

per enecat, aut quod cordi vitæque principio ſit inſenſum, ſed quicquid tota ſubſtantia & cæca vi, facultatum ſubſtantiam vel extinguit vel laceſſit, & cæco modo earum functiones offendit. Intus autem gignitur venenum & à lumbricis computreſcentibus, & ab eſculentis potulentiſque vitiatis, & à vario viuendi errore. Ex aſſumpto autem veneno, morbos atque ex hís plerunque interitum ſequi, omnes vel plebei compertum habent. Venena lædunt, corrumpúnt v noſtram ſubſtantiam, alia totius ſubſtantiæ diſſidio, alia exuperãtibus qualitatibus. Totius ſubſtantiæ diſſidio & diſſenſione napellus, aconitum, rhododendron, apium riſus: qualitatũ exuperantia euphorbium, anacardus, opium, cicuta. Venenati morbi neque ex aëris inſpiratu, neque ex cauſarum corpori occurſantium contactu, ſed ex intimis duntaxat cauſis fiunt & excitantur. Qui venenum hauſit, aut comitiali morbo laborat, neque halitu, neque contactu alio inquinare poteſt, qua ratione hi ab epidemiis & à contagioſis diſtant. BR. Occultorum morborum differentias hac quaſi figura rectè videris expreſſiſſe: rurſum tamen de eiſdem ſigillatim paulò altius meditemur, à peſtilentibus auſpicati.

DE PESTILENTIBVS MORbis, *quòd illorum occulta ſit cauſa,* CAP. XII.

EVDOXVS.

MOrbi quicunque omnibus communes & vniuerſales appellantur, ex communi quæcunque ea ſit cauſa procedunt. Horum qui ſimplices dicti ſunt, ex ſemiputridis leguminibus aut frugibus, vel ex aquæ infectæ potu ſæpe prouenerũt, quomodo in caſtris aliquando contigiſſe memoriæ proditum eſt. Solent autẽ aquæ ſtagnãtes in quibus linum, aſphaltum, canabi, rhododẽdron aut alia ſtirpium cadauerúmve inquinamẽta diutiùs macerata ſunt, iſthæc afferre. Qui ex cauſis illis ortũ acceperint, ſimpliciter pancoini aut pandemij, nondum verò epidemij appellantur, quòd non ex aëre, ſed ex prauo victu procedant. Aër morbos efficit, quoties vehementer aut immutatur aut inficitur. Licet enim aëris ſubſtantia ſimplex quum ſit putreſcere nequeat, variam tamen primis qualitatibus mutationem ſubit, multa inquinamenta tanquam ſparſa morborum ſemina, aliàs ex inferioribus, aliàs è ſuperioribus excipit. Ex inferioribus quidem velut ex ſtagnis, paludibus vel lacubus inquinatis ac putridis, è quibus expirans vapor ambientem permiſtione labefactat. Ex terra graui & inquinata, ex an-

tris, specubus, aut barathris graues interdum expirationes in aëra attolluntur nobis plurimùm infensæ. Animantium, maximè verò serpentium & hominum, non cremata ex bello cadauera, reseruata illorum excrementa, euulsæ stirpes venenatæ, aliæque sordes computrescentes, plerunque aëri graues & exitiales offensas induxerunt: non aliter quàm metallorum sulphuris arrhenici, hydrargyri aut prunarum fumus co-arctatus, non paucos iugulauit. Huius autem generis inquinamenta, quoniam nec longius in multas regiones euagari, nec diutiùs permanere possunt, sed ipsa aëris immensa puritate facilè dissipantur, vincuntur & pereunt, epidemios morbos non ingenerant. Sed qui ab hisce causis, ex ipsáque loci natura aut situ morbi fiunt endemij id est illi plebi aut populo peculiares & vernaculi dicuntur. Solæ igitur affectiones motibus superioribus in vniuersum aëra diffusæ epidemios id est superueniëtes & vulgares morbos inuehunt. Sic enim statuit Galenus epidemiorum causam in aëre, quos & Hippocrates spiritu cuius attractione viuimus, prouenire dixit. Cœlitùs autem fiunt in aëre affectiones constitutionésque duplices, aliç sunt qualitatum exuperantiæ, vel inæqualitates ex temporum tempestatúmque mutatione, ex quibus putredines plurimùm graues: aliæ verò sunt inquinamenta eò cœlitus demissa. Ex temporũ mutatione tempestatúmque magna vi quicunque morbi fiunt simpli-

simpliciter sunt epidemij. Cœli verò inquinamẽ-
ta non hos solùm, verumetiam pestilentes inge-
nerant, qui sunt epidemiorũ perniciosissimi. Ita-
que simpliciter epidemij, à pestilentibus distant.
Illi siquidẽ non nisi ex multis temporum tempe-
ratúmque mutationibus quæ aliæ post alias fiãt,
aut ex vnius temporis solius magna quadam al-
teratione & vehemẽti permutatione proueniũt,
pro quibus non solùm præsentes constitutiones
considerandæ sunt (inquit Galenus) sed ex quali-
bus & quales fiant permutationes. Ab his causis
qui & quales morbi obtingere soleant, passim cõ
memorat Hippocrates libris epidemiorum, &
aphorismorum tertio, vt cùm ait: Si hyems sicca *Apho. 3.*
& Aquilonia fuerit, Ver verò pluuiosum & au-
strale, necesse est æstate febres acutas fieri, &
ophthalmias & intestinorũ difficultates. Quum „
enim corpora nostra ipsaque terra ex pluuiis ver- „
nalibus & ab austro humore multo scateant & „
madeant, necesse est æstate æstum conduplicari, „
ipsúmque corpus & carnem inflammari, vnde & „
febres acutissimæ & reliqua mala fiant. At verò „
epidemiorum qui pestilentes appellantur, nõ ab „
ea causarum longa serie, nec ab ingenti tempo- „
rum permutatione quę corporum humores per- „
turbet, sed à venenato inquinamento aëri insper- „
so prodeunt: quod cum spiritu intrò subiens, cor „
viscus nobilissimum & validissimum inficit: ex
quo censuit Hippocrates morbos fieri pernicio-
sissimos, qui vires omnes vniuersúmque corpus

prosternant. Hi morbi sunt quos sæpius iam di
causam occultam & abditam habere, nec ab ill
peruulgatis primis qualitatibus originem duc
re, quod plenius illustrandum demonstratio
fuerat. Quanquam pestilentia vt morbus omn
acutus, æstu immoderato vel intemperantia e
candescit, & æstate grauius affligit, sæpe tam
animaduersum, æstatem feruentissimam nullu
pestilentiæ genus protulisse: interdum pestile
tiam hyeme initium cepisse quę æstate media v
autumno soluta sit: argumentum planè euide
illius causam nō esse primarum aëris qualitatu
exuperantiam. Iam de putrida constitutione
stimandũ. Hæc si à terrenis exhalationibus pr
fecta est etiam circumiecto aëri permista, pes
lentiæ causa statui nō potest, cùm ne epidemiu
quidem morbum (vt suprà dicebam) sed dũtax
endemium ingeneret. Quę à noxia tempestatu
mutatione, vt ab inconstanti, ab intemperato
pluuioso, æstuoso aut nubilo cœlo tracta sit: ea
cet longè dimanet atque propagetur, & ex gr
ueolentia pruinæ aut roris magna esse deprehe
datur, plerũque tamen sine peste euenit. At ve
pestilens cōstitutio hyeme ac æstate, sicco ac pl
uioso cœlo, bene temperato ac inæquali, pleru
que citra graueolentẽ putredinem, adeò obscu
& furtim inuadit, vt nullo vnquam sensu inte
noscatur: suntque pestilentiæ semina vsque ad
occulta, cæca & à sensibus aliena vt nos prors
effugiant, inopinatáque feriant, nec vnquam n
effectib

fectibus & euentis deprehendi possint. Hoc uidem imprimis mortalibus miserabile impenentem sibi tantam perniciem ne odore quidem ntire, nec vitare posse. Nulla putrida, nulla inmperatior aëris cõstitutio, potest in valde mulis mundi regiones euagari, in illísque vigere, at estilentia tam immaniter interdum sęuit vt vniersum penè orbem occupet, frigidas atque calias regiones, siccas ac humidas, hyeme vt æstate. Iuius generis duas sub Marco Antonio fuisse cõ nemorant toti orbi grauissimas, quibus penè vsue ad internecionem humanũ genus deletum uerit. Qualem & aui nostri narrant obtigisse anno Christi millesimo quadringentesimo quinuagesimo. Hæc in Asia exorta per Illyricũ Dalnatiámque serpsit in Italiam; per Germaniã verò n Galliæ & Hispaniæ fines, compluribus annis niserè in omnes ferè populos debacchata, vix vt ertia pars viuentium superstes euaserit. Hac causarum vicissitudine res humanę permutãtur: coruunt enim, ac quasi neglecta vilescunt omnia ex am sæua & miserãda clade. Summa verò vt nũc nstauratione facta, omnia in pretio summóque tatu vigent, aliquando rursum collapsura. Tantas quæso mutationes quis non putet causam è ublimi maximè generalem habere, neque posse ex sola tempestatum mutatione nasci? BR. Hîc denuò quid putrida constitutio efficiat contemplemur. EV. Ea epidemios quosdam morbos inferre solet, nunquam tamen sola pestilentes: ad

pestilentiam interdum confert & incrementu
addit, at non illam excitare potest, sed causæ a
tioris hoc opus est. Si vna putredo tantæ pern
ciei causa foret, omnes animantes peræquè atti
geret. Nam vt salubris aër spiritu ductus, omn
animantes tuetur ac sustinet, toti illarum gene
salutaris: ita qui à putrida illuuie labefactatur, t
ti animantium generi æquè perniciosus euad
& vnus omnium sanitati vitæque principio a
uersatur & inspiratus omnes peræquè lædit, n
que homines magis quàm boues, aut hos poti
quàm oues aut sues. Itaque si qua illinc pestis i
cidet, omnium peræquè communis erit. Hoc t
men rerum euentu arguitur, vsúque falsum d
prehenditur. Compertum siquidem id omnes l
bent, quòd ab optimis agriculturæ authorib
memoriæ proditum est, pestilentiam aliam inc
dere quæ solos boues iugulet, qualem memin
mus anno Christi millesimo quingentesimo d
cimoquarto irrepsisse: aliam quæ sues aut q
oues, aliam quæ gallinas, aliam quæ solos hom
nes. Quæ pecudes ferásque interimat, pulch
est à Virgilio descripta:

Hîc quondam morbo cœli, miseranda coorta est
Tempestas, totóque autumni incanduit æstus:
Et genus omne neci pecudum dedit, omne ferarum
Corrupítque lacus, infecit pabula tabo.

Discriminis verò causam paulò antè expresser
Quàm multæ pecudum pestes, nec singula morbi
Corpora corripiunt. Iam igitur cùm homin
s

›li peſtilentia corruunt, quænam cauſa hãc ſtra-
em facit? Non ſimplex putredo, vt quæ omnes
nimantes pariter attingit. Neceſſe igitur fuerit
bditiorem cauſam & peculiarẽ eſſe, ipſumque
ërem peculiari quodam quaſi veneno inquina-
i, quod huic non illi animantium generi ſit in-
enſum, totáque ſubſtantia contrarium. Si quis
x vobis contentioſè aſſeueret putredinem cau-
am eſſe peſtilentiæ, ſed quę tamen non vna ſem-
›er ſit & vniuſmodi, verùm nunc illi nunc alteri
nimantium generi pernicioſa: neceſſe eſt fatea-
ur malignam hanc eſſe quæ huic illíve præcipuè
duerſetur. Id autem quid aliud eſt quàm vene-
ıum tota ſubſtantia non manifeſta qualitate in-
enſum? Nemo enim explicare poſſit quis mo-
lus, aut quæ ratio ſit eius putredinis, quæ vel bo-
ous, vel ouibus, vel hominibus ſolis ſit infenſa. Id
i nec dilucidè exprimi, nec animo percipi po-
eſt, debet in eorum genere cenſeri, quę cæca, ob-
cura & abdita nuncupamus: & tota ſubſtantia
contraria ſunt, totóque genere deleteria, quę nec
ıb elementis, nec ab eorũ qualitatibus fluxerunt.
Itaq; quicquid aſſeratur omnis peſtilẽtiæ cęca &
leliteſcens eſt cauſa, & aliunde q̃ ex primis qua-
itatibus aut ex putredine profecta. BR. Vndénã
quęſo hãc fluere putas? EV. A cœlo nimirum. At
ıon à firmamento, nec à motu primo, vt qui ſem
›er ſui ſimilis eſt, non à Solis obliquo circũactu,
ed à certa permiſtione ſiderum. Sol motu ſuo
anni tempora æquabiliter facit ac diſterminat,

ver, æſtatem, autumnum & hyemem. Quòd au
tem non omnes æſtates æquè feruidę ſint aut ſi
cæ, nec omnes hyemes pariter rigeant aut hu
meſcant: quòd æſtas quædam muſcarum & ſc
rabęorũ quaſi nubes proferat, alia ſit ab his omn
bus puriſſima: quòd omnium admiratione locu
ſtæ tanto exercitu in Galliam conuolarint ann
octingenteſimo ſexageſimo quarto: & in Italia
anno milleſimo quadringẽteſimo ſeptuageſim
octauo, vt omnia germina depopulatæ ſint:
iam non à Solis motu, ſed à varia ſyderum com
miſtione petendum: quorum motus non inu
les & præter rationem ſummus rerum condit
certis legibus definiuit. Vt alia horum cõmiſt
imbres, alia ſerenitatem: alia auſtrinam, alia aqu
loniam, aliámve tempeſtatem mouet, ita ſanè
tendum, quandam obtingere quæ aëri peſtile
tiam immittat. Vtque multa ſunt peſtilentiæ g
nera, ita vniuſcuiuſque peculiarem quãdam e
commiſtionis rationem & propriã cauſam, q
aliâs mitius, aliâs ferocius in aërem atque in n
furiat & debacchetur. Grauis eſt eorum ſtupi
tas qui ſidera nihil in aëra niſi calorem aut f
gus, imbres aut ſiccitatem lumine motúque ſ
inducere cõtendunt. Si illa bene conſtituta o
nium vitam tuentur ac conſeruant, cur malè c
ſtituta vitæ non incommodent? Illinc prima
præcipua eſt rerum omnium ſalus & cõſeruat
illinc quoque interitus. Has cauſas atque vi
ſoli de medio tollunt, & tanquam nullæ ſint r

ga

ant, qui huius ſunt contemplationis imperiti.
) verè fœlices qui ſecretiore hac cognitione ſa-
ientiſſimi fiunt! qua neque ad prçcauendos, ne-
ue ad perſanandos peſtilentes morbos eſt vlla
ræſtantior. Itaque puræ ſimplicíſque peſtilentiæ
auſa eſt cœleſtis configuratio vim inferens, quç
eque temporum mutatione, neque vlla manife-
:a qualitate, ſed ſolo euentu deprehendi poteſt.
: R. Quam verò puram ſimplicémque peſtilen-
iam eſſe definis? E V. Id par eſt explicem. Tria
liximus in aëre cõmunium morborum genera,
Endemium à terrenis inferioribúſque expiratio-
ibus: Epidemium à vehementi temporum tem-
ɔeſtatúmque mutatione: Peſtilentem ab occulta
nalignáque qualitate cælitùs demiſſa. Hæc in-
erdum ſimplicia puráque ſeorſum apparent, ple
unque verò permiſcétur & coëunt, eorum cau-
ſis in idem conſpirantibus: túmque difficilis ad-
nodum eſt eorum diſtinctio. Licet autem variæ
iæ ſint & diſcretæ cauſæ, quoties tamen coniun-
guntur, coëunt & confunduntur, quadam gene-
ris affinitate ſeſe iuuant impetúſque ſuos augent.
Harum vnica eſt verè peſtis efficiens, duæ autem
prçparatoriæ. Peſtilentia grauior euadit in regio-
ne putridis expirationibus infecta, quàm in ſicca
atque pura: rurſúmque grauior æſtate quàm hye-
me, & auſtrina tempeſtate quàm Aquilonia, &
inæquali intemperatóque cœlo quàm æquali &
temperato. In ſumma grauior eſt peſtilentia quç
Epidemiis aut Endemiis conſtitutionibus per-

miſcetur, quàm quæ pura ſoláque conſiſtit. Erg
graues terrenæ inferioréſque expirationes peſt
lentiam ſolæ non inferunt, ad illam tamen no
parùm præparant & excitant. Hæc cauſa eſt cu
vna peſtilentia non omnes regiones, nec omn
homines peræquè afficit & lędit. Peſtilentia pe
niciosſius tanguntur loca maritima, auſtro obi
cta, calida & humida, tetris expirationibus inf
cta, alta atq; patentia: quàm mediterranea, A qu
lonia, ſicca, pura & contecta. Rurſumque int
homines magis lædentur, qui calidi & humid
multo ſcatent humore putredini obnoxio, pat
tiore laxóque corpore, quàm qui frigidi ſunt &
ſicci, humore pauco, eóque puro, & corpore m
deratè laxo vel adſtricto. Nimia corporum lax
tas quemadmodum & obſtructio pręparat ad p
ſtem. Quanquam autem hæc vera ſunt, propr
tamen & peculiaris conſtitutio atque pręparat
quę loca vel corpora reddit peſti obnoxia, omn
no nos latet, neque ſenſu, neque ratione, ſed ſ
lo euentu & experimento, vti ſuperior illa peſt
lentiæ cauſa, comprehenſa. Multos videas in p
ſtilentia ſimplici febre, vel continua vel tertia
vel quartana corripi, qui licet putridis ac vitio
humoribus ſcateant, peſte tamen nequaquã po
luuntur: argumentum nõ ſola putredine in ha
luem corpus præparari. Alios quos optimè ſan
iudices, facilè peſte corripi: hũc verò qui mult
rum peſtiferorũ occurſu nihil ſit perpeſſus, vniu
cuiuſpiam cum quo vel familiæ vel tẽperamen
ſimilituc

imilitudo ſit, ſocietate prehendi. Vt ergo effi-
:iens, ita etiam patiens excipiénſque peſtis cauſa
:æca eſt & occulta, non qualitatum primarũ in-
emperie, non ſimplici putredine, ſed totius ſub-
tantiæ proprietate nobis infenſa. BR. Rectè mi-
ii videris peſtilentiæ externas cauſas exequutus.
Cæterùm hoc ſcire vehementer opto, quibus ſi-
gnis vel optimè exercitatus medicus peſtilentem
ebrem ab ardente diſcernet. EV. Siue tu illarum
ubſtantiam, ſiue ſymptomata contemplaberis,
atum eſt diſcrimen: de ſymptomatis primum,
nox de eſſentia. Vis peſtifera in corpus irruens
piritibus & humoribus confertum ſymptomata
quædam infert, aliis ex putredine morbis com-
nunia. Ad huius propria quædam ſunt, quibus
rùdens exercitatúſque medicus, illam agnoſcat
liſcernátq; à cæteris, & vno quouis obiecto mor
o nulla cunctatione iudicet ſimpléxne is ſit, an
liuinum quiddam habeat: qua diſtinctione prę-
ermiſſa, nulla rectè curatio ſuſcipi poteſt. PH.
Eia igitur peſtilentiũ morborum propriam ſpe-
iem nobis depinge, ſingulos ordine perſecutus.
EV. Peſtilentiæ ſemina pariter cum ſpiritu hau-
ta in pulmones, quammox ſine ſenſu in cor pe-
ıetrant. Hoc ſi affectioni pręparatum eſt, nec ſa-
is obſiſtere valet, labefactant, continuóque arte-
iarum ſpiritus: poſtremò (quanquam non ſem-
er) humores vniuerſumque corpus inquinant.
Affecto inquinatóque corde, vires omnes præci-
uéque vitales infringuntur & ſpiritus ſqualent.

Hinc arteriarum pulſus exilior & imbecillior, ſi
múlque frequentior ac celerior, quo vno febrer
ineſſe iudicant illám ephemeram, peſtilentiun
omnium pernicioſiſſimam. Ea nec ardore mo
dax nec ſiti vehemens, qua nec laborantes ſe fe
brire credunt: non vrinis, ſed vel animi def
ctione, vel ſyncope, vel pulſu paruo ac preſſo, v
aſſidua vomitione, vel vigiliis, inquiete & iact
tione corporis, viriúmque proſtratione conſp
cua, quæ plerunque ſine ſenſu doloris, hominer
inopinatò rapit. Quum labes altiùs permanat
humores, mitior quidem febrem infert peſtile
tem ſimplicem, vehementior verò carbuncu
vel bubone inſignitam. Licet ſanguis & hum
res labefactentur, non tamen putreſcunt, vn
nec turbidæ, confuſę viſuntur vrinæ, ſed ſubſta
tia, colore ſedimentóque laudabiles. Bubo atq
carbunculus priuſquã febris apparens, mitiore
peſtem denunciat: robuſtámque cordis natura
veneno laceſſitã, huius ſtatim nõnihil foras pr
puliſſe. At poſt ortam febrem prorumpens, d
minantis veneni impetu fit, eſtque quaſi vic
naturæ pernicioſum indicium. Ea eſt peſtilen
febris exquiſita deſcriptio. Quòd ſi prætereà,
capitis dolor, vel delirium, vel ſitis, vel ince
dium vehemens, vel vrina turbida comitabit
non ex labe, ſed ex putrida permiſtione fiet, q
aliâs aliam partem laceſſit. Hæc autem permi
ex quadã cœli conſtitutione non ita pridem e
pſa eluceſcet, in qua febres hac lege graſſabãt
Init

[I]nitio calor vehemens,ſitis,capitis dolor,vigiliæ, [n]auſeæ,inquies,aliáque vehementiæ ſymptoma[t]a exercebant: ſimul & vrinæ cernebantur rubi[c]undæ,craſſæ,turbidæ atque confuſæ: omnia in [ſ]eptimum diem perſiſtentia. Hoc verò ipſo die [v]rinæ puriores euadebant concoctione manifeſta,quotidie in melius procedente,ſimúlq; ſym[p]tomata leuiora. Quum ita ſe mox perſanatum [i]ri magna ſpe ægri medicorum iudicio ſibi polli[c]erentur,plerique non multo pòſt peribant.Pul[ſ]us quippe hinc in dies ſenſim imminuebatur & [l]angueſcebat, totiúſq; corporis robore pedeten[t]im diſſoluto, intra quartumdecimum mortem [o]ppetebant. In his ergo febribus putredini per[m]iſta erat peſtilentia: ac die ſeptimo euicta iam [p]utredine, perſeuerans dein peſtilentia tacitè ac [f]urtim iugulabat. Itaque peſtilentis febris eſſen[t]ia ex propriis ſymptomatis perpenditur. Si peſti[l]entes febres (quod Galenus memoriæ manda[u]it) calore non admodum vehementes ſunt, ſi [e]arum vrinæ ſimillimæ ſanis & cum ſedimento, [p]lanum eſt & euidens aut nullam aut admodum [e]xiguam his ineſſe putredinem,neque hanc exi[t]ij cauſam haberi. Non pauci editis de peſte quę[ſ]tionibus & libellis vehementer ęſtuant vt tuean[t]ur peſtilentem febrem nō aliunde quàm ex pu[t]redine proficiſci: vtque illius diſcrimen ſtatuant à cæteris putridis,ajunt propriam cordis ſubſtan[t]iam vel primigenios humores in illa computre[ſ]cere,neque aliud eſſe venenatam peſtis maligni-

tatem (de qua disserimus) quàm putredinis mo
dum. In aliis febribus atque etiam in causo, n
que cordis substantiam neque insitos humore
putrescere, at vno putrium vaporũ occursu inca
lescere. Hi vel necessitate adacti fatẽtur omne
pestilentem febrem ex putrida & hectica const
tui, quasi earum quædã sit compositio. Alij qu
bus hæc commenta non placent, non minus a
surda fingunt, pestilentis febris profundam, so
didam ac tenacem, cæterarũ extimam duntax
& leuem esse putredinem. Multa vtriq; subtilit
disputant, sed quoniam à veritate desciscunt, n
cesse est multis figmentorum technis se irretiar
Qua quæso illi ratione fieri posse existimant,
vel cordis substantia, vel primigenij illius hum
res putrescant? Nihil eiusmodi tolerare potest
uens animal, sed prius vita excedat quàm eò v
niat. Vt cordis substantia neque vlcus neque h
rysipelas, ita neque vllam putredinem admitt
Illa etiã quo pacto cohærere possunt cordis su
stantiam putrescere, neque admodum veheme
tem esse calorem? Si in causo putrescentis bilis
lo cõtactu cor vehementer calet, multò certè
hementius incendetur id vniuersum si putresc
Adde nõ posse cor vniuersè putrescere, quin i
antè acriter incaluerit, proinde neq; posse in h
extremũ perueniri, quin calor antè sit deprehe
sus multo vehementor quàm in causo. At n
eiusmodi, sed toto morbi decursu mitis obser
tur: ex quo intelligitur pestilentem nulla affi
t

tate cum putrida febre coniungi. Cùm hectica verò quid affinitatis habeat? Obſidet (aiunt) vtraque cordis ſubſtantiam. Eſto ſanè. Non tamen peſtilens febris cor ſiccitate torret vt hectica, vt proinde illi ſit affinis. Deinde quũ ex confirmata hectica omnes decedãt, deberent vel maiori neceſſitate ex peſtilente interire: quis enim putrido corde viuat? At non paucos videmus ex peſtilente ſeruari: nihil igitur ſimilis eſt hecticæ. Quoniam igitur peſtilens febris neque caloris incendio vt cauſus, neque ſiccitate vt hectica cor torret: ab vtraque plurimùm differt, habétque præſentem vim & perniciem omni intemperie omni putredine maiorem, quæ vna veneni ſpecie, cor vitæ fontem obſidet demolitúrque. Hanc autem ſpeciem qualis ſit, euentis ponderemus. Quum peſte correptus ſolo halitu aut excrementorum expiratione aſſidentes vel integrè ſanos labefactet, híque veſtibus contagionem longius exportent referuéntque diutius, conſtat hanc non ſimplicem putredinem, ſed multo immaniorẽ perniciem eſſe, quę tenui eóque admodum repentino aëris inquinamento tenetur, háncq; alio quouis veneno expeditiorem. Non enim ſi quis toxicum ebiberit aut ſit à ſcorpione demorſus, halitu alios inquinet. Reliqua ſymptomata ſi diligenter expendetis, pulſum paruum & obſcurum, animi defectionem, ſyncopen, vomitionem, aſſiduam iactationem cum vigiliis, omniáque nullo ferè ſenſu doloris, quis veſtrum hæc non potius

veneni quàm putridi caloris ſobolem dicat? Qu
aiunt in peſtilentibus febribus iccircò vrinis ſe
dimentũ ineſſe, quòd natura perterrita putredi
nis exuperantia, quaſi ſuccumbens morbum ag
gredi non audeat: ſingularem corporis noſtri na
turam cõſilij atque rationis participem efficiunt
quę tamen ſine ratione ciet motus in corpore ne
ceſſarios, nec vnquam otio perfruitur. Fieri cert
non poteſt quin ex ſumma putredine quæ in ve
nis eſt, aliquid profluat cum vrinis, in híſque pu
tredinis indicia ſe proferant. Itaque ſi illarũ vrin
ſanis ſunt ſimillimæ, fieri nequaquam poteſt vt i
vaſis mala putredo ſubſiſtat quę interitus ſit cau
ſa, ſed latet nõnihil grauius peſtilentiúſque putr
dine, quod nimirũ cordi totius ſubſtantiæ repu
gnantia & diſſidio aduerſum ſit & tanquã dele
terium. BR. At Galenus non alia ratione bolu
armenam peſtiferos iuuare tradit q̃ quòd veh
menter exiccet, exuperantémq; humorem exo
beat, qui putreſcens peſtem inducit. EV. Víſi
igitur hanc meam ſententiã medendi ratione c
firmem? Si peſtis in corpus inciderit, quod ia
vel plethora vel cacochymia vel obſtructione l
boret, fieri vix poteſt ea ſimplex, ſed ferè tum p
tridę febri implicatur. Hac morborũ permiſtio
miſta ſigna apparent, & amborũ quaſi miſta m
dendi ratio tenenda. At ſi purũ corpus erat q
peſtis inuaſit, omnino ea ſimplex obtinget.
hac medici celeberrimi & qui longo artis vſu d
ctrinæ ſtudia compleuerunt, prorſus abſtinent
ve

venæ ſectione, niſi admodum ingens adſit plenitudo, experti eos quibus ſanguis ſiue initio ſiue poſteà eſſet miſſus, aut paulò pòſt obiiſſe, aut in deterius lapſos eſſe. Non enim (vt quibuſdam videri poſſit) vacuatio hanc perniciem ſummouet, aut imminuit, aut cohibet, vt quæ non eſt in humoris vitio poſita: neque laborantem vlla ratione leuat: ſed contrà grauius offendit. Etenim extrinſecus nos circunfundens pernicies, vacuato ſanguine & ſpiritu, in pulmones, in cor & in venas facilius penetrat, ac ferocia maiore inualeſcit: ſanguis etiã phlebotomia concitatus, prõptius labem contrahit, quemadmodum aqua cui fellis tantulum inieceris, ſi agitetur, ocyus quàm ſi conſiſtat amareſcet. Quinetiam vires vacuatione imminutæ, inſilienti perniciei minus obſiſtunt. Hæ rationes experientia confirmatæ, vt à venæ ſectione, ita magis à valida purgatione docent abſtinendum: clyſteribus & leuioribus medicationibus vtendum. Quum igitur in peſtilenti febre ſimplici, tota pernicies à venenata qualitate impendeat, extremo morbo extrema remedia diligenter adhibenda ſunt, non quę vacuent, ſed quæ tum frigore & aſtrictione leui, ſpiritus, ſanguinem & humores cohibeant reprimántq;, huiuſmodi eſt mali punici, citrei, medici, & vuę acerbæ ſuccus victúſque perſimilis: tum quæ totius ſubſtantiæ proprietate huius veneni vires aut obterant, aut hebetent, aut foras ſudore exterminent. Huius vt vniuſcuiuſque veneni,

propria est antidotus, antipathia & totius substā
tiæ dissidio aduersa. Huc tamen nōnullas etian
antidotos plurimi accōmodant aliis venenis cō
munes, scordium, dictamum, gentianam, veto
nicam, theriacen, & mithridatium. Adde & ter
ram lemniam, & bolum armenam de qua mod
quærebas. Hæc igitur non exiccando, sed totiu
substātiæ proprietate in id vires habet. Cur enin
non etiam inedię ad pestem multo maiorem vir
obtinerent, quū & potentius & tutius quàm bo
lus corporis vniuersi superfluentē humorem ab
sumant dissipéntque? Quinetiam bolus siccita
te omnibus peræquè putridis febribus, neque pe
stilenti quàm illis potius conferret, nisi peculiar
quasi priuilegio ornaretur. Siue igitur pestilen
tium febrium causam, siue ipsam illorum substar
tiam, siue signa, siue curandi rationem animad
uertes, vbique proculdubiò vim illam agnosce
abditiorem, aliâs quidem manfestius, aliâs ob
scurius. BR. Rectè tu quidem. At de exanthema
tis & ecthymatis quod à te in medio positū fue
rat persequere. Scio quā his causam Auicenna
& Neotericorum plurimi designent. Reliquia
quasdam menstrui sanguinis quo fœtus in vtero
alebatur, in pueris & infantibus etiamnum per-
manere: quæ feruidiore cœlo vel austrina tem-
pestate, vnà cum reliquo sanguine efferuescētes,
naturæ vi propulsæ foras prosiliant & effloresca
in cute. EV. Hæc quidem ab illis scio proferri, at
quàm cōsentaneè, ipse diiudices. Ex ea ipsa causa,
mulieres

mulieres quibus ſuppreſſi menſes in omne corpus redundant,iiſdem malis obnoxiæ iacerent, quod tamen rarum videas. In pueris & infantibus quod dicebatur menſtrui reliquias permanere, Galeni ſententia redarguit, quæ aſſeuerat fœtum in vtero non è fœdiore illo ſanguine mẽſtruo, ſed è materni puriſſima portione alimentum capeſſere. Neque ſi quid menſtrui fœtui cedit in alimentum, id tandiu poteſt poſt multas febres,poſt multos morbos ſuperatos, in annum ætatis trigeſimum aut quadrageſimum perdurare,qua nos ætate non paucos vidimus hiſce exanthematis grauiſsimè conflictari, alios occumbere. Adde vnumquemque his aliquando in vita neceſſariò conflictari debere,& neminem his poſſe ſecundò aut tertiò prehendi: quorum vtrũque manifeſtè falſum animaduertimus. Hæc verò mala ex communi quadam cauſa toti aëri conſperſa originem habere, luculenter demonſtrant, quòd non ſolùm feruidiore cœlo, ſed & hyeme interdum graſſantur. Quòd annos complures ſileant, & certis annorum interuallis ſæuiant in plebem,aliâs quidem ſeorſum exanthemata,vt grauiſsimè anno milleſimo quingenteſimo trigeſimo ſexto: aliâs ecthymata ſola, vt anno milleſimo quingenteſimo quadrageſimo ſecundo. Quæ qui videt quomodo cauſam illam ſuperiorẽ non intelligat ac iudicet mundo graſſari? Vt igitur carbunculus & peſtilens bubo, ita ſanè exanthemata & ecthymata cauſam habent

1. De ſanit. tuend.

è ſu-

è ſublimi: at ea peculiari quadã malignitatis ſp
cie aërem contaminat. Aliáq; in his exiſtit quà
in carbunculo vel in bubone: & alia in exanth
mate quàm in ecthymate: & horum quàm ill
rum minor eſt ferocitas. Cauſa autem cur infa
tibus & pueris magis familiaria hæc ſint, red
poteſt, quòd firmior ætas & adultior, tãtulis m
lis non laceſſitur, niſi quum fortè cõſtitutio g
uior inualuerit. Hæc autem rurſum ex ipſoru
morborum deſcriptione & figura cõſiderem
In cute ij quidem efflореſcunt, non ex ambien
contactu, ſed ex inſpiratu, quo vt cor afflatũ c
libutúmque fuerit ipſo ſtatim initio vniuerſ
corpus, maximè verò caput ingraueſcit, hoc e
plerunque dolore concutitur, oculi tument &
lachrimantur, facies quaſi inflammata rubeſ
vox rauceſcit, ſpiritus crebrior ac difficilior e
dit, pulſus frequens ac celer febris nuntius. M
lo dein ingraueſcente venenũ ex humoribus,
tertio aut quarto foras proſilit, & in cute efflo
ſcens mali ſpeciem detegit. Ecthymata puſt
multis toto corpore confertim albo colore ex
berant, quæ pituitæ & bilis permiſtionem pr
ferunt. Exanthemata verò quaſi pulicum ma
lis ferè rubra apparent, interdum purpurea,
terdum viridia aut nigra. Tãdem compreſſo
rore, ſoluta aluus humorum qui cõtaminati f
runt reliquias criſi expurgat. Hic ita appare
bus, nullum tamẽ putredinis indicium (ſi mo
ſimplices ſint morbi) cernitur in vrinis: argun
t

rum eos venenata qualitate virium corporísque nostri totam substantiam demoliri. Hoc & morborum fœditas testatur, tam deformis aliquãdo visa vt occæcatis oculis, vniuersa cutis in squamas fœtidas & in crustas ingẽtes solueretur: corpus omne non aliter contabesceret & macię nigroréq; torreretur, quàm si mẽses quatuor è furca pependisset. Neque verò solius cutis hæc vitia, verùm etiam omnium interiorum, musculorum, viscerum, solidarúmque partium omnes priusquam cutis labefactatæ. Sæpe etenim deprehensum prægnantes maturos partus edidisse hac lue perfusos, quarum aliæ nihil omnino foris, aliæ non nisi multis pòst diebus incommoda senserunt. Et quosdam ab interitu dissectos, quibus iecur, lien, pulmones omniáque interiora haud secus atque cutis, sordidissimis papulis manantibus scaterent. Quinetiam raucitas spiritúsq; difficilis initio premens, & prima eruptio in faucibus & ore, in ano & partibus obscœnis apparẽs, planum facit ex intimis partibus hæc mala originem habere. In has etiam finiri, argumentum est quòd sanatis & raucitas & spirãdi difficultas manet, aliâs sine tussi, aliâs cum tussi ad tabem deducta. PH. Isthæc adeò luculenter explicata video, vt fides abrogari non posʃit. EV. His finitimæ & quadam similitudine coniunctæ sunt febres sudorificæ, quæ insolentes magno terrore in omnem inferiorem Germaniam, in Galliam Belgicam & in Britanniam, ab anno Christi millesi-

mo quingenteſimo vigeſimo quinto, in annum milleſimum quingenteſimum trigeſimum, autumno potiſſimùm peruagatæ ſunt. Vt primum lues hæc in ciuitatem quandam inuaſerat, derepentè ſupra trecẽtos aut quingentos indies corripiebat, dum hinc aliò commigraſſet. Perculſi mox quaſi eſſent languore diſſoluti, animi defectione corruebant, decumbentéſque perpetuo ſudore diffluebant, cum febre, cum pulſu crebro, celeri & inæquali, neque ſudori modus erat ante morbi ſolutionẽ. Soluebatur autem vno aut ſummùm altero die, quanquam liberati diu poſteà languebant. Omnibus cordis palpitatio conquiſita, àlios quidem duos trés ve annos, alios omnẽ vitam comitata. Initiò multos ſuſtulit quum nõdum illius vis erat percepta: at poſteà admodum paucos, vbi exercitatione & vſu deprehenſum eſt eos, qui ſudores exciperent proliceréntque & ſe cardiacis munirent, omnes reſtitui. Inſolentium morborum quum nec vis nec medicatio cognita eſt, grauis ſolet eſſe calamitas. Hoc ſtatu aër tenui nec admodum peſtilenti veneno perfuſus ſuppar infirmiórque vitali robore, cor vt laceſſiuerat in cutem corporis extimam foras propellebatur, nec carbunculo, nec bubone, nec exanthemate nec ecthymate, ſed ſudore ſolo prorumpẽs quòd venenum ſpiritui quàm humori potius inſideret. Omni quippe ratione hæc febris in ephemerarũ cenſu habetur. Eam igitur tempeſtatem quis quæſo non peſtilentẽ iudicet, quæ tam mul-

tos

os,tam multis sensim mundi regionibus,repen-
è sine sensu oppresserit: cum cordis indesinẽte
alpitatione,cum animi defectione perpetua,cũ
ruptione foras ad cutem,quæ multorum est pe-
tilẽtium morborum communis? Illa porrò om-
ibus decantata grauedo anhelosa,anno Christi
millesimo quingentesimo decimo,in omnes ferè
mũdi regiones debacchata,cum febre,cum sum-
ma capitis grauitate, cum cordis pulmonúm-
que angustia atque tussi, quanquam multo plu-
res attigit quàm iugulauit, se suo tamen impetu
proprióque ac inaudito veneni genere,pestilen-
tem prodidit. PH. Quos proposueras pestilentes
morbos, omnes iam videris exequutus. At quos
simplices epidemios & endemios appellas,sícci-
ne putes abditioris illius perniciei quippiam re-
dolere, & ex tacitis incomprehensísque causis
proficisci?

EPIDEMIIS MORBIS OCCVL-*tum quiddam inesse,* CAP. XIII.

EVDOXVS.

PVto equidem, & cur putem dicam, quanquam non æquè euidens est in illis demõstratio. Dysenterias, lienterias, pleuritides, ophthalmias,febres acutas,huiúsque generis morbos vulgares, tẽporum mutatione tempestatúmque vi suscitari,

perſpicuis rationibus ſuaderi poteſt: in ídq; mul
tus eſt Galenus, multus & Hippocrates libris d
locis, aëre & aquis, libris epidemiorum, & apho
riſmorum tertio. Cæterùm quum longa obſer
uatio tempeſtates non paucas iis quas Hippocra
tes cõmemorat ſimiles notauerit, eáſque admo
dum ſalubres, multas verò temperatas & æqua
les cum primis inſalubres & pernicioſas, nõ po
ſum equidem non ſuſpicari, præter qualitatum
tempeſtatúmque mutationem, occultius quid
dam & pernicioſius in ambiente nos aëre tu
volitare & circumferri. Anno Chriſti milleſim
quingẽteſimo trigeſimo octauo, dyſenteriæ gr
ues vniuerſa Europa tanta ferocitate populaba
tur, vix vt ciuitas vlla immunis euaſerit, cùm t
men nec exuperans intemperies, nec temporu
inæquabilitas, nec valida tempeſtas vlla aut vig
ret, aut antè viguiſſet. Annus autem ab hoc ſec
dus, qui à Chriſto nato quadrageſimus erat ſ
pra ſeſquimilleſimum: omnium quos maioru
memoria notauerat, toto orbe feruẽtiſſimus, m
ximè tamen ſalubris obtigit. Poſſum itidem
de lienteria quam meminiſtis circa hæc tempo
plurimùm inualuiſſe ratiocinari, quemadmo
de pleuritide, de febre omnis generis, déque al
non paucis epidemiis, quos vt noſtra, ita maio
ætas & vidit & animaduertit. Hi porrò mor
quum in omnes terræ regiones calidas ac frig
das, Auſtro & Aquilone perflatas, peræquè inu
dãt, id quæſo exiſtimate, num præter intemper
a

aũt ſimplicem putredinem, ſit neceſſe quippiam in aëre contineri, quod omnium cauſa communis exiſtat. Nõ enim poſſit calida vel humida intemperies, regionum tam longè latéque diſtantium communis eſſe cauſa: nam quæ Auſtrales offendet, Aquilonios iuuabit. Nec igitur poteſt vlla putredo ex intemperie nata, omnium regionum eſſe communis. Quocirca præſtantioris & occultioris cuiuſdam originis ſimplicium epidemiorum cauſa ſit oportet. Hippocrates ad explorandam morbi cuiuſque naturam, & ad euentũ prænoſcendum, iubet tum temporis conditionem, tum epidemiorum morborum impetum animaduertere: deſignãs cauſas duas planè diuerſas, temporis conditionem & latentem tacitúmque impetum, morbos quoque ex illis prodeuntes diuerſos. Quicunque celebres medici popularis dyſenteriæ, pleuritidis, aliorúm ve morborũ qui graſſantur in vulgus, naturam & curationẽ literis mandarunt, eos certè quàm eiuſdem cognominis diſparſos, multò pernicioſiores notauerũt, quaſi tanta támque communis cauſa, perniciei expers eſſe non poſſit. Sidera vt peſtilentes ita & alias interdum minus pernicioſas, eáſque occultas excitant qualitates, quæ fiunt epidemiorum morborum cauſæ. BR. Rurſum quæſo de febribus vulgaribus paulò attentiùs meditemur. Equidem continuas febres non modò in quibus ecthymata erumpunt purpurea, verùm etiam omnes quæcunque graſſantur populariter,

Prædictionũ 2.

non admodum inficiabor præter peculiaré hu-
moris putredinem, nonnihil etiam publicæ cō-
munísque perniciei redolere, cùm proximè ad
pestilentes accedant. At de intermittentibus etiā
si populares sint, maior foret controuersia, quòd
Aph. 44. quarti. illarũ genus vniuersum Hippocrati salutare ha-
beatur. EV. Quòd morbus quispiam salutaris sit,
non idcircò possis inficiari pestilentem aut oc-
cultum esse. Galenus libro de crisi secundo, sin-
gularum febriũ iudicia persequutus, post ea qua
à symptomatis petuntur, alia ab efficientibus an-
tecedentibúsque causis deducit: & præter pri
marum aëris qualitatum exuperãtiam, aliam ab-
ditam & delitescentem causam inuenit. Ne au-
tem in his referendis nimius sim, satis fuerit d
» quartana sola sententiam proferre. Primum ve
» rò (inquit) hoc ipsum considera, nunquid autum
» nus frigidam & siccã inæqualémque tẽperatur
» acceperit: tunc enim certiùs sperabis quartano
» circuitus in ipso fore frequentiores. Posthæc
» regio ipsa talium febrium sit procreatrix: si ægro
» tantis natura atræ bili sit obnoxia, si ratio victu
» antecesserit, quæ huiusmodi humorem coacer
» uauit: & si eo tempore quartanæ febres popula
» riter fiant. Hoc loco Galenum videtis præter æ
grotantis, regionis, & victus conditionem, dupl
cem in ambiente nos aëre constituisse causam
vnã frigidã & siccam inæqualémq; tẽperatur
alteram nec nomine nec verbo expressam, qu
tamen causa est cur quartanæ febres popularit
fian

ſiant. Hæc tametſi adeò obſcura eſt & naturæ arcanis inuoluta,vt nec propria eſſentia,nec nomine comprehendi poſſit,eam tamen & eſſe cõſtat & aliam ab intemperie. Iam verò ſi quartanarum popularium cauſa obſcura & deliteſcens eſt,neceſſe fuerit ipſas quoque quartanas,eſſentia obſcuras & occultas haberi. BR. At nihilominus vno omnes ore quartanarum cæterarúmque intermittentium eſſentiam in humoris putredine, & ex huius differentiis, illarum differentias conſtituunt. EV. In illis(fateor)putreſcit humor aliquiſpiam:cæterùm neque is, neque calor illius ſoboles, tota febris eſt eſſentia. Grauis ſæpe humorum putredo & coërcetur in nobis & expellitur,quam nec febris anteceſſit, nec comitatur, nec conſequitur.In elephantiaſi, in lue venerea, tanta plerunque putredine corporis tum interiores tum externæ partes obſidentur,vt exeſæ quaſi laceratæ excidant, ídque nullo febris indicio. BR. Hæc duntaxat mihi perſuadent nõ ex quauis ſine delectu putredine,etiam ſi grauiſſima ſit, febrem enaſci. EV. Ediſſere quænam putredo febrem,& quæ nullam accendet. BR. Hoc ſi verbis explicare coner,fruſtra laborem. EV. Id igitur fatendum eſt vnum quippiam ex eorum numero eſſe quæ nos fugiunt, tacitum & obſcurũ. Ne quid autem ſuſpiceris aut metuas, non magnoperè contendo, idipſum de quo noſtra eſt diſputatio à cœló ne prodierit, an intus ſit in corpore genitũ,vti & venena nõ pauca. Satis ſit

in re controuersa demonstrare id quicquid est
occultum nec solius intemperiei sobolem esse
Agè igitur graui ille putredine scateat sine febre
hic verò cum febre. Hic præter simplicem putre
dinis rotionem, aliud quippiam circumgerit,
quo febris incitatur, & quod accedēs febrem in
ducit, decedens abducit. Id quocunque nomin
appelles, à putredine diuersum quiddam est, i
quo consistit febris essentia. Hoc autem vt con
stet luculentiùs, paucis referam quæ obseruatio
nibus olim animaduerti, quorum & vos simili
videre potuistis. Misellus quidam quartana febr
simplici, & lue venerea, sordidis vlceribus defor
mi, duobus sanè quàm contumacissimis mali
cōflictatus, opem medicam exposcit. Conueni
ter præpurgato, ligni guaiaci decoctum impera
tur cum victu tenui & admodum exquisito. Ho
rum perseuerātia, vniuersi corporis putridus hu
mor partim absorptus partim dissipatus est in s
dores: omnísque partium intemperies sic abact
est, vt maligna quæque & sordidissima vlcera
quibus tum nasi extremum exciderat, tum rel
quum corpus omne scatebat, ad cicatricem pro
ducta sint. At nihilominus cum à lue venerea in
tegrè vindicatum corpus videretur, omnísque i
lius obstructio soluta, omnísque exhausta putre
do, quartana tamen contumaciter in tempus lō
gissimū producta est. Ex quo intelligi potest pro
ximam illius causam non in obstructione, nō i
humorum putredine, sed in affectione quadan
secre

ſecretiore ſtatui, quæ partibus ipſis inhæreſcit. 2. *De diff. feb.ca.17.*
Hanc Galenus iam ſenex agnouit, de febribus intermittentibus ita ſentiens: Harum circuitus repetere minimè deſinit, quoad diſpoſitio in parte generante excrementa ſeruetur. Quin & eo loci paulò altius quàm libris methodi, & primo artis ad Glauconem, febrium curationem inſtituens, præcipuum ſanationis ſcopum eſſe ait diſpoſitionis huius correctionem. Ea autem febrilis diſpoſitio eſt ab intemperie longè diuerſa. Hoc ipſum ex euentu ſuperiori contrario æſtimemus. Sæpenumero quartana febre ſoluta, corpus etiamnum permanet impurum, aliâs quidem aliis febribus, aliâs cruditati, aliâs lienis ſcirrho, aliâs cachexiæ vel hydropi, aliâs aliis ex putredine malis obnoxium. Hoc non modò in peſtilentibus & contagioſis, verumetiam in venenatis morbis omnibus Dioſcorides accidere tradit, vt quum tēpore vis illa venenata & præſentanea perdita fuerit, vitioſa quædam affectio diuturna relinquatur, quæ cōmunia aliorum morborum remedia cōmuniémque medendi rationem efflagitet. Sæpe etiam ex impuro corpore & putredine conferto, vidimus quartanam febrem non ſimplicē modò, ſed & duplicem & triplicem propriis antidotis abigi, nulla purgatione præmiſſa & ſtabili impuritate. Nō præter rationem propria quædam febrium remedia inuulgantur, quibus vel aniculæ optimis medicis calumniam texunt illorúmque artem inſimulāt. BR. Multa in peregri- *Lib. 6.*

natione vidi hac de re incredibilia, quæ tanqu
omnino ridicula ſum aſpernatus. E V. Itaque
putredo profligari poteſt manente febris eſſen
tia, rurſúmque eſſentia diſſolui manente putr
dine, perſpicuum eſſe debet illa variis diuerſiſqu
tum naturis tum eſſentiis teneri. Quoniam au
de quartana febre exempli gratia ſermo habit
eſt, reddat veſtrum aliquis manifeſtam cauſan
cur ea licet interdum annos quatuor perſeuere
nunquam aut rariſſimè eundē hominem bis t
ta vita prehēdat. Equidem hactenus vnicum b
prenſum audiui. Aut cur quartanæ febris ſtat
& quæ errabunda non ſit, circuitus pomeridi
nis duntaxat horis inuadat. Hæc quis tam occ
ta & inuoluta eſſe credat, ſi non etiam occul
planéque obſcura quartanæ ſit eſſentia? B R. N
ua audio. E V. Immò peruetera, licet nondu
fortaſſe animaduerſa. Adde etiam quartanam
contumaciorem fore, quo meridiei propius
uaſerit. B R. Ea fortaſſe cauſa ſit, cur medic
admodum prudens, in quem aliquando inci
ad earum febrium omniúmque populariū m
borum curationem, ſelectas antidotos dilige
ſiderum obſeruatione adhiberet, nóſque freq
ter magna operum ſuorum teneret admirat
ne. Magna etiam probabilitate id ſuadebat qu
eſt ad finem libri de natura humana, ſiue H
poctatis, ſiue Polybij ſiue alterius is eſt, omnes
bres ex bile eſſe. Nos prętereà graui in errore v
ſari, qui vt omnis continuæ febris materiam
mai

maioribus esse venis, ita omnium intermitten-tium causam existimaremus in carne seu in ipsa corporis mole contineri, vno Galeni argumento, de rigore, & de sudoribus inclinatione erumpentibus. Is magna rationum efficacia, ex causis, ex signis, ex curandi ratione, docebat intermittentium materiam sæpius in ventriculo, aut in visceribus, aut in ventre inferiore coërceri: hincque nihilo minus quàm ex corporis mole & rigores & sudores moueri. EV. Optimè nunc tecum ageretur si ex his paucis, abditiora quędam ab illo diligenter peruestigasses. Multa quippę viri docti vsu longo parta, sibi tanquam in thesauros recondunt, quæ etiam si publicæ vtilitatis desiderio tenentur, inuulgare dubitant, ne multitudinem veterum doctrina confirmatam vellicent ac irritent. BR. Tu verò de his quid sentis? EV. Héccine vis in sinu tuo dicam? Galenus nondum artis operibus cõfirmatus, secundo de Crisi hoc continentem febrem ab intermittente discrimine seiunxit: In tertiana per totum corpus bilis defertur, atque ideo vehemens fit rigor, bilísque superuenit vomitus, vrinæque ac sudores biliosi sunt. In ardentibus verò, quæ nullam habent intermissionem, bilis humor in vasis vnà cũ sanguine cõtinetur: atque hæ ipsæ à tertianis differunt (quanuis eo qui vtrunque facit morbum humore communicent) quòd in his quidem intra venas continetur, in illis verò cùm vehemẽter moueatur, per singulas corporis partes dissemi- Cap. 3.

natur,quo fit vt delationis impetu ipſa per ſe ip-
ſam expurgetur, & ſudoribus atque vomition-
Cap.6. bus finiatur. Et alio loco : Nam quæ in ſola flau-
bile febris accēditur,ſi quidem bilis adhuc intr-
vaſa maneat,exquiſita febris ardens nuncupatu-
ſi verò per totum corpus deferatur, tertiana. Si-
& ſi ab atra bile fit febris, quum per totum cor-
pus delata fuerit,quartana efficitur:quum imm-
bilis,illa quæ quarto quoque die excreſcit.Sicu-
ſi ex pituita ortum habeant vel quotidianæ ſun-
vel quæ ſingulis diebus accenduntur : vno ſo-
differētes,quòd vel per venas,vel per totum co-
pus in eis deferuntur humores: & quòd cum r-
gore & vomitibus & ſudoribus fiunt, vel ſi-
his. Hęc igitur ſunt quę à Galeno iuuene pron-
tiata haud quaquam receperim: quandoquide-
tum ætatis non aliam ſedē humoribus quàm v-
nas deſignabat,in quibus vel illi putreſcerēt, v-
illinc in corporis habitum irrumperēt. Cæteru-
Cap.17. ætate & rerum obſeruatione iam maturior,
cundo de differentiis febrium anxiè admodu-
cauſam inueſtigans intermittentium, & cur l-
circuitione quadam repetant, aliam his origi-
aliúmque fomitem inſtituit. Neque enim hum-
rem,qui putreſcens circuitus eſt materia,ſemp-
è venis maioribus exilire aut illic contineri, ſ-
in vna quapiam corporis parte quæ propria
des eſt propriúſque fomes febris intermitten-
Etenim poſt aliquot de circuitu repetentiū mo-
borum demonſtrationes,ita colligit: Vbi pars
liq

liqua debilis efficietur,id ei causa erit cur nō excrementa solùm,sed ipse etiam sanguis corrumpatur ac putrefiat, & febris accendatur. & mox: Quinetiā vbi nequeat concoquere quælibet pars genita in se excrementa,aut expellere ad aliam, tale sibi ipsi initium febricitandi, quale ea quæ transmittit alteri, adfert. Ita enim in parte vnaquapiam excrementa colligi putat,vel partis ipsius vitio & imbecillitate, vel alterius mittentis robore. Itaque vt alio inquit loco, Sæpe dispositio in iecore & in splene attulit febrem, quoties aut inflammatio aliqua aut obstructio putredinē accendit. Hinc primo artis ad Glauconē inquit, vix citra oris ventriculi iniuriam fieri quotidianam,nec sine lienis vitio quartanam, nec tertianam absque iecoris offensione. Quod autem de hisce partibus attulit, idē & de vicinis omnibus quæcunque circa mesenterium pancreas & intestina insident accipiendum est. In his enim intermittentium febrium causa foméſque residet. Quod autem secundo de Crisi adferebat, rigorē fieri flaua bile mota delatáque per corporis habitum,id certè perpetuum non est. Immò secundo de differentiis febrium per quæcunque loca sententia ea feratur,vt per præcordiorum membranas,rigorem excitare tradit, quemadmodum & ab æstu,à lassitudine, à medicamento calido & acri quod vlceri adhibetur. Licet autem putredo in quapiam parte tāquam in fomite coërceatur: neq; illinc putridus humor in omne corpus per-

Cap. 5.

Cap. 3. 5. & 6.

meet,vapor tamen calórque putredinis illinc in
omne corpus effunditur, quod sanè Galenus si
2. de diffe. feb. confirmat: Vbi verò calor superet materiam ap-
pellatur incrementum & ascensus tale tempus
Atque eo tempore augetur calor tam multus, v
non solùm deürat locum ipsum qui veluti caus
putredinis est, sed iam per continuitatem depa
scat vniuersum corpus. Hæc sunt quæ de re pro
posita ex Galeni mente deprompsi, quæ curãd
immitor, omnia sanè iis consentanea quæ à cele
bri medico audieras. Plura adiicere possem, se
inclinans iam dies, nec ipsam nos curandi ratio
nẽ persequi, nec suscepti argumenti metas trans
ilire sinit, quod omne in rerum abditarum caus
positum erat. PH. Cognitis ergo epidemiorũ pe
stilentiúmque morborum causis, ad contagioso
venenatósque morbos diuertamus.

DE CONTAGIOSIS MORBIS, CAP. XIIII.

EVDOXVS.

De Nuce. Vx vmbra proximis stirpibus a
boribúsque grauis, apud Ouidi
sic quæritur: Me, sata ne lædam
quoniam sata lædere dicor, Imu
in extremo margine fundus ha
bet. Narbonę taxus tam pręsent
est veneni, vt authore Dioscoride, si qui dormiã
sub ea, aut in eius vmbra subsideant, lædantur &
sæpenu

ſæpenumerò moriantur:quandoquidem corpori vniuerſo ſtrangulatum & celerem interitum infert. Baſiliſcus tantæ perniciei ab Auicenna deſcribitur, vt non eos modò qui vel manu vel alia corporis ſui parte,ſed etiam qui virga attigerint, momento necet: quod & viſu & ſibilo efficere tradunt. Torpedo piſcis piſcatorem qui ſe haſta attigerit, in ſtuporem inducit. Sunt & alia non pauca tum in animantium tum in ſtirpium genere, quæ poſſint integræ cutis contactu hominem interimere. At multò plura quę aperta cute, vt venenatæ ſagittæ, aſpidis, hydræ, viperæ, ceraſtis,dipſadis,anguis, ſcolopendræ, ſalamãdræ, ſtellionis,paſtinacæ,lacertæ, draconis,crocodili, phalangij, ſcorpij, & rabidi canis morſus. Epidermis denſa quum ſit atque valida,hebetiorum & craſſiorum venenorum ſubſtantiã altius penetrare non ſinit, niſi vel findatur vel dilaceretur: quæ autem in venenis efficaciſſima ſunt, illam quantũuis validam ac denſam penetrant, intróque penitùs ſubeunt. Omnium quidẽ vis & pernicies ex ea ſede quam primùm attigerit, ſenſim in corporis principes partes & in artus inuadit, dum corpus omne labefactet, ídque omni veneno peculiare, vt pedetentim ſerpat, aliud quidẽ ocyus,aliud ſegnius.Rabidus canis demorſu ſaliuæ aut humoris quiddam eructat,in quo vis eſt veneni. Id intro ſubiens ſpiritus,ſanguinem,humores, partíſque ſubſtantiam contagione labefactat: hinc ſenſim ſerpit longius in partes prin-

cipes, ſed tam ſegniter, vt rarò ante diem vigeſi-
mum, interdum non niſi anno ſymptomatis ſe
prodat. Per has moras nec febris, nec malũ aliud
vllum percipitur, nec ſcit æger quanta pernicies
lateat. At quum hæc tempore in cor penetraue-
rit, vellicantur præcordia, æger indignabundus
euadit, nec ſtare, nec quieſcere potis, furentis in
morem huc illuc effrenatè agitur, manibus ora
dilacerat, alios dente petit, ex ore ſpuma proma
nat, oculi torui & aſpectu horrendi, febris vali
da, ſitis inexhauſta, & tamẽ æger aquam omniá
que liquida, adeò perhorreſcit vt emori potiu
eligat quàm bibere aut ad aquam deduci. Qui
bus malis defatigatus tandẽ miſerè cedit è vita
Phalangij aut ſcorpij aculeo, tum alia tum bre
uiori tempore fiunt ſymptomata, quòd prõptiu
expeditiúſque venenum ſerpat. Itaque omnium
pernicies ab ea corporis parte exoriri, quampr
mùm lætifera vis attigerit, illinc ſenſim in omn
corpus irrepere, ipſumque permutare, & perimo
re animaduertitur. Id & inuenta cõprobatáqu
curandi ratio cõfirmauit, quæ veneni perniciem
ea parte qua intrauerit reuocat, vulneris dilata
tione, partis demorſæ ſuctu, ſcarificatu, affix
cucurbitulis, medicamentis acrioribus. Et ne lo
gius intrò ſerpat, eam arcet iniectis vinculis a
ctioribus, carnis circũſcriptione, vrentibus m
dicamentis vel candente ferro, nonnunquam e
tremæ partis amputatione. Perniciei verò ſæu
tiam reſtinguit atque domat antidotorum eſu,
rabie

rabiem fluuialium cancrorum vſtorum cinere, gentiana,& alyſſo: cuius vires exæquare rubiam experimur. Vacuatio nulla aut admodũ rara adhibenda. Hęc igitur optimorum medicorum diligentia atque fide comperta, demonſtrant non modò rabidorum canum aut ſcorpionum,ſed & omnium quæ aut morſu, aut quouis contactu enecant, perniciem eſſe venenatam eámque cõtagione vires ſuas expromere. BR. Equidem de iſtis nihil dubitem quæ ſint celeberrimorum medicorum conſenſu confirmata: quanquam non deſunt qui putent canem ſolo ardore & ęſtus vehementia in rabiem agi,ipſúmque illius quod dicimus venenũ eſſe velut caloris exuperantiã. PH. Nondũ potes veterem pellem exuere. Hac æſtate venatores quidã in lupum ſæuiorẽ irruerunt,trucidatum in varia obſoniorũ genera appararũt & coxerunt. Omnes quicunque eſitarunt non multo pòſt tempore rabie correpti,alij perierunt, alij ſociorum morte prudentes ſibi proſpexerunt. In ea carne tam diligenter apparata,quam tu reſtare putes ardoris exuperantiam? At vis lætifera & venenata permãſit, quæ vix igne miteſcit: quemadmonum nec cantharidum vis deleteria vſtione tota perit. EV. Qualis eſt virulentorum animantium pernicies atque contagio, talem velim exiſtimetis latêre ac teneri in lue venerea, niſi ꝗ hæc fortaſſe minus præſens ac mortifera ſit. BR. Gaudeo te in huius morbi ſermonẽ incidiſſe, de quo tam multi multa ſcripſerunt, ſed quæ palato

meo non ſapiant: quocirca tuam ea de re ſententiam magnoperè optamus audire. Huius primā originem alij ſiderum inſolenti cōſtitutioni, alij aquarum inquinamentis, alij cuiuſdam ſcorti impuritati referūt acceptam. Cæterùm licet ea lues ſenſim contagione in omnem Europam, Aphricam, Aſiam & extremam Indiam defluxerit omnémque orbis partem quæ noſtratium commerciis vtitur, impleuerit: quoniā tamen deprehenſa eſt ab vno quopiā aut admodum paucis Neapoli originem habuiſſe, non potuit ſanè epidemiorum morborum conditione, à certo aſtrorum influxu deriuari. Quamplurimos enim paucis diebus afflixiſſet, tandémque tempore deſiiſſet. Ego proinde exploratiorem duxerim poſtremam originis rationem. EV. De origine hau magna cōtentione decertem, ſed de illius cauſa de vi & natura, ex qua curandi ratio omnis du cenda. Primùm autem occultam & venenatan illius eſſe naturam, tum ex inuaſionis modo, tun ex iis quæ mox tradentur perſpicuum fiet. Atqu cùm neminem vnquā hac lue labefactauerit inquinati aëris inſpiratio, non debet ea inter epidemios recenſeri. Quum nec alimentorum impuritate nec vitio vnquam ſit orta, non numera bitur in ſimpliciter venenatis. Reſtat igitur ha beatur in contagioſis: Veneni quidem ac pernici ei huius vis & efficacia tempore deliteſcit, & tempore copioſis ſignis & argumentis ſe prodit Vtque rabidi canis aut ſcorpionis ita huius vene num

Lues Venerea.

num, ab ea ſede quæ ſit contagione labefactata, ſenſim in omne corpus perreptat atque ſæuit, vt planè contagioſorum morborum naturam imitetur. Qua parte contactus & ſocietas eſt, ab ea maximè prehendit & initiũ ducit. Qui venereo complexu iungitur cum inquinata, à pudendis luem contrahit. Nutrix à qua pollutus infans lac ſugit, à mammis: condormiens inquinato ſudore diffluenti, à cute & à ſummis corporis partibus: qui effuſiore oſculo ſaliuã exceperit, ab ore: infans vitiata nutrice altus, nunc ab ore, nunc ab interioribus: obſtetrix quæ infectæ parturienti opem tuliſſet, à manu, quæ tandem excidit. Huius tamen veneni quia vis eſt hebetior, non niſi in apertam nudámque partẽ inuadit. Partium à quibus lues exordiũ capit, aliæ aliis grauius vitæ diſcrimen adferunt, omnium exitioſiſſima eſt, quæ ab interioribus & recõditis viſceribus, aut à partibus obſcœnis inchoat, cæteræ leuiores & minus periculoſæ. Quanquam autem illius vna eadémque perpetuò eſt eſſentia, vt tamen corpora quibus inſederit, natura, temperamento, affectu & habitudine variãt, ita diſtincta multipliciáque ſymptomata inducit, alia quidem in bilioſo, alia in pituitoſo, alia in melancholico: non enim ſi bilioſus pituitoſæ concubuerit, eiſdem atque illa ſymptomatis premetur. Non igitur poſſint ex ſymptomatum differentia, propriæ morbi differentiæ conſtitui. Cuicunque particulæ lues primùm inſederit, illic inhæreſcens puſtulã excitat,

interim & vlcuſculum. Inde longius prorepens radices figit, ſenſimque partium continuatione adacta, interiora ſubit, & ad extremum ni medicamentum adhibueris, furore corpus vniuerſum vaſtat atque depopulatur. Hinc venenum malo ſubeſſe intelligitur, non aliter quàm ſcorpij aut rabioſi canis virus, perreptás in omne corpus. Illius ſigna varia efficit partium natura ad quas pedetentim repit & permanat. Quum (viro exempli gratia) concubitu à pudendis madore perfuſis initium habet, puſtulas in his primum & vlcuſcula euocat contumacia malíque moris. Vapor dein aut ſpiritus ductu cauo pudendi intrò irrepens (neque enim credibile eſt humoris quicquam eò ſubire) venæ cauæ ſanguinē arteriæque maioris ſpiritum labefactat: túmque bubo prorumpit in inguine. Hinc vaſis ſpermaticis renibúſque affectis, gonorrhœa ſe promit, qua viru turpiſſimè velut eructando eiicitur. Quum exe crandum malum in iecur & in ventriculum inuaſit, leuis quidā alui fluor ſuboffendit móxque cum iecore ſanguis polluitur, quo cunctę corporis venæ participes fiunt, eóq; in artus, in muſculos & in cutem diſſeminato, compreſſum maleficium atque tacitum erumpit: proſiliúntque liuidæ rubentéſque puſtulæ, vlcuſcula cruſtoſa & herpetes, nōnullis vlcera caua atque maligna: bilioſis quidem phagedenica & exedentia, melancholicis cancroſa: pituitoſis leuiora, ſed ſordidiora, & humore quodam muccoſo fœtidóque

manantia

ıanantia: ſanguineis crebriora & carbunculi ef-
gie. Omnia quidem labris præduris, tumenti-
us & inuerſis, quæ exeſa carne, ipſa etiam oſſa
epaſcunt primùm tenella qualia ſunt naſi & pa-
ıti, deinde ſolidiora, quæ putria carioſaque tem-
ore excidunt. Ab iis, cùm malum iam cerebrum
ımmámque corporis arcem obſidet, multa ſu-
eruacua pro partis conditione pituitoſa colligi
eceſſe eſt: quæ ſi intercluſa capite teneantur, ma
num & acerbum dolorem commouent: ſin fo-
ıs ſub cutem capitis promineant, & in articulos
el in artus deturbentur, his aut cruciatus exci-
ınt immanes ac diuturnos, qui noctu maximè
ıualeſcunt, aut tophos præduros ſcirrhoſóſque
ımores, haudquaquam tamen doloris expertes.
Quonquam enim pituitoſa videtur materia, ve-
eni tamen maleficio perfuſa, acrimoniæ parti-
eps eſt. Hinc ſub oſſium membranas ſe recon-
ens, tum acrimonia, tum diſtentione dolorem
xcitat. In oſſium verò ſubſtantiam per tenues
uaſi tubos ſe inferens, illa diffundit dilatátque
ı tumorem, quæ tandem carie conſumpta pu-
eſcũt. Si minus acris & mordax materia cutem
on exedit, ad pilorum radices effuſa malignita-
e aut venenato vapore, effluuium concitat, quo
lerique viſi ſunt ſine capillis, ſine ſupercilio, ſine
arba, ſine pilis, qui poſteà tempore repullularũt.
Quum tam multa vbique ſint huius perniciei ſi-
na, nullum tamen cernitur in vrinis, neque ex
is quiſquam aut hoc aut aliud vllum veneni ge-

nus possit deprehendere. Iam verò hæc paucula de venerea lue si adhibito animi iudicio studiose obseruabitis, cui vestrum non perspicua sit eius pernicies? Quis ex vobis eam veneni participem esse inficiabitur? Si in omne corpus disseminata serpit, non aliter quàm quæ à rabidi canis morsu infertur, possítne expers esse veneni? Neque verò in externas duntaxat quę sub aspectũ veniunt, verũetiam in interiores quasq; partes in ipsáque viscera penetrat, quæ (quod de exanthematis afferebatur) dissectis mortuis comparent pustulis vlceribúsque fœda. Plurimi sanè hoc in morbo in aliísq; venenatis captiosa eáque admodũ inani ratione falluntur, quòd dum vident symptomata hæc omnia cum humoris cuiusdã vitio insultare, nihil præter humorem inesse putant, nihil maius animo concipiunt, neque acriore illa animi acie perscrutantur num aliud quippiam in humore subsit in quo præcipua affectionis causa cõsistat: quale proculdubio si sensu non cernimus, oportet certè ratione & intelligentia comprehẽdere, alioquin in maximarum rerum ignoratione versari. Itaque vis illa veneni, tenuis admodum ac ferè corporis expers, sensusque nostros effugiens, aut in humore aut in alio quouis corpore inhærescit, quod subiectum duntaxat quasi vehiculum est eius quę nos afficit maleficiosæ facultatis. Quî enim possit corpori nostro vim inferre sola virtus incorporea? BR. Omnem certè hac de re dubitationem & velut caliginem, dilu-

ci

cida interpretatione discussisti. Velim tamen insuper mihi aculeos ex animo euellas, quos nõnulli infixerũt. Aiunt illi hanc luis venereæ cõtagionem, & in dies mutari, & iam prorsus inclinare atque cõsenescere, vt sit posthac breui finẽ habitura. Quid quęso hac de re statuis? E V. Hanc nisi sua clementia Deus optimus extinguat, aut effrenem hominum libidinẽ temperet, nunquã extinctum iri, sed fore humano generi comitem & immortalem. P H. Circũferunt tamen olim pustulas fœdas erupisse cõplures, dolores admodum paucos: nũc contrà, pustulas esse nullas, dolores autẽ atroces cum tuberculis scirrhosis. E V. Id fortasse effecerit non luis cõditio, sed præpostera multorum curatio. Adeò enim nunc ea mortalibus est formidabilis, vt vel illius minima suspicione confestim ad remedium ex hydrargyro cõcurratur, quod sanè pustularũ ardorem extinguit, at destillationes articulorúmq; dolores exagitat. BR. Túne igitur vulgarem illam medendi rationem cõfirmas? E V. Nihil equidẽ minus, quòd ea morbi symptomatis dũtaxat succurratur, radice neglecta. Ad tetræ huius & immanis beluæ oppugnationem omnes machinas adhibuerũt. Alij sperãt se initio radicem vacuationibus euulsuros: purgant validè, dehinc quibus competit sanguinem mittunt, mox reliquias idoneis sirupis pręparant, quas & secundo & tertio interdum & quarto expurgent. Ea certè curatio si malum inter initia cõ sistit, solúsque corporis spiritus vel humor inqui-

natur, plerunque liberat, non item si iam partium substãtia obsidetur. Alij ratione nõ admodũ dissimili, tenui extenuantéque victu, & potu ex hebeno guaiacina vel sancta vel ex Cinarum radice corpus absumũt humores detergũt dissipántque in vrinas & sudores. Hinc necesse est pustulas & vlcera cum corpore siccari & sanescere, tophos prȩduros incidi atq; dissolui, ex hísq; natos dolores mitescere. At symptomata isthȩc putato, morbi verò essentiã multò diuersam, quȩ illis abeuntibus, etiamnum tanquã radix solidarũ partium substãtiæ firmiùs inhærescit. Alij vnctionibus ex hydrargyro curationẽ suscipiunt. Cùm enim hydrargyros non vt plerisq; visum est calida sit, sed adeò frigida vt vi narcotica dolores quoscunque sopiat & leniat, optima ratione sanguinis eruptiones, bilis ardores exesionésq; retũdit: pustulis vlceribúsq; malignis opitulatur. Quum eadẽ vehementer humida sit, præduros tumores emollit concretósque dissoluit. Et quoniã adeò tenuium est partiũ vt omnia vel durissima metallorũ corpora subeat, penetret atq; dissoluat, multa è corpore per sudores dissipat, quædã purgatoria vi in aluum deturbat, multámq; pituitam ex ore prolicit. Quocirca ex accidenti desiccãs, vacuánsque symptomatum materiã, illis nõ parùm succurrit. At certè crudeliùs q̃ guaiacum magno oris tædio, grauiore viriũ iactura & imminentiore periculo. Etenim cerebrum tanto frigore offendit, vt rheumatismis deinceps opportunũ maneat: neruos,

Vis argenti viui.

uos, articulos eatenus laxat & debilitat, vt in omnem fluxionẽ proni euadant, ſuſcitentúrque tremores immedicabiles, & recentes cruciatus priſtinis grauiores. Non vt in ſimplici arthritide hi repentè oboriuntur, neque foras prominent, ſed ſenſim radice altiùs defixa, penitiùs ferè in oſſa tibiæ & humeri ſubeũt. Hydrargyrus tanto periculo ſymptomatis opem ferẽs mali radicẽ haudquaquã euellit. Quo fit vt tùm hæc, tùm ſuperiores inefficaces ſint & parùm tutæ cũ periculo recidiuæ, quũ præſertim lues initium præterlapſa, ipſam partiũ ſubſtantiã obſedit. Tempore ſiquidem reuireſcit, recurrítq; interdũ poſt annũ trigeſimum, tantóq; interuallo mali fomes quaſi ſepultus deliteſcit. Et nihilominus qui tum expertes mali prorſuſq; expeditos ſe putant, alios cum quibus cõcubuerint, cõtaminant, prolémque gignunt ea lue cõſperſam, indicium profectò tum temporis mali fermentũ in venis in ipſiſq; partibus reſeruari, & vt dicere ſolẽt, in ipſis quaſi medullis latère. Recidiua rarò perſimilis eſt radici, neque iiſdem ſymptomatis ſed ferè deſtillatione, arthritide, artuũ dolore, tophis, vel oſſium carie moleſta: neque pari cõtagione, eos cũ quibus ſocietas eſt, afficit: quòd auxiliis humoris furor & impetus repreſſus ſit, etiam nondum mali radice euulſa. BR. Hanc igitur quãnam alia ratione putas extirpari poſſe? EV. Propriis antidotis & alexipharmacis. Neq; enim hydrargyros, neque hebenus alexipharmacorũ, aut antidotorũ vim ob-

tinent:ſed empiricorũ inuenta ſunt,quę plerique vulgi imitatione inducti tanquã fucum adhibent malo quũ certè foret conſultius imitatione curationis rabioſorũ à veteribus inſtitutæ,remedia in id meditari cõſentanea. BR. Miror equidẽ ſæpeq; ſum miratus,neminẽ hoc toto ſeculo verã luis curationẽ attigiſſe,perſuaſus ſatis verã eam non eſſe quæ circũfertur. PH. Omnes quæſtui inhiant, & poſthabita inueſtigatione veri,quicquid primùm ſors obtulit ſequũtur. Malè nobiſcum ageretur ſi noui ſæpe morbi emergerẽt,quãdo ne vnius quidem remedia aſſequi valemus. EV. Itaq; vt rabiei, ita luis venereæ propria quædã eſt antidotus,quę etiã ſi neque victum admodũ tenuem,neque vacuationes multas pręmittes, vna poſſit labẽ eluere. Symptomata verò, vlcera, dolores, tophi, & quæcũque acriter vrgenti idoneis nec tam longè petitis auxiliis, expeditius tutiúſq; leniri poſſunt. BR. Hæc ex te diſcere vehementer optamus. EV. Vos me rei nouitate impuliſtis,vt nimis multa de tam fœda lue narrarem. Temporis breuitas plura nõ fert:neque hîc abditorũ morborũ curationes, ſed cauſas duntaxat ex profeſſo inueſtigamus demõſtramúſque. BR. Huc ſaltẽ ſi quid de elephãtiaſi animo cõcepiſti,in medium profer. EV. Elephantiaſin in cõtagioſorum morborũ genere cõtineri,omnes certè vel plebeij perſuaſum habent, quòd nõ vt peſtilens halitu ſolo,ſed vt lues venerea cõcubitu,accubitu, omníque cõtactu prehendat. Quanquã ciuitatũ legibus Elephantici ſepoſiti &

Elephantiaſis.

ſiti & à reliqua plebe ſegregati degũt, nunquam tamen vel ſedulò ſciſcitati accepimus quenquam adminiſtrorũ, etiam ſi perpetui illis aſſideãt, ſola ſpiratione cõtaminatũ. Si quis fortè malum hoc ſponte, proprio intimóq; vitio cõtraxit, nõ idcirco debet à cõtagioſorũ cenſu reiici. Nõ enim cõtagioſum morbum ex ſolo ortu, verũetiam ex inuadẽdi ſerpendíq; modo definiuimus. Elephantiaſin autem nõ ex ſola atra bile fieri, demonſtrãt melancholia morbus & mania: in quibus etiam ſi bilis atra & in cerebro & in toto corpore redundet, citra tamen elephantiaſin eſt, quemadmodũ & quartana intermittens, & quartana cõtinua, in quibus melancholiã putreſcere fatemur. Hęc igitur & inſuper eruptio fœda foras in partes extimas & in cutem proſiliens, elephantiaſin perniciei cuiuſdã eſſe participem declarat. Ea primùm dura, craſſa, aſpera & qua redditur, colore ſubliuido vel pupureo, cum ſenſu quodã ſtuporis. Puſtulæ dein extuberant, verrucis initio ſimiles, ſed quæ poſtea grãdeſcãt dureſcántque, interdũ etiã magna fœditate exulcerẽtur. His notis facies potiſſimũ & naſus, manuũ pedúmq; digiti fœdantur, oculi rubore puſtulíſq; ſuffuſi caligant, pili toto corpore decidui ſunt, maximè in ſuperciliis & in mento. Omnia igitur foras erũpentia, ipſumq; pilorũ defluuiũ, quis malignitatis & latentis veneni notas eſſe nõ agnoſcat? Multus humor plerunq; in cutem cõfertim effunditur, bilioſus quidã in ictero, pituitoſus in leucophlegmatia, me-

lancholicus in melancholia, à quo nihil tale fieri cernimus. Itaque in elephantiasi præter humoris vitium malignum etiã virus ineſt, quod tum humores tum partiũ ſubſtãtiam polluit. Illa quippe non ſolius cutis (quod Galenũ dixiſſe miror) ſed totius corporis eſt affectio. Quales in linguæ radice verrucę extuberarint, tales in omnia viſcera, in omnéſq; partes intimas diſſeminari cõperim⁹. Curãdi difficultas morbi malignitatẽ atq; perniciem docet. Hãc idcirco tot ſeculis verã curationem non inueniſſe reor, ꝙ propria illi antidotus perquiſita nõ ſit, quam tamen & eſſe & inueniri poſſe non diffido. PH. De cõtagioſis morbis ſatis abundè, nũc recepto traditionis ordine de venenatis morbis trãſigendum. Nõ enim hoc loco de phthiſi, de lepra, de ſcabie, de pruritu, déque aliis huius claſſis, ſermo habendus eſt, qui quamuis in contagioſis numerari ſoleant, manifeſti tamen ſunt, à manifeſta putredine orti, neque (quod ſuprà monebas) huc quoquam modo referendi.

I. De naturali. faculta.

DE VENENATIS MORBIS, CAP. XV.

EVDOXVS.

Tãne præterea exigitis vt de venenatis morbis ſermo habeatur? Si iam planè inter omnes conuenit quamplurima eſſe venena, quorũ vis cæca & deliteſcens vario nos ſymptomatũ cruciatu fatigat, nõne euidens

ne euidens esse debet, ab illis morbos in nobis excitari qui non manifestis qualitatibus, sed totius substãtiæ dissidio vitæ nostræ primordia demoliuntur? BR. Neque id ipsi demonstrari volumus, sed dilucidius explicari quot & quas illorum differentias esse putes. EV. Quem venenatum morbum definiuimus, is nec ducto inspiratóque aëre, nec externorum contagione, sed vna delitescentis intus veneni pernicie prouenit, suboffendítque. Hoc iam dixi cæteris hebetius, & in crassiore densioréque materia inhęrescere, quę non nisi interioris caloris eiúsque copiosi vi excitetur. Venena aliâs impudentius intrò assumuntur, aliâs intus progignuntur. Quæ intrò sumuntur, alia quidem in metallorum, alia in stirpium, alia in animantiũ genere sunt. In metallorum genere, arrhenicũ, auripigmentũ, chrysocola, calx, æs vstum, atramentũ sutorium, sulphur, adamas, lapis cæruleus & armenus: itémque hydrargyros, cinnabari, cerusa, plumbum, minium, gypsum. Hæc putant nõnulli sola qualitatũ exuperantia: priora quidẽ caustica vel septica, id est, vrente vel putrefaciẽte vi, posteriora verò astringente & præfocante nobis infensa: proinde non simpliciter venena, sed venenata medicamẽta appellari. At quanquàm manifestis omnia qualitatibus vehementer obsunt, totius tamen substãtiæ dissidio nonnihil etiam veneni recõditũ habent.
In stirpium ordine sunt aconitum, chamæleo, taxus, ephemerum, thymelea, laureola, thapsia,

rhododaphne,ranunculus,dragũtium,tithymali genera,& quæcunque immodicè purgandi vim obtinent,vt veratrum,ſcammonium,cypariſſias, cyclaminus, colocynthis,& alia eius generis nõ pauca,omnia verè deleteria. Sunt & quæ qualitatum duntaxat exuperantiis infenſa putantur, quod genus ſunt euphorbium, anacardus,itémque opium,mandragora, hyoſciamus,cicuta,ſolanum manicum,fungus: quæ tamen malignitatis expertia haudquaquam putamus. In animantium genere numerãtur cantharides,lepus marinus,ſalamandra, bupreſtis, deuorata hirudo, pinorum eruca,felis cerebrũ,ſanguis tauri,lac corruptum, piſcium aut pecudum fulgure vel peſtilentia interemptorum carnes, & quæcunque ſuprà diximus demorſu vel contactu enecare. Portio ex his quæcũque intro ſumpta ſint multò præſentius & atrocius quàm contactu offendunt. Hæc igitur omnia non modò qualitatum exuperantiis, verũetiam totius ſubſtantiæ diſſidio exitialia eſſe & deleteria, morbóſque inferre venenatos,tum ex inſequẽtibus ſymptomatis,tum ex alexiteriis quæ veteres ad curationem inuenerũt, facilè intelligi poteſt. Quæ porrò intus gignũtur venena,non vt ſuperiora primo ſuæ naturæ ortu, ſed lõgo ordinis progreſſu atque mutatione talia euaſerunt. Vt enim ex varia humorum putredine, ſiue ea ex intemperie, ſiue aliis ex cauſis orta ſit,diuerſi generis febres excitãtur:ita ſanè ex putredine lõgius progreſſa,vel alia cæciore ex cauſa

venenum

venenum in nobis prouenire gignique poteſt. Galenus ait veteres hanc quæſtioné diſputaſſe, euidentiſſimíſque rationibus collegiſſe eoſdé affectus fieri & à lethalis veneni potione, & à corruptione quæ è corpore ſcaturire poteſt. Hanc autem quam appellat corruptionem, re ipſa venenum eſſe mox canis exemplo demonſtrat: in quo tanta plerunque fit humorum corruptio, vt totus in rabiem agatur, quæ veneni ſoboles eſt. Atque tum & canem ipſum & omnes illius humores venenatos haberi, argumento eſt quòd eius ſputum humanum corpus attingens rabiem excitet. His perſuaſum vobis eſſe debet, in nobis ſimiliter corruptionem quandam ſponte gigni poſſe, quæ non modò veneni vires æquet, ſed & ipſa tota venenum ſit. Itaque ſyncope admodũ grauis & periculoſa plerunque fit ex cõcreto ſanguinis grumo, maximè ſi vel in vẽtriculo, vel inteſtinis, deinde ſi in pectore vel veſica putreſcat: fitque ea cum pulſu paruo, reſpiratione difficili, extremorum frigore, & ſudore frigido ſuborta interdum febre. Rei autem ſic perſpectæ veteres conuenientia remedia, non à manifeſtis, ſed ab occultis qualitatibus quaſi alexiteria quædam attulerunt. Non admodum diſſimilia ſymptomata tradunt & à concreto putreſcentéque lacte gigni, quibus eadem propè ſuccurrunt. Extremum pedem aliquando repentè ſphacelatum vidimus, ſine cauſa externa, ſine tumore aut rubore conſpicuo. Oborto primùm dolore immaniſſimo,

Lib. 6. De locis affectis.

mox ſenſum in eo ac motum periiſſe, partem to
tam liuore contabuiſſe, exulcerationem fœdar
inſequutam quæ acerrima cauſticáque medica
menta ſine ſenſu admitteret. Non multò pòſt a
teriam brachij dextri, deinde etiam ſiniſtri pu
ſare deſiiſſe: ita ſenſim vniuerſo corpore obſeſſ
miſerum extingui, ſine febre, ſine ſymptomati
admodum grauibus. Tot támque præſentiu
malorũ quis intemperiem aut ſimplicẽ, aut cu
humore, cauſam eſſe ſtatuat? Quis nõ potius ve
nenatam qualitatem in partes omnes propaga
putet, quæ extremam hanc perniciem inferat? I
vteri porrò ſtrangulatu plerunq; mulier ſine mo
tu, ſine ſenſu quaſi extincta, iacet cum pulſo ob
ſcuro paruóque eatenus vt interdum ne percip
quidem poſſit: cùm animi defectione & diffici
ſpiratione quæ non modò pectus opprimit, ſe
& fauces quaſi manu prehenſas præcludit: hun
autem tam immanibus ſymptomatis comitatu
tradit Galenus vel à ſuppreſſis menſibus vel à co
hibito ſemine proficiſci, quod vitiatum maiore
quàm menſes vim & noxam corpori infert. A
quum non ipſa corrupti ſeminis ſubſtantia, ſe
vapor dũtaxat in cordis cerebríque ſedem ſub
latus iſtorum ſit author, quis non illum vaporẽ
multóque magis vitiatum ſemẽ vnde is prodiit
cenſeat venenatæ qualitatis conditionem ac vi
obtinere? quænam obſecro manifeſta, ſiue ex pri-
6. *De locis affectis.* mis, ſiue ex ſecundis ſit qualitatibus, hæc tam ſæ-
ua poſsit inuehere? Hanc ſanè cauſam quæ mol

parua,

parua, maximas solo contactu alterationes inducit, rectè Galenus & scorpionis & phalangij ictibus cõparat, quibus exiguo veneno per minimũ foramẽ iniecto, totum corpus afficitur, breuíque admodum tempore sæuissima symptomata inualescunt. Possim opinor ipsa rerum similitudine itidem de comitiali morbo ratiocinari. Quũ enim à crure vel à digito manus, vapor quidam in cerebrũ conscendere deprehenditur auræ frigidæ persimilis, qui ipsum attingens sensus mentémque turbat & epilepsiam infert: quis non facilè credat corruptionem quandã in affecta parte genitam esse, eámque adeò validam vt phalãgij, scorpionis, aut aliarum perniciosarum ferarũ venenis queat comparari? Equidem id puto verissimum quod apud Galenum Pelops dicebat, posse præter naturam in corpore essentiam spõte generari quę mole minima sit, facultate autem quàm maxima: & quæ quum neruosam aliquam sedem occupauerit, per continuatas partes vsque ad neruorum principium vim suam transmittat, siue id alteratione fiat, siue spirituali essentia veluti aura ad ipsum elata, ex eáque comitialem circuitum excitari. BR. Hæc facilè suadere poßint epilepsiam quæ vniuscuiusuis partis consensu fit, à venenata malignitate promoueri de qua productus Galeni locus traditus est. Cæterùm quę primario cerebri affectu contrahitur, aliam fortasse causam habet, quam is mihi videtur paulò antè sic exposuisse: Constat epilepsiam

Lib. 6. De locis affectis.

3. De locis affect. ca. 5.

in cerebro cõſiſtere,impediente humore anima-
lem ſpiritum qui in ventriculis eius continetur
„ quo minus poſsit exire.Hunc deinde humorem
„ ait craſſum & viſcidũ eſſe,aliâs pituitoſum, aliâ
„ melancholicum.Et quoniam velox eſt epilepſia
„ diſcuſſio,eum ipſum humorem obſtruere meati
„ ſpiritus qui in cerebri vẽtriculis eſt cerebrúmqu
„ ipſum concutere,quò excutiat id quod noxium
„ eſt. A craſſo ſemper humore (inquit hanc affe-
„ ctionem induci argumento eſt quòd & ſubitò fi
„ & ſoluitur confeſtim. Nam ſubitariam meatu
„ obſtructionem à craſſo viſcoſóque humore fier
„ conſtat. Hac etiam varietate epilepſiam ab apo-
„ plexia diſiungit,quòd in hac frigidus, craſſus &
viſcoſus humor omnes principes cerebri ventri-
culos affatim impleat obturétque,in epilepſia ve-
rò aut non omnes aut non affatim & vſquequa-
que. E V. Id ſi illarum ſolum diſcrimen eſt, ne-
ceſſe ſit omnem apoplexiam quædam anteceda
epilepſia: non enim poſſunt omnes vẽtriculi re-
pentè & affatim impleri, quin priùs modicè &
leuiter obturentur. At cõtrà fieri deprehẽdimus
apoplexiam primò & derepentè inuadere,quan
nulla præuenerit epilepſia. Quinetiam ſi in epi-
lepſia craſſus & viſcoſus humor cerebri ventri-
culos meatúſq; ſemper obſtruit, eo per acceſſio-
nem dum neruorũ principium (vt inquit Gale-
nus) ſeipſum quatit diſcuſſo, non aliis prætere
acceſſionibus fatigabitur. Atqui multæ nihilo
minus recurrunt. Aut ſi ſemper alius & alius hu-
mo

mor per acceſſiones influat, qui fieri poterit vt quum aliquis in dies quater aut ſexies primario affectu corruit, quales non paucos videre licet, tam multus támque craſſus humor ſuccreſcat? Quænam ea ſcaturigo vnde toto vitæ curriculo dimanet, & in meatus incurrat? B R. His rationibus ipſe etiam ſæpe ac multùm de epilepſiæ, quẽadmodum ſanè & de apoplexiæ cauſis dubitaui. Quuum enim aliquãdo vidiſſem virum viribus integrum, ſiniſtri oculi ictu vehementiore, repẽtè attonitũ corruiſſe, móxque ſenſu ac motu priuari, cum ſpiritu difficili ac ſtertore, & cum aliis fortis apoplexiæ indiciis, eúmque nec venæ ſectione nec alia potuiſſe ratione ſeruari, quin horis duodecim interiret, mortis cauſam inueſtigatione dignam putaui. Diſciſſo apertóque capite neque oſſis, neque meningum, neque ſubſtantiæ cerebri quicquam confractum diuulſúm ve, ſed duntaxat interiores oculi venas cõtuſionis vi diruptas animaduertimus, è quibus ſanguis cochlearium duorũ menſura, in cerebri baſim procubuerat, qui cõcretus arterias eas obſtringebat, quæ retiformem contextum conficiunt, & quæ illinc in cerebri ventriculos propagatæ, choroïdem alterum conſtituunt. Cerebri autem ventriculi prorſus illæſi inanéſque cernebantur. Hinc edoctus, alterum qui citra cauſam externam apoplexia extinctus eſſet, diſſecare viſum eſt, in quo humor craſſus & viſcoſus ſimiliter ad cõtextum retiformem inuentus eſt, cerebri ventriculis nec

oppletis nec obſtructis. Hinc ego ratiocinatus
conſentaneum putaui, iis arteriis vel obſtructi
vel compreſſis apoplexiam gigni, quòd tum ce-
rebrum nihil ſpiritus è corde per ſubiectas arte
rias recipiat, ſitque neceſſe illius motum ſenſum
que perire. Quidam hæc opinor animaduertens
rectè dixit fieri apoplexiam interceptis viis qu
ſunt cerebro cordique communes. At ne videa
penſi parum meminiſſe, ad epilepſiam reuerſu
ediſſere cauſam eius quæ ipſomet affecto cerebr
fit. E V. Non alia profectò videtur, quàm eiu
quæ per conſenſum. Vt enim aliquando obſe
uauimus è ſummo capitis vertice, in quo ſub per
cranio vitiatus venenatúſque humor coërceba
tur, vaporem manifeſto ſenſu intro ſubire, qui e
pilepſiã concitaret, hãncque poſteà cauſtico pe
ſanatam medicamẽto, ita proculdubio exiſtima
ri debet intus, vel circum meninges, vel circu
cerebri ſubſtantiam vitium contineri veneni a
mulũ, cuius ex interuallis impetu facto, epilepſ
ſuſcitetur. Aperto epileptici philoſophi qui d
ceſſerat capite, qui vehementiſsimo eóque fe
perpetuo dolore, vix digitum lato circa ſincipu
torquebatur, deprehendimus craſſiorem menin
gem ea ſede, caluæ oſſi adhæreſcere, pauculo h
more putri interiecto. In altero cerebri ſubſta
tia humorem fœtidiſsimum, eúmque exiguu
contineri: vtriuſque tamen ventriculos & me
tus omnis humoris, omníſque obſtructionis e
pertes. Multos ipſe (ſcio) vidiſti inde epileptic

ıaſiſſe, quòd in curanda lue uenerea, dum vn-
ıentis ex hydrargyro illinerentur, nonnihil in
ırem & in cerebrum penetraſſet. His ne quæſo
icas cerebri ventriculos humore multo impleri
: obſtrui? BR. Minimè quidem, ſed ipſum cor-
ıpti hydrargiri pernicie laceſsiri. EV. Talem igi-
ır & in omni alia epilepſia cauſam exiſtimato:
:que ſi quid aliquãdo putridi humoris ineſſe de-
rehenditur, non ex ea ipſa putredine, ſed ex ve-
enata quam concepit qualitate, hoc mali ſuſci-
ıri. Itaque quocunque corporis in loco is fuerit,
enenatus illinc vapor in cerebrum ſublatus id-
ſum meningéſque totius ſubſtantiæ inimicitia
criter ferit. Effertur autem ex interuallis haud
ecus atque in febribus intermittentibus, & in
abie, & in aliis pleríſque morbis quorum eſt ſta-
a recurſio. Cerebrum proprij veneni offenſione
nterdum ab omni mentis ſenſuúmque functio-
ıe prorſus vacat, vti & cor in ſyncope: interdum
eipſum vniuerſúmque corpus quatiens adniti-
ur offenſionem excutere, non aliter quàm cor
alpitãs. PH. Ego complurium authorum lectio-
ıe mihi perſuaſeram, id duntaxat venenum ap-
ellari, quod tota ſubſtantia cordi vitæ principio
duerſaretur. EV. Periculoſa iſthæc perſuaſio. Vt
antharis ſolam veſicã, lepus marinus ſolos pul-
nones exulcerat: ita parti vnicuique quippiã to-
ius ſubſtantiæ diſsidio contrauenit, quod illius
enenum & deleterium eſt. Maximè hoc nomi-
ıe digna ſunt quæcũque iecur, cor & cerebrum

principes corporis partes totius ſubſtãtiæ diuor-
Cap. 18. tio oppugnant, demoliuntúrque. Cerebri vene-
num quoddam haberi, Galenus quinto de ſim-
» plicibus medicamentis hac expreſsit ſentẽtia: At
» ſunt quæ tota eſſentia nobis contraria ſunt, pro-
» inde ſi vel minimum eorum aſſumptum fuerit,
» omnino lædat neceſſe eſt, ceu dryopteris & pi-
» tyocampe, & tapſia, & ſolanum manicũ, & hy-
» drargyros, & fungorum nonnulli, præterea ſali-
» ua & fel venenatorũ animalium. Nam talia om-
» nia genere ſunt deleteria, non quantitate. Siqui-
» dem hæc ſi largius bibantur, quædã dementant,
» quædam mortem inferunt, verùm conuenient
» quadam menſura aliis admiſta adiuuant. Porrò
» quæcunque inter ea mentem lædunt, continuò
» etiam pleraque caput degrauant, vaporum pra-
» uorum congerie ipſum implentia. Sed & quædã
» os ventriculi tentant atque affligunt, vt & inde
» caput per conſenſum lædatur. Communiter ve-
» rò vniuerſa duobus modis cerebrum affligũt, læ-
» dúntque: aut quum tota ſubſtantia ſunt contaria
» aut quum vna duabús ve qualitatibus tẽperatu-
» ram immutant. Quæ hîc Galenus tota ſubſtan-
tia cerebro contraria ſtatuit, illius certè venen
ſunt. Quot igitur partium maximéque principũ
tot & venenorum genera, à quibus & venenato
rum morborum differẽtiæ fluxerunt, quas ſingil
latim recenſere, propriis notis quaſi depingere
conuenientibúſque remediis & alexiteriis profli
gare, maioris eſt operis. BR. Hæc quãdo nõ licet
deincep

deinceps æſtimemus quem vſum ad medēdi artem habere poſſint quæcunque matutina cōcertatione, de Deo, de ſpiritibus & iis quæ trans naturam ſunt, tam accurratè diſſerebātur à vobis.

ET MORBOS, ET REMEDIA *quædam trans naturam eſſe,* CAP. XVI.

EVDOXVS.

SVpra mundum aſpectabilem alium ſenſibus nullis obuiū, Deo ſpiritibúſque confertum cogitatione cōplectimur mortalis huius ſummum cuſtodē & gubernatorem, à quo etiam multa homini aliâs ſalutaria aliâs noxia & peſtifera impēdent. Deus itaque maximus, omnia in poteſtate habet quæ condidit, & quocunque vult ea deducit. Illius imperio cœlorum motus cohibiti ſunt, & ſol tanquam fixus conſtitit dimicaturo Ioſue, ſol plenilunio eclipſi adumbratus patiente Christo: ignis de cœlo deductus ab Elia: Aër plerunque, ſed maximè Dauidis peſtilentia grauiſſimè contaminatus: Aquarum exuperātia & cataclyſmo olim terræ facies obruta: terræ ſterilitas frugúmque inopia & fames Ioſephi ætate. Sic quippe in cœlos & elementa ſumma viget Dei poteſtas. At in nos multo plerunque maior. In ſacris Ezechias graui morbo percuſſus eſt, Iob vlcere peſſimo à ſatana Dei iuſſu fœdatus: Centū octo-

ginta quinque Aſſyriorum millia ab angelo interempta: & omne primogenitum Ægypti ſub Pharaone occubuit. Plenæ ſunt ſacræ literæ calamitatibus, quas Deus ſumma iuſtitia mortalibus inflixit, & beneficiis quæ placatus contulit. Quicunque autem diuinitùs morbi delabuntur, naturalium quodammodo ſimiles apparent, at quia cauſam habent medēdi arti haudquaquam obſequentem, iure trans naturam appellandi videntur. Vt hos cacodęmon humani generis hoſtis ferus & immanis, ferè ſolet Dei permiſſu infligere, ita homines malefici miris dæmonum artibus vim multis noxámque inferunt: alij neſcio quos inuocant adiurántque verbis, exorciſmis, imprecationibus, incantamētis & carminibus: alij collo ſubnectunt aliter ve geſtant ſcripta quædam, characteres, annulos, imagines aliáque nefanda: alij cantibus vtūtur, ſonis vel numeris: interdum potionibus, ſuffitibus & odoribus, interdum faſcinatione & præſtigiis. Sunt qui abſentis imaginem cera effingant, & quauis illius parte compuncta, verborum atque ſiderum vi, in ſimilem abſentis ſedem morbum inferre iactitent, aliáque non pauca de infligendis morbis præcepta. An ū ſolo oculorum intuitu & radio naturaliter pueros aut infantes faſcinare nō facilè credam, quāquam in Bucolicis ſcribit Vergilius: Neſcio quis teneros oculus mihi faſcinat agnos. Sunt qui perſuadere contendant in anu menſtruam purgationem ſuppreſſam, in corpus omne redundare tempo-

tempore venenatam reddi, ſpiritus inficere eóſque potiſſimùm qui ab oculis foras exiliunt: hos aëre cõtaminare, pueros & tenellos infantes faſcinio lædere. Quæ rationes parui ponderis ſunt. Méſtrua quippe purgatio quum anubus ex ætate & naturæ præſcripto deficiat, neque ipſis neque aliis eſt incõmodatura. Quinetiã tum prægnantes, tum quibus ex morbo ſuppreſſi ſunt menſas, multò vehemẽtius pueros faſcinarẽt: adde quòd non oculis modò, verumetiam halitu & expiratione efficacior vis eſſet. Si qui fortè ſunt in Triballis & Illyris aliiſque regionibus, qui authore Plinio viſu effaſcinent, interimántque quos diutius intueantur, iratis præcipuè oculis, & hoc malum facilius ſentiant puberes: horum cauſam priuatim reddit, naturam in quorundam toto corpore, in aliorum oculis venena genuiſſe, ne quid vſquam mali eſſet, quod in homine nõ eſſet. Hæc verò rara, & quaſi miraculo priuatis quibuſdam irrogata. Ad ſupra commemoratas artes redeo, quibus compertum habemus magos, ſagas ſortilegas incantamentis nonnullos ita vinxiſſe, vt cũ ſola vxore non concumberent: alios concubitus impotentes quaſi exertos reddidiſſe: alios in corporis extenuationem viriúmque imbecillitatem cum languore ſummo traxiſſe, quos ſolæ quæ inflixerant precibus & muneribus reſtituere poſſent. Neque ſolùm morbos, verumetiam dæmonas ſcelerati homines in corpora immittunt. Hi quidem viſuntur furoris quadã ſpecie diſtor-

ti,hoc vno tamen à ſimplici furore diſtant,quòd ſummè ardua obloquantur, præterita & occulta renuntient,aſſidentiúmque arcana referent, eóſque multis conuiciis impetant, & diuinorũ verborum poteſtate terreãtur,cõtremiſcant aut ſuccenſeant. Quidam non ita pridem quum per æſtus nocte vehementer ſitiret, è ſomno ſurgens potu non inuento obuium malum fortè prehẽdit,id mandens fauces ſibi quaſi manu præcludi,ſtrangularíque ſenſit,ſimúlque à ſubeunte dęmone iam obeſſus,viſus eſt in tenebris videre ſe à prægrandi nigerrimóque cane vorari,quę poſteà reſtitutus integra mente nobis ordine recenſuit. Hunc non pauci ex pulſu, ex calore & ſcabricie linguæ febricitare,ex vigiliis & mentis perturbatione ſimpliciter delirare iudicabant. Iuuenis alius familia equeſtri paucis antè annis corporis concuſſione & quaſi conuulſione ex temporum interuallis laborauit, qua nunc ſolùm ſiniſtrum brachium,nunc dextrum, interdum etiam digitum vnicum,aliâs crus alterum, aliâs vtrunque, aliâs corporis truncum tanta celeritate exagitaret, vix vt à miniſtris quatuor decumbens cohiberetur. Caput autem inconcuſſum iacebat, lingua & locutio libera,mens ſana, omnéſque ſenſus integri vel in cõuulſionis ferocia. Decies minimùm quotidie corripiebatur: in interuallis ſanus,ſed labore confractus. Vera epilepſia iudicari poterat ſi mentis ſenſuúmque læſio acceſſiſſet. Peritiſſimi quique adhibiti medici cõuulſionem epilepſiæ

epilepſiæ finitimam à maligno venenatóque vapore ſpinæ dorſi impacto cenſuerunt: è quo vapor in eos neruos emanaret, qui à ſpina in artus quoquouerſum, non autem in cerebrum diſſeminantur. BR. Sana ea quidem me iudice ſententia. EV. Hæc credita cauſa vt ſummoueretur, clyſteres imperantur frequentes, purgationes generis omnis & validæ, cucurbitulæ infiguntur, neruorũ initiis, fotus, vnctiones, emplaſtra, primùm quæ diſcuterent, dein quæ roborarent venenatámque malignitatem obtererẽt. His parùm proficientibus ſudores proliciuntur balneis, æſtuariis, & guaiacinæ hebeni decocto, quæ nihilo magis profuerunt. BR. Quid eſt quæſo cur tam accommodatis remediis id malum nõ ceſſit? EV. Quoniam omnes longè aberamus à cognitione veri. Nam menſe tertio primùm deprehẽſus dæmon quidam totius mali author, voce inſuetíſque verbis, ac ſententiis tum Latinis, tum Græcis (quanquam ignarus linguę Græcæ laborãs eſſet) ſe prodens. Is multa aſſidẽtium maximéque medicorum ſecreta detegebat, ridens quòd eos magno periculo circũueniſſet, quódque irritis pharmacis corpus hoc penè iugulaſſent. Quoties laborantem pater inuiſebat, is procul à conſpectu inclamabat, appellentem hunc arcete & ab ingreſſione propulſate, aut torquem è ceruicè detrahite: ex hoc enim, vt Gallorum torquatis equitibus in more eſt, diui Michaelis imago propendebat. Si ſacra diuiuáque verba coràm legeban-

tur, ferociùs ſubſultabat & inhorreſcebat. Quum intermiſſio erat ferociæ, laborans in quiete omnium meminerat, quæ inuitum ſe protuliſſe fatebatur & dolebat. Cerimoniis & execrationibus compulſus dæmon negabat ſe crimine damnatum, & ſpiritũ ſe nuncupabat. Interrogatus quis eſſet, aut quomodo & qua hæc poteſtate moliretur, dixit multa intus eſſe domicilia in quæ ſe recondat, & in quiete ad alios commigrare: ſe in hoc corpus iniectum à quodam, cuius nomen non efferret, à pedibus ingreſſum in Regia, & à pedibus egreſſurum quum præſtitutus dies aduentarit. De aliis non paucis diſſerebatur, quæ etiam ex aliis dæmonum laqueis irretitis interdũ audiri ſolét. Neq; hęc vt noua profero, ſed vt cõſtet dæmones aliâs intro ſubeuntes in corpus, idipſum variis & inauditis interdum modis laceſſere: aliâs non intro ſubire, ſed vel vtiles corporis humores exagitare, vel noxios in principes partes traducere, vel hiſce venas alióſque ductus obſtruere, vel inſtrumentorum ſtructuram permutare, quibus ex cauſis innumeri morbi fiunt. Horum dæmones authores ſunt, ſcelerati perditíque homines miniſtri: omníſque eorum trans naturã eſt ratio. BR. Illorúm ne & remedia quædam trans naturam ſtatues? EV. Neceſſe eſt omnino. At remediorum quæ trans naturam, alia verè diuina, alia magica ſunt. Quàm multos legimus Deum per prophetas, vel è morte ſuſcitaſſe, vel à lepra & elephantiaſi expurgaſſe, vel ab extremo

mortis

mortis reuocasse periculo? Multò plures cæcos, claudos, mutos, paralyticos, leprosos, febricitantes, omnísque generis morbo & languore confectos Christus olim integrè restituit: à quo dein Apostoli, nec pauci viri religionis sanctitate cõspicui, vim potestatémque sunt adepti. Quos nũc vobis quasi exemplo referebam, vidi execrationibus, precibus, verbis sacrosanctis, votis & ieiuniis expediri: qui etiamnum saluberrimè & integerrima mente degunt. Hæc porrò diuina remedia improbi nefariíq; viri magicis artibus æmulantur, accita dæmonum ope: vt Mosis miracula Pharaonis magi, & summam Apostolorum admirationem Simon magus. Plinius commemorat ætate sua principem Neronem vanas falsissimásque comperiisse magicas artes. Quippe (inquit) non citharæ tragicíque cantus libido illi maior fuit, fortuna rerum humanarum summa gestione in profundis animi vitiis, primúmque imperare Diis concupiuit, nec quicquam generosius voluit: nemo vnquam vlli artium validius fauit: ad hæc non opes illi defuêre, non vires, non discendi ingenium aliáque non patiente mundo, immensum & indubitatum exemplũ est falsæ artis quam dereliquit Nero. Magus ad eum Tiridates venerat, magos secum adduxerat, magicis cœnis eum inuitauerat, non tamen quum regnum ei daret, hanc ab eo accipere artem valuit. Proinde ita persuasum fuit, intestabilem, irritam, inanem esse, habentem tamen

quaſdam veritatis vmbras, ſed in iis veneficas artes pollere, non magicas. Nero in exquirandis magicis artibus paulò curioſior, quòd nullum ſignum argumentúmve perſpexiſſet, eas ſuſtulit. Generatio mala & adultera ſignũ quærit, & ſignum ei non dabitur, niſi ſignum Ionæ prophetæ. Illas tamen & eſſe & fuiſſe, quæ in ſacris extant de Pythoniſſa, de muliere ventriloqua, de Nabuchodonoſor Rege, de Magis Pharaonis, aliáque non pauca perhibent. Et quæ ab Ethnicis authoribus, de Demarcho, quem narrat Plinius deguſtatis extis pueri immolati in ſacrificio, in lupum ſe conuertiſſe: & de Circe, quæ poculo ſocios Vlyſſis in illo errore diuturno mutauit in feras, vt eſt apud Vergilium:

Quos hominũ ex facie Dea ſæua potentibus herbis
Induerat Circe in vultus & terga ferarum.

Et quæ de meſsibus aliò traductis ſcribit:

Has herbas atque hæc Ponto mihi lecta venena
Ipſa dedit Mœris: Naſcuntur plurima Ponto.
His ego ſæpe lupum fieri & ſe condere ſyluis
Mœrim, ſæpe animas imis exire ſepulchris,
Atque ſatas aliò vidi traducere meſſes.

Et in Damone,

Carmina vel cœlo poſſunt deducere Lunam,
Carminibus Circe ſocios mutauit Vlyſsis. Et:
Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

Ouidius libro ſine titulo:

Carmine læſa Ceres ſterilem vaneſcit in herbam,
Deficiunt læſi Carmine fontis aquæ.

Ilici-

Ilicibus glandes cantatáque vitibus vua
Decidit, & nullo poma mouente fluunt.

Hæc nisi multorum fide comprobata contestatáque forent, non tam multas leges Iurisconsultorũ prudentia in magos tulisset: nec iis qui messes excantassent, in lege duodecim Tabularum pœna esset constituta. Vt autem magicis artibus dæmon non res ipsas, quippe quas generare non possit, sed solas rerum species & spectra quędam exhibet, quibus hominum mentes quasi præstigiis illudat, & oculorum aciem præstringat: ita & in his quę ad medendi vsum quouis modo accommodantur, nec certa, nec tuta, sed fallax, captiosa & periculosa est sanatio. Vidi scripta chartula collo subnexa vniuersi corporis icterum vna nocte detergeri: vidi & febres verbis, cerimoniis quadamtenus profligari, sed quæ mox similiter, aut multo deterius recurrerent. Potest quidem dæmon quosdã integrè persanare, at tantum beneficium in hominem, quem perpetua consectatur inuidia, cõferre haudquaquam velit. Fictam duntaxat simulatámque sanationem exhibet, cuius admiratione peruersas hominum mentes irretiat, sibíque infidelitate subiuget, hoc vnũ cum primis adnitens, vt ab his quos seduxerit diuino cultu & honore dignetur. Hæc tum diuina tum magica remedia sunt trans naturam. Existunt autem & quædã inania veréque anilia, quæ quoniam hominum imbecillitatẽ nimia superstitione iamdiu occupant, superstitiosa dicimus. Ea

ſunt de quibus dicere nemo poſſit, cur & vnde creditas vires habent. Neque enim à temperamento, neque ab aliis manifeſtis qualitatibus neque à tota ſubſtantia, neque à diuina vel magica poteſtate. Eiuſmodi ſunt ſcripta, ſigna, characteres, annuli, qui nec Dei nec ſpirituum opem implorant. Si nulla ſuperior cauſa acceſſerit, quid ſola figura, vel character virium poſſit ad profligandos morbos obtinere? Omnis quippe effectio ex contrariis eſt, quæ in eodem poſita genere, partim ſimilia, partim diſſimilia ſunt, vt nec calor in ſaporem, nec ſapor in odorẽ vel ſonum, nec ſonus in figurã: ita ſanè nec verba, nec figuræ, nec characteres in morbos quicquã efficiant. Non ſolùm autem in iis quæ trans naturam, verumetiam in naturalibus pleriſque remediis ſuperſtitiones incidunt: vt dum herbis, ſtirpibus, lapidibus aut metallis vires attribuuntur, quę nec ad manifeſtas qualitates, nec ad totam illarũ ſubſtantiam accedunt. BR. Iuuaret exemplis iſthæc patefacere. EV. Superſtitioſum dico morbum comitialem his prolatis geſtatíſue caminibus finiri:

Varia ſuperstitionũ genera

Gaſpar fert myrrhã, thus Melchior, Baltaſar aurum,
Hæc tria qui ſecum portabit nomina Regum,
Soluitur à morbo Chriſti pietate caduco.

Dentium dolorem miteſcere, ſi quis dum ſacrum fit dentes contingat, hæc verba efferens: Os non comminuetis ex eo. Strumas, aut laxiorem columellam ſaneſcere iis precibus, quas nobis Aëtius ſcriptis reliquit. Vomitiones conquieſcere ceri-

moniis

moniis & verbis quibusdam, quæ medicaturi vel absentes pronuntiant, satis fore rati si modò laborantis nomen cognitũ habeant. Theophrastus author est ischiadicos carmine sanari. Cato prodidit luxatis mẽbris carmen auxiliari. Dixit Homerus profluuiũ sanguinis vlnerato femine Vlyssem inhibuisse carmine. Vidi quendã qui è quaquacunque corporis parte profluentem sanguinem cohiberet, partis contactu verba quædam obmurmurans. Sunt qui hęc commemorent, De latere eius exiuit sanguis & aqua. Ad febres sanandas quàm multæ circunferuntur preces? Est qui laborantis prehensa manu dicat, Æquè facilis tibi febris hæc sit, atque Mariæ virgini Christi partus. Alius ante paroxysmũ manus cum ægroto lauat recitans secretò psalmũ illum solennem, Exaltabo te Deus meus rex. Si quis asino in aurem dixerit percussum se à scorpione, transire malum protinus tradunt. Vt verba, ita & scripta in superstitiosis multa numerantur. Ad arcendam lippitudinem charta in qua duæ græcæ literæ P. A. inscriptæ sint, circumligata lino subnectatur collo. Ad dentium dolorem ridiculum hoc scriptum appensum: Strigiles falcésque dentatæ, dentium dolorem persanate. In his etiam quæ foris admouentur, non leuis plerunque superstitio est. Eiusmodi illud est Apollonij apud Plinium: Vi interempti dente gingiuas in dolore scarificari. In calua interfecti ignéque cremati, aquã è fonte noctu propinare comitialibus mor-

Plin. 21. 10.

Plin. 28. 3.

Lib. 28. *ca.* 1.

bis. Ex calua ſuſpendio interempti, catapotia fie cõtra canis rabidi morſus. Nam ſi dens aut calu has vires nõ à temperamento, ſed vt credi par eſt à proprietate totius ſubſtantiæ, & à tota ſpeci nanciſcitur, vniuſcuiuſque hominis vel dens, v calua eadem facultate viget, neque quòd vi ſ
Lib.28.ca.4. interemptus, eam proprietatem facit. Eadem ſu perſtitione ſunt, difficiles partus ſtatim ſolui, cùn quis tectum in quo ſit grauida, tranſmiſerit lapi de vel miſſili quodam, ex his quæ tria animali ſingulis ictibus interfecerint, hominem, aprum vrſam. Et probabilius id efficere haſtam milita rem euulſam à corpore hominis, ſi terram no attigerit. Comitialem morbum ſanari cibo è ca ne feræ occiſæ eodem ferro, quo homo interfe ctus ſit. Immatura morte raptorum manu, ſtru mas, parotidas, guttura, tactu ſanari. E tribus pu teis pari menſura permiſtas aquas, prolibare no uo fictili, reliquum dare in tertianis acceſſu fe brium bibendum. In quartanis fragmentũ clau à cruce, inuolutũ lana collo ſubnectere. A quar tana febre eum liberari qui vinũ biberit, in quo immerſus fuerit gladius, quo ſit caput abſciſſum & eum cuius vnguium reſegmina anguillæ viua colo ſubnectantur in linteolo, illa mox in aquam dimiſſa. Lienis dolorem ſedari, ſi pecudis lien ill ſupertendatur, dicátque medicus lieni ſe medi cinam facere. A tuſſi vnumquẽque liberari, qu in os rubetæ ranæ inſpuerit, ea mox viua dimiſ ſa. Laqueum ſuſpendioſi circundatum tempori bus,

bus,capitis dolorem ſedare. Faſcia mulieris alligato capite dolores imminui. Hoc verbum Abracadabra,chartæ ea figura inſcriptum quam Serenus tradit, ex collo appenſum, à febribus maximéque ab hemitritæo liberare. Quid etiam veri id habere poteſt, quod multi affirmant, lathyris quæ tithymali ſpecies eſt,folium ſurſum euulſum ſi ſumatur vomitionem mouere, deorſum ruptum deiectionem? Eſt qui profitetur icterum omnem ſanari, ſi laborantis vrina manè in ollam emicta igni ſenſim efferueſcat,dum tota in vapore exhalet,diebus nouem continuis. Alius ad febrem omnis generis intermittentem,virgas duas parallelas verborum vi mediis partibus committit, ipſoque contactu vincit crucis effigie, quam collo ſubnectit: ſic quidem multos leuat,ſed qui ferè grauius recidat. Innumeris tum Plinius tum alij complures ſcatent magorum cõmentis, quibus vulgus in ſui admirationem trahant. Quin & in herbis nõ pauca videas ſuperſtitioſa figmenta, qualia Galenus ab Andrea & Pamphilo conſcripta commemorat,incantationes,transformationes & decanorũ dæmoniorúmque herbas ſacras. BR. Valde nobis arridet cordíque eſt tua hęc luculenta & morborum & remediorum quę trans naturam ſunt notatio: in qua dum à naturali cõtemplatione confuſa quęque ſeiungis, reddíſque ſingula ſeorſum pura, nos certè vindicas à tetris tenebris & à denſa caligine. Nunc autem in naturæ limites regreſſi, ea potiſſimum ſcrute-

6. De ſimpli.

mur, quę possint occultis morbis opitulari, eáque vel à cœlo, vel ab elemẽtis, vel ab animãtibus, ve à stirpibus, vel à metallis & lapidibus: extra hæ nihil nos potest naturaliter vel iuuare, vel lædere

OCCVLTAS QVASDAM ESSE *formæ seu totius substantiæ proprietates, & quot sint illarum differentiæ,* CAP. XVII.

EVDOXVS.

Voniam dies hic vobis totus es consecratus, quæ de occultis medicamentorũ viribus dici optatis, paucis complectar. Primùm autem occultas illas tacitásq; vires rebus inesse, eásque naturæ limitibus contineri, ex superioribus demõstrationem habet. Nam si occulti morbi vsquam proueniunt, necesse est & contraria illis occultáque remedia existere. Nihil in hac rerum vniuersitate subsistit, cui non & simile, & contrarium quiddam natura protulerit, etiam si nostra diligentia nequit inueniri. Vt igitur morbis ex intemperie, contrarias ex intemperie vires: morbis ex materia, contrarias materiæ facultates: & instrumentariis secundas medicamẽtorum vires ex permistis materiæ temperamentíque viribus ortas opponimus: Ita sanè occultis totius substantię morbis, necesse est natura contrarias vires compararit, quæ & ipsæ occultæ sint, & totius substantiæ dissidio

diſſidio illis aduerſæ. Etenim tam immanes morbi, nunquid propriis deſtituti remediis iacebunt? Siccine naturæ res tantoperè ad vitam neceſſariæ defecerint? Itaque in earum & facultatum & qualitatum genere, quæ à tota ſubſtantia fluxerunt, ordines multi ceu gradus collocandi, quorum extremi ſint contrarij: ex his aliæ nobis infeſtæ & prorſus inimicæ, alię contrà tota ſubſtantia familiares & amicæ, & quaſi noſtræ naturæ conſeruatrices. Hæ ſunt quas medicamentorum occultas proprietates vſus appellat. Poſſum opinor & aliter harũ neceſſitatem perſuadere. Quæcunque animantium, ſtirpium, lapidum, metallorúmque corpora gignuntur, quando ex primis quatuor rerum initiis materiam ſumũt, ſimul ex permiſtis illorum qualitatibus temperamentum ſortiuntur, ex iiſque vires habent, quas nos primas ſimplicium medicamentorum facultates ap pellamus. At quando non modò qualitates, ſed etiam elementorum ſubſtantiæ in genitis rebus confuſæ etiamnum manent ac perſiſtunt, neceſſum eſt hinc etiam vires quaſdam ſeruari, quas in materia ſitas eſſe diximus. Eiuſmodi ſunt grauitas, leuitas, mollitudo, durities & reliquæ à materia qualitates, quas de more ſecundas appellãt, non quòd aliis poſteriorẽ ortum acceperint, ſed quòd minus validæ ſint minúſque effectrices. Præter has verò tertiæ ſunt à totius forma profectæ. Si enim ſimplices qualitates viribus prædi-tæ ſunt, neceſſe eſt rerum formas atque ſubſtan-

tias multò prę̃stãtioribus excellere. Hæ ſunt quarum genus vniuerſum Galenus à tota ſubſtantia prodire commemorat, parcè admodum, timidè & obſcurè, quid hoc rei eſſet interpretatus. PH. Tibi verò quid eſſe videtur tota rei ſubſtantia? EV. Si ea neque temperamentum eſt ex primis qualitatibus, neque materia elementorum, quid aliud eſſe dicas quàm totius geniti formam? Hãc nónne aliâs ſummam rei perfectionem, aliâs ſubſtantiam, aliâs & eſſentiam, nullo nominum delectu appellat? PH. At nuſquam Galenus tertiam hanc facultatem ad formam rei, multis autem locis ad prima rerum omniũ elementa refert. EV. Ita quidẽ facit, quoties omnia quæcunque fiunt, probabili ratione illuſtrare, & quaſi ſub obtutum ponere contendit, ne quid ignorare videatur. At ſi verecundè veritatem quærimus, neque ad elementorum qualitates, neque ad illorum materiam, tota rei ſubſtantia accedit, ſed proprias à ſe vna vires eſt ſortita. Ita quidem Galenus quoties ſpretis argutiarum aculeis, rem omnem verè nudéque explicat, totam ſubſtantiam planè diuerſam facit ab elementorum facultatibus: maximè quo loco de medicamentis totius ſubſtantiæ ſimilitudine attrahentibus, hunc in modum diſſerit,

Lib. 5 ſimpli. cap. 16.

» Eſt autem & aliud attrahentiũ medicamen-
» torũ genus, qualitatis familiaritate trahens, quod
» nihil aliud eſt niſi ſimilitudine totius ſubſtantiæ,
» ſicuti accõmodatum ſibi alimentum trahũt, quæ
» nutriuntur omnia. In his ſunt purgantia omnia,

& quædam

& quædam alexiteria. Hæc deinde vim non ab »
elementis accepiſſe,ita demum confirmat: Cali- »
da autem eſſe oportet hęc omnia,nam de his in- »
ter quæ eſt ſubſtantiarum ſimilitudo,id potẽtius »
trahit quod eſt calidius,quippe quod ſimilitudi- »
ni calorẽ addidit auxiliariũ. Quum enim duabus »
de cauſis id trahat, ſuperabit profectò id quod »
vnicam habet cur trahat cauſam. Hæc Galenus. »
Quibus planè vel nolens fatetur quod eſt veriſ-
ſimum, totius ſubſtantiæ ſimilitudinẽ diuerſum
quippiam ab elementorum qualitatibus,eámque
attractionis præcipuam cauſam eſſe, ſolum au-
tem iuuari elemẽti calore. Si duæ cauſæ hæ ſunt,
ſubſtantiæ ſimilitudo atque calor, nónne diuerſæ
ſunt & diuerſam originem ſortitæ? Non poteſt
igitur Galenus non in eas incidere occultas re-
rum proprietates, quæcũque ſint illarum cauſæ.
Quarundam facultatum probabilem cauſam de-
prompſit, ídque facilè aliarum certè difficilius,
aliarum nullã prorſus eſt aſſequutus. Quò quo-
ties fortè incidit, cogitur vel inuitus ad occultas
rerum proprietates confugere,& illinc quaſi au-
xilium implorare. Libro ſecundo de naturalibus
facultatibus, de vi attrahente cõtra Eraſiſtratum
differens, rurſum in eandem ſententiã tertio de
ſimplici medicina inquit: Oſtenſum ſiquidem »
eſt à nobis in cõmentariis de naturalibus facul- »
tatibus quòd qualitatum quæ in ſubſtantiis ſunt »
proprietatibus attractiones complentur. Quin- »
etiam libro de reſpirationis vſu Eraſiſtratũ ridet

& criminatur, quòd curiosius multarum rerum causas conquirat ac inuestiget. Ita enim suscepta cum Erasistratiis disputatione sermonem instituit: At si Erasistrati (inquiunt) rationem reprehendis, aliam dicito. Dicam equidem, sed si vos primùm dixeritis quid in causa sit, cur piscatores cõtactu torpedinis obstupescant: quod si nõ possitis, hoc saltem nobis concedetis, vt illam animanti vim esse dicamus, qua stuporem contactu inducere possit, ídque adeò potẽter, vt per ipsum tridentem ad piscatorum vsque manus facilè discurrat affectio. Ergo piscium qualitates esse cõcedetis, quibus vel stuporem, vel caron, vel frigus, vel putredinem, vel aliud malũ adferre possint: aëris eandem vim esse negabitis? Sed ostendere non licet (inquiunt) quæ sit ipsa seu vis, seu qualitas. Iniquũ est per obscura & incerta quicquam euerti ac refelli. Itaque multas rerum virtutes, occultásque proprietates vel ex Galeno cõperimus, quarum nulla sit inuestiganda ratio. Id nusquam clarius q̃ vndecimo de simplici medicina, vbi de cancris fluuiatilibus vstis agens, Pelopem pręceptorẽ suum vellicat, qui causam reddere vellet cur ij medeantur demorsis à cane rabido. Sic enim post alia multa: Nam cancrorum cinerem, quia exiccandi vim habeant, mordentium canum venenum absumere, simúlque digerere, ita enim dictitabat Pelops ambitiosa professione iactitans se talium omnium causas nouisse. At nisi me planè scire quippiam antè persuasum

ſum habeam, propinquis perſuadere non tento. »
Itaque nec Pelopis rationem, contra quam vide- »
bam multa dici poſſe, pro vera recepi: nam & »
cancros prodeſſe puto ex proprietate totius ſub- »
ſtantiæ. Hęc Galenus qui & paulò antè pollicita- »
batur, ſeorſum librum ſe aliquando conſcriptu-
rum, de iis quæ proprietate totius ſubſtãtiæ quip-
piam in nobis efficerent. Sunt & alia paſſim apud
eum plurima, quibus conuincitur omnino, eas
rerum proprietates in artem medendi introdu-
cere, ſingula ſi recenſere coner, longior ero quàm
pro iſta temporis breuitate. PH. Optarem, docte
Brute, de his paulò profundius & accuratius quę-
dam ex te ſciſcitari, vnde nũc plurimi has rerum
proprietates appellent occultas. Quum Galenus
eas fatetur à totius ſubſtãtiæ proprietate naſci, an
nullam putas earum eſſe rationẽ: qua demõſtrari
poſſint? BR. Nullã omnino. PH. Agè, obſecrò, qui
iam longo vſu cõpertum habet, magnetem fer-
rum allicere, nónne ſcit hãc illius eſſe proprieta-
tem, vt ignis calfaciendi ac vrendi? Tu enim pro-
inde quòd ignem calfacere ſenſiſti, calidũ iudi-
cas, eáque illum vi pollere. Item quia magnetem
ſæpenumero ad ſe ferrum trahere obſeruaſti, de-
bes ex eo quod conſequutum vides: id quod an-
teceſſiſſe neceſſe eſt colligere, ex effectione &
opere efficientem eius operis cauſam. Neque eſt
quod exiſtimes omnis philoſophicæ demonſtra-
tionis initiũ ex principibus illis qualitatibus, non
aliunde duci. Si quis enim albam roſam profe-

rens coloris causam roget, háncque velis frigidiori temperamento tribuere, quid quæso de rubra dices? Intybi species lacteúmne idcirco succum fundunt, quòd frigidæ sint? At complures calidissimæ, quales sunt tithymali, eodem succo madent. Et aloë idcircóne est amara quia calida? Atqui in opio quod pernicioso frigore necat, amaritudo inest eximia. In odoribus verò maior est ac magis impedita controuersia, vix vt vllus sit quem ab elementorum certis qualitatibus expirari, docere possis. BR. Quorsum hæc obsecro? PH. Nempe vt intelligas, nec totius substantiæ proprietates, nec odorum colorúmq; naturas ex primis duntaxat qualitatibus deduci. BR. Quàm gloriarere si tibi hac in re cederem! PH. Ego verò nulla de re minus quàm de gloria laboro. Sed omissis seriis liceat mihi tecum paulumper vrbanius iocari. Nuper ex India quidam meus familiaris lapillum mirè luminosum deportauit, qui totus quasi incensus admirabili lucis splendore fulget, iactísque radiis ambientem aërem lumine quoquouersus implet. Is terræ impatiens, suopte ipse impetu confestim in sublime euolat. Neque verò angustè haberi potest, sed amplo liberóque loco tenendus. Summa in eo puritas, summus nitor, nulla sorde aut labe inquinato, figuræ species nulla certa, sed inconstans & momento mutabilis. Quúmque sit aspectu longè pulcherrimus, sese tamen contrectari non sinit, & si diutius adnitaris feriet acriter: si quid illi demitur, fit nihilo minor.

minor. Aiebat insuper huius vim esse ad plurima tum vtilem, tum summè necessariam. BR. Itáne fabulosis ænigmatibus cũ Oedipodibus quibusdam te iocari putas? PH. Nihil fabularum texo: rem si ante te constitui voles, oculorum fide verissimam fateberis. BR. Bestiolam aut noui generis auiculam esse oportet. PH. Nihil istorum, sed res est prorsus inanima atque muta. BR. Nouam & admirabilẽ rem audio, cuius profectò si cuiusquã alterius, proprietas debet occulta censeri. At nullúmne illi est inditũ nomen? PH. Ignis, flamma. BR. Captus sum, & quidem satis suspicabar quippiam fallaciæ subesse. PH. Quid me fallaciæ aut vanitatis insimulas? rem profero verissimam. BR. Sed tamen vilissimam & maximè protritam. Hoc vno maximè spem meam fefellisti, quòd ex India allatam diceres. PH. Ergo India si quid eiusmodi rarum carúmque sola protulisset, admirarentur scilicet omnes ac laudarent occultas eius proprietates: nunc quoniam vulgare est paruóque parabile, contemptum proinde erit & nullo in precio? Si vt rectè protulit Auicẽnas ignis inuentu admodum difficilis esset, nobísque ab extremis & ignotis regionibus deferretur, illius quidem vim & proprietatem magis, quàm cęterorum omnium omnes admiraremur, illius causas attentius scrutaremur, illiúsque multo magis quàm magnetis effectus nos in admirationem traherent. Si quæram vnde ignis comburit aut eas quas dixi vires accepit, non aliud

dicere poſſis, quàm ſummo eſſe illum calore, & hanc eſſe illius naturam & proprietatem. Hoc enim certè reſponſo, doctè videberis ſatisfeciſſe. Et tamen quum magnetem dico ferrum attrahere, aut peoniam comitialem morbum profligare ingenita ſibi proprietate, non videor tibi cauſam ſatis dilucidè exprimere. Quid ita? Aut cur quod vtrique commune eſt, alterius tantùm veluti quodam priuilegio proprium facis? Id vnum fortaſſe diſcriminis ſtatui poteſt, quòd ignis proprietas quia vſitatior peculiari nomine caloris & leuitatis definita ſit: magnetis verò, peoniæ atque ſimilium proprietatibus nondum vllum ſit nomen inditū. Quo errore minutiores plerique philoſophi tenentur, rati quidem vnumquodque ſciri cuius nomen cognitum habeant, nihil verò ſciri, cui nomen deſit. At certè ſcientia ex rerum, non ex nominum cognitione ducitur: neque res ipſæ nominibus, ſed nomina rebus obſecundant. BR. Conclude tandem ſi potes, vt quid comprehendere velis intelligam. PH. Non omnia à primis fieri qualitatibus, & ſi quæ ab illis fieri traduntur, ſciri putas, nihil eſſe quod neſciatur, neque occultarum proprietatum magis, quàm elementorum affectionibus, nos in admirationem duci oportere. Vt enim ſi quod medicamentum noui calidum tenuiúmque partium eſſe, id colligo obſtructiones expedire, ictérúmque perſanare: ita ſanè cognita ex effectu rheibarbari proprietate qua bilem expurgat, complector

ctor idipſum corpus refrigerare, icterum, tertianas bilioſaſque febres diſcutere, capitis dolores, vigilias, ſitim, aliáque ex bilis feruore ſymptomata compeſcere. BR. Id iam manifeſtum agnoſco rerum proprietates non ab elementis, non à materia, ſed à ſola forma prodire, neque has rectè occultas, ſed vel formæ vel totius ſubſtantiæ proprietates appellari. Iam verò quot qualéſque hæ ſint fuſius explicandum. EV. Hoc ſanè nomen Galeno latiſſimè patet, ad multáq; pertinet, quandoquidem alimentũ nos alere, medicamentum expurgare, deleteria medicamenta & venenata omnia nos enecare, totius ſubſtantiæ vi docet: rurſumq́; alia in renes, alia in veſicam, alia in lienem atque in pulmones vel caput cõcedere, iiſq; aut ſalutaria aut peſtifera eſſe tota ſubſtantia. BR. Tibíne in his videtur totius formæ appellationẽ variam feciſſe? EV. Maximè. Alimentum quippe idcirco nos alit, quia nobis tota ſubſtantia ſimile eſt. Hæc autem ſimilitudo nec temperamentorum eſt, nec materiarum, ſed vel formarum duntaxat, vel horum certè omnium, quam proinde totius ſubſtantiæ ſimilitudinẽ dixerunt. Lactuca & vinum alimenta quidem ſunt, quorum neutrum nobis temperamento ſimile vides, & quorum materiæ admodum diſſimiles ſint. Idcirco autẽ nobis familiaria dico & amica, quòd ſpiritum quendam vitæ & caloris in ſe cõtineant benignum, nobíſque familiarem, cuius appulſu ſpiritus calórque noſter fouetur ſuſtentatúrque;

Facultatũ differentiæ à tota ſubſtantia profectæ.

& quorum materia quadam accepta mutatione, in corporis noſtri materiam abit, eiúſque molem alit & auget. Itaque ſi alimentorum alia calida ſunt, alia frigida, ſimilitudo quam quærimus temperamentorum haudquaquam eſt. Deinde ſi illorum alia dura ſunt, alia mollia, aut hæc rara illa denſa, neque rurſum in materiis eſt ea ſimilitudo. Neceſſe igitur eſt hanc in ſpiritu & in cœleſti illo calore conſtitui, quæ ſunt formæ cõgenita. Quod vt perſpicuè & luculenter perſpicias, hæc tecum altius ipſe meditare. Lac è mammis ſuctum, lactenti optimum & in primis conueniens alimentum eſſe: idipſum verò ſi proprio calore diſſipato frigeſcat, nunquam quantumuis denuò igne recaleſcat, poſſe bonitatem vímque priſtinam recuperare, & infantem qui eo ſolo aletur, breui totum extabeſcere. Quæcunque venatu viuunt animalia, vt in auium genere aquilam, miluum, accipitrem: in quadrupedibus leonem, lupum, vrſum, vulpem: in piſcium genere cõgrum, delphinum, thunnum, lupum, mulum, omnia quidem viua præda oblectari, nec niſi neceſſitate, abiecta cadauera attingere, præter vrſum fortaſſe. Dum itaq; delphinus aut mulus viuos piſciculos ventre continet conficítque, non modò ſuam ſubſtãtiam illorum materia verumetiam calorem calore natiuo fouet & auget: quemadmodum & lactis calor inſitus, infantis calorem, multò euidentius quàm manus imbecillo ventriculo adhibita, ſuſcitat atq; fouet. His ergo

ergo rationibus ſtatuo, vtile nobis è viuis animātibus alimentum fore, ſi illorum materiam vincere & atterere valeremus: & recens cæſas carnes, quæ teneræ ſint, præmaceratis ac ſemiputribus vtiliores, quòd à viuis minus abſint. Magnus hic ſanè locus ac latè patens, quem vt totum animo perluſtres, velim ipſe tecum rationem habeas & cōtempleris, cur in tanta rerum multitudine nihil quicquam nos alere poteſt, quod non ipſum etiam alatur ſitque vita præditum. Non enim lapides aut metalla nobis alimenta ſunt, ſed duntaxat vel ſtirpes, vel animātia, vel quæ ex his prodierūt: quid ita? Quoniam noſtra vita noſtérque calor, non niſi aliorum vita & calore, neque corporis noſtri ſubſtantia, non niſi illorum materia ſuſtineri poteſt. Quinetiam quæcunque ex his præſtantiorem vitam degūt, vtiliora & ſalubriora nobis alimenta ſunt. Nam auium quadrupedúmque ſubſtātia, melius quàm piſcium, & horum melius quàm fructuum aut ſtirpium ſubſtātia nos alit, ſi modò paribus paria referas. Ex quibus profectò comprehenditur alimentum nobis familiare eſſe, primùm quidem ſpiritu & calore diuino, deinde materia quæ in hæc præparationē acceperat. Hæcque nos totam ſubſtantiam appellamus. BR. Videberis igitur & cicutam, & ſcorpionem nobis alimenta dicere, quòd & viuant, & ſpiritu caloréque cœleſti inſtructa ſint. EV. Si omne noſtrum alimentum viuere dixi, nō continuò ſequitur è contrario, omne viuens ali-

mentum esse: sed est prætereà necesse alimēti viuentis calor nobis familiaris sit. At multorū calor spiritúsque cœlestis nostro aduersus omnino est, planè inimicus ac pestilens. Alimentorū substantiæ ex diametro opponitur ea quæ deleteriorum ac venenatorum est tota substantia. Vt enim illa magna familiaritate nobis coniuncta sunt, ita hæc prorsus inimica & pestilentia, quæ adhibita non modò primis secundís ve qualitatibus nos afficiant, sed & toto genere de corpore nostro quicquid attigerint corrumpant, ídque extabescens in suam speciem ac similitudinem vertant. Quocirca in genere totius substantiæ extremè contraria sunt alimenta & deleteria. Inter hæc medio quasi ordine consederunt medicamenta purgantia, quæ neque vt alimenta in nostrā substantiam conuerti, neque hanc prorsus corrumpere aut absumere solent. Extremorum hæc naturam habent participem, partim quidem similia, partim dissimilia nobis. Dúmque nec vinci omnino neque vincere possunt, inimica dissimilitudine velut per seditionem exiguntur & exterminantur, secum interim similitudinis necessitudine eum humorem abducentia cum quo maior erit affinitas. Eiusmodi ergo sunt medicamēta quæcunque inter illa totius substantiæ extrema, conditionē planè mediam acceperunt. Quęcunque autem ab his in alimentorum extremum propius accesserūt, qualia sunt quæ benigna vocantur, ea si suo purgandi fine quauis occasione frustren-

frustrentur, in humorem ad quem educendum apta erant, conuertuntur, cedúntque nonnunquam in alimentum corpori. Quæ verò à medio in genus deleteriorum magis deuergunt, quod genus sunt vehementiora, si quando purgandi finem non assequuntur, corpori grauiter incommodant. Vtriusque generis conditionem Galenus ita persequitur, Ideóque in purgātibus medicinis quædam sunt quę si purgatione frustrentur, præterquam quòd nullo damno corpus afficiūt, in alimentum ipsius insuper cedunt. aliæ se ad animantis perniciem ac venenum cōuertunt. Habet enim omnino purgans medicamentum cum vno certè aliquo in nobis humore similitudiné, neque est illi semper admista vis veneni: quare si non purget, non tamen iniuriam semper aliquā faciet, sed & concoquetur & talem gignet humorem qualem trahere poterat. Et rursum: Quare vbi purgationem haud assequuntur quædam purgantium, alia malum corporibus nostris inferunt, quædam verò alimentum exhibent. BR. Iam satis planè expositæ tres facultatum differētiæ, à tota substantia profectæ: at quarta restare videtur, qua alia medicamēta alias corporis partes quasi delectu quodam aut iuuent aut lædant. EV. Id non minus totius fit substantiæ proprietate, non quæ ad vniuersum corpus, sed quæ ad vnamquampiam particulam comparatur. Vt enim partium corporis aliæ aliis gaudent iuuantúrque alimētis, nostrum quidem cerebrum ani-

3. De simp. cap. 23.

mantium cerebro,pulmo pulmone,iecur iecor
ſtomachus ſtomacho & cor corde , ídque c
quandam ſubſtantiæ cognationem : ita & in d
leteriorum genere, quædam proculdubio vn
cuipiam particulæ,non aliis aduerſantur ſúntq
peſtifera. Quod cùm Galenus cognitum hab
ret,faſſus eſt à marino lepore pulmonem vnu
ex omnibus corporis particulis, à cantharidib
veſicam ſolam exulcerari. Similis eſt & eorũ r
tio, quibus vis data eſt particulas expurganc
quædam enim iecur,quædam lienem, quæda
pectus pulmonéſque, quædam verò caput pu
gant:alia renum,alia veſicæ calculos conterun
Nihil eſt in vlla natura parte, quod non peculi
ri & occulta proprietate vigeat. Et iam ſi mul
inter ſe conferamus,neceſſe eſt omnino has ill
rum proprietates aut ſimilitudine quadam & a
finitate ſibi conſentire,aut diſsimilitudine atq
diſsidio aduerſari. Hinc ſympathiæ & antipath
id eſt cõſenſiones & diſſenſiones profectæ ſun
omnibus rebus inſertæ: arcanę quidem illę & a
ditæ, quas natura nos mirari potius quàm ſci
voluit. Hæ cauſæ habentur omnium occultoru
effectuum,qui nullis rationibus euidentibus pr
babiles exiſtunt. Quòd igitur alia medicamen
alias corporis partes aut iuuent aut lædant,
cauſa eſt ſympathia vel antipathia. Itaque ſi ti
magnetem ferrum attrahere proponam : ſi ſel
Selenitis. nitem quem annulo incluſum vidiſſe memin
nudæ cutis contactu ſanguinem quauis ex par
manar

manantem ſiſtere, quam vim nonnulli iaſpidi cōcedunt: ſi tertium digito inditū minore quàm æquinoctialis horæ curriculo, dyſenterica alui profluuia cohibere, aut eum qui hæmorrhoidas ſiſtebat & compeſcebat, ſi felem nepita herba ſibi mederi, ranas, buffones, lacertas & ſerpentes herbæ ranunculi eſu & contractu recreari, Ibidem paſtam ſerpentibus origano ſalutem quærere, muſtellam cum regulo dimicaturam ſe ruta munire, confixum ceruum dictamo ſibi opitulari: hæc inquam aliáque eius generis ſexcenta ſi tibi proponam, in promptu erit quod dicas, ea totius ſubſtantiæ ſimilitudine & amicitia, quæ noxia ſunt attrahendo hæc efficere. PH. Quid ſi fortè ſcammonium, & alia quædam vehementiora chologoga foris admota, dyſenteriam perſanent? BR. At verò ſi tibi contrà ob oculos conſtituo magnetem vel allio perunctum, vel adamentis præſentia ferrum non allicere: vaneſcere filicem, quæ copioſa in ambitum arundine obſita ſit: & contrà perire arundinem, quam obſepiens multa filix in orbem cinxerit. Quercū iuglandi proximè aſſidentem, aut braſſicam cyclamino oppoſitam exareſcere, cicutam vino tanquam veneno inſperſam emori, Oleam in quercus ſcrobe poſitam extingui, Fraxini vmbram ſerpentes non ferre, & quàm longiſſimè fugere, Vitem clauiculis ſolam braſſicam non complecti & in diuerſam partem ſe inflectere, Sapphirum anthracem aut fugare aut diſcerpere, Cancros fluuiati-

les à rabido cane demorsis opem ferre, Scordio
& cētaurium minus letalium bestiarum ictibus
Terram lemniam haustis cantharidibus aut le
pore marino succurrere, Terram armenam à pe
stilentibus febribus vindicare. Iam habes quo
dicas hæc antipathia & totius substantiæ discor
dia fieri, qua etiam alexiteria, id est amuleta om
nia nos tutos reddunt. Cæterùm si peoniam ti
bi affero infantium collo subnexam, comitialem
morbum sanare (id enim de peonia mascula ve
rissimum comperi) quam totius substantiæ au
conuenientiam aut repugnantiam dabis quæ i
efficiat? Si quòd pituitam quæ mali causa est
cerebro similitudine substantiæ detrahit, icci
co medetur, cur non etiam aliis quibusque
pituita morbis succurret? aut cur non easden
vires obtineant medicamenta quæcunque pitu
tam eliciunt? Scio Galenum hanc illi vim icci
co assignare, quòd exiccandi vi polleat tenui
que sit substantiæ, ac propterea ventriculorum
cerebri infractus expediat. Sed quum alia plu
rima extent maiore siccitate prędita, tenuiorúm
que partium, cur illa vim pariter eandem a
morbum comitialem non accepissent? EV. Istha
eius vis non è manifestis qualitatibus, sed à to
tius substantiæ dissidio atque repugnantia dima
nauit, qua non pituitæ, non humoris lentor
sed morbi comitialis essentię (quę latens occu
táque est) prorsus aduersatur. PH. Mira verò pl
runque Galeni ambitio, qui medicamentorum
vire

vires, quas Dioſcorides ſedulò ac diligenter eſt perſequutus, omnes connititur in vulgatas elementorum facultates refundere, híncque omnium cauſas & rationes deducere. Sed pręclarum iſtum, ſi Diis placet, conatum tot ac tantę circumueniunt difficultates, vt vni ac ſimplici rei non modò duas, ſed tres quatuór ve contrarias pugnantéſque ſubſtantias aſsignet: id autem quàm contortè, perſpectum vobis eſt, quibus quotidie pręcipua cura eſt, iſta omnia diligentius excutiendi. Ipſe equidem nunquam de hoc artificio ita bene ſperabo, vt ex ſtirpium colore, odore vel ſapore, earum primas ſecundáſque facultates conſequuturum putem, neque hanc ipſe noſcendi rationem, ſed eam quę ab experientia ducitur, firmam habebo. Híncque adeò factum eſt, vt vni Dioſcoridi qui ſimplicium medicamentorũ vires puris nudíſque verbis, nulla conſequente ratione enarrauit, plus fidei & authoritatis habeam, quàm Galeno tot vanis rationibus inſtructo: exiſtimémque medicamentorum experientiam ratione potiorem. E V. Placidè ac modeſtè omnia. Neque enim leuis neque inanis habendus hic Galeni labor.

VNDE NATA TOTIVS SVB- *stantiæ proprietas, vtque à substantia distet, & vbi sita sit,* CAP. XVIII.

EVDOXVS.

Emperamentum accidés omnino quum sit, in substantiarū genus verè constitui nō potest. Materia quæ rudis & omnis formæ expers intelligitur, substantia iam est, sed infimo & abiectissimo ordine. Præstātiori gradu est naturale corpus. Corporis autem species ac forma, quæ illius est summa perfectio, qua tum in rerum natura consistit, tum à cæteris distat differtque rebus, cæteris quidem omnibus dignitate præcellit, & in substantiarum genere prima atque summa collocatur. Quocirca nihil omniū melius quàm species potest tota vel præcipua rei substantia aut essentia appellari: & quæ substantiæ totius proprietates nuncupantur, hæ speciei sunt & formæ. Quæcūque igitur sit formarum, eadem est & proprietatum origo. Deus autē maximus olim primùm cœlos stellis & viribus instructos, ipsáque gignēdarum rerum elementa, solus ex sola diuinitatis suæ immensitate condidit. Deinde verò & secūdo loco animantium, stirpium & inanimorum genera, nō solus ex se solo, sed ne illa (inquit Plato) eadem cum cœlis conditione forent, accitis cœlorum elementorúmque viribus. Vt enim singula

gula de terra vel aqua proferens, materiam illis ab elementis aſsignauit, ita ſanè formam cuique ſuam è cœlo propriis ornatam viribus immiſit. Et ne poſthac aſsiduas operas ad continuandam perpetuandámque rerum procreationem collocaret, ſingula quæ creauerat iuſsit ſemen proferre, quod gignendis aliis tum materiam, tum præparationem calore, ſpiritu & conformatione exhiberet: ipſum verò cœlum iuſsit formam præparatis illis impartiri: itaque occultas rerum proprietates, quæ neque in temperamento, neque in materia inhæreſcunt, ſi è ſpiritu & calore deducis, diuinas fateri neceſſe eſt, quandoquidem calor & ſpiritus in ſemine verè proximéque diuinus eſt: ſin verò è forma, proximè cœleſtes vti & formam. Non abs re igitur & Platonicorum & Theologorum ſententia cœlum intelligitur genitarum gignendarúmque formarum omnium ſeminibus conſperſum, eius verò anima ſeminales rationes comprehendit, ab his ideis profectas quas vna diuina mens omnes ſuo quaſi ſinu gerit. Quicquid mundi vniuerſitate comprehenditur, id Deus cœlo elementíſque conſeruandum ortúque aſsiduo continuandum ſubiecit, vt iam nihil vel ex ſemine gigni, genitúmve conſeruari ſine cœlo poſsit: niſi quid Deus iis quaſi miniſtris omiſsis, ex ſe proximè miraculo efficiat. Quęcũque etiam ſponte ſua nullo ſemine prodeunt, vt ſtirpes pleræque & animantes, metalla omnia omnéſque lapides, ex vno cœlo formas proprie-

tatéſque ſumunt, quod ſemper præſto eſt & in omnem materiam idoneo tẽperamento aliíſque præparationibus inſtructam, formam immittit qualẽ ea meretur. Itaque naturalis illa cauſa præſtantiſsima & nobiliſsima omnium eſt formarũ exemplar, cuius per omnia diffuſa virtus quocũque penetrat: quam Plato mundi animam, alius quidam datorem formarum, Ariſtoteles vniuerſalem naturam appellauit. Hæc formam rebus non de ſubiecti præparatione ſuſcitat, ſed integram quaſi de ſinu ſuo confert præparato ſubiecto, in quo illæſa teneri ſeruaríque poſſit. Illinc ſimul & tota formæ proprietas defluit, quæ quãquam accidens eſt, à forma tamen nunquam ſeiungi ſepararíve poteſt: illius ingenita & indiuidua vis, cuius ope quæcunque ſua ſunt omnia efficit. Hoc vno maximè proprietas à ſua forma & à tota ſubſtãtia diſiungitur, quòd plerunque imminuitur integra illæſáque formæ ſubſtãtia. Scãmonij vis eſt bilem expellere, ea ſæpe adeò remittitur, vt exhauſta periiſſe tota credatur: magnes adamãtis pręſentia quaſi hebeteſcit. Quinetiam in vno eodémque genere aliud alio potẽtius vegetioréque proprietate valet. Quæ quamuis ita ſint, nuſquam tamen dicimus, id cuius extenuatur proprietas, ſubſtantiam mutaſſe. Ex quo perſpicuum euadit, hanc proprietatem accidens & qualitatem, non autem rei ſubſtantiam eſſe. Id quod inde etiam conſtat, quòd vna eadémque res complures ſæpe proprietates habet, at complures

plures ſubſtãtias nunquam. BR. Quæ rebus quibuſque primo ortu ingenitæ ſunt proprietates, vllá ne prҿterea cœli aſpiratione egent? EV. Maximâ ſanè, qua nimirum integrҿ conſeruentur, & permaneant: quandoquidem, nihil huius ope destitutum, integris perſiſtit viribus. Vt enim in animãtium corpore ſuus cuique parti inſitus eſt ſpiritus atque calor à ſemine, quem tamen generalis íſque vitalis è corde per arterias in omne corpus emanans ſuſcitat, tuetur atque conſeruat: ita ſanè quicunque animantibus & ſtirpibus à prima origine ſpiritus aut calor inſidet totius formæ cuſtos & propugnator, ab illo totius mundi generali ſpiritu, qui vnus animam mundo conſociat, omnéſque virtutes continet, excitatur, cõſeruatur & augeſcit. Is enim omnium genitorum ſeminales rationes, omnéſque omnium occultas proprietates complexus, omnia implet, per omnia diffuſus, in animantia, in ſtirpes & in metalla propagatur. BR. Semper ne ſpiritus ille corporibus æquè præſens, & æquabili proſperitate vires ſuas impertit? Aut hæc illínc ne vires æquabiliter, vel hauriunt, vel ſuſcipiunt? EV. In vnoquoque corporum quum alia aliis ceu gradu quodã validiora infirmioráve cernantur, conſtat non æquabiliter omnia, ſed vt varia fuerit ſuſcipientium prҿparatio atque conſtitutio, magis minúsve tum ſpiritus, tum occultҿ proprietatis haurire. Quinetiam ſi efficientis cauſæ vim ſpectabimus, ſpiritus ille cҿlitùs quoquouerſum defluens, licet

ſemper & in omnia, nec tamen ſimiliter, nec pari menſura illabitur, ſed definitis ſiderum coitionibus cumulatiſſimè. Singula terrena potentiſſimas efficaciſſimáſque vires experiuntur, propriis ſideribus bene fœlicitérque conſtitutis colluſtrata. Alia Solis, alia Lunæ, alia aliorum planetarum acceſſu, radio aut lumine vigent. Æſtiuo ſolſtitio ardore Solis aër incenditur, terrena flagrant, maria feruent: túmque motus illius conuerſione oleæ, tiliæ, populi, vlmi, & ſalicis folia circumaguntur, ipſóque die alia quàm pridie facie cœlum ſpectant. Brumali autem ſolſtitio aridum pulegium propendens è tectis floreſcit vi admodum cæca, Cichorij, Heliotropij, & Scorpiuri flores ab ortu ad occaſum ſolem inſequuntur, abeuntem intuentur, cum eóque vertuntur omnibus horis, etiam nubilo die: exortu ſe pandunt, occaſu ſe cotrahunt. Lunæ porrò vires mare perſpicuè imitatur, cuius æſtus aſcendente illa inualeſcit, deſcendente miteſcit. Oſtrearum, conchyliorum & concharum omnium corpora cum luna creſcunt pariter, paritérque decreſcũt. Materia è ſyluis cęſa cùm luna creſcens iam multo eſt lumine, quòd humidi fiat acceſſio, breui tempore marcet & carie conficitur: cęſa verò quum luna decreſcẽs exiguo eſt lumine, diutius perennant. Formica interlunio ſemper quieſcit, plenilunio etiam noctibus operatur. Soricum fibrę, numero dierum lunæ reſpondere traduntur. Selenites lapis imaginem lunę continens, eam reddit

dit in dies singulos crescentis minuentísque numero. Vt hæc à sole lunáque vires, sic & nō pauca obscuriores quasdam sensibus incomprehensas, à cæteris planetis sideribúsque mutuantur. Magnes si liber sinitur, altero extremo in arcticum cœli verticem, altero in antarcticum se cōtorquet. Cinerem cancri vsti, sole leonis signum peragrante luna decima octaua, Aeschrion Empiricus Galeni laude celebratus, ad rabidorum canum morsus afferebat. Sexcenta eius generis rectè philosophantium sententia confirmat, docétque pariter qui planetæ & quæ sidera, vnicuique corporis particulæ, & quæ vnicuique tum animantium tum stirpium generi præsint: quæ siderum consociatio morbos ingeneret, quæ salutaria profligandis illis remedia ferat. Hac inspectione cognitionéq; rerum, mox ratione cōprehenditur, quo omni tempore rerum proprietates cum mundi spiritu illabuntur, insúntque rebus efficacissimæ, & quando herbas stirpésque singulas legere, quando componere, quando ad curationem adhibere expediat. Ea obseruatio cœlestia vtiliter accommodat, aptátque terrenis, & remedia plenis integrísq; viribus opportunè sufficiens, opera profert admiratione digna, ad quæ non alius quisquam accedet, iisdem etiam subsidiis instructus. Hinc quas veteres magna vigilantia peruestigarunt rerum proprietates, nunc permulti irritas comperiunt, quarum vsu intempestiuo plerunque fraudentur. Non pauci, scio,

Aſtrologiam ſuperſtitioſa rerum vanitate contaminarunt, alij nefandiſſimis anilibúſque figmentis cõſperſerunt, alij libertatem animi actionéſque noſtras ſiderum neceſſitati perperàm obſtrinxerunt. Cæterùm elementorum corporúmque naturalium vires, cœleſtium motu viribúſque teneri atque cõſeruari, quis iam eat inficias? BR. Tu nobis admirabiles noſcẽdarum proprietatum deſiderij igniculos accendis. EV. Nec ſine cauſa. Eſt quippe ea veriſſima præſtantiſſimáque cognitio, quæ nos vna ſcientiſſimos reddat: difficiles tamen ſalebroſóſque aditus habens, quaſi deſerta prætermittitur:

Multa tegit ſacro inuolucro natura: neque vllis
Fas eſt ſcire quidem mortalibus omnia: multa
Admirare modò, nec non venerare: neque illa
Inquires quæ ſunt arcanis proxima, nanque
In manibus quæ ſunt, hæc nos vix ſcire putandum:
Eſt procul à nobis adeò præſentia veri.

Vna proprietatum cognitio res ipſas exercet, reliquæ omnes vix aliud quàm verba. Quæ quum ipſe mihi ante oculos propono, iam ferè anteactorum laborum me tædet vehementérque pœnitet: idémque opto quod Euripides vt res ipſæ cum hominibus colloquantur, & ſe quales ſint explicent, vt procul amandentur artificioſi ſermones. BR. Vt Polypus cirros ſuos auctos deuorat, ita & tu optime Eudoxe peritior iam factus, mihi videris redundantem hanc tuam eruditionem faſtidire. Agè verò proprietates iſtæ rerum

ſiue

ſiue à primo ſemine, ſiue cælitùs deductæ ſunt, quum in animantes aut in ſtirpes inſederint, cuínam potiſſimũ illarum parti inhærent? E V. Quũ illæ ſint formæ proprietates, neceſſe eſt omnino in ipſa forma proximè inſideant, & in ſpiritu qui eſt formæ vehiculum: at nihilominus penetrant & in totam illarum ſubſtantiam, hinc & totius ſubſtantiæ proprietates appellãtur. BR. Dic paulò explicatius. E V. In viuentibus multæ vires inſunt, quæ illorum extinguuntur interitu: regulus viuens, non autem extinctus, viſu enecat. Cor hirundinis palpitans deuoratum, conferre creditur ad memoriam & intelligẽtiam. Turturis cor ad febres omnes intermittentes, ſi viuens caléſque voretur: Anas viua ventri admota, tormina compeſcere: Scorpius ſuo vulneri impoſitus, iniectum virus exhaurire: viuens aranea iuglandis teſtis incluſa collóque ſubnexa, quartanam depellere. Hæc & quæcunque non niſi viuentia agunt, præcipuas vires in ſpiritu & forma viuentis obtinent. Multa autem tum in animantium tum in ſtirpium genere morte extincta, vires etiamnum retinent: ſed quas multo efficaciores habebant dum viuerent. Et partes & excrementa tum ſtirpium tum animantium è viuis illis, tacitas vires habent multo efficaciores quàm quæ è mortuis eximuntur: & quæcunque à mortuis ſumuntur, efficaciora ſunt cruda quàm cocta. Ranarum oculi ante ſolis ortum eruti, viuis illis in aquam

dimiſſis,alligati tertianas abigere traduntur,omnium ſerpentum dentes euulſi, quartanas ſanare:talpæ viuæ dens, dentium dolores compeſcere contactu. Omnium ſtirpium flores,ſurculi,comæ,radices deprehenduntur tacitis viribus præſtantiores è virentibus recens lectæ,quàm aridæ, & omnes crudæ quàm coctæ: quemadmodum & hominis calua,ad epilepſiam: oſsiculum è poplite leporis ad nephritidem, & ad ſpaſmum flatulentum:inteſtinum lupi ad colicum dolorem: piſcium quorundam oſsicula ad calculũ: cor corui geſtatum ad inhibendum ſomnum : cor veſpertilionis ad hunc accerſendum:ceruorum exuuiæ ad ſenectutem, & quæcunque horum ſimilia traduntur,cruda ſunto, ni qua fortè qualitate excellant ſtomacho infenſa. Vt enim viuentium interitu extincto ſpiritu, magna ſimul cœleſtis quæ eo tenebatur vis perit: ita coctione ignîſque feruore multa diſsipantur quæ derelicta fuerant. Eò quippe vnumquodque integrioribus pollet facultatibus, quò propius ad primam originem accedit. Multorum nihilominus vires eoúſque penetrauerunt, vt non ſolùm in ſpiritu & in tenui ſubſtantia, verùm etiam in craſsiore materia & in tota ſubſtantia firmius inhæreſcant,permaneántque abeũte totius forma, illiúſque temperamento diſſoluto. Nam quæ ex herbis, aut ex aliis purgantibus medicamentis aqua vaporario elicitur, purgandi vim etiamnum retinet, aut deleteriam ſi herbæ in deleteriis fuêre. Qui

ex

ex hydrargyro exustione fit puluis, præcipuas illius vires habet. Vstarum cantharidum cinis vrinas abundè mouet, estque vt cantharides deleterius. Cancrorum vstorum cinis, demorsorum à rabido cane amuletum est. Hoc quicquid de proprietatũ situ quæsitum est, sic rursum expediam: Occulta rei proprietas tota quidem è forma, & è tota rei substantia manat, apta tamen & varia subiecti præparatione quo suscipiatur cõ seruetúrque indigens, quæ magnum habet ad iuuandum impediendúmve momentum. Quanquam igitur tota è rei forma existit, non tamen in illa duntaxat posita est, sed quodam modo in totum subiectum corpus diffusa: & prima quidem illius origo atque fons è forma est, sed cuius vis & habilitas agendi in totum deriuatur ac pertinet. Id quod perinde est ac si dicas, proprietatem à forma toti subiecto impertiri. Hæc sic habere argumẽto est, quòd immutata subiecti præparatione, ea ipsa proprietas aut acutius, aut hebetius agit. Succinũ attritu incalescens, & pharmacum nostro calore suscitatum, celerius valentiúsque redditur. Quum itaque in simplici corpore forma in omnem materiam penetrauit, simul in eam suas omnes vires & proprietates infixit, adeò quidẽ tenaciter, vt etiãsi forma pereat totiúsque temperamenti ratio dissoluatur, proprietates nihilominus permaneant, licet quadãtenus immutatæ & infractæ. Nihil igitur mirum videri debet si vapor aut aqua arte è stirpe elicita,

ſtirpis vim proprietatémq; retinet, aut ſi cantharidum cinis deleterius eſt, vrináſque mouet, & veſicam exulcerat. BR. O Deum immortalem, quos mihi aculeos iſthac interpretatione infigis? quàm dulci & iucunda recordatione animũ exuſcitas? Tu mihi refricare videris purioris philoſophiæ memoriam propè intermortuam, & vulgaris illius ſophiſticæ cauillis obrutam. Agnoſco quàm ſit difficile in tanta philoſophãtium turba, cernere quid potiſſimum ſequaris. Quod ipſe interpretaris, nunc primùm recordor ſæpius me certa oculorum fide animaduertiſſe. Etenim fuſilis & metallicæ illius philoſophiæ τῆς χημείας vt certè multorum quum lõga peregrinatione cum primis ſtudioſus exiſterem, exercitatiſſimo admodum preceptore vſus, ex vnoquoque tum ſtirpium tum viuentiũ genere ſubſtantias elicui planè varias, primùm quidem aquam, eámque vberiorem ſi ſtirps virebat, parciorem ſi areſcebat. Deinde oleum, non id quidem pingue ac ſordidum, quale preſſu ex amygdalis & ex pleriſque ſeminibus trahitur, ſed artis præſtantioris opus, quod tempore nec ranceſcat, nec facilè corrumpatur. Id autem duplex, vnum tenue & albicans, alterum ſiccius atque rubens: poſtremo fecem terrenámque ſubſtantiam ſubſidentem inſtar cineris atri & exuſti. Hac diſſolutione conabamur miris artibus, ex vnoquoque corpore quatuor illa rerum primordia, quæ ortu natura permiſcuerat, ſeiungere? aquam in concreto vapore, aërem in oleo

in oleo albicante, in rubente ignem, in fece terram. Cæterùm neutiquam præstare licuit, vt ex iis quicquam prorsus simplex purúmque secerneretur: quòd, vt inquit Augurellus,

Quæ miscet natura potens confundit eodem,
Haud ars vlla potest prorsus disiungere.

Quanquam auté secreta hæc, simplicia non sunt, puriora tamen quàm in permistione elucent, iísque ignis beneficio non parum sordidæ materiæ ab elementis contractæ decessit. Quocirca si quæ densandi, astringendi, corroborandi, detergendi, aut aliæ à materia vires inerant in composito, hæ in secretis illis minore sunt efficacia. Iam verò totius substantiæ proprietatem, de qua maxima est nostra disputatio, nusquam seorsum puram consistere deprehendimus, sed in singula illa etiãnum secreta penitùs immergi. Infirmiorem in aqua, quæ præsertim è stirpe viridi proliciebatur: in ea quippe humor exuberat alimentarius, nondum stirpis vim omnem ac proprietatem adeptus. Efficaciorem in oleo, multóque in rubente quàm in albo: illud siquidem & odore, & sapore totius substantiam referens, propria sedes dignoscitur insiti spiritus & caloris, in quibus proprietas tota subsistit fouetúrque. A fece terrena & ab aquoso humore quasi ab impurorũ elementorũ vinculis vindicatum oleum, purius quidem euadit, perinde atque venarum sanguis ab alui fece, & ab vrinis expurgatus. In terrena porrò substantia & in illa derelicta fece, nonnihil

etiam occultarũ virium manet, quod & arte eximi poteſt. Fex vritur dum prorſus albeſcat & in calcem redigatur, quę certè proprio humore aptè diſſoluta eximiis viribus præcellit. At verò qui neglecto quatuor ſubſtantiarum diremptu, quippiam ſecernere ſtudent in quo maxima ſit proprietatis efficacitas, & illa quæ multis dici ſolet quinta eſſentia, primùm è re ſubiecta aquam lento vaporario prolectant, hac deinde feces reſpergunt vt ſecundò humorem eliciant: ſicque ſeptena reſperſione & expiratione feces torreri nõ ſinunt, & ex his vim facultatémq; omnem exhauriunt, aquæ maximéque aſſidenti oleo innixam, quæ ad multa vtilis accommodatáque ſit. Quinetiam exceptas aquas vaſe pelicani effigie, multa agitatione anfractúque longo circulantur, quò hæ vires ſortitæ efficaciſſimas, in quintæ illius eſſentiæ naturam vix illi corruptelæ obnoxiam faceſſant. PH. En multa refers admodum recondita: quibus augurer maiora te & abſtruſiora de peruulgato illo multíſq; decantato philoſophorũ lapide ſubolfeciſſe. BR. Non olfeci modò, verumetiam de hoc non parum fortaſſe deguſtaui. PH. Et fortaſſe magno tuo damno. BR. Imò lucro fœnoréque maximo, vt qui eo ſtudio verum comprobauerim, quod fabuloſo figmento vobis haud abſimile putatur. PH. Quid hoc quæſo rei? BR. Indignis hæc impertiri nefas. EV. Etiamſi iam dies inclinet, dic tamen rogatus, nec in amicorum ſodalitate celes, quid hac de philoſophia

acceperis.

acceperis. BR. Dicam veſtro hortatu, non hunc totum theſaurum deprompturus, ſed edocturus quàm verè ſubſiſtat. Ne vos autem inſolens nominum ſermonúmque obſcuritas offundat, quæ patres vmbra & ænigmate obuelarunt, in apertum & in clariſſimā lucem proferam, ſtrictim tamen & quàm breuiſſimè. Lapis philoſophicus, elixir Arabibus, gignendi propagandíque auri verum ſemen, non è ſulphure, non ex argento viuo, non ex vllo cæterorum quæ multi fraude proponunt, ſed ſolo ex auro eóque puriſſimo quærendus veſtigandúſque eſt.

Hordea cui cordi, demum ſerit hordea, ne tu
Nunc aliunde pares auri primordia: in auro
Semina ſunt auri, quamuis abſtruſa recedant
Longiùs, & multo nobis quærenda labore.

Nihil eſt in vlla naturæ parte quod non in ſe generis ſui ſemen contineat, ſed quod vix poſſit arte prolici. Ex ſolo autem auro poteſt. Maxima vis ſeminis in oleo quodam inhæreſcit, atque id quidem in cæteris inflammari cremaríque igne ſolet, in auro autem nō poteſt, qua ex cauſa id nullius ignis ardore torreri abſumíue poteſt, & omnem artis vim tolerat:

—Vni quoniam nihil deperit auro
Igne, velut ſolum conſumit nulla vetuſtas,
Ac neque rubigo aut ærugo conficit vlla,
Cuncta adeò firmis illic compagibus hærent.

Fœcundum autem id ſemen ſic eruito: Auri puriſſimi vncias duas, argenti viui magno artis ſtu-

dio præparati decuplo permiſce, ignéque languido diſſolue, dum argentum viuum prorſus expiret, priſtinúmque auri pondus ſubſideat in atrum puluerem redactum, qui tamen liquatus poſſit in propriam auri naturam redire. Ex hoc dein puluere igne acerrimo vaporarij, aquam continenter elicies, dum puluis totus in cinerem candidiſſimũ, & in calcem deuergat. Calcem ſepties aqua reſperge, quę & toties expiratione inde prolecta ſit: omníque arte elabora vt hæc impulſione & incurſione crebra ſeſe extenuent, & ab omni ſorde fecéque puriſſima reddãt, vires ſummas conſequuta. Hæc duo ſunt totius artis operíſque cõficiendi primordia, in quibus mundi quatuor elementa deuinciuntur. Nam in aqua aër etiam ineſt in calce terra atq; ignis. fitque quod in ſmaragdina Hermetis tabula tanquã inſculptum myſterium legimus. Aſcendit à terra in cœlum, iterúmque deſcendit in terram, ſicque vim recipit ſuperiorum & inferiorum. Qui ænigmate hæc contexerunt, hanc aquam appellant argentum viuum, calcem verum ſulphur, quorum permiſtione lapis fit, perinde atque ex aqua farináque panis. Alij aquam ſpiritum viuentem, terram fermentum: alij illam marem, hanc fœminam dixerunt, quorum complexu & coïtione procreatur infans. Opus autem poſtremũ vt compleas, calcem purã obturato vaſe reconde equino fimo calente, diebus quadraginta, dum in humorem album & craſſum liqueſcat. In hũc iuſtis dierum interuallis

interuallis aquam ſenſim infunde, ea quidem via & ratione quam artis periti ad vnguem explicarunt, vt calx aquam ſuam omnem ſenſim combibens quaſi illinc enutrita, in lapidem verum concreſcat. Quàm variam colorum mutationem hoc temporis curriculo debeat lapis ſubire, & quæ indicia illius cõſummati perfectíque exiſtant, expreſſum etiam ab illis patefactúmque eſt. Hic theſaurus immenſus, hoc verum elixir, hoc frugiferum auri ſemen, cuius drachma ſi in ducentas & quinquaginta liquati plumbi aut ſtanni drachmas infundatur, id vniuerſum in aurum puriſſimum conuertet. Imò etiam, vt cum poëta loquar:

Ipſius vt tenui proiecta parte per vndas
Æquoris, argentum ſi viuum tum foret æquor,
Omne vel immenſum verti mare poſſet in aurum.

PH. Heu quid rerum audio? Equidẽ tibi artíque condiſcendæ me totum dedo, meáſque fortunas omneis periclitandi ſtudio deuoueo. EV. Síccine è philoſophia ad diuitias habendi deſiderio quaſi inflammatus raperis? Vide ne quod poſtremo additum eſt, fabulam detegat. Miſſa igitur tam vehementi de pecunia opinione, ſatis nobis ſit è rebus ſingulis ſyncerum quippiam puriſſimúmque elicere, in quo vis illa occultarum proprietatum ſumma inſideat. Pro qua re dilucidius explicata maximam Bruto gratiam habemus. BR. At pro beneficiis in me tuis meritam gratiam debitámque referre nunquàm poſſim.

OCCVLTIS MORBIS TACITA *medicamentorum proprietate succurrendum, non Empiricorum ritu, sed arte & methodo,* CAP. XIX.

BRVTVS.

ANC autem de abditis proprietatibus disputationē tandem vt cōcludas, si qua putas arte illas ad curationem adhibendas, hanc nobis expedi. E V. Est certè quidē maxima: vt enim in cęteris, ita in his curandi ratio contrariorum lege completur. Vt repletio inanitione, inanitio repletione, omnísque intemperies intemperie contraria: sic totius substantię morbus, medicamentis profligatur totius substantiæ proprietate contrariis. Vnicuique siue in epidemiorū, siue in contagiosorum, siue in venenatorum is genere sit, peculiare quoddam remedium opponitur, secreta facultate efficax. P H. Breuis hęc & expedita ratio medendi, quę neque philosophicis, neque medicis theorematis, neque vlla methodo innititur, & qua quiuis è plebe semestri optimus medicus euadat. Hinc fortasse Galenus locis non paucis facultates quæ totius substantiæ proprietate fiunt, dixit à methodo & ratione alienas esse. E V. Quo te rerū isthæc ignorantia & stupiditas deuoluit? Síccine putes tam præclaram artem nullis aliarum disciplinarū ornamentis fulgere, neque illarum adminiculis fulciri?

citi? Grauis eſt eorum temeritas qui eximium quoddam remedium nacti, ſine iudicio, ſine arte, vtcunque ſors tulerit ſtatim ad curationem proferunt. Olim Empirici ad vnumquéque morbum magna remediorum ſylua cõparata, quodlibet nullo delectu ad curationem adhibebant, id ſi fortè parum profuiſſet, continuò ad alterius opem concurrebant, ſubinde facta mutatione dum morbus vel ſponte, vel naturæ beneficio quàm remediis potius ſaneſceret, poſtremò adhibitum totius curationis cauſam fuiſſe perſuaſi. Hæc ratio tantam remediorum ſyluam peperit, nihil vt toto obuerſetur orbe, quod non in medicinæ vſum accõmodetur. Medendi viam, quæ vni remediorum multitudini fidit, parùm tutam intelligens Hippocrates, ipſo artis quaſi veſtibulo dixit, Experimentum fallax: id nimirum quod nec ratione, nec methodo, nec iudicio ſuffultum ſtabilitúmque ſit. Quod verò ex Galeno afferebas, facultates quæ totius ſubſtantiæ proprietate ſiunt, à methodo & ratione alienas eſſe, non idcirco dictum putes quòd illis nulla methodo vti conueniat, ſed quòd non vt quæ ſunt in calefaciendo, frigefaciendo, humectãdo ſiccandóque, methodis reperiantur. Illas enim non ratione ab odore vel ſapore, ſed ſola experientia inuenire poſſis. Nam, inquit Galenus, cur hic lapis tacto „ vulnere ex quo ſanguis prorumpit, curſum eius „ reprimat ac ſiſtat, haud nouimus. At cur lapis „ quem vocant hæmatiten, in oculares facultates „

» indatur, haud latet: nam id rationis inuentũ est. Itaque occultæ facultates quę manifesta demonstratione sciri haud possunt, methodo tamen & ratione ad morborũ curationem adhibẽdæ sunt. BR. Placet hæc interpretatio. Cæterùm quas dicimus experientia sola cognitas vires, putásne casu & animantium imitatione inuentas? quemadmodum ferunt ab Ibide clysterẽ, ab hippopotamo venæ sectionem, à ceruo venenatis sagittis confixo, dictami vires edoctos nos esse? EV. Potuit illinc fortasse experiendi quædam occasio, & experientiæ initium deduci: at perfectio ipsáque experientiæ fides & constantia, non nisi ratione conquiritur. Quum hic remedium adhibet ieiuno, ille pasto: hic morbi initio nec præpurgato corpore, ille inclinante iam morbo: hic in affectu simplici, ille in composito: hic in leuiore & perfacili, ille in cõtumaci: vterque experitur quidem, at nõ similiter. Existit ergo experiundi quędam ratio, qua spreta quæcunque vtilia hic experietur, ille haudquaquã probabit, aliáque perquiret: hinc sanè tot experimentorum procellis & vndis demergimur. BR. Qua quæso ratione experimenta comprobare liceat? EV. Eadem nimirum qua & morborũ curationem exequimur. BR. Hanc igitur summatim breuitérq; perstringe. EV. In quemcunque curandum morbum incideris, æstimandum principio manifestúsne is sit, an occultus: si occultus (nam manifestos hîc non persequor) simplexne & solus, an manifestò impli-

implicitus. Quum occulta pernicies inuasit, si purum corpus erat & integrè sanũ, ferè solet simplex & solitarius esse morbus: sin verò vel plethora, vel cacochymia, vel obstructione, vel alia causa præter naturam corpus tenebatur, vix pòtest qui inuadit occultus morbus simplex esse. In hoc igitur curando non antè afferenda sunt remedia quæ totius substantiæ contrarietate eum profligent, quàm plethoram, cacochymiam, obstructionem aliámue causam medendi arte summoueris. Siquidem hæ & occultam perniciem fouent, & antidotorum vires infringunt. In cacacochymia quæ præsertim ventriculum, primas venas visceráque occupauerit, occultæ medicamentorum vires quasi sepultæ franguntur & hæbetescunt, perinde atque si in lutum sordidissimum demergerentur. In obstructione præclusæ sunt & impeditæ viæ quibus iter est ad affectam sedem, nec eò potest antidotus integris viribus peruenire. In plethora etiam obstructio ferè subest, quibus ex causis infirmæ & parum efficaces redduntur medicamentorum vires. Itaque non antequam hæc vitia solueris occultæ medicamẽtorum proprietates vtiliter afferentur. Cæterùm si simplex occulta pernicies eáque sola subsit in corpore, statim non alia curatione pręmissa, conuenientia remedia afferãtur, tum ad id eius quod etiamnum futurum est, tum ad id quod factum iam est. Quod fieri potest futurúmue est, inbiberi debet & intercipi, ídque efficiente illius causa

ſublata: hæc ſi in aëre fuerit accenſo igne, vel refrigerantibus, vel odoribus qui tota proprietate ſint efficaces, vel alia omni arte corrigetur, dum purior aër euadat. Pauca erit reſpiratio, à pleniore victu, à vehementi exercitatione, & ab omnibus cauſis abſtinendum quæ crebram magnámque reſpirationem inducunt. Quum vel à contactu vel ab introſumptis pernicies contracta fuerit, perueſtigandæ & diſcendæ ſunt illius cauſæ, quas poſteà declinare non difficile ſit. Nam virulentas beſtias, aut inquinatorum hominum cõſortia, & loca quibus ij habitant vitare poſſumus: & qui in veneni ſuſpicione ſunt, ad eſculentorũ potulentorúmque ſaporem diligenter attendere, & aliqua præſumere poſſunt, quæ veneni vires hebetent. Quod porrò morbi factum iam eſt, ſummoueri debet per ea quæ extirpant, retundunt & extingunt. Extirpant autem quæcunque virus exhauriunt, foráſque proliciunt. Qua in re & quanta veneni pernicies víſque ſit tenendum, & qua parte & quàm pridem intrò ſubierit. Primo quoque tempore, etiam ſi nondum perniciei ſigna compareant, virus antequam inualeſcat & altius in corpus illabatur viſceráque tangat, coërceri debet, ſimúlque valente auxilio reuelli, abſorberíque, alioqui exitiali vi & pernicie occupatis iam viſceribus, fruſtra ſuccurritur. Idque ea ſede reuellatur qua conceptum illapſúmque eſt.

In morbis peſtilentibus per os & nares valida expiratio concitetur, quæ & pulmones & partes

cordi

cordi vicinas exinaniat, móxque aër igni expurgatus aut odoratus, cardiacúsue vapor inspiretur.

In morbis contagiosis paulò supra partem primùm infectam, vincula (si fieri cõmodè potest) arctissima iniiciantur, deinde pernicies protinus eliciatur: primùm quidem exuctu facto ab eo qui ieiunus non sit, qui & os vino colluerit, & cotoneum malum prẹmanderit, vel qui olei exiguum ore contineat. Quum suctio tuta non est, gallinacei dissecti etiamnum proprio calore tepentes, percusso loco circumuoluuntur: vel gallinæ viuæ podex loco adhibetur dum intereat, alia subinde mutatur dum suo calore & spiritu partis venenũ exigat. Locus etiam spongia noua fouendus, quę vel in lixiuio fermentorum aut ficus, vel in posca, vel in acri salsamento, vel muria, vel aqua maris maduerit. Scarificatus altiores imprimendi, vt cum sanguine virulenta materia profundatur. Affigendæ cucurbitulæ cum largiore flãma, quæ foras euocent. Emplastra ex porro, cæpa, allio, sinapi, adiecto sale aut nitro, interdũ aut ex tapsia aut ex cantharidibus imponũtur, quæ venenum elicere & discutere queant. Loci in carne facta circũscriptio & quasi circinatio virus intro subire non sinit, ídque cum sanguine profundit. Interdum & hamo prehensa caro scalpellíque acie circũscripta amputari debet. Vstio candente ferro virus omne domat & absumit, nec in membra insinuari patitur. Quũ verò crustæ decident vlcus diu sordidum & manans prorogetur, ne

illius labra coalescant, obducantúrque cicatrice. Sectio ictæque partis (si extrema ea fuerit) amputatio in extremis & præsentibus serpentium ictibus imperatur. In venenatis porrò affectibus quum assumptum venenum est, sine mora virus foras exhauriatur priusquã inualescat. Vomitio protinus concitetur hydrelæo tepente, aut butyro, aut adipe anserino ex aqua calente, aut maluæ, aut seminis lini, fœnigræci, aut vrticæ decocto. Quæ singula præsertim oleum, non modò vi relaxante vomitiones mouent, sed & perniciei vim acrimoniámque obterũt. Quinetiam reliquiæ intestinis inhærescentes, clystere acri deducendæ, in quo hieræ tum simplicis tum compositæ, & mellis & nitri magna vis insit. Hæc igitur sunt quibus elici extirparíque venenum potest, quorum optimum quódque & rei subiectæ conuenientissimum deligetur, si partis à qua id prehenderit situs & natura æstimabitur: si quanta sit veneni pernicies, & quàm pridem inuaserit compertum fuerit. Cæterùm quoniam plerunq; hisce præsidiis tota vix pernicies elici potest, huius quicquid reliquum fuerit, obtundi restinguíque debet. Obtundunt quæcunque manifestis qualitatibus illius furorem, vim, acrimoniámque hebetant & consopiunt. Id genus sunt in pestilẽtibus morbis frigida & stiptica, vt aquæ frigidæ potus, mali punici, citrei medicique succus, omphacium, oxalis, acida omnia & medicamenta hisce viribus prædita. Odores ac suffitus

qui

qui eiſdem polleant facultatibus. Si intro ſumpti veneni ſuſpicio eſt, eius obtundetur vel oleo, vel butyro, vel anſerino adipe, vel iure pinguioris carnis, & gallinaceorum, vel maluæ, altheæ, lini aut fœnigræci, ptiſanæ cremore, vel lacte ſchiſto, vel lactis potu pleniore, in quo etiam cucumeris ſemina contrita ſint. Omnium ſiquidem vis leniendo, veneni acrimoniam hebetat, ipſumque quaſi conſopitum in aluum deturbat. Confert præterea venarum ductus obſtruere vel aſtringere, ne tam repentè vis illa veneni in viſcera in principéſque partes inuadat. In id efficaces ſunt bolus armena & terra lemnia, quæ etiam communi dote proſunt. Item halicæ, orizæ, tragi aut tritici pultes. Venenatarum beſtiarum acceptum virus obtunditur & membratim peruagaturum infrenatur, tum his quæ nunc dicta ſunt, tum aliis quibuſdam acrioribus, vt vini meracioris paſſique potu, alliorum, pororum, cæparum & omnium acrium eſu. Quum enim difficilè hæc coquantur, multóſque dies eorum vis & qualitas remaneat, putant hoc tempore perniciem illorum vehementia & acrimonia obtundi & arceri ne altius penetret. Hæc vniuerſa in occultorum venenatorúmque morborum curatione præmittenda, & vt vniuſcuiuſque ſtatus conditióque feret accommodanda; ſine quibus vix quiſquam poſſit, vel ampla remediorum ſupellectile vndique inſtructus, tutam efficacémque ſanationem ſuſcipere. Quæ ſi via & ratione ſta-

bilita confirmatáque ſunt, conſtat non ſine arte & methodo ad occultarum proprietatum opem concurrendum, ſed ſummam eſſe artis poteſtatem, eámque vbique primas obtinere. Leuiuſculos incipientéſque occultos morbos ars generalis interdum cohibet: at integra perfectáque ſanatio his duntaxat completur, quæ perniciei atque veneni vim omnem aut reſtinguant, aut exterminent. Id autem alia communi, alia peculiari dote præſtant: communi quidem, bolus armena, terra lemnia, dictamus, paſtinaca, ruta, ariſtolochia, theriace, mithridatium, aliáque non pauca à Dioſcoride octaui libri calce conſcripta. Quæ porrò peculiari dote vigent, alia occultos, alia manifeſtos morbos expugnant: Anginæ ſiquidem ſimplici manifeſtæq; inflammationi hirundinũ vſtarum cinis, & albi canis ſtercus proprietate ſuccurrit: Aſthmati, vulpeculæ pulmones: colico dolori, è lupi inteſtino cingulum: Calculo, hircinus ſanguis: non ſubſtantiarum diſſidio, ſed amicitia & ſimilitudine qua partibus offenſis affines ſunt. Occultis verò morbis obſiſtũt, quæ antipathia & totius ſubſtantiæ diſſidio vires habent. Vt ſua cuiuſque veneni atque morbi ſpecies: ita ſua cuiuſque eſt antidotus, id ſecretiore proprietate exterminans, aut intrò ſumpta, aut ſuffitu odoréque hauſta, aut foris adhibita. Proprietatum quidem cognitio, omnium præſtantiſſima atque nobiliſſima, nos vna locupletare ornaréque poteſt. Ardua ſanè illa & procul

à noſtris

à nostris sensibus posita, tota quippe ex naturæ & essentiæ inspectione cognitionéque nascens. Illa autem purissima simplicissimáque rerum natura nullis sensibus obuia, sola mente cōprehenditur. Hanc si oculis & re ipsa cerneremus, cōtinuò in ea quasi in speculo proprietates omnes nobis elucerent. Quanquam autem latent, naturæ arcanis multáque obscuritate inuolutæ, præ ignauia tamen sinendæ non sunt, sed inuestigandæ diligentius, non è primis tangendi secundísve qualitatibus, non è sapore, odore, sono vel colore, verùm è solis effectis & operibus, quæ tum longa vsus obseruatione, tum optimorum authorū monimentis comparata confirmatáque sint. At verò quoniam inclinato iam die ad vesperum perducta est disputatio, huic modum finémque cōstituam, vt paulisper laxemus animos, & à seueritate ad hilaritatem risúmque traducamus. Vos autem disputationis studio incensi totiúsque memores otio maiore in abditarum proprietatum cognitionem aliquando acriùs grauiúsque incumbite.

FINIS.

ΙΑΚΩΒΟΥ ΓΟΥΠΥΛΟΥ ἰατροῦ εἰς τὸν τῶν ἰατρῶν ἐξοχώτατον Φερνέλιον.

Φοῖβος ἀκεστορίης ὁρόων ἀδαήμονας ἄνδρας
Αἰπυτάτης σοφίης δευομένους κρυφίων,
Ἠπιόνης μυστὴν πολυΐστορα ἧκ' ἰθὺ γαίης
Φερνέλιον γράψαι, ὡς πάλαι Ἱπποκράτην·
Κευθομένας ἀνέφηνε μόνος παιήονος οἴμους,
Ἃς τοὺς ὠγυγίους κεῦσεν ἀκερσεκόμης.
Οὐκ ἄρ' ἀριστονόων λῆξεν γένος, ἀλλ' ἔτι φύει
Τοῖς προγόνοις ἴσους ἡ φύσις εὐφυέας.

RERVM ET VERBO-
rum toto hoc opere ma-
ximè memorabilium,
Index.

Antidoti

eorum

mento

Conta-

D.

Dißi-

Epilepsia

anima

Matthæi

N.

Q.

FINIS INDICIS.

ERRATA.

Pagina. 4. linea. 2. abhorreret. p. 26. l. 8. nusquam. pa. 38. l. 22. quas. p. 40. l. 29. alij prope. p. 47. l. 12. mõstrosus. p. 56. l. 10. obtrudas. p. 67. l. 24. B R V. p. 74. l. 9. sibi in opus. p. 79. l. 6. calórue. p. 84. l. 3. quam. p. 88. l. 28. semine. p. 90. l. 18. Simplicius. p. 91. l. 28. pares. p. 92. l. 9. tanquàm. p. 94. l. 19. tepore. pa. 123. l. 25. mulorum. p. 124. l. 19. animatum. p. 126. l. 16. sententiã. p. 143. l. 9. appositè. p. 144. l. 3. ille. p. 150. l. 10. apprehendi. p. 152. l. 28. ἀιών. p. 172. l. 17. complures. p. 177. l. 10. insertus. p. 182. l. 24. indicantes. p. 183. suis. p. 184. l. 24. addicti. p. 186. l. 26. Dodonæi. p. 189. l. 5. sacrorum. pa. 191. l. 9. præstigiarum. p. 215. l. 16. locos. p. 217. l. 30. quæ. p. 221. l. 2. Platonísq;. p. 224. l. 10. inusta. p. 229. l. 22. Esto. p. 231. l. 10. vlla. p. 233. l. 19. enim p. 242. l. 13. at. p. 243. l. 13. perfectas. p. 245. l. 27. animatã. p. 246. l. 3. χρωμένην. p. 251. l. 10. locos. p. 266. l. 27. medicos. p. 269. l. 12. opinione. pa. 271. l. 5. frigidíque. ibid. l. 6. systoléque. p. 276. l. 3. Superiorũ. p. 289. l. 28. myrrha. p. 290. l. 20. necessariæ. p. 307. in marg. σποράδες. p. 308. l. 12. lienteriæ. p. 311. l. 14. canabis. p. 321. l. 15. At. p. 322. l. 16. nec cõfusæ. p. 327. l. 26. cuiusmodi. p. 338. l. 23. perducta. p. 344. l. 10. imitor. p. 347. l. 24. admodũ. p. 350. l. 28. phagedænica. p. 356. l. 17. vrgent. p. 359. l. 13. imprudẽtius. p. 360. l. 16. Porrò. p. 371. l. 8. menses. ib. l. 9. fascinarẽt: ibid. l. 12. Illyriis. p. 404. l. 27. perẽnat. p. 405. l. 18. quod. p. 412. l. 18, vlli. p. 423. l. 2. eius vis obtũdetur. Ibid. l. 17. frenetur.

